

OBSAH

ÚVODNÍK

Stanislav Balík: Meziúčet	4
----------------------------------	---

AKTUALITA

Vladimír Papež: Studijní a legislativní činnost v novém kabátě	7
---	---

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

Česká advokacie před vstupem ČR do EU – veřejné slyšení Výboru pro evropskou integraci a Ústavně-právního výboru Senátu Parlamentu ČR	9
---	---

ČLÁNKY

Bohumil Repík: Otázky dokazování v trestním řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva v letech 2001–2002	38
---	----

Radmila Kulková: Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových aneb finanční prokuratura po česku – dokončení	50
---	----

František Pěcha: Občanskoprávní a administrativně právní prvky při realizaci smluvních převodů nemovitostí	56
---	----

Pavel Vantuch: Lze v rozšířeném vyšetřování dle § 168 – § 170 tr. ř. sepisovat úřední záznamy o vysvětlení nebo jen protokoly o výsledku svědků?	62
---	----

Zdeněk Kučera: Haagská úmluva o ochraně dětí a její význam pro úpravu mezinárodního práva soukromého	69
---	----

DISKUSE

Tomáš Sokol: Přípravné řízení v přímém přenosu	76
---	----

Zdeňka Králíčková: Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda	84
--	----

NÁZOR

Petr Pour: Komunikační kompetentnost jako předpoklad úspěšného působení v advokacii	89
--	----

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o 7. schůzi představenstva ČAK konané dne 13. 5. 2003	92
--	----

2) <u>Žádost o vyplnění anketního lístku o internetových stránkách ČAK</u>	92
--	----

3) Pojdte s námi dělat něco pro vás aneb Výzva ke spolupráci	93
--	----

4) Nikoliv slepě aneb nad jednou plnou mocí	93
---	----

5) Informace o výsledku advokátních zkoušek a uznávacích zkoušek konaných v prvním pololetí 2003	94
--	----

6) Kurz němčiny pro advokáty	96
------------------------------	----

Z KÁRNÉ PRAXE (Jan Syka)

Jde o závažné porušení povinností advokáta, jestliže koncept podání, připravený klientem, pouze podepíše a podá u soudu, aniž by odstranil vady podání.	97
---	----

OBSAH

RECENZE, ANOTACE

Korecká, Věra: Přehled judikatury ve věcech nájmu bytu (J. M.)	99
Matoušová, Miroslava – Hejlík, Vladimír: Osobní údaje a jejich ochrana (J. M.)	99
Šišková, Naděžda: Dimenze ochrany lidských práv v EU (-re-)	100

ZE ZAHRANIČÍ

Německo: Prezentace advokátů na internetu podle nejnovější judikatury Německého spolkového soudu a pravomoci německých advokátních komor (Arthur Braun)	101
--	-----

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Konvent k budoucnosti Evropy: právní stát a přístup k justici (lord D. Brennan)	104
Rezoluce 31. evropské prezidentské konference ve Vídni	106
Výroční shromáždění EYBA v Dublinu 8. – 10. 5. 2003 (Milan Kyjovský)	107
Přehled změn ve struktuře sekretariátu CCBE, rozdělení úkolů ve skladbě nových či nově pojmenovaných odborných výborů CCBE a způsobu jejich práce (Jana Wurstová)	108

<u>TISK O ADVOKACII</u> (Jaroslava Vanderková)	110
---	-----

RŮZNÉ

Z advokátního sportu	114
Semináře John Marshall Law School a České advokátní komory	115

NAKONEC

(Další) právníkova setkání s překlepy (Petr Hajn)	116
Kresba L. Lichého	117

<u>SHRNUTÍ</u>	118
----------------	-----

<u>ZUSAMMENFASSUNG</u>	121
------------------------	-----

<u>SUMMARY</u>	124
----------------	-----

<u>INHALTSVERZEICHNIS</u>	128
---------------------------	-----

<u>TABLE OF CONTENTS</u>	130
--------------------------	-----

<u>INZERCE</u>	132
----------------	-----

Upozornění autorům: Časopis otiskuje zásadně pouze původní, jiným periodikům k uveřejnění nezaslané a dříve nepublikované autorské příspěvky. Rukopisy zasílejte ve dvou vyhotoveních. Nevyžádané rukopisy redakce nevrací. Všechny autory i u nevyžádaných rukopisů informujeme o jejich doručení redakci zásadně do dvou týdnů po přijetí zásilky.

O B S A H

OPRAVA:

Ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie z května 2003, které obsahovalo Právní předpisy o advokacii, stavovské předpisy a usnesení 3. sněmu ČAK z 29. 10. 2002, došlo k několika následujícím chybám:

I. Na straně 16 u § 8 odst. 1) zákona o advokacii bylo novelou zákona č. 228/2002 Sb. účinnou od 4. 6. 2002 zrušeno písmeno e) a na konci písmena d) a za slovem „zaplacení“ je tečka. Totéž písmeno bylo zrušeno u § 8 odstavce 1) znění účinného od přistoupení České republiky do Evropské unie na straně 16 a částečně 17. **Škrtněte proto na dvou místech celé znění textu pod písm. e) a na konci písm. d) opravte čárku na tečku.**

II. Na straně 25 u § 27 odst. 1) větě druhé se slovo „ustanoví“ nahrazuje slovem „určí“. V § 27 odst. 2) větě první se slovo „ustanovený“ nahrazuje slovem „určený“ a slovo „ustanovení“ nahrazuje slovem „určení“. **Opravte proto tato slova a škrtněte na straně 26 dole tři odstavce začínající slovy: „Znění účinné od...“ vytištěné kurzívou.**

III. U stavovského předpisu pod číslem 2.8 (**organizační řád ČAK**) na straně 129a násl. nabývají některé novelizace účinnosti až dnem, kdy vstoupí v platnost smlouva o přistoupení České republiky k Evropské unii. Jde o tyto změny, které jsou v textu vytištěny tučně: čl. 1 písm. b) slova „seznamu evropských advokátů“, čl. 12 odst. 1 písm. m) celé, čl. 41 písm. b) celé, čl. 49a, čl. 49b, čl. 49c.

V čl. 25 odst. 2 písm a) a b) na straně 137 platí tučně vytištěná slova „**zkoušek podle § 7**“ až od přistoupení ČR k EU, v současné době platí slova „**advokátních a uznávacích zkoušek**“. V čl. 46 odst. 1 písm. i) na straně 144 platí znění vytištěné tučně až od přistoupení ČR k EU, v současné době platí místo „**podle § 5a zákona**“ správné znění „**podle § 5 odst. 2 zákona**“ a místo „**podle § 10 odst. 1 a 2 a § 35d odst. 2 zákona**“ správné znění „**podle § 35d zákona**“.

Zpracovatelka se tímto omlouvá.

ÚVODNÍK

MEZIÚČET

JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Říká se, že „dobrymi úmysly je dlážděna cesta do pekla“.

O dobrých úmyslech jistě nelze pochybovat pro dobu sestavování a schvalování priorit představenstva na rok 2003.

Z mého pohledu je právě 23. června 2003, tedy den, kdy je naposledy možné zařadit v rámci korektury úvodník do osmého čísla Bulletinu advokacie, a zároveň den, kdy začne poslední předprázdninová schůze představenstva. Dovolím si teď podělit se s vámi o můj pohled na stav plnění priorit v prvním pololetí letošního roku. Abych spojil příjemné s užitečným, použiji text o tomto úvodníku zároveň jako „dlažební“ materiál k diskusi na této schůzi představenstva...

Vraťme se ale k textu priorit.¹⁾

• • •

Začneme-li chronologicky, pak můžeme říci, že lhůta k plnění bodu IV. písm. a) – uložené mimořádně i usnesením 3. sněmu – byla splněna. Uplynuly i další fixní lhůty, a to pro priority sub. III. písm. c), d).

U obou mezinárodních akcí – referováno bylo či bude v Bulletinu advokacie samostatně – bych se rád krátce zastavil. V dubnu a červnu zavítala do Prahy řada významných osobností evropské i světové advokacie. To, že se obě akce podařilo mezinárodnímu oddělení organizačně připravit na vysoké úrovni, i okolnost, že účastníci měli možnost seznámit se s tradicí a realitami našeho povolání a Komory, přispělo k zvýšení prestiže ČAK před vstupem ČR do EU. S pražským zasedáním pak bude např. spojováno prohlášení FBE proti průlomu do povinnosti mlčenlivosti v souvislosti s tzv. praním špinavých peněz.

Za splněný lze pokládat i bod IV. písm. b), neboť – jak je ostatně známo i z informací o schůzích představenstva – revize koncepce webu a Bulletinu advokacie byla provedena. V obou případech se však ve skutečnosti jedná o úkol trvalý, změny k lepšímu bychom se měli pokusit zavádět kontinuálně.

Pokud jde o „pravidelné informování advokátské obce“, stojí demonstrativně za zmínku, že kromě tradičních informací o schůzích představenstva je v Bulletinu advokacie pravidelně čtvrtletně zařazován „informační“ úvodník, že na webových stránkách jsou k dispozici základní materiály např. z oblasti povinnosti mlčenlivosti a praní špinavých peněz či o tématu správců konkurzní podstaty a že o řadě komorových aktualit je zpráva v Bulletinu advokacie.

Předpokládám, že v rámci vzdělávacích seminářů konaných v regionech nám s pány místopředsedy bude dán prostor pro setkání a diskusi s tamějšími advokáty.

Snažím se, aby podněty advokátů nezůstávaly bez odpovědi, v každém případě je tlumočím k „dalšímu použití“. Připouštím na druhou stranu, že tím, jak jsem „uvnitř“ realit, nabývám dojmu,

¹⁾ Srv. Priority představenstva České advokátní komory pro rok 2003, Bulletin advokacie č. 3/2003, str. 95-97.

ÚVODNÍK

že z mého pohledu notoriety není třeba opakovat, až jsem pak vyveden z omylu, když některému advokátskému „kompardovi“²⁾ musím „komorové kauzy“ individuálně líčit od okamžiku převzetí až po aktuální stav včetně podrobné reže další taktiky, a to přesto, že by stačilo, aby onen kolega využil shora popsany network.

• • •

Mea culpa.

Zřízení pomocného orgánu Komory pro styk s veřejností a pro komunikaci s advokáty a informační politiku Komory (bod I., písm. d) je v konečné fázi v mojí pravomoci. Představenstvo mi schválilo zřízení cca tříčlenného poradního výboru a souhlasilo s mojí představou dílčí stručné novely kancelářského řádu, jež by měla přinést hlavní body vymezení pracovní náplně tiskového mluvčího, týden před koncem lhůty jsem však změnu dosud neprovedl. Co hůře – a to již stěží stihnou – nebude realizován výběr vhodného kandidáta pro funkci tiskového mluvčího (bod I. písm. e) do 30. června 2003. V užším výběru jsou dva kandidáti, komisi pro výběr hodlám svolat co nejdříve, v každém případě předpokládám, že dnem nástupu do práce by měl být prvý zářijový pracovní den.

Oblast styku s veřejností a médií mám v rámci rozdělení agend v představenstvu svěřenu já. V uplynulém pololetí jsem se zaměřil především na tematický okruh advokacie před vstupem ČR do Evropské unie. Pozornost byla věnována zvláště aktuálním problémům, např. konkurzním správcům či praní špinavých peněz. V těchto oblastech jste jistě zaregistrovali též příspěvky členů představenstva či významných advokátů publikované v denících, vyslovené v rozhlase či na televizní obrazovce nebo zmíněné na teletextu.

Dluh nám zůstane i v bodě I. písm. c). Organizační struktura legislativní a studijní činnosti byla reformována a usnesení představenstva o její nové podobě bylo schváleno, nově zřízené sekce byly svými předsedy povětšinou svolány, jmenování členů, jejichž jména jsou již známa, nebylo k dnešnímu dni uskutečněno.

Jmenování bylo již naopak provedeno v případě regionálních zástupců, jejichž schůzka proběhla v dubnu 2003 a jejichž činnost – jak se sami můžete v regionech přesvědčit – plynule pokračuje (bod I. písm. f).

• • •

Oblast legislativy a studijní činnosti. Do jisté míry ji lze ztotožnit s úkolem „průběžně reagovat na vzniklé aktuální situace“ (bod V. písm. b). Po stránce metodické se dle mého názoru podařilo prohloubit spolupráci s advokáty činnými v zákonodárném procesu počínaje komisemi ministerstev přes legislativní radu vlády, vládu až po parlament. Velice si vážím toho, že tyto kolegyně a tito kolegové svým odborným zaměřením jednoznačně demonstrují fakt, že advokát v právním státě není omezen rozsahem své činnosti pouze na výkon advokacie v oblasti práva soukromého, ale je – a to v ČR v počtu téměř sedmi tisíc – odborníkem, který se nabízí pro užitečnou činnost též v doméně práva veřejného...

²⁾ Dámám na vysvětlenou blíže P. Ouředník, Šmírbuch jazyka českého. Slovník nekonvenční češtiny, Praha 1992, str. 93, 204.

ÚVODNÍK

V dubnu se uskutečnilo veřejné slyšení v Senátu, spolupřádané s Ústavně-právním výborem a Výborem pro evropskou integraci. Na tomto veřejném slyšení nám byla dána možnost seznámit účastníky s aktuálními problémy české advokacie před vstupem do EU, jakož i systémovými a nesystémovými návrhy na změny advokátního práva v širším slova smyslu.

Aktuality? Dovolím si odkázat na webové stránky. Tam budou aktuality podány v době vydání tohoto úvodníku jistě aktuálněji. Termíny? Schůze Ústavně-právního výboru Poslanecké sněmovny ČR a Rozpočtového výboru PS PČR byly ohledně novely zákona o boji proti organizovanému zločinu odročeny na září, rekodifikaci insolvenčního práva zatím nepustilo Ministerstvo spravedlnosti, ve vládě dosud není ani zákon o utajovaných skutečnostech.

Jedním z našich cílů je zařazení ČAK mezi stálá připomínková místa. K tomu na podporu bylo realizováno i personální posílení v aparátu Komory. Připravují se podklady pro novelu zákona o advokacii, v kontrolní radě a kárné komisi byla diskutována problematika přidruženého advokáta a advokáta v pracovním poměru. Ke schválení ve druhém pololetí se připravuje novela etického kodexu.

• • •

Co nás čeká v nejbližším období?

Kromě zmíněných „nedodělků“ a evergreenů ty body priorit, které mají lhůty dosud otevřené. V časové posloupnosti jde o body III. písm. a) (30. 9. 2003) a I. písm. b) (říjen 2003). Ostatní priority mají lhůty do konce roku 2003.

Oba nejbližší body mají své souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie. Zdánlivě vzdálená CCBE je stále aktuálněji hlavním celoevropským partnerem naší Komory. V současné době probíhají jednání o výši příspěvku ČAK na činnost CCBE. Další kolo proběhne pravděpodobně již 28. června t. r. při zasedání stálého výboru v Krakově.

V rámci bodu III. písm. b) lze zmínit společnou schůzi představenstev ČAK a SAK dne 25. června t. r., plánovanou návštěvu delegace vedení polské advokacie ve dnech 10. – 11. září, českosaský seminář s aktuálními tématy přeshraniční spolupráce ve dnech 12. – 14. září, setkání se zástupci rakouských komor ve dnech 25. – 26. září a připravované setkání s reprezentací bavorských komor do konce letošního roku...

Smyslem této zprávy však nejsou v plánu pro futuro.

• • •

Tuto zprávu si zároveň, prosím, nevykládejte jako projev „jášovatění“³⁾ či „m(y)ášovatění“. Priority představenstva ČAK jsou jen zdánlivě prioritami této jedenáctky a pětice náhradníků.

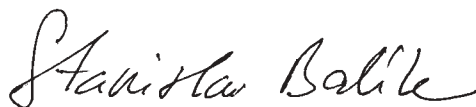
Bylo-li by tomu tak, jak je dojem navozen názvem, pak bych – řečeno žargonem sportovních komentátorů – mohl závěrem poděkovat divákům za to, že vydrželi souboj sledovat až do konce.

³⁾ Pojem „jášovatět“ jsem si dovolil vypůjčit od pana tajemníka Klouzy. „Jášovatět“ je odvozeno od „já“ a je originálním novodobým puristickým českým termínem pro obrat „stávat se egocentrickým“.

ÚVODNÍK

Vzhledem k tomu, že zmíněné priority jsou ve skutečnosti pokusem o vytyčení priorit nás všech, pak jako hrající trenér děkuji každé spoluhráčce či spoluhráči zapsaných v soupisce, resp. seznamu advokátů či v seznamu advokátních koncipientů, pokud se alespoň jednou přihrávkou zapojili do hry našeho týmu. Ani ty ostatní nelze zatracovat. Čeká nás přece letošní druhý poločas...

Červen 2003

předseda České advokátní komory

AKTUALITA

STUDIJNÍ A LEGISLATIVNÍ ČINNOST
V NOVÉM KABÁTĚ

JUDr. VLADIMÍR PAPEŽ

Usnesení posledního sněmu advokacie uložilo představenstvu Komory zapojovat do činnosti samosprávných orgánů advokacie stále větší počet advokátů. Jednou z oblastí, kde se advokáti zcela neformálně zapojovali do činnosti Komory, byla odjakživa studijní činnost. Usnesením bývalého výboru Ústředí české advokacie byly zřízeny pro jednotlivé oblasti práva studijní a legislativní sekce, které umožňovaly advokátům podílet se jednak na činnosti orgánů advokacie, jednak realizovat jejich schopnosti v odborných oblastech, kterým se věnovali.

Po roce 1990, kdy advokacie obnovila všechny základní principy svého fungování v rámci nového právního stavu, staly se i tyto studijní a le-

gislativní orgány nedílnou součástí nezávislé advokacie. V průběhu posledních dvanácti let se tyto orgány neformálně podílely zejména na zajištění kvalifikované efektivní účasti advokacie na tvorbě zákonů, na přípravě a formování stanoviské legislativy a zpracovávání právní stanoviska a rozborů pro potřeby Komory, jakož i pro potřeby dalších justičních orgánů. Podílely se i na zabezpečování vazeb s ostatními státními orgány, vědeckými orgány, univerzitami i mezinárodními organizacemi, které se zabývaly legislativní činností. Jejich členové se zabývali publikační, lektorskou a vědeckou činností.

Představenstvo České advokátní komory, vedeno snahou posílit činnost těchto orgánů, přijalo

AKTUALITA

dne 7. 4. 2003 usnesení, jehož úkolem je účelně organizovat legislativní a studijní činnost. Zřizuje se legislativní a studijní kolegium, jehož úkolem je působit právě ve shora uvedených oblastech. Toto usnesení transformuje dosavadní výbory a podvýbory do sekcí na úseku veřejného práva, soukromého práva a advokacie. V oblasti veřejného práva vznikají sekce pro trestní právo a sekce pro ústavní a správní právo. Na úseku soukromého práva vznikají sekce pro občanské, rodinné a pracovní právo, sekce pro obchodní a úpadvkové právo a sekce pro právo duševního vlastnictví. Na úseku advokacie vzniká sekce pro advokátní právo a advokátní tarif, sekce pro dějiny advokacie, mezinárodní sekce a legislativně organizační sekce. Touto strukturou zůstávají nedotčeny dosavadní výbory, které jsou úzce spjaty s regionální činností, zejména pak výbor pro komunitární právo. Jejich činnost bude upravena samostatným usnesením o výchově.

Představenstvo Komory bude oprávněno zřizovat i další sekce, resp. v rámci jednotlivých sekcí komise. Sekce jsou zastřešovány výborem kolegia, který sestává z předsedů jednotlivých sekcí a místopředsedy představenstva pověřeného vedením legislativní činnosti, který je ze své funkce předsedou tohoto výboru.

Úkolem představenstva je, aby do 90 dnů od 1. 5. 2003, kdy výše uvedené usnesení nabylo účinnosti, provedlo transformaci legislativní a studijní činnosti. Záměrem je jednak zachování kontinuity, jednak posílení významu dosavadních orgánů. To by mělo najít svůj odraz i v kancelářském řádu Komory, která by měla skýtat vytvářenému studijnímu a legislativnímu kolegiu daleko větší administrativní a organizační podporu, zejména prohlubovat zázemí pro jednotlivé studijní sekce, a zároveň budovat profesionální legislativní aparát, který by měl především zajistit kvalifi-

kovanou a efektivní účast advokacie na tvorbě zákonných norem.

Ne nadarmo se setkávám s názorem, že advokacie je v očích zákonodárců přehlížena právě proto, že nemá vytvořen žádný důstojný legislativní orgán. Činnost profesní komory právního typu v legislativní oblasti skutečně není představitelná bez odborného oddělení, které bude mít za úkol:

- sledovat aktuální vývoj v legislativní oblasti,
- informovat orgány Komory o tomto vývoji,
- předkládat jim kvalifikovaná stanoviska pro zaujímání názorů,
- realizovat rozhodnutí z toho vyplývající.

To platí jak v oblasti obecné, tak i stavovské legislativy.

Protože dalším úkolem, který byl orgánům advokacie uložen sněmem, je zvyšování podílu advokacie na normotvorbě, rozhodlo se představenstvo České advokátní komory vytvořit legislativní útvar, který by měl výše uvedené úkoly zabezpečovat. To může mít pochopitelně i své dopady na rozpočet Komory. Advokáti jistě pochopí důležitost vzniku tohoto odboru a s tím spojenou potřebu na případné zvýšení příspěvku na činnost Komory. Domnívám se, že oživení činnosti studijních a legislativních orgánů Komory na straně jedné a profesionalizace legislativní činnosti Komory na straně druhé může dopomoci k tomu, aby advokacie sehrála i v budoucích letech významnou roli v právním a společenském dění. Proto věřím, že jedna z priorit advokacie, stát se stálým připomínkovým místem, nezůstane jen politickou proklamací.

Květen 2003

*Autor je místopředsedou
České advokátní komory.*

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

**ČESKÁ ADVOKACIE PŘED VSTUPEM ČR
DO EU – VEŘEJNÉ SLYŠENÍ VÝBORU PRO EVROPSKOU
INTEGRACI A ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
SENÁTU PARLAMENTU ČR**

Otiskujeme program a úplný záznam slyšení, které se konalo dne 8. dubna 2003 v Praze.

PROGRAM VEŘEJNÉHO SLYŠENÍ**1. Zahájení a úvodní slovo**

JUDr. Dagmar Lastovecká, předsedkyně Ústavně-právního výboru
Ing. Jiří Skalický, předseda Výboru pro evropskou integraci

2. Perspektiva české advokacie v EU a její zapojení do evropských advokátních struktur

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

3. Evropský advokát – výkon povolání v EU

JUDr. Jan Pavlok

4. Systém vzdělávání českých advokátů v komunitárním právu v návaznosti na vzdělávací systémy států EU

JUDr. Vladimír Jirousek

5. Advokacie a legislativní proces

JUDr. Jan Brož

JUDr. Vladimír Papež

JUDr. Jiří Nykodým

JUDr. Petr Poledník

Poté diskuse a závěr**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Dámy a pánové, dovoluji mi, abych zahájila dnešní veřejné slyšení, které pořádají dva senátní výbory – Výbor pro evropskou integraci a Ústavně-právní výbor. Pořádají je z podnětu České advokátní komory.

Proto bych nejprve na senátní půdě přivítala pana předsedu České advokátní komory dr. Ba-

líka, pány místopředsedy, členy představenstva České advokátní komory, paní advokátky a pány advokáty, kteří přijali pozvání na dnešní diskusi.

Dále mezi námi vítám všechny hosty, které pozvala Česká advokátní komora na dnešní slyšení. Vítám předsedkyni Nejvyššího soudu paní dr. Brožovou, pana předsedu Nejvyššího správního soudu dr. Baxu, paní místopředsedkyni Ústavního soudu dr. Wagnerovou, pana 1. náměstka nejvyšší státní zástupkyně dr. Fenyka a všechny další hosty, kteří jsou mezi námi.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

Vítám paní senátorky a pány senátory.

Na závěr představování bych chtěla představit předsedu Výboru pro evropskou integraci pana senátora Jiřího Skalického a sebe. Jmenuji se Dagmar Lastovecká a předsedám v tomto funkčním období Ústavně-právnímu výboru.

V Senátu jsme uvítali podnět České advokátní komory k této debatě, protože se Senát věnuje i některým obecnějším tématům z různých oblastí. Snažíme se těmto tématům věnovat zejména v době, kdy není k této problematice zahájen legislativní proces, nebo kdy tento legislativní proces začíná. Je to nutnost pro horní komoru, protože její postavení v parlamentním systému České republiky je takové, že na běžné zákony, a to i složité, má k projednání pouze 30denní lhůtu a je tedy velmi důležité, abychom byli s problematikou seznámeni předem a byli tak na různé legislativní předlohy předem připraveni.

Jsmo si také dobře vědomi toho, jaký společenský význam má advokátský stav, protože ingeruje do nejrůznějších společenských procesů, do různých obchodních a mezilidských vztahů. Jistě na morální a odborné úrovni advokátů závisí i tyto procesy. Samozřejmě, že to má také vliv i na společenské klima v této zemi.

Proto nás zajímá jednak váš pohled na vaše vlastní postavení v celém systému, zajímá nás vaše činnost a aktivity ve směru přípravy na EU. Jako členy zákonodárského sboru nás také zajímá od vás, kteří denně pracujete s platnými právními předpisy, váš pohled na legislativní proces, na některé obecné otázky související např. s vymahatelností práva. Samozřejmě uvítáme vaše podněty či náměty k legislativním změnám.

V tomto duchu byl po dohodě s představenstvem České advokátní komory koncipován i dnešní program. Pouze bych si dovolila v úvodu říci několik technicko-organizačních poznámek.

Dohodli jsme se tak, že by v prvním bloku proběhla vystoupení a příspěvky reprezentace advokacie, a to k prvním třem bodům s tím, že diskuse k těmto bodům by proběhla na závěr tohoto prvního bloku. Předpokládáme, že by trval 1 1/4 hodiny, potom by byla přestávka na občerstvení,

a v druhé části bychom se věnovali zejména 4. bodu, to znamená názoru advokátů na legislativní proces a na některé obecnější otázky.

Ještě jednou vás všechny vítám, věřím, že naše jednání bude úspěšné. Dovolím si předat slovo panu předsedovi Výboru pro evropskou integraci Jiřímu Skalickému.

**PŘESED A VÝBORU
PRO EVROPSKOU INTEGRACI
JIŘÍ SKALICKÝ:**

Dámy a pánové, vážení hosté, omezím se na to, že vás zde všechny přivítám. Výbor pro evropskou integraci Senátu vzal na sebe zhruba před rokem poměrně obtížný úkol, a to pokusit se podporovat proces komunikace parlamentních institucí s veřejností, a to především s odbornou veřejností. To s sebou nese povinnost organizovat velkou plejádu debat na nejrůznější témata. Jsem rád, že se nám podařilo i toto téma na půdu toho, čemu říkáme trochu nadnesené české národní fórum, přenést a jsem zároveň rád, že nám s touto obtížnou a poněkud speciální tematikou pomohl Ústavně-právní výbor, který toto veřejné slyšení spolupořádá.

Chci vyslovit přání, aby dnešní setkání přineslo plody jak pro vás, tak pro nás. Doufám, že bude úspěšné, přeji vám příjemný pracovní den.

**PŘESEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Děkuji. K prvnímu vstupnímu projevu bych pozvala pana předsedu České advokátní komory dr. Balíka.

**JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK,
PŘESED A ČESKÉ ADVOKÁTNÍ
KOMORY:**

Vážená paní předsedkyně, vážený pane předsedo, vážené paní senátorky a páni senátoři, vážení hosté, kolegyně a kolegové, chtěl bych po-

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

děkovat nejen za předání slova, ale také za velice vřelý přijetí, kterého se naši advokacie na půdě Senátu dostalo.

Naše advokacie je dnes nejpočetnějším právníckým povoláním v této republice. Je to masa právníků vzdělaných odborníků, kteří procházejí životem v této společnosti od situací, které jsou pro naše klienty nejtragičtější až po situace, které jsou v oblasti veřejného práva na poli státotvorném.

Budu-li mluvit o perspektivě naší advokacie v EU, nepochybně se musím aspoň na chvíli vrátit k její nedávné historii.

Naše advokacie byla obnovena jako nezávislá v roce 1990. V té době byla početně asi 10% proti dnešnímu stavu. V roce 1996 se sloučily dvě právní profese – advokáta a komerčního právníka a již v novele zákona o advokacii z roku 2002 byly implementovány evropské směrnice, které upravují povolání advokáta ve státě, který je členem EU. To je samozřejmě situace dnešní. Myslím si, že je to situace velice aktuální s ohledem na blížící se datum vstupu ČR do EU.

Je třeba říci, že naše advokacie jako advokátní stav je stavem, který po celou tuto etapu nejen pěstoval své povolání, ale byl také stavem, který usiloval o to být státotvorným. Myslím si, že v tuto chvíli je zcela evidentně stavem, který ve své většině je stavem proevropským.

Jsem potěšen, že zde dochází k tomuto setkání. Máme za to, že naše advokacie ať už jako celek nebo jako množina jednotlivců je i nadále připravena být k ruce zákonodárnému procesu při budování právního státu, při vymýcení těch nešvarů, které dnešní společnost zejména v oblasti třetí moci tíží.

Je třeba si uvědomit, že advokacie by nemohla existovat bez samosprávy. Je to situace, která je daná v tomto prostoru tradičně. Odvíjí se od advokátního řádu z r. 1868, a to, co se zde přihodilo v r. 1990, nebylo novým vytvořením advokacie, ale bylo to cosi, co lze nazvat návratem do původního stavu.

Naše advokátní komora je ve dvojí roli. Jednou rolí je role úřadu, který dohlíží na výkon po-

volání, vede seznam advokátů, snaží se v rámci kárného řízení postihovat ty advokáty, kteří nevykonávají své povolání lege artis.

Na druhé straně však naše Komora má i ambice na poli veřejnoprávním, na poli legislativě v rámci své pozice v širší justici. Na advokacii nelze nahlížet jen jako na podnikání za účelem zisku. Advokacie byla vždy svobodným povoláním, které bylo svobodným povoláním sui generis. Advokacie má vždy především sloužit spravedlnosti. Myslím si, že v tomto směru ji lze pokládat za součást širší justice.

Pokud jde o připravenost advokacie na vstup do EU, je třeba začít opět v historii. Již v r. 1991 se tehdy československá advokacie stala pozorovatelem v Radě evropských advokátních komor, která podle svého anglického názvu Council of the Bars and Law societies of the European Union je zkracována CCBE, takže tuto zkratku důvěrně používáme, když hovoříme o svém zapojení do EU.

Je nesporné, že naše advokacie po vstupu ČR do EU bude reflektovat zákonitě ty evropské trendy, které se projevují v zemích EU a nelze CCBE nevnímat jako jakousi pomyslnou druhou instanci nad Českou advokátní komorou, která působí v evropském prostoru. CCBE je mohutnou organizací co do počtu advokacií, které jsou jejími řádnými členy. CCBE kultivuje advokátní povolání na všech možných polích.

Etický kodex, který má Česká advokátní komora, je svým způsobem ovlivněn modelem etického kodexu, který vydala CCBE pro evropské advokáty. V CCBE se plánuje zcela správně a koncepčně situace, že všichni advokáti v evropském prostoru by měli být patřičným způsobem vzděláni, měli by vykazovat aspoň minimum povinných znalostí pro to, aby byli schopni vykonávat advokátské povolání po prostoru celé EU a je třeba, aby byli pravidelně celoživotně vzděláváni, aby si svou dovednost, kvalifikaci a schopnosti udrželi.

Evropské trendy se přenášejí do advokátské oblasti nejen v oblasti etického kodexu, ale také v řadě dalších oblastí advokátního práva či

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

oborů, které s advokátním právem souvisejí. Bylo by krátkozraké se domnívat, že dnes neaktuálnější otázka, to je otázka průlomu povinnosti mlčenlivosti a s tím související boj proti praní špinavých peněz, je věcí, která je pouze záležitostí České republiky.

Samozřejmě, je to problém, který je diskutován v celé Evropě a naše advokacie si je vědoma toho, že tento problém nemá jen jediné řešení, kterým by bylo bezmyšlenkovitě opsání evropských směrnic. Naše advokacie si je vědoma toho, že i v advokaciích evropských i v členských státech EU se tato problematika velice vášnivě diskutuje a že by bylo vhodné, abychom si ujasnili, že přestože budeme v EU, jsou zde určité tradiční kořeny, je zde určitý způsob uvažování daný celkovým stavem společnosti v ČR, a toto by nepochybně naše právní úprava měla reflektovat.

Jsou zde další záležitosti v oblasti zákonodárství, které přicházejí do ČR z EU, které jsou systémové a které jsou na těchto platformách diskutovány. Je to otázka bezplatné právní pomoci, je to otázka DPH. I v těchto oblastech je třeba vzít v úvahu, že bude-li ČR součástí EU, není jiného řešení, než se těmito tématy zabývat.

Jsou zde však i otázky, které advokacie nepovažuje za zcela systémové. Jsou zde problémy, o nichž se domníváme, že nejsou problémy evropskými, že jsou záležitostmi toliko lokálními danými konkrétní situací. Myslíme si, že ne vždy toliko české řešení musí být tím řešením nejlepším. To je třeba problém Komory správců konkurzní podstaty a další některé nesystémové věci.

Česká advokátní komora se stane v roce 2004 nikoli jen pozorovatelem, ale řádným členem CCBE. Znamená to, že spolu s těmi, kteří přistoupí do EU, budeme mít přibližně třetinu hlasů v CCBE. Máme za to, že přistupující kandidátské země mají mnohdy analogické problémy a vnímáme, že bude nepochybně vznikat platforma společného hlasu těchto zemí v mnoha polích.

Česká advokátní komora se snaží udržovat vztahy s CCBE, ale i s řadou dalších mezinárodních organizací. Chceme se aktivně podílet na

diskusi o formování advokátního práva a o evropské advokacii.

Za tento rok lze zmínit, že před dvěma dny zde skončil seminář Union International des Avocats – mezinárodní advokátní organizace založené v roce 1928, která má řádově statisíce členů advokátů. V květnu budeme spolupřátelovat kongres Federation des Barreaux d'Europe – mezinárodní organizace shromažďující advokátní komory členských zemí Rady Evropy. V roce 2005 budeme v Praze spolupřátelovat kongres International Bar Association, nejmohutnější světové advokátní organizace, která se počtem svých členů blíží půl milionu.

Chtěli bychom, aby se naši advokáti účastnili na činnosti těchto organizací nejen prostřednictvím své reprezentace, ale aby se do činnosti těchto organizací zapojovali sami aktivně jako individuální členové, protože na tomto poli lze být velice podílníky při spoluformování advokátního práva a advokátních realit.

Je zde řada témat, která nás tíží. Je to řada témat, která je vymezena usnesením 3. sněmu České advokátní komory, který se konal v říjnu loňského roku. Když bych tato usnesení a úkoly, které mají na období, v němž se dočkáme vstupu ČR do EU, uloženy orgány České advokátní komory, zjednodušeně charakterizoval – měli bychom usilovat o to, aby naše advokacie byla připravena na začlenění do evropské advokacie, ale nejen v rovině formální, ale v aktivní klasické spolupráci advokátů, např. v přeshraniční spolupráci v příhraničních oblastech, ale samozřejmě i po celé Evropě. Měli bychom být konkurence schopní, abychom byli dostatečně kvalifikováni nejen v oboru práva, ale také v oblasti jazykové.

Chceme se aktivně podílet na tvorbě právního řádu ČR, protože právo je nástroj, se kterým se setkáváme při každodenní praxi a myslíme si, že omezit naše zájmy toliko na právo advokátní by bylo velice nekorektní.

Rádi bychom měli větší prostor pro to, abychom mohli diskutovat o rekodifikacích, o významných novelách, které jsou stále připravovány.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

Máme za to, že advokacie nemůže dobře fungovat bez fungující justice. Jsme si vědomi toho, že tak jako jsou dobří advokáti, jsou i dobří soudci a že jako jsou špatní advokáti, jsou i špatní soudci. Myslíme si, že bychom neměli hrát onu hru, že je zde jakási nenávisť a jakési pnutí mezi stavy, měli bychom si říci, že dobří advokáti by se měli spojit s dobrými soudci na tom, abychom společně zkultivovali třetí pilíř státní moci.

Netěší nás, že pohled na advokáta je v médiích někdy zkreslen a že advokát je vnímán jen jako lump, který využívá svého označení advokát k tomu, aby vybral vysoký honorář a nevěnoval se svému klientovi. Trápí nás to, že od r. 1997 je trestně stíháno 188 advokátů. Při řízení o pozastavení výkonu advokacie velice často vidíme, že jejich trestní stíhání je šikanozní, že je to trestní stíhání, které je namířeno proti tomu, aby advokát mohl řádně hájit zájmy svého klienta, aby mohl být tím, kdo ochraňuje lidská práva. Nechci tím říci, že advokátní komora nestihá sama advokáty, kteří nekonají tak, jak by konat měli. Naopak, advokátní komora je schopna rozpoznat, který advokát nekoná správně a má dostatek zákonných nástrojů k tomu, aby proti němu zakročila.

Mluvíme-li o evropském kontextu a o evropských podmínkách, chtěl bych závěrem říci jednu poznámku. Advokacie v zemích EU, v těch, které jsou zeměmi standardními, které jsou zeměmi, o nichž lze s jistotou říci, že jsou právními státy, zeměmi jako je Velká Británie, Německo a Francie, je vnímána jako velice podstatný faktor při zákonodárné činnosti, jako významný poradce moci výkonné, jako spoluvůrce fungující justice.

Náš cíl do dalšího období je chovat se tak, jak se advokacie v zemích, které jsou demokratické, má chovat. Náš záběr nemůže skončit pouze v oblasti práva soukromého, náš záběr je zcela evidentní i v oboru práva veřejného. Myslím si, že při počtu téměř 7 000 advokátů jsme dostatečně připraveni na tomto poli být k dispozici.

Vážená paní předsedkyně, vážený pane před-

sedo, dovoluji mi, abych vám na závěr spolu s dílčí ukázkou našich advokátů nabídl spolupráci naší advokacie na polích, o nichž jsem se zmínil.

Děkuji vám za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Děkuji panu předsedovi za jeho úvodní projev.

K bodu č. 2, který je nazván „Evropský advokát – výkon povolání v EU“, s úvodním příspěvkem vystoupí pan dr. Pavlok.

**JUDr. JAN PAVLOK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Vážená paní předsedkyně, vážený pane předsedo, vážené senátorky a senátoři, vážení významní hosté, milé kolegyně a kolegové, budu se zabývat užším tématem než se zabýval pan předseda Balík, a to výkonem advokacie v evropském kontextu, jak nás v nejbližší budoucnosti čeká a jak je dobré být na něj dopředu připraven, protože jen ten, kdo je dopředu připraven, bývá úspěšný.

V červnu budeme jako občané rozhodovat o vstupu do EU. Tato otázka se zdá být jasnou. V květnu příštího roku snad do EU vstoupíme, a tento moment bude znamenat nastartování opravdového a plnohodnotného výkonu advokacie v evropském kontextu.

Faktem je, že v současné době se dějí velmi významné důležité světodějné události ve vysoké politice, která nás advokáty zajímá jako občany, ne možná jako praktikující advokáty. Není možná jasně, jaké pojetí evropské integrace se v dlouhodobém pohledu prosadí, zda to bude pojetí mezivládní nebo pojetí federativní.

Jedna věc je jistá – že současný stupeň ekonomické integrace založený na celní unii, na čtyřech základních svobodách – volném pohybu zboží, osob, služeb, kapitálu a plateb a založený na pravidlech společné hospodářské soutěže,

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

tento základ se nezmění a že advokacie jako služba a advokáti jako osoby ať už v drtivé většině případů samostatně výdělečné osoby, samostatně se pohybující nebo v některých právních řádech též jako osoby pracující na základě zaměstnaneckého poměru, budou vykonávat svou profesi v rámci společného vnitřního trhu EU.

Pokud jde o další důležitý aspekt, který také jistě přetrvá aspoň v té podobě, v jaké je v současné době, je existence Evropského soudního dvora a Soudu první instance. Tam je i prostor pro advokáty při zastupování konkrétních subjektů v konkrétních případech.

Pokud jde o vlastní výkon advokacie, má úzký vztah ke dvěma základním svobodám, a to v prvé řadě k volnému pohybu služeb, a k volnému pohybu osob. Výkon advokacie je svobodným podnikáním a svoboda volného pohybu osob zahrnuje zejména právo usazovat se. Tedy advokát se sídlem ve svém domovském státě může přesídlit do jiného členského státu, usadit se tam a tam za určitých později sdělených podmínek může advokacii vykonávat.

Pokud jde o právní úpravu, která je základní pro tyto oblasti, víme, že evropské právo se člení především na právo primární a sekundární. Víme, že primární právo je obsaženo v zakladatelských smlouvách evropských společenství. Tam je pasáž, která upravuje ony čtyři základní svobody. Tam bychom hledali ústavně-právní základ jak volného pohybu služeb, tak volného pohybu osob.

Pokud jde o sekundární zákonodárství, slyšeli jsme již takové termíny jako jsou nařízení a směrnice. Při výkonu advokacie hrají důležitou úlohu tři směrnice. Právo je harmonizováno, není unifikováno. První důležitá směrnice je směrnice č. 249/1977 vydaná tehdejší Radou Evropských společenství – dnes se tento orgán nazývá Rada EU. Tato směrnice, číslovaná opačně jako naše zákony, 77/249, k usnadnění účinného výkonu svobody poskytování služeb právníky upravuje poskytování advokacie jako služby. Pokud jde o poskytování advokacie jako služby, vychází se z primárního práva, z čl. 49 smlouvy o Evrop-

ském společenství, kde se za službu považuje výkon poskytovaný zpravidla za úplatu, pokud nejde o pohyb zboží, kapitálu, plateb nebo osob. Je to zbytková kategorie, jde o poskytování výkonu, zpravidla za úplatu.

V tomto případě, kdy advokacie je vykonávána přes hranice členských států, protože jakmile je vykonávána uvnitř, to znamená advokát, klient i služba jsou poskytovány a konzumovány uvnitř jednoho členského státu a situace se plně řídí vnitrostátním zákonodárstvím, ale jakmile je nějaký přeshraniční prvek, ať už advokát jede za klientem nebo klient za advokátem, nebo samo plnění přechází hranice, už jsme v evropském rozměru.

Tato směrnice 77/249 má určité základní body, určité principy, které musí být dodržovány. V první řadě je to zákaz jakékoli diskriminace při rozlišování mezi tuzemskými a cizími advokáty. Uplatňuje se zásada stejného zacházení s tuzemskými i s cizími advokáty v rámci členských států. Nemohou být zásadně přípustná žádná omezení odůvodněná rozdílnou státní příslušností. Musí jít o krátkodobé poskytování služeb buď více klientům, nebo ev. dlouhodobé poskytování služby jednomu klientovi. Je možné dokonce, aby takto praktikující advokát měl zřízenou určitou infrastrukturu, to znamená, aby fyzicky měl kancelář, ze které by v hostujícím státě tyto služby poskytoval. Nepotřebuje mít v místě výkonu nebo poskytování služby bydliště. Není ani nutné a možné, aby byl zapsán v hostujícím státě v seznamu advokátů, ať už v seznamu nějaké advokátní komory, neboť v některých státech jsou advokáti zapisováni u soudů.

Musí poskytovat služby pod označením svého domovského státu, označení musí být v jazyce domovského státu. Ve většině případů je potřeba, aby k vlastnímu označení v jazyce domovského státu byl ještě připojen údaj o zápisu do příslušné advokátní organizace nebo o zápisu u příslušného soudu.

Pokud advokát takto krátkodobě poskytuje advokátní služby a zastupoval by v hostitelském státě před soudy nebo jinými orgány veřejné

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

moci, má povinnost dodržovat jak domovská stavovská pravidla, tak pravidla hostitelského státu. Pokud poskytuje služby v ostatních případech, tedy mimo soudy a orgány veřejné moci – v soukromém sektoru, tam je potřeba, aby především dodržoval pravidla svého domovského státu a přiměřeně pravidla státu hostitelského. V některých případech při zastupování před soudy či úřady v hostitelském státu může být stanovena povinnost, aby cizí advokát měl vnitrostátního advokáta jako svého zástupce, nebo někoho, kdo za něj ve vztahu k úřadům a soudům v rámci procesního postavení vystupuje, komu jsou doručovány písemnosti apod.

Tolik pokud jde o poskytování advokacie jako služby bez toho, aniž by advokát sídlil v hostitelském členském státě. Sídlí ve svém státě a jen překračuje hranice za účelem poskytování služeb.

Pokud jde o zásadnější výkon advokacie dlouhodobějšího charakteru, neuplatňuje se pouze svobodný pohyb služeb, ale dochází k uplatnění volného pohybu osob. Zde je základní právní úprava obsažena v primárním právu – ve Smlouvě o založení Evropského společenství. Jsou to čl. 43 – čl. 48 této Smlouvy. Na tuto primárně právní úpravu navazuje úprava sekundárním právem, a to směrnici Evropského parlamentu a Rady EU č. 5/1998, tedy 98/5 – o umožnění trvalé praxe advokáta v jiném členském státě, než ve kterém získal kvalifikaci.

Pokud jde o základní rysy právní úpravy provedené touto směrnicí, advokát z domovského státu má právo vyvíjet v hostitelském státě trvale činnost advokáta na základě určitých vymezení, která tato směrnice také upravuje. Musí ovšem vystupovat pod označením svého domovského státu, jako to bylo u služby, v úředním jazyce domovského státu a ev. i s označením příslušné organizace, v jejímž seznamu je jako advokát zapsán.

Na druhé straně má povinnost registrovat se také u příslušného orgánu hostitelského státu s tím, že musí předložit osvědčení domovského státu.

Pokud jde o rozsah činnosti, je stejný jako u advokátů tuzemských. Směrnice uvádí demonstrační výčet právních oborů, ve kterých je práv-

ni pomoc poskytována zejména. Domovské právo advokáta – v hostitelském státě poskytuje právní pomoc v domovském právu, v komunitárním právu, v mezinárodním právu a ev. i v právu hostitelského státu. Je tam ale slůvko „zejména“, takže se v podstatě uplatňuje princip co není výslovně právem zakázáno, je dovoleno.

Regulovány mohou být dvě situace, a to tehdy, když sepisování listin o správě majetku zemřelých osob je svěřeno nějaké jiné instituci než advokátům. Totéž platí u listin o převodech nemovitostí – správa majetku zemřelých, převody nemovitostí. Pokud příslušný členský stát svým vnitrostátním právem svěřuje tyto činnosti jiným orgánům, zejména notářům, potom může být cizím advokátům tato činnost také zakázána.

Pokud jde o zastupování před soudy v hostitelské zemi, stejně jako u poskytování služeb je povinnost spolupráce s advokátem z hostitelského státu.

Pokud jde o stavovská pravidla, je potřeba dodržovat stavovská pravidla domovského státu i hostitelského státu. Navíc tady přistupuje proti výkonu advokacie pouze jako služby i povinné pojištění v hostitelském státě, resp. pokud by už existovalo dostatečné pojištění ve státě domovském, které se vztahuje na výkon advokacie v hostitelském státě, bylo by to dostačující – ev. je potřeba provést dopojištění, nebo není-li advokát vůbec pojištěn pro výkon advokacie v hostitelském státě, musí se pojistit a musí tuto skutečnost doložit.

Pokud nastane situace, že by se advokát dostal do kárného řízení, že by se dopustil nějakého kárného deliktu, kárné řízení provádí hostitelský stát podle svých pravidel. Orgány hostitelského státu mají povinnost informovat orgány domovského státu advokáta, a to neprodleně.

Směrnice 98/5 také umožňuje zaměstnanec-ký výkon advokacie tam, kde je to v jednotlivých státech možné, a zdůrazňuje rovnocenné postavení advokátů z hostitelského státu i ze státu domovského.

Důležitý je čl. 10 odst. 2 této směrnice, protože jde ještě hlouběji pokud jde o možnost výkonu

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

advokacie v hostitelském státě. Připouští možnost uznání diplomu a osvědčení o kvalifikaci advokáta, které získal v domovském státě, v hostitelském státě. Tato právní úprava je zase založena na primárním právu – a to čl. 47 Smlouvy o Evropském společenství. Na tuto úpravu navazuje směrnice Rady Evropských společenství č. 49 z roku 1989, tedy 89/48, o obecné úpravě uznávání diplomů o vyšším odborném vzdělání v délce nejméně tří let. Tato směrnice i citovaný článek primárního práva vycházejí z úmluv Rady Evropy o uznávání doby univerzitního studia z r. 1956 a 1959. Aby bylo možno uznat advokátní kvalifikaci, je nezbytný efektivní a pravidelný výkon činnosti bez přerušení pro oblast práva hostitelského státu zejména.

Pokud dojde k tomu, že jsou uznány doklady o kvalifikaci advokáta z domovského státu v hostitelském státu, pak se může advokát v hostitelském státu trvale usadit s tím, že vystupuje už pod advokátním označením hostitelského státu.

Tolik pokud jde o úpravu provedenou komunitárním právem.

Česká republika se blíží milovými kroky ke vstupu do EU a do evropských společenství. Podle dohody, kterou má s evropskými společenstvími, má povinnost sblížovat český právní řád s právem komunitárním. Ke sblížování dochází i v oblasti advokacie. Český zákon o advokacii byl v tomto směru novelizován. Novela byla provedena zákonem č. 228/2002. Tato novela neřeší jen otázku přiblížení českého práva právu komunitárním, jsou tam v rámci novelizace řešeny i jiné otázky. Důležité je, že novela je platně Parlamentem ČR přijata s tím, že je stanovena rozdílná účinnost. Některé pasáže byly účinné dnem vyhlášení, některé dnem 1. 1. 2003. Ustanovení týkající se evropského advokáta nabudou účinnosti až okamžikem našeho vstupu do EU.

Pokud jde o kategorie advokátů, české právo rozlišuje tzv. hostujícího evropského advokáta a usazeného evropského advokáta. Pokud jde o hostujícího evropského advokáta, úpravu bychom našli v § 35f – § 35l zákona. Je analogická situaci, o jaké jsem zde mluvil, když jsem hovořil

o směrnici 77/249. Je to dočasný příležitostný výkon advokacie, hostující advokát není zapsán do seznamu České advokátní komory. Základem výkonu jeho povolání je oprávnění z domovského státu. Samozřejmě, že Česká advokátní komora může požádat o předložení oprávnění včetně úředního překladu do českého jazyka. Tento advokát používá domovské profesní označení v úředním jazyce svého domovského státu včetně uvedení organizace, ve které je zapsán. Není oprávněn užívat označení advokát podle § 12 našeho zákona o advokacii. Může zastupovat před soudy, před úřady. Pokud je v tuzemském procesním poměru, musí mít tuzemského spolupracujícího advokáta. Pokud poskytuje ostatní služby, tak nikoli. Nemůže být členem sdružení advokátů podle § 829 – § 841 občanského zákoníku, nemůže být společníkem veřejné obchodní společnosti s českými advokáty.

Pokud jde o usazeného evropského advokáta, je tato materie upravena § 35l – § 35n zákona. Jde o soustavný výkon advokacie. Tento advokát je už zapsán do seznamu České advokátní komory, ovšem do zvláštního seznamu evropských advokátů. Disponuje už osvědčením České advokátní komory, ale používá domovské profesní označení. Není oprávněn užívat označení advokát podle § 12 zákona o advokacii.

Postavení má téměř totožné jako mají tuzemští advokáti. Pokud jde o výjimky, jsou stanoveny zákonem, resp. na základě zákona. Má např. právo účastnit se sněmu advokátní komory, má právo hlasovat na tomto sněmu, má právo volit funkcionáře, nemá ovšem právo být volen. Je povinen platit příspěvky České advokátní komoře i ostatní platby, které Česká advokátní komora ukládá advokátům a je oprávněn poskytovat služby ve všech věcech, je povinen se nechat pojistit.

Pokud jde o výkon advokacie po dobu delší než tři let, potom lze dosáhnout plné integrace, lze dosáhnout plnohodnotného členství v České advokátní komoře a užívat označení advokát podle § 12 zákona o advokacii.

To by bylo ve stručnosti vše k české právní úpravě. Jen poznámka praktická.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

Pokud jde o praktické postavení českých advokátů, které by mělo nastat v roce 2004, bude v první řadě přicházet do úvahy, že čeští advokáti budou jistě žádáni o to, aby zastupovali advokáty z jiných států.

V druhé řadě mnoho českých advokátů bude mít schopnosti i ambice jít vykonávat advokátní praxi do ostatních členských států EU. Zůstává tady i Evropský soudní dvůr a Soud první instance, před kterým advokáti zastupují podle současné právní úpravy na základě prostého zápisu do advokátního seznamu některého z členských států.

Mám za to, že změna, která nás při výkonu našeho povolání čeká, bude změnou principiální.

Její význam lze srovnat se změnou, ke které došlo v roce 1990, kdy byl výkon našeho povolání obnoven do původní podoby liberální advokacie. Budeme však muset respektovat pravidla výkonu této profese, která vypracovala advokátní organizace CCBE, o které tady pan předseda Balík také mluvil.

Děkuji za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Také děkujeme. S třetím příspěvkem k tématu Systém vzdělávání českých advokátů v komunitárním právu vystoupí pan dr. Jirousek.

**JUDr. VLADIMÍR JIROUSEK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

(I. Úvod)

Vážené paní senátorky, vážení páni senátoři, vážení hosté,

jestliže mám promluvit na téma „Systém vzdělávání českých advokátů v komunitárním právu, a to v návaznosti na vzdělávací systémy jiných států (prvořadě států EU), jsem velmi rád, že mohu mluvit o něčem, co existuje, co funguje a co má svou historii a snad i budoucnost. Jsem

současně přesvědčen, že jde o jeden z velmi významných průkazů funkčnosti samosprávného organismu advokacie a jeho schopnosti aktivně a veskrze pozitivně prezentovat činnost jedné ze složek justičního systému ČR na mezinárodním poli. Jestliže totiž justice byla a je předmětem kritiky různých zpráv různých orgánů EU, pak naopak vzdělávací systém zavedený ČAK pro oblast komunitárního práva a připravenost české advokacie v tomto směru na předpokládaný vstup do EU jsou i v rámci velmi prestižních událostí a vystoupení významných osobností hodnoceny jako příkladné. (Naposledy se tak stalo u příležitosti 10. výročí Evropské právnické akademie v Trieru, založené z iniciativy Evropského parlamentu a zaměřené právě na výuku KP.)

Je samozřejmě velmi příjemné, a pro mne obzvlášť, mít možnost se dnes a na půdě Senátu ČR pochlubit. Na druhé straně by jistě nebylo nic horšího, než podlehnout uspokojení, ustrnout a nevyužít daný potenciál. Je totiž jasné, že před námi je dlouhodobý proces stálého a plošného vzdělávání advokátů, jehož cílem je a bude, aby dobrý český advokát byl současně dobrým evropským advokátem. Aby při co nejlepších znalostech českého práva byl v zásadě a přinejmenším slušně orientován v právu EU. Aby při primárním a legitimním základu daném národními tradicemi byl schopen evropského myšlení a evropského jednání. Neboť evropské hospodářství již dnes a tady prostě potřebuje evropského advokáta, který naopak potřebuje relevantní vzdělávání a stálou možnost postgraduálního studia, jež odpovídá této evropské dimenzi. Je ovšem otázkou, zda-li právě úkoly pro futurum jsou bez dalšího splnitelné bez úzké koordinace všech složek justice na poli vzdělávání, tj. při odbourání dosavadního podceňování či spíš nedoceňování významu nutné spolupráce právě na úseku vzdělávání v komunitárním právu s cílem výchovy nejen evropských advokátů, ale evropských právníků vůbec.

V úvodu jsem vymezil téma, které mi bylo zadáno. Toto téma je však nepochybně více o informacích než o filozofii, a bude na místě, abych tento smysl zadání ctil.

 VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

(II. Systém vzdělávání)

Na 2. sněmu české advokacie v r. 1999 rozhodli advokáti o zařazení vzdělávání v KP mezi prioritní úkoly orgánů ČAK pro následující tříleté volební období. Toto rozhodnutí doporučené stávajícím představenstvem ČAK bylo logickou reakcí jednak na předpokládanou a reálnou finalizaci kroků ČR za účelem vstupu do EU při současně nutné realizaci legislativní komplementační procedury, jednak reakcí na dění v nadnárodních advokátních strukturách států EU – zejména v Radě advokátních komor Evropského společenství (CCBE – mj. neopomenutelný a stálý partner Evropské rady a Evropské komise). Tato zjevně nejvýznamnější mezinárodní advokátní organizace totiž na své konferenci ve Vídni v r. 1998 zahájila proces harmonizace vzdělávání advokátů v Evropě a bylo jasné, že tento proces se nebude dotýkat pouze advokátních komor stávajících členů EU, ale nesmí být opomíjen ani advokátními komorami zemí se statutem pozorovatelů. Uvedenou skutečnost si vedení ČAK v čele s tehdejšími předsedou a již tehdy významným činitelem CCBE JUDr. Čermákem plně uvědomilo. Po přijetí zmíněného rozhodnutí sněmu ČAK však otázka zněla – JAK? Jaký systém a jakou koncepci vzdělávání přijmout. Uvedené otázky se – jako vždy – vázaly na reálné možnosti financování projektu a v té souvislosti na možnosti věcného a organizačního zajištění. To vše při jednoznačném úkolu: aby totiž projekt byl v mezích možností atraktivní i efektivní.

(a. Platforma vytvořená mezinárodní činností ČAK)

A právě v tuto chvíli se ukázalo jako velmi prozíravé, že ČAK již od počátku 90. let prostřednictvím svého vedení a prostřednictvím profesionálního odboru pro mezinárodní styky navazovala jak bilaterální vztahy s advokátními komorami evropských států, tak velmi aktivně vystupovala v nejrůznějších nadnárodních advokátních a justičních strukturách. Na tomto místě považují za nutné se na chvíli pozastavit. Právě mezinárodní

činnost advokacie, o níž se málo ví, a to i mezi samotnými advokáty (což je ovšem spíše problém „zájmu“), byla vždy velmi reprezentativní, a to nejen ve smyslu reprezentace ČAK, ale České republiky vůbec. Nemusím jistě připomínat, že motto členských států EU zní: základem fungování demokratických států je fungující justiční systém. Tento je chápán jako celistvý a vzájemně propojený organismus. Proto organizace většiny projektů a programů, reprezentačních i pracovních akcí, struktura nadnárodních organizací atd. je odrazem této celistvosti a vzájemnosti. Po hříchu to však byla mnohdy pouze ČAK, která na daném poli ČR reprezentovala. Věříme, že dobře. V daných souvislostech a při vymezení platformy, z níž ČAK mohla při tvorbě koncepce vzdělávání vyjít, si dovoluji konstatovat:

a) ČAK je členem mezinárodních advokátních organizací, tj. vedle jmenované CCBE též Federace evropských advokátních komor (AK členských států Rady Evropy), Mezinárodní unie advokátů a Mezinárodní asociace advokátních komor (globální IBA);

b) Díky svým aktivitám měla a má ČAK velmi dobré a významně personifikované vztahy jak s orgány EU (EK), tak se vzdělávacími institucemi, jež jsou na uvedenou strukturu napojeny;

c) Odbor pro mezinárodní styky ČAK zajišťuje účast ČAK i ve vládních mezinárodních organizacích: např. zástupce ČAK (Dr. Wurstová) je čelným představitelem Výboru pro efektivitu justice při Radě Evropy (z této pozice zajišťuje např. semináře ve východních členských státech – Ázerbájdžán, Moldávie, Albánie), ale je přizván i k organizaci a spoluřízení takových akcí, jakou bylo v tomto roce např. kolokvium o Evropském trestním prostoru v Belgii.

d) Ocenění práce ČAK se odráží v pověření pořádat akce nejen evropského, ale přímo světového významu – např. v roce 2005 se bude v Praze konat světový kongres IBA (International Bar Association) za účasti cca 5 000 delegátů!

I ze stručného a velmi rámcového shrnutí aktivit a výsledků české advokacie na mezinárodním

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

poli je jasné, že při úvahách o organizaci a koncepci vzdělávání bylo na čem stavět a zejména bylo s kým problematiku diskutovat a konzultovat.

(b. Tvorba vlastní koncepce)

V prvé řadě bylo třeba určité komparatistické činnosti, a to nejen se zaměřením na finální produkt, tj. existující systém, ale též se zaměřením na vstupy, které determinovaly a formovaly vznik daného systému. Těmito vstupy byly zejména četnost advokátního stavu, účast či neúčast státu, resp. dalších složek justičního systému, v návaznosti na účast státu pak forma a rozsah financování projektu.

Komparatistická studie rozdělila stávající systémy do tří základních skupin:

1. Pro státy, jež jsou dlouhodobě členy EU, je typická provázanost univerzitní výuky KP a systému vzdělávání v rámci právní praxe, a to jednak prostřednictvím národních (většinou stavovských) vzdělávacích akademií, jednak prostřednictvím akademie nadnárodního typu ERA (např. SRN).

2. V nedávné době přijaté státy zvolily buď cestu komplexního vzdělávání všech složek justice, tj. za povinné účasti soudců, prokurátorů a advokátů a při garanci takového projektu státem (Švédsko, Finsko) nebo využily existujícího školicího institutu – samostatného subjektu – s již existující sítí školicích středisek, a to při relativně významné finanční účasti advokátů (to je případ Rakouska a vzdělávacího institutu AWAK).

3. Ze států v pozici ČR stojí za zmínku vzdělávací systém realizovaný v Maďarsku. S ohledem na fungující koordinační orgán justice, tzv. Národní radu soudnictví, v jejímž vedení jsou zastoupeny všechny složky justice včetně advokacie, s ohledem na velkorysý přístup státu a při maximálním využití možností programu PHARE a v neposlední řadě při relativně malém počtu advokátů přistoupilo Maďarsko k plošné a jednorázové výuce advokátů v komunitárním právu.

Resumé z provedení komparatistiky nebylo příliš povzbudivé. Provázanost univerzitní výuky

a postgraduálu v nedohlednu, stavovské školicí instituty žádné, přístup k nadnárodním akademiím pouze individuální, spolupráce justičních složek iluzorní, finanční účast státu objektivně nemožná. K tomu je navíc třeba připojit faktickou atmosféru v advokacii a zvláště v r. 1999: vstup do EU bůhví kdy a zdali vůbec, a když tak nejde o otázku dne. Řadový advokát má jiné starosti, než se vzdělávat v právu EU, zvláště má-li co dělat, aby obstál v monzunovém prostředí legislativních změn národního práva.

Bylo jasné (a do jisté míry paradoxní), že bez ohledu na poznané školicí systémy musíme vytvořit systém nový, který bude reflektovat reálné možnosti a reálnou situaci.

„Za prvé“: že se česká advokacie musí spolehnout toliko na své organizační síly a své finanční zdroje.

„Za druhé“: že plošná školení při počtu cca 6 500 advokátů a 2 000 koncipientů jsou nejen nemožná, ale s ohledem na faktický a momentální zájem advokátní obce i zbytečná.

„Za třetí“: že za těchto okolností může být cílovou skupinou vzdělávacího procesu pouze relativně úzký a elitní výběr z advokátů, kteří o dané vzdělání projeví zájem.

Aby však vzdělávací proces nebyl samoúčelný a omezený na danou skupinu, tzn. aby byl základem systému pro plošné vzdělávání, bylo nutno projekt pojmut tak, že půjde o výchovu budoucích členů lektorského týmu KP ČA zaměřených zejména na interní lektorskou činnost, ať již na úseku povinného vzdělávání koncipientů nebo na úseku dalšího vzdělávání advokátů. V praxi to znamená permanentní organizaci činnosti tohoto expertního týmu, a to jak ve směru rozšiřování a aktualizace vědomostí jejich členů, tak ve směru organizace školicích akcí pro advokáty a koncipienty, v nichž vystupují jako erudovaní lektori.

(c. Vlastní realizace systému)

Rozhodnutí o vzdělávání v KP jako úkolu prioritním padlo koncem r. 1999. Již v lednu 2001 byla ze 70 přihlášených zájemců vybrána 53 členná

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

seminární skupina. Výuka v rámci I. etapy vzdělávání započala v březnu 2000.

Pro výuku v I. etapě vzdělávacího procesu byl získán úřad Evropské unie TAIEX. TAIEX je školicí instituce (mj. pro obor evropského práva) spadající t. č. pod generální direktorát Evropské komise. TAIEX prakticky výhradně organizuje semináře pro veřejný sektor. První a zatím jedinou výjimkou z tohoto pravidla byli právě advokáti ČR. Byl oceněn charakter projektu vycházející ne z jednorázovosti, ale z toho, že je třeba vybudovat základ stálého a perspektivního vzdělávacího systému.

Vedení TAIEXu v Bruselu rozhodlo, že na své náklady zajistí pro ČAK 5 dvoudenních školicích akcí, které budou zaměřeny zejména na obecnou a základní problematiku KP. Soubor seminářů pořádaných TAIEX probíhal od března do června 2000 a byl zaměřen na prameny a principy EP (smlouvy, zásady, směrnice, nařízení), nadřazenost KP, základní procedurální regule (struktura a kompetence), pravidla vnitřního trhu, soutěžní právo, ochranu spotřebitele atd.

Zdůrazňuji, že veškeré semináře měly špičkovou úroveň, přitom přednášejícími byli jak věhlasní univerzitní profesori, tak soudci ESD, generální advokáti SD, zástupci exekutivy EU apod. Z těchto seminářů byly pořizovány magnetofonové záznamy, které byly následně zpracovány do ucelených syllabusů, jež ve svém souhrnu tvoří obsáhlá a specifická skripta. Ta jsou dnes k dispozici všem advokátům prostřednictvím elektronické pošty.

Již na začátku koncipování vzdělávacího systému bylo jasné, že na obecný vstup do problematiky nutně musí navázat poněkud záživnější témata – tzn. problematika vlastní a faktické aplikace komunitárního práva v jednotlivých právních oborech a v různých odbornostech.

II. etapu vzdělávání zajistila ČAK na své náklady prostřednictvím školicí agentury ELPA Group, mj. působící i při vzdělávání německých či maďarských kolegů. Čtyři opět dvoudenní semináře se zaměřením na praktické nástroje KP, podnikání, obchodní společnosti, pracovní

právo, proběhly ve 2. polovině r. 2000. O přednášejících platí totéž co bylo řečeno v souvislosti s etapou – TAIEX, snad pro ilustraci – téma: Evropské komise versus členský stát v praxi a Evropské soutěžní právo – přednášel bývalý předseda EK Dr. Santer.

I. a II. etapa výuky byla završena exkurzní cestou expertního týmu k ESD v Lucemburku. Program však zahrnoval též návštěvu Evropské právnické akademie v Trieru. Tato návštěva byla z pohledu koncepce vzdělávání velmi cílená, neboť měla nastartovat a nastartovala III. etapu vzdělávání.

Jestliže totiž úkolem prvních 2 etap bylo vytvořit a konsolidovat základ lektorského týmu, úkolem nutně dalším bylo zajištění partnera pro průběžnou aktualizaci a rozšiřování vědomostí členů tohoto týmu. A tímto partnerem nemůže být asi nikdo jiný než instituce, která má vzdělávání v oboru KP v popisu své práce, navíc pak sdružuje ten nejlepší lidský, organizační a věcný potenciál k optimální realizaci dané výuky.

Po úspěšných víceméně manažerských jednáních s vedením akademie (zde podotýkám, že pro nečleny této nadační organizace není zajištění seminářů rozhodně levnou záležitostí) bylo zahájeno ono období průběžných aktualizacích seminářů na nejrůznější a již velmi specializovaná témata (např. volný pohyb právních služeb v EU a právní služby po internetu, aspekty práva životního prostředí apod.). V roce 2001 a 2002 proběhly aktualizací akce, přitom v trendu vždy jeden dvoudenní seminář v každém kalendářním pololetí bychom chtěli pokračovat. Kromě toho jsme měli možnost zvýhodněnou účastí čtyř advokátů otestovat úroveň týdenních výukových stáží v Trieru. Je vynikající.

I tato III. etapa, a dalo by se říct (aspoň doufám) „permanentní“ vzdělávací etapa, byla provázena exkurzní akcí, konkrétně návštěvou Obchodního soudu a Mezinárodního rozhodčího soudu ve Vidni. Jaký význam takto navazované kontakty mají, potvrzuje skutečnost, že návštěva vedla obratem k zorganizování semináře za účasti představitelů naší justice na téma „Zajištění operativity

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

chodu obchodního rejstříku“, kde předsedkyně Videňského rejstříku dr. Ursula Philip vysvětlovala, jak významná a protikorupční je otevřená a přímá diskuse o konkrétní věci a jejím řešení mezi soudcem a advokátem při poskytování služby podnikatelům. O „Videňské cestě“ jsem se však zmínil i z jiného důvodu. V rámci panelové diskuse na půdě mezinárodní arbitráže totiž členové lektorského týmu vystupovali způsobem, který čelní představitelé rozhodčího soudu označili za dosud ze strany „přístupujících advokátů“ nevidaný. Šlo nepochybně byť o dílčí potvrzení správnosti nastoupené cesty a potvrzení skutečnosti, že česká advokacie již má i evropské advokáty.

(d. Činnost lektorského týmu)

Po osvětlení podstaty a smyslu koncepce a po rekapitulaci již vlastně historických kroků k vybudování expertního týmu lektorů v české advokacii a primárně pro její stávající i budoucí potřeby je logicky na místě otázka „jaká je činnost lektorského týmu na úseku vzdělávání advokátů a koncipientů?“

Je jasné, že ne všichni z původně 53členného týmu absolvovali celý cyklus výuky, stejně tak je zřejmé, že ne všichni z absolventů jsou lektoři, resp. dobrými lektoři. S tím jsme ovšem počítali. Základ je ale nepochybně dobrý. Vlastní lektorská činnost je realizována v několika rovinách. V této souvislosti je třeba alespoň okrajově zmínit, že stavovský předpis ČAK o výchově a vzdělávání předepisuje povinnou výchovu koncipientů a toliko dobrovolné vzdělávání advokátů.

Výuka komunitárního práva byla prvořadě systémově zařazena do programu povinné výchovy koncipientů. Členové expertního týmu jsou dnes stálými lektoři evropského práva na tomto úseku.

Plošná výuka advokátů procházela určitými vývojovými stadii. Nejprve jsme vsadili na organizaci výukových cyklů v jednotlivých regionech. Ukázalo se však, že zájem vždy potřebného počtu účastníků je zatím koncentrován v Praze a Brně. V roce 2002 proběhly v Praze dva výukové cykly, v Brně jeden. S menším zájmem se tyto akce setkaly v Ostravě, Hradci Králové či

Českých Budějovicích. Čím blíže je však okamžik vstupu ČR do EU, tím více si mnozí uvědomují, že ze dne na den a bez dalšího bude platit nadřazenost komunitárního práva právu národnímu a začnou se objevovat a množit kauzy, v nichž lze uspět právě schopností se v KP orientovat. A to již nemluvíme o nových procedurálních možnostech.

Proto je na září až prosinec 2003 připraven již v rámci běžné činnosti profesionálního odboru výchovy ČAK (JUDr. Machová) další cyklus seminářů, který proběhne opět v Praze a Brně. Základy a prameny EP, základní svobody, Evropské soudy – řízení a zastupování před nimi, soutěžní právo a právo obchodních společností budou opět přednášet lektoři ČAK.

V současné době prošlo intenzivním či alespoň rámcovým proškolením v režimu daného vzdělávacího systému zhruba 300 advokátů. Na konci r. 2003 jich bude cca o 100 více. Nevím, je-li to ve vztahu k počtu advokátů málo či dost. Jsem však přesvědčen, že pokud již nyní existuje řádově několik stovek advokátů vzdělaných či alespoň orientovaných v EP, přitom toto číslo bude systémově zvyšováno, je dán solidní základ pro přirozenou tvorbu sítě, v rámci které lze najít poskytnutí kvalitní služby českým advokátem, který je současně advokátem evropským.

Na závěr této části přednesu ještě tolik, že mnozí lektoři jsou nepochybně schopni (a činí tak) poskytovat vzdělávací služby na vynikající úrovni i navenek. JUDr. Pavlok a JUDr. Všečetka např. již přednášejí KP na vysokých školách, JUDr. Marušák spoluorganizuje nejrůznější vzdělávací projekty, a v tomto výčtu bych mohl pokračovat.

(III. ZÁVĚR)

Vážení přítomní,
jako představitel ČAK odpovědný za výchovu a vzdělávání bych samozřejmě rád využil této příležitosti i k jakémusi lobbingovému rozboru též dalších otázek, jejichž řešení i za vaší spoluúčasti je či bude akutní. Jsem si ovšem vědom, že např. diskuse na téma povinného vzdělávání advokátů

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

v intencích kupř. anglické či holandské úpravy a praxe, je a nutně musí být samostatným programovým bodem analyzovaným asi v jiném celku, než je veřejné slyšení. A to bez ohledu na to, že jde v evropských advokaciích o „otázku dne“ a nepochybně otázku související.

Pokud jsem se však v rámci svého výkladu opakovaně dotkl existence Evropské právnické akademie v Trieru, a to zcela logicky, neboť tato instituce čím dál tím intenzivněji a širěji zastřešuje vzdělávací procesy v oblasti komunitárního práva (ostatně za tím účelem byla zřízena) dovolte, abych v úplném závěru pronesl na adresu této instituce a naší případné účasti několik poznámek.

Tato akademie je neziskovou organizací se statutem nadace dle německého práva, jejímiž členy už dnes nejsou pouze země EU, ale též například Polsko nebo v poslední době přistoupiší Maďarsko. Původně požadovaný vstupní příspěvek 500 000 DEM byl modifikován na dnešních 50 000 EUR s možností dalšího navyšování. (Výše příspěvku podmiňuje váhu hlasu toho kterého člena v rozhodovacím orgánu – Kolegiu.) Je nesporné, že vstup ČR do zmíněné nadace by byl vrcholně přínosný pro právnickou profesi jako celek, tj. jak pro právníky veřejné správy, tak pro soudce, státní zástupce či advokáty. Je prakticky vyloučeno, aby předpokládaná efektivita na úseku vzdělávání v komunitárním právu byla dosažena prostřednictvím nějaké národní vzdělávací instituce, a to už vůbec za srovnatelných finančních investic. Potenciální součinnost všech justičních složek ČR za účelem vstupu do akademie je tou nejlepší a současně efektivní příležitostí, jak prolomit ledy a otevřít platformu dělné spolupráce. A věřte – česká advokacie je připravena.

Děkuji za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Děkujeme za příspěvek, který byl poslední v prvním bloku. Otevírám diskusi. Chtěla bych požádat, aby v této části diskuse byly dotazy

a připomínky pouze k tzv. evropské agendě, přestože pan předseda zmínil ve svém úvodním projevu i některá jiná témata. K těm se dostaneme v druhé části debaty. Má někdo k těmto evropským záležitostem dotaz nebo chce něco sdělit?

Prosím, abyste se na úvod představili.

**JUDr. MICHAL RAČOK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Chtěl bych k přednášce dr. Pavloka – k evropské novele zákona o advokacii – uvést několik poznámek.

Implementace tří směrnic EU o svobodném výkonu povolání advokáta byla provedena nejen tímto zákonem, který byl citován, ale i stavovskými předpisy České advokátní komory, které byly přijaty na posledním třetím sněmu České advokátní komory. Je to organizační řád. Dr. Pavlokem byla zmíněna povinnost usazeného evropského advokáta platit příspěvky na činnost Komory. I na to reagovala novela usnesením o povinnosti platit příspěvky na činnost Komory a usazený evropský advokát bude mít povinnost podle novelizovaného usnesení sněmu platit i tzv. odvod na sociální fond Komory.

Česká advokátní komora již v předstihu reagovala na novelu zákona o advokacii i novelizací svých příslušných stavovských předpisů. Novelizovaná ustanovení nabudou účinnosti stejně jako evropská novela zákona o advokacii dnem, kdy ČR přistoupí k EU.

Druhá poznámka je ta, že evropská novela zákona o advokacii, která byla provedena zákonem č. 228/2002 Sb., byla podrobena kontrole orgánů Evropské komise z toho hlediska, nakolik odpovídá třem citovaným směrnicím. Bylo konstatováno, že se implementace zdařila, je dobrá, že odpovídá duchu i literě tří směrnic, s výjimkou jednoho ustanovení, a to § 35n odst. 6 písm. a). To je ustanovení, které ukládá usazeným evropským advokátům, aby mimo jiné do 30. listopadu každého kalendářního roku předložili Komoře průkaz svého oprávnění poskytovat právní služby

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

ve svém domovském státě, od něhož se odvíjí oprávnění poskytovat právní služby v České republice jako ve státě hostujícím.

Úředníci Evropské komise vycházejí z toho, že informaci o případné ztrátě oprávnění v domovském státě dostane Komora, nebo je povinností, aby byla informována příslušným orgánem domovského státu cizí komorou, a zdá se jim tato povinnost být nadbytečnou. Toto stanovisko Evropské komise bylo nedávno potvrzeno při monitorovací misi Evropské komise v České republice. Evropská komise požaduje novelizaci zákona o advokacii v tomto směru.

Jakkoli Evropská komise hodnotí evropskou novelu jako zdařilou, dobře implementující tři zmíněné směrnice, podle mého názoru – představenstvo advokátní komory o této problematice také jednalo – evropská novela zákona o advokacii v případě usazeného evropského advokáta by měla výslovně stanovit, že i usazenému evropskému advokátovi se pozastavuje výkon oprávnění poskytovat právní služby za stejných podmínek, za jakých se advokátovi pozastavuje výkon advokacie. Dám příklad. Jestliže byl advokát vzat do vazby, automaticky ex lege se mu pozastavuje výkon advokacie.

Tato problematika není v zákoně výslovně řešena. Mohou tady nastat výkladové problémy po tom, co vstoupí novela v účinnost. Myslím si, že v souvislosti s případnou novelou zákona o advokacii by mělo být pamatováno i na tuto problematiku, a to novelou.

Děkuji za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Děkujeme za doplnění. Prosím další příspěvek.

**JUDr. JAN PAVLOK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Reakce na připomínky dr. Račoka. Za prvé zde byl malý časový prostor, za druhé této akci

bude věnováno samostatné číslo Bulletinu české advokacie, kde všechny příspěvky, které zde byly předneseny, budou v písemné formě. Samozřejmě, že vnitřní záležitosti advokátních orgánů, vnitřní usnesení a předpisy, by tam byly doplněny.

Jsem jen řadový advokát, nejsem funkcionář advokacie, v usneseních nejsem tolik zběhlý. Tolik na vysvětlení.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Co se týká podnětů k případné novele zákona o advokacii, v průběhu dnešního jednání přislíbil také účast pan ministr spravedlnosti. Můžeme mu to v rámci shrnutí také zopakovat.

Pokud se již nikdo k této části dnešního slyšení nehlásí, uzavřela bych tento blok. Vyhlášení přestávku, budeme pokračovat v 11.20 hodin.

(Přestávka)

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Přestávka se nám prodloužila, ale i neformální diskuse patří k veřejnému slyšení.

Budeme pokračovat druhým blokem jednání, ve kterém vystoupí 4 řečníci k problematice advokacie a legislativního procesu. Jako první vystoupí pan dr. Brož.

**JUDr. JAN BROŽ,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Vážená paní předsedkyně, vážení hosté, paní senátorky a páni senátoři, kolegyně a kolegové, v první části bylo řečeno plno úvodních slov k integraci do evropských struktur ve vztahu k advokacii, byly načrtnuty některé oblasti, které se života advokátů budou týkat po vstupu do EU, byly zde zmíněny zejména otázky týkající se volného

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Samozřejmě tyto otázky byly naznačeny tak, že jsou dlouhodobějšími. Domnívám se, že jim bude ještě věnována značná míra pozornosti právě v době, kdy do evropských struktur vstoupíme a kdy tyto otázky snad ještě více než dosud nabudou na aktuálnosti.

V současné době je však podle mého názoru zapotřebí se zaměřit i na další věci, které nastanou vstupem do EU pro ČR a kdy jsou některé z nich na pořadu dne z hlediska jejich přípravy a z hlediska toho, že by bylo vhodné, aby byly vyřešeny pokud možno ještě před vstupem do EU. Tím nemyslím konkrétní zmiňovaný zákon o advokacii a jeho novelu, ale naopak předpisy jiné, a to předpisy, které se do značné míry činnosti advokátů rovněž dotýkají.

Mým úkolem je v této souvislosti upozornit na problematiku, která se týká daňové oblasti a jen stručně se zmínit o některých aspektech, zejména v otázkách DPH, u nichž se předpokládá, že budou po vstupu do EU poněkud jiným způsobem nastaveny než jsou v současné době, a to tak, že dosud snížená sazba DPH bude vypuštěna pro potřeby advokátů, resp. advokátní služby jako právní služby budou přeřazeny do sazby základní.

Pokud hovořím o DPH a činnosti advokátů, mám za to, že je zapotřebí se k problematice DPH u advokátů vyjadřovat i s přihlédnutím k tomu, že je snižován základní práh, v tomto případě advokáta, který podléhá registraci, a poukázat v této souvislosti – protože bude více advokátů, jichž se tato problematika bude týkat než v současné době – na to, že je zapotřebí tyto otázky řešit s přihlédnutím zejména k tomu, že pokud by nebyly řešeny, došlo by podle mého názoru k daleko nepříjemnějším situacím než v současné době, totiž ke zdražení právních služeb, což jistě není věc, která by byla zejména pro občany přínosem. Domnívám se, že naopak určitými opatřeními lze tento nepříjemný moment pokud možno minimalizovat.

Z tohoto pohledu je zapotřebí se zmínit o tom, co je tím problematickým, pokud se hovoří o ad-

vokátovi, o DPH a právních službách a o DPH vztahující se k výkonu advokacie. Podle názoru České advokátní komory je to zejména v oblasti, kdy advokáti vstupují do vztahů, kde jsou určováni v rámci trestních věcí obhájci ex officio a kde se v podstatě jedná o státní zakázku, případně v poslední době o situaci, kdy advokáti budou a jsou ustanovováni zástupcem v rámci občanského soudního řízení přímo soudem. Po skončení zastupování či obhajobě má advokát nárok, aby mu byla zaplacená vykonaná právní služba. Částka odměny je vypočítávána podle právního předpisu, který se nazývá advokátním tarifem, případně v nových civilních řízeních existuje tzv. přísudkový tarif, kdy částka odměny za řízení je určena soudem.

Tyto předpisy však v žádném případě neupravují možnost nárokovat DPH. To znamená, že z částek, které jsou advokátovi přiznávány jako odměna, je nutno částku DPH odečítat a ne naopak k ní přičítat. Dokonce je přítom v civilních řízeních, kdy se jedná o tzv. přísudek, sporné, zda tento přísudek je vůbec tzv. zdanitelným plněním ve smyslu zákona o DPH, protože se nejedná o službu, ale ke vzniku nároku na příjem advokáta – přísudek – dochází na základě soudního rozhodnutí.

Přesto se praxe vyvinula tak, že advokáti, plátcí DPH, odvádějí z částky takto jim soudem přiznané DPH, v tomto případě zatím ve výši 5 %. Přitom není rozdíl, zda povinnost k náhradě nákladů je ve věcech, kdy zástupce byl určen soudem, či ve věcech, u nichž advokát zastupoval klienta na plnou moc, tedy zda se jedná o právnické nebo fyzické osoby.

V civilních věcech je advokát platebním místem a mnohdy může věc s výjimkou situací, kdy je určen jako zástupce soudem, vyřešit s klientem dohodou tak, že mu odměnu za právní služby vyúčtuje včetně DPH, tu pak odvede, a tzv. přísudek dle rozhodnutí soudu poukáže klientovi. Ten je ovšem „ošizen“, neboť v případě i plného úspěchu ve věci fakticky hradí DPH, i když v současné době jen ve výši 5 %.

Druhá oblast, o které jsem se zmínil, je oblast trestních obhajob, kde se domnívám, že proble-

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

matika je ještě markantnější než u řízení civilních. Advokát, když obhajobu provedenou jako státní zakázku bez možnosti jejího odmítnutí provede, vyúčtuje podle zmíněného advokátního tarifu a následně, pokud je plátcem DPH, 5 % z částky odvede v okamžiku, kdy je mu tato částka soudem zaplacená. Mezi příznáním a zaplacením z důvodů, které jsou z hlediska napjatosti státního rozpočtu známými, dochází často k velkým časovým a diferenčním rozdílům.

V návaznosti na tuto skutečnost je potřeba ještě zmínit další problém, který se u této DPH vyskytuje, a to je problém toho, kdy je tzv. den zdanitelného plnění u služeb, protože tento den zdanitelného plnění podle dikce zákona je buď dnem zaplacení této služby, nebo dnem provedení, podle toho, která skutečnost nastala dříve.

Právě nejasnosti ve výše zmíněných záležitostech jsou těmi okolnostmi, které by podle mého názoru měly být vyřešeny, a to do doby vstupu do EU, neboť v těchto věcech, které jsem zmínil, se mnohdy nároky odvíjejí, resp. je zde státní zájem vyplývající z Ústavy a Listiny základních práv a svobod na tom, aby existovala soudní ochrana na tom, aby existoval pro klienta spravedlivý proces. S tím souvisí i otázka palmární.

Jak už jsem naznačil, problémem zde mimo jiné je den, kdy by mělo být určeno, jakým dnem je zdanitelné plnění skutečně. Vyskytují se různé názory. Jeden názor u trestních obhajob je v tom směru, že je to den, kdy skončila trestní obhajoba, a to bez ohledu na to, kdy byla vyúčtována či dokonce zaplacená. Z pohledu advokátů se tato situace jeví absurdní, protože jednak se jedná o státní zakázku, a pokud by měli advokáti z této státní zakázky úhradu ve výši DPH zaplatit v okamžiku, kdy svou práci ukončí bez ohledu na to, zda ji mají uhrazenou, existuje zde značná míra nespravedlnosti a spíše absurdity takového řízení.

Obdobně je to v civilním řízení, kdy okamžikem uskutečnění právní služby by měl být podle tohoto naznačeného názoru okamžik vyhlášení rozhodnutí, přičemž je nutno zdůraznit, že takové vyhlášení rozhodnutí nemusí být advokátovi, pokud jde o den, známa, protože se mnohdy

může jednat o rozhodnutí, která jsou vydávána formou platebních rozkazů či rozhodnutí, která jsou vydávána, aniž je advokát účasten takového jednání. Pokud by tomu tak bylo, za takovýto den uskutečnění služby bez ohledu na zaplacení by bylo počítáno datum vyhlášení, přičemž takováto rozhodnutí docházejí na adresu advokáta později. Dostát dikci zákona z hlediska práva tohoto dne znamená, že by měl účtovat bez ohledu na to, zda dostane či nedostane skutečně finanční prostředky tímto rozsudkem mu přiznané, uhrazeny.

Tato problematika, kterou jsem naznačil, Českou advokátní komoru znepokojuje řadu let. Komora se snažila tuto situaci řešit mnohými způsoby – upozorňováním v rámci legislativního procesu, dokonce v jedné části této problematiky společně s Notářskou komorou ČR iniciovala určité změny, protože notářů se tato problematika týká v situaci, kdy jsou pověřováni soudem jako soudní komisari v dědickém řízení.

Bohužel lze konstatovat, že jak ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti až do poslední doby, tak i ve vztahu k Ministerstvu financí nebyly tyto iniciativy žádným způsobem reflektovány a situace zůstala stejnou, takže jakýkoli požadavek na změnu či zpřesnění zákona o DPH v tomto směru zůstal lichým.

Tyto návrhy fakticky směřovaly k tomu, aby tak jako dosud nebyl zdaňován částkou DPH poskytovatel služby, tedy advokát, ale vzhledem k tomu, že DPH je koncipována jiným způsobem než aby to platil advokát, měl by to být konečný spotřebitel.

Podle názoru advokátní komory by to znamenalo v příslušném předpise – v zákoně o DPH – vyjádřit tuto skutečnost tím, že v případě výše odměny či náhrady dle právního předpisu by se k této odměně či náhradě DPH připočítávalo, a ne jako je praxe dosud, že dochází k odečítání.

Česká advokátní komora si je vědoma totiž skutečnosti, že by jistě bylo spravedlivé, aby nebyl činěn rozdíl mezi těmi osobami, které jsou plátcí a které za určitých okolností si daň mohou uplatnit, a fyzickými osobami, které si v žádném

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

případě zaplacenou DPH uplatnit nemohou, protože plátcí nejsou. Tento rozdíl zde evidentně existuje.

Česká advokátní komora má za to, že by advokáti měli za stejnou práci obdržet stejnou odměnu – míněno v konečné výši, což v současné době není, neboť neplátcí obdrží fakticky více, resp. neplátcí zaplatí odměnu vyšší než plátcí, kteří si DPH mohou v určitých situacích nárokovat.

Toto bylo jedním z řešení, které advokátní komora navrhovala, ovšem uvědomuje si, že nepřihlíží k jednomu podstatnému aspektu, a to k tomu, že v případě, že advokát – plátcé DPH – nárokuje tuto daň i z věcí, u nichž je k právní službě určen, zejména pokud jde o offo obhajoby, ev. zastupování v občanském řízení na základě určení soudem, pak by povinnost k platbě DPH byla na státu, protože ten je objednatel služby prostřednictvím soudu, ev. v přípravném trestním řízení to je Ministerstvo vnitra, ale v každém případě je to ve vztahu ke státu. Proto se řešení, které jsem naznačoval, jeví jako optimální.

Přesto však přišla Česká advokátní komora v minulé době s dalšími návrhy v tomto směru a tyto návrhy směřovaly do oblastí, aby např. u právních služeb byly tyto osvobozeny, pokud se jedná o offo obhajoby, a o přiznané náklady řízení v civilním řízení. Ani tyto náměty nebyly dosud žádným způsobem legislativně zpracovány, resp. v rámci legislativního procesu k nim nebylo přihlíženo.

Chtěl bych v této souvislosti ještě konstatovat, že přes určitou neúspěšnost těchto snah a dlouhodobost tohoto procesu se advokátní komora nebrání žádnému jinému rozumnému a logickému řešení a lze tedy v této souvislosti u příležitosti dnešního veřejného slyšení snad doufat, že v konečném důsledku tato snaha přinese úspěch.

Všechny tyto věci jsem zmiňoval právě s ohledem na vstup ČR do EU a na to, že se předpokládá přesunutí služeb právních do kategorie základní daně a ne snížené, jako v současné době. Disproporce, o nichž jsem se zmínil a které jsou v současné době 5%, by se při sazbě 22 %, s níž

se jako s reálnou dá uvažovat i po vstupu do EU v ČR, jeví daleko absurdnějšími a daleko více nespravedlivějšími, kdyby advokát za stejnou obhajobu dostal určitou částku, a druhý za stejnou práci by tuto částku měl o 22 % nižší.

Snažil jsem se poukázat na některé problémy, které v otázkách DPH mohou být a souvisí i s problémy dalšími. Snažil jsem se ale vyzvednout to, co podle mého názoru a podle názoru představenstva advokátní komory je tím nejpodstatnějším, co v současné době je k řešení a kam je např. i cíl činnosti advokátní komory.

Závěrem je třeba vyslovit přesvědčení, které jsem již naznačil, že v průběhu dalšího období do vstupu ČR do EU se podaří tuto problematiku s konečnou platností vyřešit tak, aby toto řešení bylo optimálním, logickým a rozumným. Děkuji za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Děkuji. Další diskusní příspěvek přednese pan dr. Papež.

**JUDr. VLADIMÍR PAPEŽ,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Vážená paní předsedkyně, vážený pane předsedo, dámy a pánové, hosté, když jsem přemýšlel nad svým příspěvkem, říkal jsem si, že jistě není náhodou, že historicky první veřejné slyšení české advokacie se odehrává na půdě Senátu. Ten si přes určitou počáteční nedůvěru obyvatel vydobyl pevné místo v systému státních orgánů, stává se pojistkou fungování právního státu zejména v oblasti legislativy. V tom jsou určité spojitě nádoby s advokacií. Advokacie je a vždycky byla jedním z pilířů právního státu, zárukou právní jistoty, prosazování práv občanů, jednotlivých firem, realizací jejich ústavních a zákonných práv v rámci jednotlivých procesů.

Mnoho advokátů působí i v legislativním procesu, ať už se podílejí přímo na tvorbě věcných

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

záměrů, zákonů, zásad či vlastního znění zákona. Mnozí z advokátů působí v celé řadě státních orgánů, zejména v legislativní radě a v jejich komisích působí zhruba třetina advokátů. Celá řada advokátů sehrává významnou roli na fakultách a v publikační činnosti.

Také advokátní komora má své určité místo, bohužel ne tak význačné, v legislativním procesu. Jednou z priorit představenstva České advokátní komory je to, aby se Česká advokátní komora stala stálým připomínkovým místem.

Dovolu mi určité postesknutí a vzpomínku. Když jsem byl v r. 1991 na stáži v jedné bernské advokátní kanceláři, měl jsem prostřednictvím této kanceláře možnost nahlédnout do švýcarského legislativního procesu. Tam je zásada, že každá profesní organizace, která je dotčena právní normou, která je připravována, se musí k tomu vyjádřit. Advokátní kanceláře v tom sehrávají významnou roli.

Kdyby se to u nás dělo, nemuselo by se konat možná toto slyšení, nemuselo by docházet k takovým excesům, k jakým dochází.

Pan předseda zde mluvil o přípravě zákona o praní špinavých peněz. Bude zde o tom obšírně mluvit dr. Nykodým.

Všichni dobře víme, jaký je v současné době stav zákona o utajovaných skutečnostech. Zákon znemožňuje právo na výběr advokáta v plném rozsahu. Tuším, že je to předmětem ústavní stížnosti.

Další skutečnost si můžeme připomenout např. v oblasti rodinného práva. Zejména ti advokáti, kteří praktikují, vědí, že je velmi dobré využívat zrychleného rozvodu, kdy se manželé dohodnou o všem – o dětech, o majetku, o otázkách bydlení. Advokát sepiše listinu o vypořádání společného jmění a o otázkách bytových a vyzve klienta, aby si došel za notářem ověřit podpisy. Ten z důslednějších advokátů, který si vzpomene, že v době, která uběhne od sepsání dohody do první moci rozvodového rozsudku, kdy nabyde dohoda účinností, může rodina nabývat majetek. Zejména v podnikatelských vztazích je to obvyklé. Advokát by měl klienta poučit, aby si u notáře ne-

opomněl sepsat ještě listinu o zúžení společného majetku. To je pro klienta neúnosné, to je situace, která podle mého názoru není přijatelná a je jí třeba nějakým způsobem legislativně řešit.

Jedním z námětů je to, aby měl advokát možnost osvědčovat pravost podpisů klientů na listinách, které vyhotoví. Samozřejmě musí být na druhé straně zakotvena určitá pravidla, aby nedocházelo k zneužívání tohoto institutu. Myslím si, že tento záměr bude Česká advokátní komora prosazovat.

Stejně tak bude prosazovat další záměr. Jde o odstranění toho, co je v našem právním řádu nesprávné – je to rovnítko mezi veřejnou listinou a notářským zápisem. Všichni víme, že to není pravda. Je celá řada možností, jak tuto situaci řešit. Jednou z nich je např. to, že advokát bude mít možnost v předepsaném řízení u příslušného orgánu nechat soukromou listinu prohlásit za veřejnou. Tak tomu je v civilizovaných státech, Němci tomu např. říkají Beurkundung.

Další legislativní přípravou, kterou advokacie bude sledovat, bude jistě legislativní záměr zákona o bezplatné právní pomoci. Česká advokátní komora v tom vyvinula iniciativu, předložila Ministerstvu spravedlnosti velmi široký záměr. Zahrnoval nejen zastoupení povinné, zastoupení na plnou moc, ale i možnost bezplatné právní pomoci ze strany státu ve správním řízení. Víme, kolik občanů se obrací denně na tyto druhy řízení.

Ministerstvo předkládá vládě podstatně zúženější záměr, kde chybí předpoklad rovnosti, to znamená bezplatná právní pomoc při zastoupení na plnou moc, stejně jako poskytování bezplatné právní pomoci v řízení správním. To je v rozporu s § 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Myslím si, že advokacie se bude v tomto směru také zajímat o budoucnost tohoto zákona.

V neposlední řadě bude také jejím úkolem řešení otázek advokátního stavu. Všichni víme, že sněm uložil představenstvu zabývat se otázkou zaměstnaného advokáta. Není to otázka jednoduchá. Všichni víme, že existuje v advokacii latentní stav tzv. přidružených advokátů. Na veřejší schůzi se tím představenstvo zabývalo. Věc

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

je vydiskutována, je více názorů, ale věc musí být dobře vyřešena. Osobně se kloním k tomu, že by měl být zákonem upraven přidružený advokát. Jsou ale názory opačné, takové, že je třeba upravit advokáta v pracovním poměru. Mám k tomu takové stanovisko, že pracovní poměr může omezit nezávislost advokáta. Nezávislost je pilíř advokacie. Není vyloučeno, že z diskusí vyjde např. institut praktikujícího advokáta, tj. praktikanta, který po složení zkoušky bude moci zůstat v zaměstnaneckém poměru, bude moci vystupovat stejně plnohodnotně jako advokát, pokud jde o výkon advokacie a jeho práva mohou být omezena právě v otázce nezávislosti, ať už je to v řízení firmy nebo v otázkách výkonu samostatných práv.

Další významnou změnou, kterou se musí zabývat advokacie, je otázka etického kodexu. Především, že to není jediná oblast, stejně tak se v ostatních oblastech nesnažím činit taxativní výčet problémů, ale chtěl jsem vybrat jen některé.

Advokacie byla vždy velice zdrženlivá pokud šlo o propagaci advokáta, o publikaci, o jeho reklamu. Koncem minulého roku došlo v rámci CCBE ke značnému průlomu. Etická pravidla CCBE prohlásila reklamu za dovolenou, samozřejmě pokud je to v souladu s důstojností advokáta. Česká advokátní komora bude stát před problémem, jak se k tomu postavit, zda si ponechat svou zdrženlivost nebo zda umožnit českému advokátovi, zejména tomu, který bude vstupovat do EU, fungovat na trhu stejně jako funguje jiný tržní prvek. Tolik k některým námětům, o kterých jsem se chtěl zmínit.

Na závěr mi dovoluji určitě přání. Je jím to, aby advokacie sehrála v budoucnosti v legislativním procesu stejně důstojnou roli jako sehrávají již nyní mnozí advokáti. Děkuji za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Také děkujeme. Třetím vystupujícím bude pan dr. Nykodým.

**JUDr. JIŘÍ NYKODÝM,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Paní předsedkyně, pane předsedo, dámy a pánové, kolegyně a kolegové, když paní předsedkyně uváděla toto veřejné slyšení, k nám jako k advokátské veřejnosti se obrátila s tím, že očekává od nás, že advokátská veřejnost bude iniciovat určité své pohledy na právní předpisy, které jsou předkládány do parlamentu, a tak podněcovat diskusi v parlamentu, aby zákony byly o něco lepší, než jaké jsou. Myslím si, že je to názor správný, protože advokáti se dostávají do kontaktu s právními předpisy při výkonu povolání a mají tedy k němu praktický přístup a z tohoto pohledu jsou obvykle schopni lépe postihnout realitu právního předpisu a jeho výklad.

Chci využít zmínky o tom, že se od nás očekává tato iniciativa, a sice ve vztahu k zákonu, který v současné době byl vládou předložen do Parlamentu ČR. Jedná se o novelu zákona o praní špinavých peněz. Nechci ho zde nazývat složitým názvem, pod kterým figuruje ve Sbírce zákonů, protože si ho sám ani nepamatuji. Budu používat novinářský název zákon o praní špinavých peněz.

Důvod, proč o tomto zákonu chci hovořit je, že se v té podobě, jak je předkládán, nesmírně dotýká advokacie. Jedná se o novelu zákona, který již platí. Jedná se o novelu, která chce harmonizovat stávající úpravu se směrnicí EU z r. 2001, která doplňuje směrnici EU z r. 1991, na jejíž principech stojí dnes platný zákon o praní špinavých peněz.

Problém, který se bezprostředně dotýká advokacie, je ten, že do osob povinných, které jsou povinny oznamovat skutečnosti týkající se praní špinavých peněz, patří také advokáti. Povinnost je formulována tak, že advokát má tuto povinnost ve vztahu ke státu. Znamená to, že je povinen skutečnosti, které jsou v zákoně definovány jako ony, které se dotýkají praní špinavých peněz, oznamovat přímo Ministerstvu financí ČR. Tato vazba je podle mého soudu naprosto nepřijatelná už proto, že nelze požadovat na advokátovi,

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

který má být nezávislý na státní moci, aby byl odpovědný státní moci v tom smyslu, že by na svého klienta oznamoval skutečnosti, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem právní pomoci.

Je třeba říci, že zákon má omezující ustanovení, kde říká, v kterých případech advokát tuto povinnost nemá. Říká, že tam, kde jde o zastupování v procesu, nemá advokát povinnost skutečnosti oznamovat. Jenže to ale nepokrývá celý rozsah poskytování právní pomoci tak, jak je vymezen v ustanovení § 1 odst. 2 zákona o advokacii. Znamená to, že jsou velké oblasti právní pomoci, kde se advokát v souvislosti s výkonem svého povolání a s výkonem poskytování právní pomoci setká s informacemi, které by za těchto okolností byl povinen oznámit přímo státu.

Přítom zmiňovaná směrnice EU není závazná v tomto směru. V tomto směru pouze doporučuje státům Unie, aby zvážily, zda není na místě toto ustanovení o této povinnosti advokátů implementovat do svých právních řádů, avšak v té podobě, že by povinnost byla ve vztahu k profesním komorám, nikoli ve vztahu ke státu. V podání vládního návrhu ovšem tato povinnost je přímo ve vztahu ke státu.

Vrátíme-li se do minulosti, musíme konstatovat, že ani v dobách socialismu nebylo takovéto ustanovení. Zákon o advokacii z r. 1975, který platil do r. 1990, ctil povinnost mlčenlivosti advokáta. Výjimkou byla pouze okolnost, že byl zproštěn klientem, nebo byla možnost, aby státní orgány požádaly Ústředí české advokacie, jestliže tam byl důležitý státní zájem, o zbavení advokáta povinnosti mlčenlivosti. Pokud je mi známo, v historii se nikdy nestalo, že by Ústředí české advokacie zbavilo advokáta povinnosti mlčenlivosti.

Stejně tak v období okupace nebyla povinnost mlčenlivosti advokáta porušena. Je to přirozené. Není to totiž o tom, že mlčenlivost je ochranou advokáta před jeho trestnou činností, mlčenlivost je ochranou klienta před státem a je garancí nezávislosti advokáta.

Domnívám se, že v těchto relacích je tato novela zákona naprosto nepřijatelná a v této podobě by neměla Parlamentem ČR projít. Děkuji.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Závěrečný příspěvek k tomuto bodu bude mít pan dr. Poledník.

**JUDr. PETR POLEDNÍK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Vážená paní předsedkyně, vážený pane předsedo, vážené dámy senátorky, vážení páni senátoři, vážené kolegyně, vážení kolegové, vážení hosté, můj příspěvek je příspěvkem posledním. Neměl by být tak náročný a dlouhý jako mých předřečníků, nicméně bych chtěl učinit několik poznámek k zákonu o konkurzu a vyrovnání.

Myslím si, že je to velice citlivá oblast. Především je nutno připomenout, že je to v českém právním řádu oblast nová. Z hlediska zákona o konkurzu a vyrovnání lze konstatovat, že počáteční problémy, které tento zákon provázely z hlediska jeho praxe, byly především zapříčiněny nikoli úpravou, ale vlastní praxí, neboť veškeré subjekty, které byly činné v tomto procesu, neměly tolik praktických zkušeností, aby to mohly skutečně provádět.

V tomto směru je také nutno připomenout to, že koncepce zákona o konkurzu a vyrovnání vycházela z těch koncepcí, které jsou vlastní našim sousedním státům, především Německa, Rakouska a v zásadě těch států, které recipovaly právo římské.

Důvod mého příspěvku spočívá především v tom, že v poslední době se vyskytly určité tendence filozofii tohoto zákona podstatně změnit, a to v souvislosti s tím, že by byla ustavena komora správců konkurzních podstat s tím, že kdo by chtěl vykonávat funkci správce konkurzní podstaty, musel by být členem této komory.

Na tuto skutečnost musela Česká advokátní komora reagovat, a to zejména z toho důvodu, že podstatnou část správců konkurzních podstat, kteří jsou zapsáni u krajských soudů v České republice, tvoří advokáti.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

Tyto tendence, které jsem naznačil, směřovaly především z kruhu neadvokátů. Mám-li být trochu odvážný, nebojím se říci – i z řad neprávnicků.

Správce konkurzní podstaty by pak měl být konstituován v tom směru, že by to bylo v zásadě povolání a nikoli výkon funkce.

Jak jsem naznačil, Česká advokátní komora na to musela reagovat s ohledem na své členy a zájmy členů-advokátů. Za tím účelem byla vytvořena celá řada různých setkání a různých fór, na která byli pozváni odborníci ze zahraničí, a to jak z řad advokátů, tak soudců, kteří potvrdili správnost koncepce, kterou zastává ČAK.

Myslím si v tomto směru, že nepodstatné by snad byly skutečnosti, které byly v připravovaném záměru uváděny, a to zejména výchova. V tomto směru bych odkázal na to, co uvedl pan dr. Jirousek, že Česká advokátní komora je připravena k tomu, aby vychovávala dále advokáty, a to i dále v této oblasti z hlediska právní úpravy konkurzu a vyrovnání.

Výsledkem toho byla přijatelná úprava v tom směru, že advokáti by ze správcovství konkurzních podstat vyloučení nebyli, to znamená, že by i nadále mohli zastávat funkci správců konkurzních podstat s tím, že v zásadě členství v Komoře správců konkurzních podstat by bylo nepovinné. Myslím si, že tím nastala určitá kontinuita v tom směru, na základě které byl budován od počátku zákon o konkurzu a vyrovnání, nehledě k tomu, že je nutno připomenout nikoli směrnicí, ale nařízením EU č. 1346, ve kterém se výslovně uvádí, že konkurzní řízení má být ve všech regionech co nejméně rozdílné, a to z toho důvodu, že hospodářský život to takto vyžaduje z hlediska případného a po vstupu do EU volného pohybu zboží, peněz, služeb, osob apod.

Z těchto hledisek ustoupit nelze. Jestliže máme vstoupit do EU, musíme tam vstoupit tak, abychom na to byli řádně připraveni. Osobně si myslím, že filozofie zákona, která platí a o které předpokládám, že v rámci zákonodárného procesu projde, bude přijatelná a bude přijatelná i pro to, abychom do EU vstoupili a stali se tak členy EU i s touto právní úpravou.

Myslím si, že toto je otázka poměrně dost důležitá. V řadách odborné právnické veřejnosti povolala celou řadu diskusí. Musíme mít ale na mysli především to, že správcovství konkurzních podstat je v Evropě doménou advokátů. Kdybychom tuto filozofii nepřijali, byli bychom raritou a výjimkou v Evropě.

To je vše, co jsem chtěl k této problematice říci. Děkuji vám za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Děkuji všem řečníkům, kteří vystoupili v tomto druhém bloku. Otevírám diskusi.

Úvodem bych chtěla požádat, abychom debatu trochu strukturovali, aby jednotliví diskutující pokaždé nevystupovali s příspěvkem k něčemu jinému. Jedna část se týkala daní. S tím možná souvisí cena služeb, bezplatná právní pomoc. Druhá část se týkala postavení advokátského stavu ať již v legislativním procesu, tak ve vztahu k některým speciálním typům advokátů. Potom zde zazněly některé konkrétní příklady zákonů – myslím, že to byl zákon o utajovaných skutečnostech, o praní špinavých peněz, o konkurzu a vyrovnání.

Nechci omezovat, že nikdo nesmí vystoupit k prvnímu boku, ale přesto bych byla ráda, kdyby se první část diskuse orientovala na příspěvek, který se týkal ceny služeb, daní, bezplatné právní pomoci.

**JUDr. VÁCLAV VLK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Chtěl bych říci něco, co se týká všech příspěvků. Největší chybou dnešního zasedání je to, že většina řečníků mluví k těm, kteří ví o tom, že problém existuje. To je obecným problémem celé české advokacie. Musíme, vážení kolegové a kolegyně, přesvědčit veřejnost, že naše požadavky jsou požadavky jejich. To je hlavní úkol advokacie.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

S panem dr. Balíkem se snažím v tomto směru učinit co je možné. Prosím vás, až vás budeme oslovovat, vyjděte nám vstříc a pomozte nám. Děkuji.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Kdo další chce vystoupit? Pan předseda Skalský říká, že mám zrušit strukturování diskuse, protože to možná omezuje vystoupení.

K připomínkovému místu, k legislativnímu procesu a ke kvalitě zákonů. Zazněla zde na jedné straně pochvala horní komory, na druhé straně výhrada ke kvalitě zákonů. Nechci omlouvat parlament, ale chci, abyste si i vy uvědomili, v jakém prostředí a v jakém procesu se obě komory v tzv. legislativní smršti pořád pohybují. Jsme si vědomi toho, že někdy čas, a to i ve vazbě na první blok, s ohledem na naše členství v EU, je tak neúprosný, že v parlamentu už není možné dosáhnout bezchybných zákonů za cenu včasného přijetí. I my sami si to uvědomujeme a nemáme z toho velkou radost. Proto jsem říkala, že budeme rádi, když některé podněty a připomínky zazní dříve.

Co se týká legislativního procesu, na půdě Ústavně-právního výboru několikrát zazněla debata např. na téma legislativních pravidel vlády a toho, zda by i tvorba zákonů neměla být upravena zákonem a zda stačí pouze pravidla schválená vládou, o kterých se ani nedozvídáme a nevíme, zda jsou naplňována. Rozhodně i ve vztahu k Parlamentu ČR naplňování je někdy problematické, např. v situaci, kdy se předkládají zákony bez prováděcích předpisů. Vláda oprávněně argumentuje tím, že parlament mění zákony natolik, že je složité k nim současně předkládat i prováděcí předpisy. Na druhé straně smysl zákona může být velmi pozměněn po přijetí prováděcích předpisů.

Vím, že paní místopředsedkyně obrací oči v sloup, že by to tak být nemělo, ale bohužel to tak někdy je.

Kdo se další hlásí do diskuse?

**JUDr. VLADIMÍR JIROUSEK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Velmi stručně na téma problematiky, proč advokacie, proč připomínkové místo. My jsme ti dělníci práva a víme, jak to ve skutečnosti v praxi chodí. Mnohdy nejde o to, že tlumočíme názor svůj, ale popisujeme skutečný stav věci, z kterého by se mělo vycházet.

Příklad: obchodní zákoník, novela, notářské zápisy. Doslechnu se odůvodnění, že jsme proti notářským zápisům, protože přicházíme o práci, protože ta přechází na notáře. Je to nesmysl. Každý, kdo zná problematiku v zastupování v obchodních věcech ví, že advokát, který zastupuje podnikatelský subjekt, z 99 % je to v rámci paušální smlouvy. Pro nás to není otázka příjmu. Příjem máme pořád stejný, ale je to otázka operativy a služby pro klienta. Jak to vypadá? Notáři jsou numerus clausus, tam se s tím nehne, nemají na nás čas. Stejně to děláme my a oni na to jen dávají razítko, protože to jinak v praxi nelze. Stav je ale takový, jaký momentálně je, a je proto, protože se neslyšel vůbec názor advokátů. Myslím si, že je to jedna z klasických ukázek, proč by advokát vždycky měl připomínkovat.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Nikdo další se nehlásí s připomínkou a s dotazem? Paní dr. Brožová.

**JUDr. IVA BROŽOVÁ, PŘEDSEDKYNĚ
NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR:**

Jde mi o zákon o praní špinavých peněz. Myslím si, že není možné, aby stát, jehož základním úkolem je ochrana občanů před trestnou činností, na tuto oblast nějakým způsobem rezignoval a přenášel odpovědnost na jednotlivce, konkrétně na advokáty.

Celou dobu jsme v minulosti řešili problém, kdy veřejnoprávní prvky se nám promítaly do

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

soukromoprávních oblastí, a teď najednou na základě tohoto zákona se dovidám, že je tendence této společnosti přesně opačná – rezignovat na veřejnoprávní oblast a přenášet úkoly typické pro veřejnoprávní oblast na jednotlivce. Toto dost dobře ve státě, který má v ústavní rovině zakotvený princip primátu občana nad státem, nejde.

**JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK,
PŘEDSEDA ČESKÉ ADVOKÁTNÍ
KOMORY:**

Jsem velice potěšen, že se začíná rozvíjet debata na téma povinnosti mlčenlivosti a praní špinavých peněz. K argumentům, které zde byly řečeny, bych si dovoлил učinit několik argumentů dalších.

Zcela souhlasím s paní předsedkyní Nejvyššího soudu v tom, že není možné, aby stát své funkce svaloval na existující samosprávu, jako by to mohlo být třeba v tomto případě, nebo na soukromoprávní subjekty, nebo na samosprávu, která by pro tyto účely měla být založena – viz tematika Komory správců konkurzních podstat.

Problematika praní špinavých peněz a povinnosti mlčenlivosti má právě evropskou dimenzi. Je to tak, že i v evropských advokaciích se vede velice rozsáhlá diskuse na toto téma. Chtěl bych upozornit na zkušenost, kterou mám z nedávného zasedání chorvatské advokátní komory, kam se se svými referáty sjeli špičkoví představitelé evropské advokacie. Tam zcela jednoznačně atmosféra dávala najevo, že ohlas k novele direktivy o boji proti praní špinavých peněz z r. 2001 je negativní. Zcela evidentně advokacie hledají způsob, jak zabránit tomu, aby se advokáti dostali do prapodivného postavení udavačů.

Domnívám se, že tento trend bude sílit a že není vyloučeno, že vyústí až v to, o čem se v Záhrěbu mluvilo, totiž v pokus o další novelizaci evropské direktivy, která by posléze ani fakultativně nedala možnost učinit z advokáta udavače.

Z tohoto důvodu bych myslel, že by nebylo špatné, kdyby náš zákonodárce četl pečlivě direktivu a všiml si rozdílu mezi slovem musí a může. Byla by škoda, kdybychom byli najed-

nou papežtější než papež a dostali bychom se do situace, že poté, co bychom velice horlivě implementovali tuto direktivu, měli bychom najednou právní úpravu, která by posléze již nebyla opřena původně implementovanou direktivou.

Rád bych vzpomněl na analogickou situaci v Senátu, zejména v Ústavně-právním výboru, když se diskutovala tematika utajovaných skutečností. Vidím, že Senát je v tomto směru moudrou horní komorou Parlamentu ČR, která zvažuje lidsko-právní aspekty a myslím si, že zrovna na případu utajovaných skutečností, kde společné úsilí Ústavně-právního výboru a advokátní komory skončilo neúspěchem, se velice záhy ukázalo, že na naše snahy došlo.

Budme, prosím, opatrní ve vztahu k utajovaným skutečnostem a neprolamujeme onu základní povinnost ve vztahu ke klientovi, kterou je povinnost mlčenlivosti. Děkuji.

**JUDr. MICHAL RAČOK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Chtěl bych upozornit na problematiku zákona o poskytování bezplatné právní pomoci. Předřečníci se o něm také zmínili. V současné době je vládou takový návrh zákona, o kterém se již dlouho diskutovalo, připravován. Mám zde materiál, který ještě nebyl vládou schválen a který bude vládě předkládán.

Chtěl bych upozornit na dvě otázky, které se týkají tohoto nebo podobného zákona. V materiálu se odkazuje na ustanovení čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, kde se říká, že každý má právo na právní pomoc již od počátku řízení, a to v řízení před soudem, orgány veřejné správy nebo jinými orgány. Přesto návrh tohoto zákona, i když je tady jasný ústavní požadavek, uvažuje o tom, že bezplatná právní pomoc by se vztahovala jen na řízení před soudy, to znamená v trestním řízení a v občanském soudním řízení, nikoli v řízení před správními orgány. To je jasný rozpor v návrhu tohoto zákona s ústavním požadavkem a s požadavkem, který vyplývá i z mezinárodních závazků České republiky.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

Druhá otázka je z trestního řádu. Ústavní soud zcela správně před delší dobou judikoval, že při podávání vysvětlení, to znamená v předprocesní fázi trestního řízení, právě na základě tohoto ustanovení Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc advokáta. Posléze se na základě tohoto rozhodnutí Ústavního soudu výslovně toto právo na advokáta při podávání vysvětlení objevilo i v trestním řádu. Tato zásada je zakotvena myslím v trestním řádu.

Tím to ovšem končí a mechanismus je podobný jako u nutné obhajoby, jestliže vznikne požadavek nutné obhajoby v procesní fázi, to znamená po sdělení obvinění a obviněný si advokáta nezvolí, je mu soudem ustanoven. Při podávání vysvětlení je zcela správně zákonné právo na advokáta, ale zákon už dále neřeší, co se stane, jestliže si ten, kdo vysvětlení podává, a v mnohých případech se může jednat o budoucího obviněného, advokáta nezvolí.

Nezabývám se trestním právem, ale vím od kolegů, že v této předprocesní fázi se někdy jedná o velmi závažné věci, velmi závažné výpovědi, které mohou do značné míry předurčit celý budoucí osud trestního procesu.

To je další vada vládního projektu takového zákona. Nesoulad s ústavou je zjevný. Věřím, že si toho zákonodárci povšimnou, bude-li tento zákon Parlamentu ČR předložen.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Vyzývám další zájemce o diskusi. Když se nikdo nehlásí, využiji toho.

Otázka zákona o utajovaných skutečnostech. Zákon má omezenou účinnost do konce roku. Přiznám se, že nevím, v jaké etapě jsou legislativní práce na tomto zákonu. Myslím si, že tam byly dva problémy. Je to i otázka přezkumu a kolegia na Nejvyšším státním zastupitelství, kde byly v Senátu také dost velké pochybnosti. Ústavně-právní výbor bude mít výjezdní zasedání v Brně. Chceme navštívit Nejvyšší soud, Ústavní soud,

Nejvyšší státní zastupitelství, a toto je jedna z věcí, o které chceme také diskutovat.

Otázka postavení advokátů v tomto zákoně. Pan předseda se zúčastňoval jednání Ústavně-právního výboru. Nechtěli jsme jít naprosto proti návrhu Poslanecké sněmovny, hledala se třetí cesta. Ve spolupráci s našim legislativním odborem jsme se snažili řešit otázku v jednotlivých procesech. Pokud nebudete vyzváni k připomínkování v rámci legislativního procesu probíhajícího ve vládě, máme samozřejmě zájem na tom, abyste svůj názor vyjádřili vůči nám. Vodítkem pro nás bude i nález Ústavního soudu ve věci stížnosti, která je podána myslím panem advokátem Devátým.

Co se týká konkurzu a vyrovnání, chtěla jsem se někoho zeptat, když se tady hovořilo o komoře správců. Nemám přesnou informaci, ale vím, že v Brně a v Praze vznikla Komora krizového řízení. Nevím, jestli je to nějaký předstupeň nebo zda je to míněno jako samostatná komora, ve které jsou zahrnuti i likvidátoři. Když bude někdo v diskusi mluvit o zákonu o konkurzu a vyrovnání, pokud o tom něco víte, byla by to pro nás také zajímavá informace.

**JUDr. VLADIMÍR PAPEŽ,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Dovolil bych si odpovědět. Komora pro krizové řízení – to je zárodek budoucí komory správců konkurzních podstat. Pravděpodobně vzniká na principech asociačních či sdružovacích.

Chtěl bych vám poděkovat za českou advokacii za to, pokud nás jako zástupce Komory budete zvat do vašeho ústavně-právního výboru v těch případech, kdy se zákony vámi přijímané budou týkat zájmů advokacie. Děkuji.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Rozesíláme pozvánky, myslím, že se i tajemnice dohodly na nějakém mechanismu tak, aby

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

byla advokátní komora informována o tom, co je projednáváno.

**JUDr. VLADIMÍR JIROUSEK,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

K problematice paní špinavých peněz a k povinnosti mlčenlivosti.

Jinak velmi děkuji paní předsedkyni dr. Brožové za slova, která tady pronesla. Na legislativní půdě bych chtěl jen říci jednu věc: až budete zvažovat, jak rozhodnout, nejde jen o postavení advokáta, které by tím bylo zcela nepřijatelně narušeno, ale jde i o postavení klienta. Jestliže klient, ať bude nebo nebude vědět, že jde o problematiku související s práním špinavých peněz, nebude vědět, zda pod to spadá nebo nespadá, když bude mít obavy, že by mohl, co udělá? Bude hledat advokáta, na kterého bude pohlížet jako na potenciálního státního úředníka, který ho udá? Co se nám paralelně vytvoří? V jiných regionech se tomu říká sibiřská advokacie. To by byl jeden z logických důsledků tohoto přístupu. V tomto směru bych řekl pozor na to, protože to je zase hlas praxe.

Ještě si dovolím přiměřeně se zpovědním tajemstvím. Mafiáni se začnou chodit spíše zpovídat, než k advokátovi, protože tam žádný zásah nehrozí. Myslím, že je to také legislativně upraveno.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Nechci stále vyvolávat diskusi, ale zaznělo zde tolik témat, že mě překvapuje, že se nikdo nehlásí.

**JUDr. KAROL HRÁDELA,
ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA:**

Původně jsem nechtěl vystoupit, ale podle mne se ještě jedná o jeden aspekt. Jedná se o aspekt určitého podcenění významu advokacie. Někteří tomu říkají tzv. ekonomická lobby apod. Slyšeli jsme zde např. o otázce DPH,

o rovnosti klientů apod., ale všichni víme, že když se jedná o tzv. zájem státu – úmyslně užívám termín tak zvaný, protože jsem přesvědčen, že to, s čím se setkáváme, jde často proti ekonomickým zájmům tohoto státu a souvisí to již se schvalováním zákona o rozpočtu apod. Setkáváme se s tím, že stát je zvýhodňován proti řadovým občanům. Podívejme se na tuto problematiku.

Říká se, že se má zvyšovat DPH. Když bude advokát poskytovat službu řadovému občanovi v trestní věci, dostane více prostředků, než když ji poskytuje na základě státního ustanovení. Znamená to, že stát řekne ano, občan potřebuje svého obhájce – to je první věc. Když půjdeme dále – pokud bychom se bavili o nové daňové vazbě DPH. Za chvíli budeme v rozdílu jedné třetiny odměny. Někdo by řekl – čert to vem. Když budu poskytovat státu službu, třetinu jako slevu státu mohu. O principu rovnosti se nechci bavit. Můj názor na to je, že je to porušení principu rovnosti.

Můžeme pokračovat ještě dále – že v trestním řádu byla našimi zákonodárci přijata důležitá ustanovení, do jaké doby se má rozhodnout o tom, kdy bude advokátovi poskytnuta odměna, i o tom, do kdy má požádat, aby to náhodou nezůstalo státu, a pak také do kdy má být odměna vyplacena. Nedávno jsem si proto dělal průzkum – za půl roku bylo v jednom případě včas rozhodnuto, vyplaceno ani v jednom.

I v ekonomické rovině se dostáváme k tomu, že pokud má stát poskytovat finanční prostředky, dělá to dlouho, pozdě, byť má na to jakékoli lhůty, a samozřejmě s tím souvisí i otázka DPH. Přitom si myslím, že představitelé České advokátní komory mají pravdu, že to není typická služba, pokud někdo prosazuje zájem státu na obhajobu, ale má být zde DPH? Velmi dlouho se hovoří o tom, že Ministerstvo financí vydá tzv. „děčko“, to znamená metodický pokyn k problematice DPH, ale jako řadoví advokáti máme často problémy. Nevíme, kdy se rozhodne. Rozhodnutí přijde za několik měsíců, a na jedinou bychom porušovali předpisy. Pak se dostáváme do problematiky, když někteří tvrdí, že je to ode dne

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

právní moci. Mnohdy ani nevíme, kdy rozhodnutí nabyde právní moci, dostal jsem ho s doložkou právní moci i po roce. Budeme ale porušovat účetní předpisy? To je první otázka ekonomiky.

Druhá otázka souvisí nejen s tím, kolik peněz jde na advokáty, ale i to, že nás ekonomicky limitují nedostatečné prostředky na soudy. Nemám na mysli ani tak počty soudců, jako odborný personál, a to, že se soudy vlečou. Mám případ, kdy probíhá soudní řízení někdy od r. 1990, rozhoduje už asi desátý soudce, a věci jdou a jdou.

O právní jistotě občanů se nemusíme bavit, protože to je jasné. Pokud se budeme bavit o otázce ekonomiky, možná to souvisí s podceňováním významu práva a České advokátní komory, protože neexistuje zákon, s kterým by advokát nepřišel do styku. Jako advokáti se velice často dostáváme do toho, že máme spoustu konkrétních případů, kdy by bylo vhodné udělat nějakou úpravu, ale je chyba, že Česká advokátní komora připomínkovým místem není.

Pokud se bavíme o Komore správců konkurzních podstat, zase je to otázka ekonomická. Víme, že před několika lety vznikla Komora pro krizové řízení a insolvenční, která za spolupráce státu, Ministerstva spravedlnosti, resp. jeho školy v Praze 5, začala pořádat různá školení pro správce konkurzní podstaty za cenu asi 18 tis. za školení. Samozřejmě se najednou objevil problém. Je tu určitý problém ekonomický, kdy existují správci konkurzních podstat neadvokáti, správci konkurzních podstat advokáti. Nyní se hovoří o tom, že by mohla vzniknout komora, která by dokonce měla rozhodovat o tom, kdo bude v konkrétním konkurzu ustanoveným správcem. Jinými slovy – když se na to podíváme statisticky – pokud je značná část správců zapsaných v seznamu správců konkurzních podstat z řad advokátů, ale nyní by měl o tom, kdo bude správcem konkurzní podstaty, rozhodovat ne soud jako dosud, ale někdo jiný, kde by tito advokáti nebyli, to znamená komora. Proč říkám, aby tam nebyli advokáti? Protože je to stejné jako u Komory daňových poradců. Advokáti jsou „daňovými poradci“, můžeme odkládat atd., ale ni-

kdo nerozhoduje, jestli budu odkládat, poskytovat daňové poradenství nebo ne, to si může rozhodnout klient.

O tom, kdo by měl dělat konkrétní konkurz, bude rozhodovat úzká ekonomická skupina, kde by podle záměru, který se v odborném tisku hodně diskutuje, měla být vyloučena podstatná část správců konkurzní podstaty. Nejsem si jist, zda se dá hovořit o tom, že je to snaha o zkvalitnění konkurzu, nebo zda je to snaha dostat opětovně část soudního řízení, protože konkurzní řízení je soudní řízení, mimo rámec soudu zase do určitých ekonomických lobby.

Jsem vnitřně přesvědčen, že tento krok má ryze ekonomický význam a ne význam pomoci. Zase se ptám – v čí prospěch?

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Mám pocit, že to byl poslední přihlášený. Ještě jednou dávám příležitost, pokud by někdo chtěl v diskusi vystoupit. Pokud ne, měli bychom se pokusit o závěrečné shrnutí dnešního slyšení, podnětů a diskuse. Jako prvního bych prosila předsedu dr. Balíka.

**JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK,
PŘEDSEDA ČESKÉ ADVOKÁTNÍ
KOMORY:**

Závěrem bych rád poděkoval za možnost se zde sejít a prezentovat své názory. Myslím si, že se při diskusi ukázalo, že dva advokáti, stojí-li proti sobě v jednací síni, dokáží být na sebe jako psi, ale ve chvíli, kdy jde o obecné zájmy – neříkám úmyslně advokacie, protože jde především o obecné zájmy klientů advokátů, pokud jde o určité systémové věci zákonodárství – jsou ve shodě.

Myslím si, že zde zazněla informace o tom, jak bude vypadat naše advokacie v EU. Ačkoli je to dnes ještě informace pro futuro, doufejme, že záhy to bude informace z bitevního pole. Věřme

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

si, že v EU, v evropském prostoru česká advokacie a čeští advokáti obstojí.

Pokud jde o druhý blok našich témat, je zřejmé, že advokacie má zájem na tom, aby zde fungoval právní řád, aby právní řád vycházel ze zralé úvahy opírající se o využití metody právně historické, právně srovnávací a právně filozofické. Chceme připomenout, že advokát není nepřitelem zákonodárce. Dokonce staré latinské přísloví říká, že je přítelem soudu.

Využijme tohoto setkání k tomu, abychom to, co jsme si zde řekli, si nejen zapamatovali, ale bychom to řetězovitě šířili dále, jak je řetězovitě koncipováno vzdělávání advokátů v koncepci dr. Jirouska. Držme si palce, aby takto krásná atmosféra, jako byla během dnešního dopoledne, byla vždy, když se advokacie bude setkávat s představiteli Parlamentu ČR nad naším společným zájmem, to je právním státem.

Děkuji.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

O závěrečné slovo z pohledu Výboru pro evropskou integraci požádám pana předsedu Skalického.

**PŘEDSEDA VÝBORU
PRO EVROPSKOU INTEGRACI
JIŘÍ SKALICKÝ:**

Dámy a pánové, pro mne je obtížné činit shrnutí, už proto, že jsem po část debaty nemohl být přítomen.

Chtěl bych říci, že z pohledu výboru, který řídím, je zjevné, že diskusi je možno rozdělit do dvou okruhů. Jedna pro nás měla informační význam, protože jsme měli příležitost vyslechnout, a ti, co nebyli přítomni, budou mít možnost si přečíst v příslušném stenozáznamu, jaké úkoly čekají jak českou advokacii po stránce institucionálního začlenění do institucí v EU, tak jaké úkoly a problémy čekají advokáty jakožto individuální

činitele ať již v oblasti vzdělávání, nebo v té oblasti, jak se zapojit do nové šance operovat v celém prostoru EU.

Co se týká druhé části, měl jsem příležitost si zde poslechnout váš názor na některé konkrétní legislativní bolesti, ať už jde o DPH, o problém mlčenlivosti, obchodního zákoníku, zákona o konkurzu a vyrovnání. Nechci a ani nemohu k nim v tuto chvíli zaujmout definitivní nebo kategorický názor, ale chtěl bych vás ujistit o jedné věci. Není zlovykem, který platí jen pro témata, která vás zajímají, že často jednotlivá ministerstva nebo vláda mají tendenci buď mechanicky, nebo přímo velmi extenzivně, přejímat určitá nařízení nebo směrnice EU. Směrnice často hovoří o tom, že se EU shodla na tom, že členské státy nějakým způsobem nějakou oblast upraví, aby bylo dosaženo nějakého cíle. Velmi často se neříká nic více.

Následuje náš konkrétní vnitrostátní legislativní proces, který s fangličkou „toto po nás požaduje EU“ se snaží velmi detailně a rigidně upravit mnohé věci.

Jak si posteskla kolegyně – předsedkyně Ústavně-právního výboru, zvláště v uplynulém období měla harmonizující legislativní smršť takovou podobu, že jsme rozhodně nemohli úplně a detailně analyzovat každý takový zákon předkládaný vládou, abychom odhalili, kde se jedná o důslednou a jedinečnou harmonizaci té či oné věci a kde se jedná o činnost, kde vláda buď přebírá příliš mechanicky, nebo přímo extenzivně.

Chtěl bych vás ujistit o tom, že Výbor pro evropskou integraci Senátu pod mým vedením má v současné době ambici skutečně zkoumat, zda to či ono, co je nám předkládáno ve formě zákona, skutečně vyplývá ze striktního požadavku příslušné legislativy EU, nebo zda se jedná o mechanické řešení, nebo dokonce o řešení, které je zjevně extenzivní a nelze o něm zodpovědně a pravdivě prohlásit, že takto to od nás EU očekává.

Mohu vám v tuto chvíli slíbit, že Výbor pro evropskou integraci se nedá v takovýchto přípa-

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ V SENÁTU

dech mást obvyklou argumentací předkladatelů a že bude takové otázky, o nichž jste zde hovořili, pečlivě zkoumat z tohoto zorného úhlu pohledu. Děkuji vám za pozornost.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Pokusím se o možná podrobnější shrnutí pro nás, senátory.

K prvnímu bloku jsem si poznačila, že z informací, které zde zazněly, je zřejmé, že se advokacie připravila a připravuje průběžně na vstup do EU, že je zapojena v řadě evropských organizací, podílí se aktivně na jejich činnosti, má vytvořen systém vzdělávání v komunitárním právu. Konstatuje, že vnitrostátní právní úprava odpovídá tomu, co budeme potřebovat po našem vstupu do EU a že harmonizovány jsou i vnitrostavovské předpisy.

Z hlediska legislativního zde zaznělo jediné upozornění na § 35 novely ve vztahu k evropskému advokátovi, což jsme si poznačili.

Další blok bych shrnula tak, že reprezentanti advokacie nás upozornili na některé nedostatky připravovaného zákona o bezplatné právní pomoci, na určité možné negativní aspekty připravované novely zákona o konkurzu a vyrovnání a že odmítají řešení oznamovací povinnosti při předloženém zákonu o tzv. praní špinavých peněz.

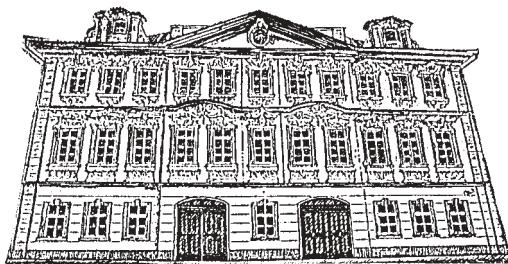
Pane předsedo, je to přesný závěr?

**JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK,
PŘEDSEDA ČESKÉ ADVOKÁTNÍ
KOMORY:**

Domnívám se, že přesněji nemohl být.

**PŘEDSEDKYNĚ
ÚSTAVNĚ-PRÁVNÍHO VÝBORU
DAGMAR LASTOVECKÁ:**

Chtěla bych všem poděkovat za účast, za informace a podněty, které jste nám předali. Věřím, že to nebylo jediné setkání, ale bylo první, že budeme vzájemně v kontaktu, budeme se informovat a setkávat. Děkuji všem.

ČLÁNKY

OTÁZKY DOKAZOVÁNÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ V JUDIKATUŘE EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA V LETECH 2001–2002

JUDr. BOHUMIL REPÍK, CSc.

Hluboké institucionální změny uskutečněné v listopadu 1998, tj. zrušení Evropské komise pro lidská práva a ustavení permanentního Evropského soudu pro lidská práva namísto dosud spíše *ad hoc* zasedajícího Soudu (zpravidla jeden týden v měsíci) neznamenal rozchod s dosavadní judikaturou Soudu a Komise. Naopak, nový Soud programově navazuje na dosavadní *acquis jurisprudentiel* a dále jej rozvíjí v nových podmínkách. Jurisdikce sahající od Islandu až po Vladivostok a týkající se kolem 800 milionů lidí a s tím spojené enormní zatížení (t. r. se předpokládá nápad více než 20 000 stížností)¹⁾ již samo svou vahou nutí Soud k větší racionalizaci řízení v rámci daného systému a ke zdůraznění subsidiární úlohy Soudu ve vztahu k národním systémům ochrany lidských práv. Úlohou Soudu je pak především usilovat o „stanovení společných minimálních standardů a poskytnout tak vnitrostátní ochraně lidských práv rámec na evropské úrovni“.²⁾ V té souvislosti Soud více akcentuje *marge d'appréciation*, tj. prostor vyhrazený pro úvahu vnitrostátních orgánů, jak nejlépe zajistit ochranu práv obviněného v takto vymezeném rámci a jak nejlépe zajistit rovnováhu (*juste équilibre*) mezi právy obhajoby a proti nim stojícími právy jiných nebo obecnými zájmy společnosti.

To platí také pro práva týkající se dokazování. Soud také tu vychází z dosaženého *acquis jurisprudentiel*, ale řešil též některé nové otázky nebo situace.

Úprava dokazování je především věcí smluvních států. Úmluva jim nepředepisuje žádný z existujících důkazních systémů. Přísluší zásadně vnitrostátnímu právu upravit a vnitrostátním soudům posoudit přípustnost (účinnost) důkazů. Také závažnost (relevanci) důkazů navrhovaných stranami a pravdivost (důkazní hodnotu) provedených důkazů hodnotí zásadně vnitrostátní soud. Kontrola Soudu je tu výjimečná, jde-li o zřejmý exces nebo svévoli. Soud si však vyhrazuje právo „zkoumat, zda řízení, posuzované vcelku, včetně způsobu provedení důkazů v neprospěch i v prospěch obviněného, mělo spravedlivý charakter požadovaný článkem 6 Úmluvy“,³⁾ tj. zejména, zda byly respektovány principy rovnosti zbraní a kontradiktornosti.

Judikatura Soudu v období 2001–2002 se týkala následujících otázek dokazování v trestním řízení.

PŘÍPUSTNOST DŮKAZŮ

Soud se v řadě věcí znovu zabýval přijatelností (účinností) důkazů, které nebyly získány zákonem způsobem, zejména důkazů, které byly získány s porušením některého jiného práva chráněného Úmluvou, konkrétně práva na ochranu soukromého života a důvěrného charakteru telefonického rozhovoru zaručeného článkem 8 Úmluvy. Byly přitom řešeny některé nové situace.

Soud však v podstatě nezměnil svoje stanovisko k této otázce. Přípustnost důkazů v zásadě

¹⁾ Viz L. Wildhaber, Un avenir constitutionnel pour la Cour européenne des droits de l'homme?, Revue universelle des droits de l'homme, 2002, vol. 14, Nº 1–4, s. 3.

²⁾ Ibid., s. 2.

³⁾ Rozsudek Barberà et al. v. Španělsko ze 6. 12. 1988, A č. 146, § 68.

ČLÁNKY

ponechává na úvaze vnitrostátního zákonodárce a vnitrostátního soudce a sám ji posuzuje jen z hlediska respektování obecných požadavků spravedlivého procesu podle článku 6 odst. 1, nikoli podle odstavce 2 tohoto článku, který vyžaduje, aby vina obviněného byla prokázána „zákonným způsobem“. Podle názoru Soudu, spíše jen implicitně obsaženého v jeho judikatuře, ustanovení článku 6 odst. 2 Úmluvy neřeší otázku nepřipustnosti důkazů získaných nezákonným způsobem. Soud setrvává na svém stanovisku, že Úmluva obecně připustnost důkazů neupravuje.⁴⁾

Jiný přístup Soudu k této otázce lze stěží očekávat vzhledem k tomu, že ve vnitrostátních právních řádech převažuje stanovisko, že důkaz je nepřipustný, jen když došlo k vážné procesní vadě a připuštění důkazu by narušilo jeho věrohodnost nebo spravedlivý charakter procesu.⁵⁾ Toto stanovisko je vyjádřeno též ve Statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „MTS“), jehož článek 69 odst. 7 zní: „Důkazy, opatřené způsobem, který porušuje tento Statut nebo mezinárodně uznaná lidská práva, jsou nepřijatelné, jestliže porušení vážně ohrožuje věrohodnost důkazu nebo přijetí důkazu by mohlo zdiskreditovat řízení a vážně narušit jeho integritu“. Článek 69 odst. 4 Statutu pak poskytuje soudu oprávnění rozhodnout o přijatelnosti důkazu v souladu s Pravidly o řízení a dokazování berouc do úvahy zejména důkazní hodnotu důkazu a to, zda přijetí důkazu nepoškodí spravedlnost procesu nebo spravedlivé hodnocení výpovědi svědka.⁶⁾

Požadavek článku 6 odst. 2 Úmluvy, aby vina byla prokázána zákoným způsobem, stejný požadavek článku 14 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a obdobný požadavek 5. dodatku americké ústavy na *due process of law* jsou prý jen vyjádřením práva na proces zřízený zákonem (*right to have procedures established by law*), která má koncepční povahu a pohybuje se na tak vysokém stupni obecnosti, že jeho obsah lze postihnout jen prostřednictvím partikulárních procesních práv, která zahrnuje.⁷⁾ Nelze tedy z něho vyvodit právo na přijetí jen zákonných důkazů. V mezinárodním právu je sice obsaženo právo na nepřijatelnost některých důkazů (*right to the inadmissibility of certain evidence*),⁸⁾ ale toto je omezeno jen na dva nejzávažnější případy a vyplývá z jiných pramenů. Článek 15 Úmluvy proti mučení a jiným krutým, nelidským nebo ponižujícím trestům nebo zacházením stanoví, že výpověď vynucená mučením, nemůže být použita jako důkaz v řízení, ledaže jde o důkaz proti osobě obviněné z mučení, že výpověď takto vynutila. Podle článku 8 odst. 3 Americké úmluvy o lidských právech doznání dosažené jakýmkoli donucením je neplatné. Jsou to kromě Statutu MTS jediné mezinárodní texty, které se zabývají připustností (účinností) důkazů. Evropská úmluva sice podobná ustanovení neobsahuje, ale judikatura Soudu z ní tyto záruky vyvodila.⁹⁾ Jinak otázku, zda přijetí důkazu opatřeného porušením jiných práv zaručeného Úmluvou nebo porušením domácího zákona, posuzuje Soud z hlediska, zda řízení vcelku,

⁴⁾ Rozsudek **Schenk v. Švýcarsko** z 12. 7. 1988, A č. 140, § 46 aj.

⁵⁾ Srov. **J. Pradel**, La preuve en procédure pénale comparée, Rapport général, Revue internationale de droit pénal (dále jen RIDP), 1992, 1–2, s. 27 n.

⁶⁾ RIDP, 2000, 1–2, s. 170.

⁷⁾ Viz **M. Ch. Bassiouni**, Human Rights in the Context of Criminal Justice: Identifying International Procedural Protections and Equivalent Protections in National Constitutions, Duke Journal of Comparative and International Law, vol. 3, 1993, No 2, s. 272 n.

⁸⁾ Ibid., s. 269 n.

⁹⁾ Viz podrobněji **B. Repík**, Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Praha, Orac, 2002, s. 196 n. Ustanovení § 89 odst. 3 tr. ř. slučuje uvedené dva případy a má širší dosah, neboť se netýká jen výpovědi, ale jakéhokoliv důkazu získaného nezákonným donucením nebo hrozbou donucení.

ČLÁNKY

včetně způsobu provedení důkazů, mělo spravedlivý charakter.¹⁰⁾

Soud se v uvedeném období zabýval nejen odposlechem telefonu, ale též tajným sledováním podezřelých osob za pomoci akustických nebo audiovizuálních technických prostředků. Používání těchto metod klade dvě otázky, a sice otázku, zda takové sledování bylo v souladu s právem na soukromý život a popř. důvěrnost „korespondence“ zaručeného článkem 8 Úmluvy, a otázku, zda použitím takto opatřeného důkazu nebylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy.

Jde-li o odposlech v bytě nebo v jiném soukromém objektu, není pochybné, že jde o zásah do soukromého života ve smyslu článku 8 odst. 1 Úmluvy. Nemá-li takový zásah zákonný základ, jak tomu bylo ve všech případech týkajících se Spojeného království, je porušen článek 8 Úmluvy.

Jde-li o sledování mimo soukromé prostory, např. v policejní cele nebo v místnosti policejní stanice přístupné veřejnosti, klade se otázka, zda jde o zásah do soukromého života, či nikoliv.

Soud se pokusil vymezit rámec pro početné a nutné zásahy do privátní sféry, které vývoj společnosti, technický pokrok a nutnost zajistit bezpečnost lidí a majetku činí nevyhnutelnými. Meze takových zásahů, zpravidla nezávažných a přechodných, jsou dány jejich účelem. Na rozdíl od těchto forem kontroly, skrytých a diskrétních, ale nikoli tajných (např. průmyslové kamery v bankách, na křižovatkách aj.), systematické a cílené sledování určitých osob za pomoci audiovizuální či jiné techniky, i když se uskutečňuje na veřejných prostranstvích nebo ve veřejných objektech, může být zásahem do soukromého života.

Ve věci **P. G. a J. H. v. Spojené království**¹¹⁾ na základě informace, že P. G. a jistý B. přípra-

vují ozbrojené přepadení, policie namontovala do bytu B. odposlouchávací zařízení. Rozhovory v bytě byly nahrávány po dobu dvou týdnů, než bylo zařízení odhaleno. Stěžovatelé byli zatčeni pro zločinné spolčení za účelem ozbrojené loupeže. Odmítli poskytnout vzorky svých hlasů, aby mohly být porovnány s hlasy na záznamu odposlechu. Nato byli tajně odposloucháváni za pomoci zařízení instalovaného v policejní cele za účelem opatření vzorků hlasů. Výsledky odposlechů byly použity jako důkaz v trestním řízení a stěžovatelé byli odsouzeni. Stěžovali si, že jednak bylo porušeno jejich právo na soukromý život podle článku 8 Úmluvy, jednak právo na spravedlivý proces podle článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Pojem soukromý život může být jen obtížně definován vyčerpávajícím způsobem.¹²⁾ „Soud považuje za nemožné definovat pojem soukromý život vyčerpávajícím způsobem. Bylo by však přece jen příliš restriktivní omezit jej na „intimní sféru“, kde každý může vést svůj osobní život podle své představy a vyloučit z něj vůbec vnější svět. Respektování soukromého života musí také zahrnout do určité míry právo každého navazovat a rozvíjet vztahy s jinými“.¹³⁾

Ke sporné otázce, zda odposlech v policejní cele zasáhl do soukromého života stěžovatelů, Soud řekl: „Při určení, zda opatření provedeným mimo obydlí individua nebo jiných soukromých objektů bylo zasaženo do jeho soukromého života, je třeba přihlížet k více okolnostem. Vzhledem k tomu, že za určitých podmínek se lidi vědomě a úmyslně zabývají činnostmi, které mohou být registrovány a sledovány veřejností, rozumný předpoklad, že bude respektováno jejich soukromí, může být významným, i když nikoli rozhodujícím faktorem. Osoba krácející po ulici je nutně viděna jinými osobami, které se tam také

¹⁰⁾ Ibid. jako v pozn. 3.

¹¹⁾ Rozsudek z 25. 9. 2001, č. st. 44787/98.

¹²⁾ Srov. zejména **F. Sudre**, Les aléas de la notion de „vie privée“ dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme, in *Mélanges en hommage à L. E. Pettiti*, Bruylant, Bruxelles, 1998, s. 687 n.

¹³⁾ Rozsudek **Niemitz v. Německo** ze 16. 12. 1992, A č. 251, 29.

ČLÁNKY

nacházejí. Sledovat takovou veřejnou scénu za pomoci technických prostředků (např. když bezpečnostní agent pozoruje za pomoci televize uzavřený sektor) má podobnou povahu. Naproti tomu systematické nebo permanentní sledování takové scény může klást problém týkající se soukromého života¹⁴⁾.

Podle Soudu šlo o zásah do soukromého života také proto, že nahrávání hlasu a jeho analýza se týkají osobních údajů. Pro taková opatření musí existovat specifický zákonný základ, což se týká i tajného odposlechu v policejní cele. Tento základ však ve Spojeném království v dané době (1995) neexistoval. Bylo proto porušeno právo stěžovatelů na soukromý život zaručené článkem 8 Úmluvy.

Pokud jde o použití výsledků odposlechnů a analýzy hlasů jako důkazů v trestním řízení, Soud konstatoval, že odposlechy nebyly nezákonné v tom smyslu, že by odporovaly vnitrostátnímu trestnímu právu. Nezákonost (z hlediska článku 8 Úmluvy) se vztahovala jen k absenci zákona opravňujícího zásah do práva na respektování soukromého života.¹⁵⁾ Odposlechy nebyly jediným usvědčujícím důkazem. Kromě toho obvinění měli neomezenou možnost popírat autentičnost odposlechnů a jejich použití v procesu. Vnitrostátní soud měl pravomoc důkazy vyloučit, kdyby měl za to, že jejich použití by vedlo k nespravedlnosti. Posléze vzorky hlasů lze srovnat s jinými vzorky používanými ve forenzní medicíně, na které se nevztahuje právo neobviňovat sebe samého. Tento poslední argument Soudu, spíše nadbytečný, se nezdá být případným. Je tu podstatný rozdíl v tom, že tyto jiné vzorky existují

nezávisle na vůli obviněného a lze je získat donucením, vzorek hlasu však nikoli. Na vzorek hlasu se vztahuje právo mlčet. Stejně jako výpověď, vzorek hlasu lze získat odposlechem, nikoli však donucením.¹⁶⁾

Ve věci **Turquin v. Francie**¹⁷⁾ byl použit jako důkaz záznam telefonického rozhovoru pořízený jedním z jeho účastníků bez jakékoli asistence státního orgánu, to na rozdíl od dosud řešených případů, kdy při odposlechu jedním z účastníků telefonického rozhovoru asistoval policejní orgán.¹⁸⁾

Obviněný, který byl v rozvodovém řízení, hlásil zmizení svého syna. Bylo zahájeno řízení pro únos. Manželka obviněného předložila vyšetřujícímu soudci záznam telefonického rozhovoru s manželem, pořízený bez jeho vědomí, v němž manžel přiznal, že syna zabil. Přepis záznamu byl připojen ke spisu jako důkaz. Obviněný namítal, že jde o podvodnou montáž, což vyloučil znalec. Obviněný pak uznal existenci rozhovoru, ale tvrdil, že šlo z jeho strany o taktický manévr, aby donutil manželku vrátit se k němu. Žádal vyloučit důkaz z řízení a podal trestní oznámení na manželku, ale ani jeden z jeho návrhů nebyl úspěšný. Byl odsouzen pro vraždu k 20 letům vězení, ačkoli se tělo syna nikdy nenašlo.

Vnitrostátní soudy nepovažovaly záznam za porušení stěžovatelova práva na soukromý život. Z hlediska Úmluvy však v žádném případě nemohla být dána zodpovědnost státu podle článku 8. Podle Soudu absence úpravy důkazů předložených soukromými stranami ve formě věcných důkazů není sama o sobě v rozporu s článkem 6 odst. 1 Úmluvy.¹⁹⁾ Obviněný nikdy nepopřel ob-

¹⁴⁾ Rozsudek cit. v pozn. 11, § 57.

¹⁵⁾ Stejně rozhodl Soud již rozsudkem ve věci **Khan v. Spojené království** z 12. 5. 2000. K tomuto rozsudku viz **B. Repík**, op. cit. v pozn. 9, s. 197–198.

¹⁶⁾ Srov. **B. Repík**, op. cit. v pozn. 9, s. 187.

¹⁷⁾ Rozsudek z 24. 1. 2002, č. st. 43467/98.

¹⁸⁾ Rozsudky **Schenk v. Švýcarsko**, cit. v pozn. 4, a **A. v. Francie** z 23. 11. 1993, A č. 277–B.

¹⁹⁾ K otázce účinnosti důkazů opatřených nezákonně soukromými osobami viz **B. Repík**, Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení, *Bulletin advokacie*, červenec–září 1982, s. 138.

ČLÁNKY

sah záznamu, mohl se k němu i k autentičnosti záznamu vyjádřit a uplatnit všechny námitky před soudem. Kromě toho tu byly i další důkazy. K porušení práva na spravedlivý proces tedy nedošlo.

Soud se nemohl zabývat otázkou, zda pořizováním záznamu došlo k porušení článku 8 Úmluvy, neboť nebyla dána zodpovědnost státu. Podle článku 8 je ochrana poskytována oběma účastníkům telefonického rozhovoru, a to i tehdy, když jeden z nich s odposlechem a se záznamem souhlasí nebo záznam za asistence státního orgánu dokonce sám pořizuje.²⁰⁾ Ve věci **A. v. Francie** Komise výslovně řekla: „(...) okolnost, že jeden z účastníků hovoru souhlasí nebo dokonce spolupracuje při odposlechu a záznamu hovoru, je bez významu pro danou otázku. Záznam soukromého hovoru bez vědomí účastníků nebo jednoho z nich je zásahem do jejich soukromé sféry, kterou chrání článek 8 Úmluvy“.

S touto judikaturou nejsou v souladu ustanovení § 88 odst. 3 a odst. 4 in fine českého trestního řádu.

Ve věci **Perry v. Spojené království**²¹⁾ byl stěžovatel stíhán pro sérii loupeží. Vícekrát se vyhnul rekognici ze strany svědků. Proto byl tajně filmován při převozu z vazby, kde byl pro jinou trestnou činnost, v místnosti policejního komisariátu, která byla přístupná veřejnosti. Jedenáct dobrovolníků pak imitovalo jednání a gesta stěžovatele, což bylo také filmováno. Filmy byly promítnuty svědkům, z nichž dva stěžovatelé formálně identifikovali jako pachatele loupeží. Předtím, než byly videozáznamy takto použity, byli stěžovatel a jeho obhájce o tom informováni. Žádosti stěžovatele o vyloučení tohoto důkazu z řízení soud nevyhověl, i když připustil, že byly porušeny předpisy upravující činnost policie.

Štrasburský Soud nezjistil, že by byl porušen článek 6 odst. 1 Úmluvy. Článek 8 nebyl před-

mětem stížnosti. Soud vyslovil, že použití důkazu opatřeného bez zákonného základu nebo nezákonnými prostředky zpravidla neodporuje článku 6 odst. 1 Úmluvy, jestliže jsou obviněnému poskytnuty dostatečné procesní garance pro kontradiktorní projednání důkazu. Je třeba ovšem připomenout, že Soud v řadě dalších rozsudků vyžaduje kromě toho podmínku, aby vina byla prokázána též dalšími důkazy.

V podstatě stejně rozhodl Soud ve věci **Chalkey v. Spojené království**,²²⁾ kde šlo o odposlech za pomoci odposlouchávacího zařízení instalovaného v bytě obviněného, který neměl zákonný základ. Důkaz záznamem odposlechu byl kontradiktorně projednán a byly k dispozici též jiné důkazy. Kromě toho poté, co soudce odmítl vyloučit důkaz z řízení, obviněný vinu uznal.

Případ **Allan v. Spojené království**²³⁾ je poněkud složitější. Obviněný a spoluobviněný G. byli ve vazbě pro podezření z krádeže. V cele i v hovorně byli tajně sledováni za pomoci audiovizuálního prostředku v souvislosti s jednou vraždou. Byly nahrány rozhovory mezi obviněnými a s jednou návštěvnici. Poté byl nasazen do cely obviněného policejní informátor H. vybavený odposlechem. Ten svědčil, že obviněný se mu přiznal, že byl na místě vraždy. Toto přiznání však nebylo nahráno a kromě svědectví H. žádný jiný důkaz o spojení obviněného s vraždou neexistoval. Soud uvedené důkazy připustil a obviněný byl odsouzen pro vraždu na doživotí.

Soud zjistil porušení článku 8 Úmluvy, neboť pro odposlechy, včetně odposlechu provedeného informátorem H., neexistoval ve vnitrostátním právu zákonný základ. Nezjistil však ze známých důvodů porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, pokud byly záznamy odposlechu použity jako důkaz.

²⁰⁾ Viz rozsudky cit. v pozn. 18.

²¹⁾ Rozhodnutí o nepřijetí stížnosti č. 63737/00 z 26. 9. 2002.

²²⁾ Rozhodnutí o nepřijetí stížnosti č. 63831/00 z 26. 9. 2002.

²³⁾ Rozsudek z 5. 11. 2002, č. st. 48539/99.

ČLÁNKY

Naproti tomu zjistil porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, pokud šlo o svědectví tajného informátora H., že obviněný se mu k účasti na vraždě přiznal. Soud zjistil, že bylo porušeno právo obviněného mlčet. Toto právo zásadně umožňuje obviněnému volbu vypovídat nebo mlčet. Tato volba je ohrožena, jestliže státní orgány použijí úskok, aby vylákaly doznání nebo jiná osvědčující vyjádření. Doznání učiněné před H. nebylo spontánní, ale bylo vyprovokováno neustálými dotazy H., který na základě instrukcí policie usměrňoval rozhovory za podmínek, které lze považovat za obdobné podmínkám výslechu, ale bez záruk, které doprovázejí skutečný výslech před policií. Nebylo sice zjištěno žádné přímé donucení, ale obviněný byl vystaven psychologickému nátlaku, který poškodil dobrovolnost jeho doznání. Za těchto okolností je třeba považovat informace takto získané za informace, které byly opatřeny proti vůli obviněného. Jejich použití v procesu porušilo právo obviněného mlčet a neobviňovat sebe samého.

VÝSLECH SVĚDKA

Pojem svědek v ustanovení článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy má autonomní význam. Svědkem ve smyslu tohoto ustanovení je též poškozený povoláný svědčit,²⁴⁾ spoluobviněný,²⁵⁾ osoba, jejíž písemná zpráva je čtena v hlavním líčení²⁶⁾ a za určitých podmínek i znalec ustanovený soudem.²⁷⁾ V uvedeném období se Soud zabýval některými zvláštními případy, zejména výpovědi spoluobviněného, výpovědi nezletilého, pohlavně zneužitého, výslechem svědka v zahraničí v rámci mezinárodní právní pomoci a výpovědi anonymního svědka.

Ve věci *Lucà v. Itálie* byl stěžovatel odsouzen pro přechovávání omamných látek na základě

prečtené výpovědi spolupachatele učiněné ve vyšetřování před prokurátorem. Spolupachatel, slyšen v procesu proti obviněnému jako „osoba obviněná v souvisícím trestním řízení“, využil svého práva odmítnout výpověď.

K pojmu svědek Soud řekl: „Jestliže výpověď, ať ji učiní svědek *stricto sensu* nebo spoluobviněný, je způsobilá podepřít podstatným způsobem odsouzení obviněného, je usvědčujícím svědectvím a zárukou článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy jsou aplikovatelné“. Soud pak dále uvedl, že důkazy musí být zásadně provedeny před obviněným na veřejném jednání za účelem jejich kontradiktorního projednání. Z této zásady mohou existovat výjimky, pokud to nejde na úkor práv obhajoby. Může být nutné opírat se o výpovědi získané během vyšetřování, např. jestliže osoba obávající se o svou bezpečnost odmítá vypovídat veřejně. Obviněný však musí mít přiměřenou a dostatečnou možnost popírat výpověď buď během vyšetřování, nebo během jednání. Je-li odsouzení založeno výlučně nebo v rozhodující míře na výpovědi osoby, kterou obviněný nemohl nikdy vyslyšet nebo dát vyslyšet, práva obhajoby jsou zkrácena způsobem, který je neslučitelný s článkem 6 Úmluvy. „Skutečnost, že vnitrostátní právo stanoví, že při odmítnutí spoluobviněného vypovídat mohou být použity výpovědi učiněné před jednáním, nemůže obviněného zbavit práva, které mu zaručuje článek 6 odst. 3 písm. d), prověřit nebo nechat prověřit kontradiktorním způsobem každý podstatný usvědčující důkaz“. V daném případě se soud opíral výlučně o výpověď spoluobviněného N. před procesem a obviněný ani jeho obhájce neměli nikdy možnost vyslyšet jej. Byl proto porušen článek 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.

K obdobnému porušení Úmluvy došlo ve věci **Craxi v. Itálie**.²⁸⁾ Odsouzení stěžovatele bylo

24) Rozsudek **Bricmont v. Belgie** ze 7. 7. 1989, A č. 158 aj.

25) Rozsudek **Lucà v. Itálie** z 27. 2. 2001, č. st. 33354/96.

26) Rozsudek **Lüdi v. Švýcarsko** z 15. 6. 1992, A č. 238 aj.

27) Rozsudek **Bönisch v. Rakousko** ze 6. 5. 1985, A č. 92 aj.

28) Rozsudek z 5. 12. 2002, č. st. 34896/97.

ČLÁNKY

založeno výlučně na výpovědích spoluobviněných učiněných v přípravném řízení bez záruk uvedených v článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy a v hlavním líčení přečtených, když jeden ze spoluobviněných zemřel, tři odmítli v hlavním líčení vypovídat, a jeden, který vypovídal v jiném souvisejícím řízení, se stal nezvěstným.

Ve světle této judikatury se jeví být problematickým ustanovení § 211 odst. 2 písm. a) a § 207 odst. 2 českého tr. ř., pokud výpověď spoluobviněného usvědčuje obviněného a obhajoba obviněného neměla možnost kontradiktorně popírat výpověď spoluobviněného v přípravném řízení.

Při výslechu svědků je třeba dbát také jejich práv a zájmů. „Článek 6 nevyžaduje výslovně, aby se vzaly v úvahu zájmy svědků obecně a poškozených povolanych svědčit zvláště. Může však být ohrožen jejich život, svoboda nebo bezpečnost. Tyto zájmy jsou chráněny jinými ustanoveními Úmluvy, z nichž vyplývá povinnost státu upravit svůj trestní proces způsobem, aby tyto zájmy nebyly neprávem ohroženy. Zájmy obhajoby musí být proto v rovnováze se zájmy svědků a poškozených.“²⁹⁾

Tyto zásady zvláště platí, jde-li o poškozené sexuálními trestnými činy. Ve věci **J. M. v. Spojené království** Soud zjistil porušení článku 3 Úmluvy, když spatřoval ponižující zacházení v tom, že stěžovatelka, oběť znásilnění, byla vystavena 6 dní trvajícím výslechu ze strany obviněného, který přitom využíval její zdravotnickou dokumentaci a osobní údaje. Poškozená se psychicky zhroutila a musela být hospitalizována. Oběť sexuálního trestného činu často prožívá řízení jako neúměrnou zátěž, zvláště jde-li o oběť nezletilou, která odmítá být konfrontována s obviněným. Je

třeba vzít v úvahu právo oběti na respektování jejího soukromého života a Soud připouští, aby byla učiněna určitá opatření za účelem jeho ochrany pod podmínkou, že tato opatření jsou kompatibilní s přiměřeným a dostatečně účinným výkonem práv obhajoby.³⁰⁾

Ve věci **S. N. v. Švédsko** byl stěžovatel odsouzen pro pohlavní zneužití 10letého chlapce. Výslech poškozeného provedený policií byl zachycen na videu. Na žádost obhájce byl nezletilý znovu slyšen v nepřítomnosti obhájce, který však měl možnost formulovat otázky, které byly svědkovi položeny. Tento výslech byl zachycen na magnetofonu. V hlavním líčení bylo promítnuto video a čten přepis druhého výslechu. Byly to jediné důkazy viny. Výpovědi matky a učitelky se týkaly jen změn v osobnosti nezletilého.

Soud nezjistil porušení článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy. Obhájce nežádal, aby byl přítomen při druhém výslechu nezletilého, a proto nedošlo při tomto výslechu k porušení práv obhajoby. Podle Soudu článek 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy nelze interpretovat tak, že vyžaduje v každém případě, aby otázky položil svědkovi přímo obviněný nebo jeho obhájce. Za daných okolností postačovalo provedení důkazu audiovizuálním záznamem a čtením přepisu magnetofonového záznamu. Obhajoba měla dostatečnou možnost vyjádřit se k těmto důkazům a zpochybňovat věrohodnost nezletilého.

Naproti tomu ve věci **P. S. v. Německo**³¹⁾ zjistil Soud porušení článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy. Stěžovatel byl odsouzen pro pohlavní zneužití 8letého děvčátka. Soud poškozenou nevyšlechl s odůvodněním, že výslech by byl z psychologického hlediska škodlivý. Založil odsou-

²⁹⁾ Rozsudek **Doorson v. Holandsko** z 26. 3. 1996, § 70.

³⁰⁾ Viz rozsudek **S. N. v. Švédsko** z 2. 7. 2002, č. st. 34209/96. Srov. článek 88 Pravidel o řízení a dokazování před MTS, který ukládá senátu dbát pečlivě na to, aby výslech oběti sexuálního násilí byl veden způsobem, který vylučuje jakékoli obtěžování nebo zastrasování. Článek 68 odst. 2 Statutu MTS umožňuje, aby výpovědi obětí sexuálních trestných činů byly zachyceny pomocí audiovizuálních prostředků a provedeny na jednání soudu promítnutím záznamu.

³¹⁾ Rozsudek z 20. 12. 2001, č. st. 33900/96.

ČLÁNKY

zení na výpovědi policisty, který poškozenou vyslechl v přípravném řízení, a na výpovědi matky. Odmítl návrh stěžovatele na psychologické vyšetření poškozené. Odvolací soud sice provedl důkaz psychologickým posudkem na důvěryhodnost poškozené, ale zamítl návrh na její výslech. Poškozená tedy nebyla nikdy soudem vyslechnuta a stěžovatel neměl nikdy možnost sledovat její chování a reakci na otázky a prověřovat tak její věrohodnost. Psychologický posudek byl podán se značným odstupem od události. Svědectví poškozené, tlumočené jen třetími osobami, tak nemohlo být nikdy ověřeno obhajobou, ačkoli šlo o jediný důkaz viny.

Obtížným se jeví být aplikace principu kontradiktorního výslechu svědků, jsou-li vyslýcháni v cizině v rámci mezinárodní právní pomoci, k níž dochází stále častěji. Na řízení o právní pomoci v dožádaném státě se nevztahuje článek 6 Úmluvy, i kdyby šlo o stát, který je stranou Úmluvy. V tomto státě totiž nejde o rozhodování o trestním obvinění ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.³²⁾ Výslech v dožádaném státě často nebude proveden v souladu s článkem 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy a výslech svědků v hlavním líčení v dožadujícím státě buď není vůbec možný (svědek není povinen dostavit se), nebo by byl spojen s nepřiměřenými obtížemi. Přitom dožadující stát je z hlediska Úmluvy zodpovědný za použití výpovědi, která popřípadě neodpovídá požadavkům článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.

Soud řešil dva případy tohoto druhu.

Ve věci **Solakov v. Makedonie**³³⁾ byl stěžovatel odsouzen proto, že propašoval do Spojených států omamné látky. V rámci právní pomoci vyšetřující soudce vyslechl pod přísahou pět svědků nacházejících se v USA ve věznicí. Ob-

hájce se bez vysvětlení nedostavil, ačkoli byl o termínu výslechu vyrozuměn. Obviněný ponechal na vůli obhájce, zda se výslechu zúčastní či nikoliv s tím, že má peníze na úhradu nákladů cesty. Obhájce ani obviněný nežádali, aby svědci byli slyšeni v hlavním líčení. Soud přečetl jejich výpovědi z přípravného řízení, poněvadž jejich případné slyšení v hlavním líčení by bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi. Obsah výpovědi obviněný nikdy nepopřel. I když výpovědi hrály významnou úlohu při rozhodování soudu, porušení článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy zjištěno nebylo.

Ani ve věci **Calabro v. Itálie**³⁴⁾ nezjistil Soud porušení uvedeného ustanovení Úmluvy, když nemohl být slyšen v hlavním líčení tajný agent Jürgen, který v rámci operace německé a italské policie dovezl 20 kg kokainu, při jehož koupi byl obviněný zatčen a pak odsouzen pro mezinárodní obchod s drogami. Odsouzení bylo založeno na výpovědích řady svědků z řad německé a italské policie, audiovizuálním záznamu o předávání drogy a na záznamech telefonických odposlechů. Výpověď agenta Jurgena učiněná v souvisícím trestním řízení v Německu byla čtena. Opakované pokusy soudu předvolat a vyslechnout tohoto svědka nebyly úspěšné, neboť svědek byl podle sdělení německých orgánů neznámý. Podle Soudu italské orgány nejsou odpovědné za to, že se svědka nepovedlo najít a samy nemohou vést šetření na cizím území. Kromě toho bylo odsouzení založeno na řadě dalších důkazů.

V rozsudku **Visser v. Holandsko** Soud potvrdil svoji judikaturu k podmínkám výslechu anonymního svědka. Obviněný byl odsouzen pro účast na únosu. Odsouzení bylo založeno na výpovědi anonymního svědka, který poznal obvině-

³²⁾ Viz rozhodnutí Komise **X., Y. a Z. v. Rakousko** z 5. 2. 1973, Recueil des décisions, sv. 43, s. 38. Srov. též **A. Klip**, The Decrease of Protection under Human Rights Treaties in the International Criminal Law, RIDP, 1–2, 1997, s. 291 n.

³³⁾ Rozsudek z 31. 10. 2001, č. st. 47023/99.

³⁴⁾ Rozhodnutí o nepřijetí stížnosti č. 59895/00 z 21. 3. 2002.

ČLÁNKY

ného na předložené fotografii. Svědek byl slyšen vyšetřujícím soudcem, výslech akusticky sledoval obhájce v jiné místnosti. Svědek odpověděl i na otázky, které navrhl položit obhájce.

Soud zjistil porušení článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy ze dvou důvodů. Ani vyšetřující soudce, ani procesní soud nezkoumali, zda obava svědka z možné odplaty byla důvodná. Kromě toho výpověď svědka byla rozhodujícím důkazem viny obviněného.³⁵⁾

POLICEJNÍ PROVOKACE

V již cit. věci **Calabro v. Itálie** byl stěžovatel zatčen při koupi 20 kg kokainu. Látku dovezl z Německa do Itálie v rámci operace vedené německou a italskou policií tajný agent Jurgen, který se spojil s obchodníkem s omamnými látkami X. Ten řekl, že mluvil se stěžovatelem. Stěžovatel se pak sám spojil s Jurgenem, dohodl si s ním schůzku a dostavil se do jeho pokoje, kde mu Jurgen ukázal kufr s drogou. Když stěžovatel projevil souhlas s koupí, byl zatčen.

Na rozdíl od případu **Teixeira de Castro v. Portugalsko**³⁶⁾ se tajný agent omezil na to, že projevil ochotu dovézt a prodat omamnou látku. Byl to stěžovatel, který jej kontaktoval, domluvil schůzku na předání drogy, zaplatil peníze a projevil tím, že je zapojen do sítě mezinárodního obchodu s drogami. jednání agenta tedy nevyprovokovalo spáchání trestného činu, který by bez jeho intervence nebyl spáchán. Intervence agenta se omezila na jednání tajného agenta a neměla povahu jednání agenta provokatéra. Soud tak navázal na judikaturu ve věci **Teixeira de Castro v. Portugalsko**, kde Soud také rozlišuje jednání tajného agenta (*agent infiltré, undeco-*

ver agent), které zásadně není v rozporu s Úmluvou, a jednáním agenta provokatéra.

PRÁVO MLČET A NEOBVIŇOVAT SEBE SAMÉHO

Kromě již cit. věci **Allan v. Spojené království**, v níž Soud vyslovil, že doznání vyprovokované naléháním policejního informátora, nasazeného do cely obviněného a konajícího podle instrukcí policie, není dobrovolné a je tím porušeno právo obviněného mlčet, se Soud zabýval ve dvou případech nesmírně zajímavou otázkou, zda a kdy vynucení povinnosti daňového poplatníka předložit určité doklady nebo prohlášení o stavu majetku v řízení o zjištění daňové povinnosti zasahuje do práva mlčet a neobviňovat sebe samého.

V dosavadní judikatuře Soud rozlišuje právo mlčet a právo neobviňovat sebe samého jiným způsobem než výpovědí. Tato práva vyplývají z presumpce nevinu a z práva na spravedlivý proces. Svědčí proto jen obviněnému z trestného činu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Ale výpověď vynucená mimo trestní řízení, zejména ve správním řízení, je-li pak použita jako usvědčující důkaz v trestním řízení, porušuje právo mlčet.³⁷⁾

Soud dále rozlišuje výpověď a jiné důkazy. „Právo neobvinít sebe samého se v první řadě týká respektování rozhodnutí obviněného mlčet. Toto právo, jak se obecně chápe v právních řádech smluvních států Úmluvy, se nevztahuje na použití v trestním řízení údajů, které lze získat od obviněného za pomoci donucovací moci, které však existují nezávisle na jeho vůli, např. dokumenty získané na základě příkazu, odebrání vzorků dechu, krve, moči nebo tělesných tkání

³⁵⁾ Rozsudek ze 14. 2. 2002, č. st. 26668/95. K podmínkám výslechu anonymního svědka srov. zejména rozsudek **Van Mechelen et al. v. Holandsko** z 23. 4. 1997, Recueil 1997–III. Viz též **B. Repík**, op. cit. v pozn. 9, s. 203 n.

³⁶⁾ Viz rozsudek z 9. 6. 1998. Srov. též **B. Repík**, op. cit. v pozn. 9, s. 200.

³⁷⁾ Viz rozsudek **Saunders v. Spojené království** ze 17. 12. 1996, Recueil 1996–VI, s. 2044. Srov. též **B. Repík**, op. cit. v pozn. 9, s. 185 n.

ČLÁNKY

za účelem analýzy DNA“.³⁸⁾ Tyto důkazy lze tedy získat od obviněného za pomoci donucení, i když ho usvědčují. Z judikatury však implicitně vyplývá, že od obviněného lze požadovat jen to, aby vydal nebo strpěl odnětí např. písemností a aby strpěl odebrání uvedených vzorků. Nelze od něj požadovat aktivní součinnost při opatřování věcných důkazů, zejména písemností. V rozsudku **Funke v. Francie**, kde šlo o celní řízení o devizovém trestném činu, Soud řekl: „(...) celní orgány vyprovokovaly odsouzení p. Funkeho (za nepředložení dokladů, pozn. autora), aby získaly určité doklady, jejichž existenci předpokládaly, aniž by měly o nich jistotu. Poněvadž nemohly nebo nechtěly opatřit si je jiným způsobem, pokusily se donutit stěžovatele, aby sám poskytl důkaz trestných činů, které údajně spáchal. Zvláštností celního práva nemohou ospravedlnit takový zásah do práva každého obviněného mlčet a nepřispět k vlastnímu obvinění.“³⁹⁾

Na rozdíl od Úmluvy, jak je v tomto bodě interpretována Soudem, právo mlčet je v české Listině základních práv a svobod formulováno obecně, týká se nejen obviněného, ale každého v jakémkoli řízení, nejen trestním (článek 37 odst. 1). U obviněného se toto právo ještě zvlášť opakuje (článek 40 odst. 4). Je zvláštní, že zákon č. 337/1990 Sb., o správě daní a poplatků, v § 8 přiznává právo odepřít výpověď za podmíněk článku 37 odst. 1 Listiny svědkovi a tzv. osobě přezvědné, ale nikoli poplatníkovi daně. Ten naopak je povinen podat určité informace nebo vysvětlení (§ 16 cit. zákona).

Naproti tomu český právní řád neobsahuje žádné ustanovení, které by se týkalo práva neobviňovat sebe samého jiným způsobem než výpovědí.

Ve věci **J. B. v. Švýcarsko**⁴⁰⁾ okresní daňová komise zahájila proti stěžovateli řízení pro zkrá-

cení daně a vyzvala jej, aby předložil všechny doklady týkající se investic do určitých společností. Stěžovatel uznal, že investice učinil a nepříznal příjmy z nich, ale žádné doklady nepředložil. Stěžovatel nevyhověl ani dalším čtyřem výzvám a byly mu za to uloženy čtyři pokuty. Posléze se stěžovatel a daňová správa dohodli na narovnání, v němž se stěžovatel zavázal zaplatit určitou částku na dani a dále pokutu 20 000 CHF.

Soud se především zabýval otázkou, zda je článek 6 aplikovatelný, tj. zda šlo o trestní řízení ve smyslu tohoto článku. Předmětem řízení bylo stanovit daňovou povinnost stěžovatele a popř. mu uložit pokutu za eventuální zkrácení daně. I když řízení nebylo takto výslovně označeno a v praxi je obtížné rozlišovat řízení o vyměření daně a trestní řízení za zkrácení daně, bylo od začátku účelem řízení rozhodnout též o trestním obvinění stěžovatele a uložit mu sankci, která nebyla nevýznamná.

Pokud jde o respektování článku 6 odst. 1 Úmluvy, nelze vyloučit, že požadované doklady mohly obsahovat informace o dodatečných příjmech z nezdaněných pramenů zakládající zkrácení daně. Tyto informace je třeba odlišovat od údajů, které je osoba povinna poskytnout a které existují nezávisle na její vůli, např. analýza krve, Soud zjistil porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Poslední argument Soudu je v rozporu s rozsudkem ve věci **Saunders v. Spojené království**, kde naopak jsou doklady, písemnosti, označovány jako důkaz, jehož existence není závislá na vůli obviněného. Patrně šlo o to, jako ve věci Funke, že se od obviněného vyžadovala aktivní součinnost při opatřování dokladů, které obviněný neměl v bezprostředním držení, tj. aktivní přispění k vlastnímu obvinění, k čemuž obviněný není povinen.

Ve věci **Allen v. Spojené království**⁴¹⁾ daňová správa vyzvala stěžovatele, aby předložil

³⁸⁾ Rozsudek cit. v předch. pozn., § 69.

³⁹⁾ Rozsudek z 25. 2. 1993, A č. 256-A, § 44.

⁴⁰⁾ Rozsudek z 3. 5. 2001, č. st. 31827/96.

⁴¹⁾ Rozhodnutí o nepřijetí stížnosti č. 76574/01 z 10. 9. 2002.

ČLÁNKY

prohlášení o stavu svého majetku pod pokutou 300 liber. Stěžovatel nereagoval a byl proto upozorněn (tzv. upozornění Hansard), že namísto zahájení trestního stíhání může být uzavřeno narovnání, při němž se přihlíží ke spolupráci daňového poplatníka. Nato stěžovatel předložil přehled svých aktiv. Poté byl odsouzen kromě jiného pro daňový podvod záležející v předložení lživého přehledu o aktivech, z nichž některá opomenul.

Stížnost obviněného Soud nepřijal jako zjevně bezdůvodnou.

Skutečnost, že od stěžovatele bylo požadováno pod hrozbou sankce předložit daňové správě prohlášení o svých aktivech, neklade žádný problém z hlediska článku 6 odst. 1 Úmluvy. Právo nepřispět k vlastnímu obvinění samo o sobě nebrání použití donucení za účelem přimět určitou osobu poskytnout informace o své finanční situaci. Toto právo nezakládá imunitu pokud jde o jednání motivované snahou vyhnout se daňové povinnosti.

Stěžovatelem poskytnuté informace nebyly použity proti němu v tom smyslu, že by umožnily obvinít jej z již předtím spáchaného trestného činu. Nebyl stíhán proto, že neposkytl informace, které by mohly sloužit pro jeho obvinění v rámci již probíhajícího nebo zamýšleného trestního stíhání. Byl obviněn pro podání falešného prohlášení, což není případ vynuceného sebeobvinění ve vztahu k již předtím spáchanému trestnému činu. Toto falešné prohlášení je samo trestným činem. Kromě toho nikoli každé opatření, jehož cílem je přimět osobu, aby poskytla informace, které popřípadě mohou být použity v rámci pozdějšího trestního stíhání, nelze považovat za neoprávněné donucení. Soud v této souvislosti přihlížel k nízké pokutě maximálně 300 liber a k tomu, že upozornění na možnost narovnání nelze považovat za abuzivní nátlak.

Není snadné udělat si na základě těchto dvou judikátů ucelený obrázek o úloze práva mlčet a nepřispět k vlastnímu obvinění v daňovém řízení a v případném souvisícím nebo následném trestním řízení za porušení povinnosti uložené daňovými zákony. Z hlediska Úmluvy zásadně platí, že uvedená práva jsou přiznána jen obviněnému v trestním řízení, nikoli též daňovému poplatníkovi ve správním daňovém řízení, jehož lze donutit jak k „výpovědi“ (prohlášení, podání informace, vysvětlení apod.), tak k vydání věcných důkazů, zejména listin. K vydání věcných důkazů lze i proti obviněnému, tedy v trestním řízení, použít donucovací prostředky, pokud se nevyžaduje od obviněného aktivní součinnost, ale jen strpění donucovacích opatření.

Problémem je použití důkazů získaných mimo trestní řízení způsobem, který v trestním řízení dovolen není. Použití výpovědi získané donucením v následném trestním řízení zásadně porušuje právo obviněného mlčet a neobviňovat sebe samého (srov. shora rozsudek ve věci **Saunders v. Spojené království**). Ve věci **Allen v. Spojené království** však Soud připouští, že v daňových věcech mohou být v následném trestním řízení použity i informace, které byly od daňového poplatníka získány za použití nátlaku, který však není abuzivní.

V judikatuře nebyla dosud řešena otázka použití věcného důkazu, který byl získán mimo trestní řízení donucením osoby k aktivní součinnosti při opatřování důkazu (srov. shora rozsudek ve věci **Funke v. Francie** a ve věci **J. B. v. Švýcarsko**).

Kontroverzní otázka vyvození nepříznivých závěrů z mlčení obviněného byla znovu řešena v rozsudku **Beckless v. Spojené království**.⁴²⁾ Tato otázka není aktuální jen pro Spojené království,⁴³⁾ ale též pro kontinentální trestní systémy.⁴⁴⁾ Když Soud připustil možnost vyvodit ta-

⁴²⁾ Rozsudek z 8. 10. 2002, č. st. 44652/98.

⁴³⁾ Viz k tomu **D. Cisařová a kol.**: Trestní právo procesní, Linde Praha, a. s., 2001, s. 451 n.; **B. Repík**, op. cit. v pozn. 9, s. 188 n.

⁴⁴⁾ Viz rozsudek **Telfner v. Rakousko** z 20. 3. 2001.

ČLÁNKY

kové závěry z mlčení obviněného, vycházel z předpokladu, že „existující mezinárodní normy zaručují právo mlčet a nepřispět k vlastnímu obvinění, ale o tomto aspektu neříkají nic“. ⁴⁵⁾ Ačkoli se situace mezitím změnila, neboť Statut MTS ve svém článku 67 odst. 1 písm. g) zaručuje právo mlčet, „aniž by mlčení mohlo být vzato v úvahu při zjišťování viny nebo nevinu“, Soud svoje stanovisko nezměnil. Trvá však alespoň na přísných podmínkách, za kterých lze takové závěry z mlčení obviněného vyvodit (možnost poradit se s obhájcem než obviněný odmítne vypovídat, existence dalších, v podstatě dostatečných usvědčujících důkazů, tj. nemožnost založit odsouzení výlučně nebo v rozhodující míře jen na mlčení obviněného).

V uvedené věci Soud zjistil porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, když soudce dostatečně nepoučil porotu o podmínkách, za nichž lze mlčení vykládat v neprospěch obviněného. Neupozornil dále porotu, že obviněný při zadržení projevil ochotu mluvit a vysvětlit svou přítomnost na místě činu, ale policie sama mu řekla, aby počkal na výslech na komisariátu. Tam obviněný na radu svého advokáta mlčel, ale před soudem vysvětlil, proč. Soudce prakticky poučil porotu v tom smyslu, že má úplnou volnost, jaké důsledky z mlčení obviněného vyvodí.

HODNOCENÍ ZÁVAŽNOSTI DŮKAZŮ

Soud nesčetněkrát opakoval, že náleží zásadně vnitrostátním soudům hodnotit závažnost (relevanci) důkazů, které strany navrhuji provést. Štrasburský Soud si však vyhrazuje právo „zkoumat, zda řízení, posuzované vcelku, včetně provedení důkazů v neprospěch i v prospěch obviněného, mělo spravedlivý charakter požadovaný

článkem 6 Úmluvy“. ⁴⁶⁾ Nestačí, že obviněný si stěžuje na neprovedení některých jím navržených důkazů. Musí také podepřít svůj návrh přesným zdůvodněním, proč je provedení důkazů nutné pro zjištění pravdy. Ve věci **Perna v. Itálie** navrhl obviněný provedení důkazů výsledkem svědků a opatřením novinových článků ke skutečnostem, které nebyly mezi stranami sporné nebo byly notoricky známé. Soud neshledal stížnost v tomto směru důvodnou. ⁴⁷⁾

Naproti tomu zjistil Soud porušení článku 6 odst. 1, 3 písm. d) Úmluvy, když vnitrostátní soud odmítl provést důkaz kontrolním znaleckým posudkem. Ve věci **G. B. v. Francie** ⁴⁸⁾ byl stěžovatel odsouzen pro znásilnění a pohlavní zneužití dvou nezletilých děvčat a dvou nezletilých chlapců. V přípravném řízení byl podán psychologický a psychiatrický posudek dvěma znalci, který byl v hlavním líčení ústně přednesen jedním ze znalců. Státní zástupce předložil v hlavním líčení dokumenty týkající se osobnosti a sexuálního chování obviněného v době jeho nezletilosti. Po přednesení posudku byla učiněna přestávka 15 minut, během které se znalec seznámil s těmito písemnostmi. Při pokračování ve výslechu znalec podstatně změnil svůj posudek v neprospěch obviněného. Žádost obhajoby na provedení kontraexpertizy soud zamítl.

Změna znaleckého posudku v průběhu hlavního líčení a zamítnutí návrhu na provedení kontrolní expertizy samy o sobě ještě nezakládají nespravedlnost procesu. V daném případě však znalec podstatně změnil posudek během téhož hlavního líčení a jen po letmém prohlédnutí nově předložených dokumentů. Přitom změna posudku měla podstatný vliv na názor porotců v otázce trestu.

I když je zásadně věcí vnitrostátních soudů hodnotit závažnost navržených důkazů, provádění

⁴⁵⁾ Rozsudek **John Murray v. Spojené království** z 8. 2. 1996, § 47.

⁴⁶⁾ Rozsudek **Barberà et al. v. Španělsko**, cit. v pozn. 3, § 68.

⁴⁷⁾ Rozsudek z 25. 7. 2001, č. st. 48898/99.

⁴⁸⁾ Rozsudek z 2. 10. 2001, č. st. 44069/98.

 Č L Á N K Y

důkazů musí odpovídat základním principům spravedlivého procesu, zejména principům rovnosti zbraní a kontradiktorního projednání.

ZÁVĚR

V oblasti dokazování se v nejnovější judikatuře Soudu výrazněji profilují některé základní principy, které ovládají jeho rozhodování.

Je to především princip proporcionality, v dikci Soudu princip spravedlivé rovnováhy (*juste équilibre*) mezi právy obhajoby na jedné straně, obecnými zájmy společnosti, popřípadě právy jiných osob zúčastněných na řízení, zejména poškozených a svědků, na druhé straně. Výrazně se to projevuje zvláště při posuzování přípustnosti nezákonných důkazů a při právu mlčet, ale také při výslechu svědků a poškozených, zejména nezletilých, kteří byli oběťmi sexuálních trestných činů. Z těch práv obhajoby, kterými se Soud zabýval ve zkoumaném období, prakticky žádné nepovažuje Soud za právo absolutní, neomezitelné. Přitom se Soud střeží překročit určitou hranici, za níž by bylo právo obhajoby poško-

zeno způsobem, který by měl za následek nespravedlnost procesu.

Porušené právo posuzuje Soud zpravidla v rámci řízení vcelku, nikoli izolovaně, ledaže by šlo o porušení tak závažné, že by samo o sobě diskvalifikovalo proces jako proces spravedlivý. Připouští proto např. i důkaz získaný bez zákonného základu nebo nezákonnými prostředky, výpověď nepodrobenou kontradiktornímu projednání atd., pokud nejsou jedinými nebo rozhodujícími důkazy viny.

Neodpovídá filozofii lidských práv obsažené v judikatuře Soudu příliš formalistické a jednostranné pojetí práv obhajoby jako práv absolutních, bez ohledu na obecné zájmy společnosti a bez ohledu na práva a zájmy jiných, taktéž chráněných Úmluvou. Bezduché lpění na nepodstatných formalitách (které se často vytýká našim soudům), kterými je někdy proces zatížen, to není to, co Soud očekává, když vyžaduje, aby byla zaručena práva skutečná a efektivní, nikoli formální.

Autor je emeritním soudcem Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

ÚŘAD PRO ZASTUPOVÁNÍ STÁTU VE VĚCECH MAJETKOVÝCH ANEB FINANČNÍ PROKURATURA PO ČESKU (z. č. 201/2002 Sb.) – dokončení, první část viz č. 6–7/2003

Mgr. RADMILA KULKOVÁ

Společné zásady a pravidla platná při a pro jednání Úřadu

Po dobu jednání Úřadu (vyjma vedlejšího účastenství a přímé účasti) jsou jakékoli procesní úkony ze strany příslušné organizační složky v řízení neúčinné. Tzn., že takovéto úkony nejsou přímo neplatné, nemohou však v řízení vyvolat přímo účinky, které by běžně nastaly za situace,

kdyby v řízení namísto příslušné organizační složky nevystupoval Úřad. Neúčinnost těchto úkonů nastupuje přímo ze zákona, není třeba se výslovně domáhat jejího určení. I přes výslovné zakotvení neúčinnosti v zákoně se může nabídnout otázka, jestli Úřad může takto dotčený úkon příslušné organizační složky dodatečně aprobovat či zhojit tak, aby měl v řízení účinek. S ohledem na jednoznačnost textu zákona možno toto odmítnout –

ČLÁNKY

Úřad by musel dotčený procesní úkon provést sám. Právě uvedené se vztahuje toliko k účinku procesních úkonů příslušné organizační složky v řízení po dobu, kde zde namísto ní jedná Úřad. Vedle toho platí při jednání Úřadu podle ust. § 21 odst. 3 z. č. 201/2002 Sb. další pravidlo vztahující se tentokrát na jakékoli právní úkony organizační složky namísto ní jedná Úřad: Právní úkony, které tato organizační složka případně provede *mimo řízení, jsou ze zákona přímo neplatné*, nikoli však vždy. Jejich neplatnost nastává pouze za podmínky, že takovéto úkony *odporují postupu Úřadu v řízení*.

Jinak než je uvedeno není jednáním Úřadu právo hospodařit s majetkem ani postavení a okruh účastníků řízení dotčeno.

Výsledky řízení dopadají přímo na dotčenou organizační složku, a to včetně případné povinnosti hradit náklady řízení protistraně.

Samotná „služba“ vykonávaná Úřadem, kdy tento jedná za stát namísto organizační složky, **stejně jako zpracovávání právních stanovisek, nejsou úplatné**. Příslušné organizační složky neposkytují Úřadu za tuto jeho činnost žádné poplatky či jinou formu úplaty. Úřad hradí ze svého rozpočtu i hotové výdaje bezprostředně související s jeho jednáním. Ostatní náklady řízení a náhrady nákladů řízení (např. soudní poplatky), hradí však příslušná organizační složka. Takto je dán částečně speciálně režim peněžních vztahů jinak upravený ustanovením § 66 zákona o rozpočtových pravidlech (podle tohoto si organizační složky státu v působnosti jednoho správce kapitoly při plnění svého předmětu činnosti navzájem neposkytují peněžitá plnění – zákon ovšem může stanovit jinak).

Jestliže Úřad vystupuje v řízení jménem státu (jedná jeho jménem v případech výlučného či dohodnutého jednání), **je přímo zákonem vyloučeno současné zastoupení na základě plné moci sjednané pro dané řízení příslušnou organizační složkou**.

Ani sám Úřad pak v těchto řízeních a stejně tak i v řízeních, kde se účastní přímo, **nemůže sjednat zastoupení na základě plné**

moci. V těchto řízeních jedná Úřad, resp. jeho zaměstnanec, který se prokáže pověřením ředitele Úřadu. Porušení této zásady by ostatně znamenalo popření smyslu a účelu samotného řízení Úřadu pro zastupování státu. **Jedinou výjimkou je možnost sjednat zastoupení na základě plné moci v řízeních před zahraničními a mezinárodními soudy a rozhodčími orgány**. Nepočítá se totiž s takovou četností řízení před zahraničními a mezinárodními orgány, aby bylo vhodné přijmout přímo jako pracovníky Úřadu odborníky znalé cizího práva. Proto zde může Úřad jménem státu sjednat zastoupení na základě plné moci, a to s osobou znalou příslušného právního řádu.

Pro jednání Úřadu jménem státu nebo i v případě své přímé účasti na řízení ukládá mu zákon povinnost postupovat v souladu s právními předpisy vždy tak, aby účinně hájil majetkové zájmy státu.

K možnosti řádného zabezpečení činností Úřadu vykonávaných pro organizační složky, státní organizace, případně Pozemkový fond, ale i v zájmu státu (to v případě přímé účasti na řízení), je všem těmto subjektům uložena **povinnost poskytovat Úřadu informace, údaje, podklady a součinnost nezbytnou pro řízení, kde Úřad vystupuje**. Touto povinností vůči Úřadu není však dotčena zákonem upravená či uložená povinnost mlčenlivosti! (např. povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech zjištěných v daňovém řízení).

Jako informační zdroj je pro Úřad k dispozici i Katastr nemovitostí. Úřad je oprávněn bezúplatně využívat údajů evidovaných v Katastru nemovitostí, zákonem o Úřadu je ovšem toto oprávnění přiznáno jen pokud jde o nemovitosti ve vlastnictví státu a s nimiž je současně Úřad příslušný hospodařit.

B. ZPRACOVÁVÁNÍ PRÁVNÍCH STANOVISEK – § 13 ZÁKONA

Úřad je povinen na základě žádosti organizační složky, státní organizace nebo Pozemkového

ČLÁNKY

fondy zpracovat právní stanovisko v konkrétní věci týkající se majetku státu.

Žádost o stanovisko může být podána pouze v takové věci, která je buď z hlediska majetkových zájmů zásadního charakteru a nebo jde o věc právně složitou. Není přitom stanoveno, že organizační složka, státní organizace popř. Pozemkový fond jsou oprávněni obrátit se se žádostí o zpracování stanoviska na Úřad pouze ve věci takového majetku, se kterým jsou sami přímo oprávněni hospodařit. Toto tedy nebude podmínkou možnosti žádat o právní stanovisko. Podstatnější a fakticky rozhodné je hledisko složitosti věci nebo to, že jde o věc zásadního významu. Kdo bude oprávněn odůvodněnost žádosti o právní stanovisko v konkrétní věci z tohoto pohledu závazně posuzovat, ovšem zákon nestanovuje. Lze se domnívat, že v první fázi to bude opět sám Úřad. Postup organizační složky v případě odmítnutí její žádosti o stanoviska řešen není.

Právní stanovisko zpracované Úřadem je svou povahou fakticky nezávazným odborným právním názorem. Jeho respektování není uloženo jako povinnost. Vydávání právních stanovisek jako mimoprocesní pomoc, a též jako preventivní prvek při řešení právních otázek souvisejících s majetkem státu, je Úřadu uloženo či svěřeno jednak s ohledem na již zmíněné celkové zaměření činnosti Úřadu a návazně pak i vzhledem k předpokládanému odbornému personálnímu potenciálu, kterým má tento orgán disponovat.

Hospodaření Úřadu s majetkem státu

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových je organizační složkou státu, je účetní jednotkou a ve smyslu zákona o majetku státu je tak oprávněn a současně povinen hospodařit s majetkem, který má přidělen a potřebuje jej k plnění svých úkolů. Úřad se navíc stal příslušným k hospodaření též s vybraným majetkem, který doposud spravovaly okresní úřady z titulu své speciální příslušnosti podle zákona o majetku státu (tzv. prozatímní správa) a se kterým do

nabytí účinnosti zákona o Úřadu nebylo naloženo jinak. Toto zákonné opatření ohledně přechodu práva hospodařit s majetkem souviselo s připravovaným zánikem okresních úřadů, když Úřad po nich přebral některé jejich úkoly právě v oblasti hospodaření s majetkem státu. K předání majetku mělo dojít nejpozději do 30. 9. 2002.

Pokud jde o vlastní majetek okresních úřadů, se kterým tyto hospodařily běžně jako příslušné organizační složky státu, dostává se též do správy, resp. právo a povinnost hospodařit s ním přešlo též na Úřad, tentokrát ke dni zániku okresních úřadů, tj. od 1. 1. 2003. Toto se však týká pouze toho majetku zaniklých okresních úřadů, se kterým nebylo naloženo jinak – který na základě zákona (zejména z. č. 320/2002 Sb.) nepřešel do vlastnictví územně samosprávních celků, popř. se právo hospodaření nepřenulo na Ministerstvo práce a sociálních věcí nebo na státní oblastní archivy.

Souběžně s přijetím zákona o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových došlo i ke změně zákona o majetku státu. Namísto dosavadních okresních úřadů a v hl. městě Praze namísto Ministerstva financí se Úřad nově stal organizační složkou příslušnou hospodařit s majetkem, o němž není stanoveno, že s ním má hospodařit jiná organizační složka a nebo se kterým fakticky jiná organizační složka nehospodaří (bezprizorní majetek, majetek z odumrtí, nalezené věci, věci, které připadly státu v trestněprávním řízení – viz již výše agenda tzv. prozatímní správy). Ohledně uvedeného majetku vystupuje Úřad v právních vztazích jménem státu právě jako příslušná organizační složka, tj. podle zákona o majetku státu, nikoli přímo dle zákona o Úřadu.

V prvním ze shora uvedených případů je Úřad oprávněn hospodařit s majetkem státu ve smyslu § 9 zákona č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky. Tzn., že hospodaří s majetkem svěřeným mu jako majetek potřebný k plnění jeho vlastních úkolů: – jde o majetek využívaný k naplňování svých úkolů podle části první zákona o Úřadu (jednání úřadu, právní stanoviska).

ČLÁNKY

Podle zmíněného ust. § 9 zákona o majetku ČR je v příslušnosti organizační složky státu, která je účetní jednotkou, hospodaření s takovým určitým majetkem státu, který tato organizační složka potřebuje k plnění funkcí státu nebo jiných úkolů v rámci její působnosti nebo stanoveného předmětu činnosti. Není-li zákonem stanoveno jinak, příslušná organizační složka s majetkem též nakládá, a to způsoby a za podmínek podle zákona o majetku ČR.

Ve druhém ze shora zmíněných případů je Úřad příslušný hospodařit s majetkem státu, který Úřadu samotnému neslouží, nepotřebuje jej k plnění svých vlastních úkolů. Hospodaření je mu zde tak fakticky uloženo jako zvláštní povinnost – specifická povinnost správy majetku státu, se kterým není příslušná hospodařit jiná organizační složka státu. V praxi přešlo na Úřad právo hospodařit zejména s majetkem, který byl předmětem tzv. prozatímní správy vykonávané dosud okresními úřady, popřípadě Ministerstvem financí a dále který sloužil okresním úřadům k zabezpečení běžné činnosti spojené se zajišťováním jejich provozu (pokud nepřešly jinam, např. v rámci delimitace pracovníků okresních úřadů).

Součástí majetku, kde právo hospodaření přešlo na Úřad z okresních úřadů, byly vedle movitých a nemovitých věcí i pohledávky (v zásadě jde o pohledávky soukromoprávní povahy, tj. nikoli vzniklé z rozhodovací činnosti bývalých okresních úřadů, tyto přešly na příslušné subjekty spolu s přechodem kompetencí, se kterými vznik pohledávky souvisí, např. pohledávka z pokuty uložené ve správním řízení, kde z okresního úřadu přešla kompetence např. na pověřený obecní úřad).

Hospodaření s majetkem státu je činností, která zahrnuje právo věci a jiné majetkové hodnoty držet, užívat a využívat je a na druhé straně povinnost pečovat o zachování majetku a jeho údržbu, příp. o jeho zlepšení nebo rozmnožení, chránit před poškozením, ztrátou, odcizením nebo zneužitím. Nakládat s majetkem státu (např. převody, zřízení věcného břemene, zastavení, přenechání do užívání atp.) mohou při-

slušné organizační složky hospodařící s majetkem státu jen způsobem a za podmínek stanovených zákonem č. 219/2000 Sb.

Organizace Úřadu

Úřad jako organizační složka státu, byť je účetní jednotkou, nemá vlastní právní subjektivitu (pouze v případě přímé účasti je mu zákonem speciálně přiznána způsobilost procesní, v ostatních případech jedná jménem státu).

Co je organizační složkou státu, je pojmově vymezeno v ust. § 3 z. č. 219/2000 Sb. viz výše. Organizační složka není právnickou osobou, čímž však podle odst. 2 § 3 cit. zákona o majetku ČR není dotčena její působnost nebo výkon předmětu činnosti podle zvláštních právních předpisů. Její jednání v těchto případech je jednáním státu. Účetní jednotkou je organizační složka, pokud tak právní předpisy stanoví – v případě Úřadu tak zakotvuje § 1 odst. 3 zákona o Úřadu.

V čele Úřadu stojí ministrem financí jmenovaný ředitel. V terminologii zákona o majetku ČR je tedy ředitel Úřadu současně vedoucím organizační složky. Takto je to právě on, kdo by měl za Úřad jednat. Další zaměstnanci Úřadu mohou činit právní úkony v rozsahu stanoveném vnitřním předpisem – v případě Úřadu jde o organizační řád, který schvaluje ministr financí.

Sídlem Úřadu je Praha (Rašínovo nábřeží 42, 128 00 Praha 2). Resortním organizačním zařazením spadá Úřad pod Ministerstvo financí. Tento ústřední orgán státní správy vykonává nad Úřadem odborný dohled. Lze říct, že právě i v rámci výkonu tohoto dohledu je Úřad povinen zasílat ministerstvu na vědomí každé zpracované právní stanovisko a na požádání je povinen sdělit stav řízení v každé věci, v níž je Úřad činný. Jde-li však o podřízenost, resp. o řízení Úřadu ve smyslu toho, že by Ministerstvo mohlo zasahovat přímo a konkrétně do způsobu jednání Úřadu v konkrétních majetkoprávních kauzách, je nutno dodat, že toto není v zásadě možné. Úřad jedná nezávisle v rámci povinností jemu uložených. Pro jednotlivý případ je Ministerstvo financí oprávněno

ČLÁNKY

pouze určit jako příslušné pro odborné právní činnosti Úřadu (tj. pro jednání nebo i zpracování stanoviska) jiné územní pracoviště, než které je příslušné podle zákonem zakotvených kritérií (viz dále).

Z pohledu vnitřní organizační struktury totiž Úřad sestává právě z tzv. územních pracovišť. Územní pracoviště Úřadu působí v sídlech krajských soudů, působnosti místní pak kopírují soudní obvody krajských soudů. Takto byl okruh působnosti pro územní pracoviště zvolen záměrně s ohledem na stěžejní činnost Úřadu, kterou je jednání jménem státu před soudy a jinými orgány. Jednotlivá územní pracoviště však mají vedle toho plnit i další úkol svěřené či uložené Úřadu, a to správu či hospodaření s majetkem státu.

Konkrétní podobu vnitřního uspořádání struktury Úřadu vychází z organizačního řádu Úřadu. Podle něho má Úřad následující organizační útvary: sekce, odbory, samostatné oddělení a oddělení. Činnost a úkoly, které jsou Úřadu uloženy zákonem, vykonávají sekce coby organizační útvary podřízené vždy přímo řediteli Úřadu. Sekce jako organizační útvar je zpravidla územní pracoviště. Úřad má v současnosti sedm sekcí územních pracovišť, pro území hl. města Prahy vykonává úkony tohoto územního pracoviště sekce právních služeb spolu s některými dalšími organizačními útvary (odbory) podřízenými též přímo řediteli Úřadu.

V rámci každé sekce, která je územním pracovištěm, tvoří další články organizační struktury jednotlivé odbory zaměřené na konkrétní úkoly a činnost vykonávanou tímto pracovištěm (odbor právních služeb, odbor hospodaření s majetkem státu, hospodářsko-správní a personální a konečně odbor odloučené pracoviště), popřípadě mimo odbor stojící samostatné oddělení. Odbor odloučené pracoviště zahrnuje pracoviště detašovaná v sídlech bývalých okresních úřadů, která jsou fakticky výkonným článkem organizační struktury Úřadu ve věcech hospodaření s majetkem a jednání Úřadu podle zákona o Úřadu. Řízením odloučeného pracoviště je často pověřen

právě bývalý přednosta, případně jiný vedoucí pracovník bývalého okresního úřadu. Na odloučeném pracovišti působí jako organizační článek tzv. právní zástupce. Ten pak konkrétně v rámci své působnosti zajišťuje výlučné jednání před soudy a rozhodčími orgány ve vyjmenovaných věcech, dohodnutá jednání, podává žaloby a dále jedná v řízení před soudy, např. ve věci určení vlastnického práva státu, zajišťuje i vystupování Úřadu v pozici vedlejšího účastníka, popř. i tzv. přímé jednání Úřadu. Jednotlivé organizační složky Úřadu vykonávají činnosti a úkoly, které mají vykonávat podle zákona popř. podle pravidel daných organizačním řádem Úřadu. Při výkonu těchto činností vystupují a jednají za Úřad jako jeho příslušné útvary.

Ke zpracování právních stanovisek je ze zákona příslušné jediné územní pracoviště, a to územní pracoviště pro hl. město Praha. Podle organizačního řádu však toto územní pracoviště není zřízeno jako samostatná sekce, úkoly stanovené tomuto územnímu pracovišti vykonává zejména sekce právních služeb a státního majetku. Pokud jde o právní stanoviska, v rámci posledně zmíněné sekce je k jejich zpracování zřízen odbor právních stanovisek a metodiky a zde pak konkrétně oddělení právních stanovisek.

Tato sekce plní pak prostřednictvím příslušného, k tomu zřízeného odboru i úkoly související **s hospodařením s majetkem státu potřebným a svěřeným Úřadu k výkonu jeho činnosti, tj. úkoly Úřadu jako organizační složky dané ust. § 9 zákona o majetku ČR.**

Jinak – pro ostatní činnosti Úřadu – je podle zákona příslušné to územní pracoviště (ta příslušná sekce územního pracoviště), v jehož obvodu je:

- **sídlo příslušné organizační složky** – jde-li o věc jednání jménem státu namísto organizační složky (a to jak v případech výlučného jednání, tak jednání dohodnutého),
- **sídlo soudu, před kterým probíhá řízení** – v případech *vedlejšího účastenství* Úřadu na řízeních, v nichž je účastníkem státní organizace,

ČLÁNKY

– **sídlo soudu, u kterého má být podán návrh na zahájení řízení**, popř. soudu, před kterým probíhá řízení, do něhož má Úřad vstoupit – *jde-li o věc přímé účasti Úřadu v řízení*,

– **majetek, který Úřad spravuje ve smyslu ust. § 11 zákona o majetku státu**, event. poslední trvalý pobyt nebo sídlo posledního majitele nebo organizační složky naposledy příslušné hospodařit s majetkem – tedy jde-li o hospodaření s majetkem státu mimo majetek svěřený Úřadu k plnění jejich úkolů (tj. jinak bezprizorný majetek).

Vlastní činnost Úřadu na jednotlivých pracovištích vykonávají pracovníci v zaměstnaneckém poměru. Tito jsou státními zaměstnanci. Obecnými předpoklady pro možnost stát se zaměstnancem Úřadu je bezúhonnost (tuto podmínku nesplňuje osoba odsouzená za trestný čin úmyslný, jejíž odsouzení nebylo dosud zahaleno), státní občanství České republiky a plná způsobilost k právním úkonům.

Pokud jde o zaměstnance, který má vykonávat odbornou činnost Úřadu, jsou zde další dvě nezbytné podmínky. Zaměstnancem Úřadu pro odbornou činnost může být pouze osoba s úplným vysokoškolským vzděláním v oboru právo získané magisterským studiem na vysoké škole v České republice a s tříletou praxí získanou po ukončení posledně uvedené vysoké školy; praxe má být v oboru předpokládaného druhu práce.

Zaměstnancům Úřadu, kteří budou vykonávat odborné činnosti, je zákonem přiznáno platové navýšení oproti ostatním zaměstnancům rozpočtové sféry. To bylo zdůvodněno potřebou dosažení jistého platového srovnání odborných pracovníků Úřadu s odměňováním zaměstnanců státního zastupitelství. Konkrétně jim náleží plat a další plat jako státnímu zástupci krajského státního zastupitelství do ukončení pátého roku praxe. Ředitel Úřadu má nárok na plat a další plat jako náměstek nejvyššího státního zástupce

podle z. č. 201/1997 Sb. o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců.

Zaměstnancům Úřadu je zákonem uložena **povinnost mlčenlivosti** ohledně skutečností, které se dozvěděli při výkonu zaměstnání. Povinnost mlčenlivosti platí i po skončení pracovního poměru. Není-li zvláštním právním předpisem stanoveno jinak, pak ze závažných důvodů může povinnosti mlčenlivosti zprostit zaměstnance Úřadu jeho ředitel. Ředitele může takto zprostit ministr financí. Zaměstnancům Úřadu je dále zákonem výslovně zapovězeno přijímat v souvislosti s výkonem zaměstnání dary nebo jiné výhody. Jejich povinnosti je respektovat možnost střetů zájmů státu se zájmy osobními a tohoto se vyvarovat (zneužívání informací ve svůj prospěch nebo prospěch někoho jiného). Zaměstnanec Úřadu nesmí být členem statutárního ani kontrolního orgánu právnické osoby – podnikatele, nesmí též vykonávat podnikatelskou a jinou výdělečnou činnost (výjimkou je správa vlastního majetku, činnost vědecká, pedagogická atp., činnost v poradních orgánech vlády a činnost znalce nebo tlumočnicka s tím, že tuto vykonává pro soud nebo správní úřad).

Předběžně se předpokládalo, že Úřad bude mít přibližně 550 zaměstnanců, přičemž pro zajištění speciální majetkové agendy že fakticky na Úřad přejdou z okresních úřadů dosavadní zaměstnanci stávajících okresních úřadů, kteří zabezpečovali činnosti příslušné majetkoprávní agendy, která přešla nově do působnosti Úřadu. Ve skutečnosti má Úřad v současné době přibližně 2 800 pracovníků, z toho z okresních úřadů jich v rámci delimitace přešlo cca 2 400. Lze předpokládat, že struktura i stav zaměstnanců je prozatím ovlivněn stále dopadem a důsledky související s přechodným režimem spojeným se zánikem okresních úřadů a tedy, že se bude měnit.

Autorka působí jako právnicka na Finančním ředitelství v Brně.

ČLÁNKY

OBČANSKOPRÁVNÍ A ADMINISTRATIVNĚPRÁVNÍ PRVKY PŘI REALIZACI SMLUVNÍCH PŘEVODŮ NEMOVITOSTÍ

JUDr. FRANTIŠEK PĚCHA

I.

V této agendě se jedná převážně o vzájemnou úpravu občanskoprávních vztahů mezi smluvními stranami (podle příslušných ustanovení občanského zákoníku platného v době, kdy k uzavření té které smlouvy dochází). Nicméně se setkáváme již od počátku existence samostatného československého státu s *ingerencí* správních orgánů do této sféry, a to tak, že určité převody nemovitostí jsou podrobovány jejich schvalovacímu řízení.

Příkladem můžeme uvést:

a) záborový zákon č. 215/1919 Sb., který podmiňoval platnost převodu a pronájmu zabrané půdy předchozím souhlasem pozemkového úřadu,

b) přidělový zákon č. 81/1920 Sb., který podobně omezoval ve prospěch pozemkového úřadu právní dispozice s tzv. rolnickými nedily,

c) zákon č. 93/1931 Sb. (ve znění zák. č. 125/1935 Sb.), který podroboval úřednímu přezkoumání převody přidělených nemovitostí, na nichž vázla pohledávka státu.

V těchto případech si totiž stát vyhrazoval kontrolu převodů nemovitostí svými správními orgány, aby nedocházelo k uzavírání různých spekulativních smluv. Jednalo se o případy, kdy se převáděla půda původně přidělená převodci v rámci tzv. první pozemkové reformy. Ostatní převody mezi občany však podléhaly jen **knihovnickému řízení dle zák. č. 95/1871 ř. z.** Připomeňme ustanovení **§ 431 obecného zákoníku občanského** z roku 1811, dle něhož k převodu vlastnictví nemovitých věcí muselo být nabyvací právní jednání zapsáno ve veřejných knihách k tomu určených.

Teprve v závěru existence prvé republiky, kdy nastal stav jejího ohrožení a kdy docházelo ke

značným přesunům obyvatelstva z pohraničních oblastí státu do vnitrozemí, bylo vydáno **vládní nařízení č. 218/1938 Sb.**, o přechodném omezení převodů a propachtování určitých druhů nemovitostí.

Podle tohoto vládního nařízení bylo zapotřebí souhlasu okresního úřadu k smluvnímu zcizení zemědělských nemovitostí, dále nemovitostí zastavěných obytnými domy nebo provozovny, ke zcizení stavebních parcel a dokonce i k pronájmu nebo propachtování zemědělských, příp. lesních podniků, a to pod sankcí neplatnosti takových právních jednání. Z tohoto schvalovacího režimu byly sice vyňaty převody mezi osobami blízkými, avšak i tato výjimka byla později zrušena vládním nařízením č. 443/1941 Sb.

Teprve po druhé světové válce došlo ke zrušení tohoto omezení pro převody mezi osobami blízkými (dle ust. § 2, odst. 1 zák. č. 195/1946 Sb.), takže byl obnoven stav platící podle původního znění vládního nař. č. 218/1938 Sb. Přitom je třeba se zmínit o tom, že na Slovensku shora citované vládní nařízení neplatilo, takže tam nepodléhaly převody nemovitostí schválení nějakého správního orgánu.

V poválečném období byla vydána též celá řada dalších norem, které podrobovaly schvalovacímu řízení nakládání s nemovitostmi, na něž se nevztahovaly konfiskační dekrety prezidenta republiky. Nejvýznamnější normou na tomto úseku byl zákon č. 90/1947 Sb., dle něhož vyžadovaly souhlasu pozemkového fondu – tedy správního orgánu – převody i pronájmy nemovitostí přidělených z konfiskovaného majetku (dle dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., č. 108/1945 Sb. i dle zák. č. 31/1947 Sb. aj.).

Při posuzování ingerence správních orgánů v oblasti převodů nemovitostí je však nutno pod-

ČLÁNKY

trhnout tu skutečnost, že až do konce roku 1950 platil v českých zemích obecný zákoník občanský z roku 1811, dle jehož shora citovaného ustanovení § 431 se vlastnictví k nemovitostem převádělo **intabulací** (tedy vkladem do pozemkové knihy, příp. jiné veřejné knihy). Schválení smlouvy výše uvedenými správními orgány bylo tedy pouze podmínkou pro povolení příslušného vkladu knihovním soudem. O perfekci smlouvy rozhodoval však v poslední fázi **justiční orgán**.

Jiná situace nastala po 1. lednu 1951, jak uvidíme v další kapitole tohoto pojednání.

II.

Dnem 1. ledna 1951 nabyl účinnosti tzv. **střední občanský zákoník č. 141/1950 Sb.** a dne 14. 8. 1951 **zákon č. 65/1951 Sb.**, o převodech nemovitostí a o pronájmech zemědělské a lesní půdy, který zrušil všechna ustanovení dosavadních předpisů, podle nichž bylo třeba úředního souhlasu k převodu nebo rozdělení, případně pronájmu zemědělské nebo lesní půdy.

Přivolení dle tohoto zákona se vyžadovalo při *všech* převodech mezi občany. Pro převody mezi osobami blízkými neplatila žádná výjimka. Pouze převody nemovitostí do státního socialistického vlastnictví a převody z národního majetku tomuto schvalovacímu řízení nepodléhaly.

Z důvodové zprávy k tomuto zákonu i z příslušné prováděcí směrnice vyplývá, že schvalovací řízení mělo omezovat politicky i hospodářsky nežádoucí převody půdy, dále spekulativní převody a nepřiměřené hromadění nemovitostí v rukou jednotlivců. Smlouva o převodu nemovitosti neměla podle cit. zákona právních účinků, dokud výkonný orgán okresního národního výboru k převodu nepřivoliil.

Nedostatkem této právní úpravy – sledující především politické cíle – byla ta skutečnost, že výkonný orgán ONV se při schvalování převodů vůbec nezabýval občanskoprávními otázkami (např. otázkou neplatnosti právního úkonu). Dalším nedostatkem tehdejší právní úpravy převodů nemovitostí bylo **zrušení konstitutivních účinků**

zápisů do pozemkové knihy, které platilo od účinnosti cit. středního občanského zákoníku. Zápisy do pozemkové knihy byly jednak *nepovinné* v tomto údobí a navíc měly pouze *deklaratorní* význam. Tím docházelo k nepřesnostem v evidenci vlastnických vztahů k nemovitostem i k určité degradaci pozemkových knih samých.

Ani zavedení tzv. *poplatkové* registrace smluv o převodech nemovitostí (s účinností od 1. 7. 1957), kterou zavedl **zákon č. 26/1957 Sb.** nepřineslo očekávané výsledky. Tehdejší státní notářství, která tuto registraci prováděla (včetně zpoplatňování převodů), neměla totiž oprávnění ke zkoumání zákonnosti schvalovacích úkonů, které registračnímu řízení předcházely (tedy i přivolení dle zák. č. 65/1951 Sb.). Jejich povinností bylo pouze zjišťovat, zda takové přivolení bylo dáno a zda jsou splněny i ostatní podmínky toho kterého právního úkonu.

III.

Dne 1. dubna 1964 nabyl účinnosti občanský zákoník č. 40/1964 Sb., který zrušil mimo jiné i zákon č. 65/1951 Sb., o převodech nemovitostí a o pronájmech zemědělské a lesní půdy. Současně vstoupil v platnost zákon č. 22/1964 Sb., o evidenci nemovitostí a ten zrušil dosud platný knihovní zákon č. 95/1871 ř. z.

Nový občanský zákoník zavedl v ustanovení § 134 odst. 2 (v tehdy platném znění) **registraci** smluvních převodů státním notářstvím. Registrační řízení bylo upraveno notářským řádem, tj. zákonem č. 95/1963 Sb. Notářské registraci podléhaly všechny převody s výjimkou převodů do tzv. socialistického vlastnictví.

Na tehdejší státním notářství spočívala tehdy značná zodpovědnost při kontrole občanskoprávních náležitostí smluv. Ustanovení § 63 notářského řádu ukládalo tomuto (justičnímu) orgánu povinnost přezkoumat, zda je smlouva, která byla ohlášena k registraci, *platná*, zejména zda se svým obsahem nepřičií zákonu nebo jej neobchází anebo jinak neodporuje zájmům společnosti.

ČLÁNKY

Po registraci konkrétního převodu uzavíralo státní notářství příslušnou knihovní vložku v pozemkových knihách (jejichž správou bylo od 1. 4. 1964 pověřeno). Pokud registrovanou smlouvou nebyly převedeny všechny nemovitosti v příslušné knihovní vložce, vyznačovala se v pozemkové knize *změna* (dle čísla registračního rejstříku). Tak začala postupná likvidace zápisů v pozemkových knihách. Druhá (hromadná) etapa uzavírání knihovních vložek pak probíhala později – po roce 1967. Pozemkové knihy stejně již neskýtaly přesnou evidenci vlastnických vztahů k nemovitostem.

Tu měla založit **nová evidence vlastnických vztahů**, která se zakládala u *středisek geodézie* v okresních městech, a to na *listech vlastnictví*. Bohužel i zápisy na těchto listech vlastnictví měly pouze *evidenční* význam. Proto dokladem o vlastnictví určité nemovitosti, který nemohl být zpochybněn, byla jen registrovaná smlouva.¹⁾

Ingerence správních orgánů při převodech nemovitostí mezi občany nebyla však ani po zrušení zákona č. 65/1951 Sb. zcela pozastavena. Dle ust. § 490 odst. 2 obč. zákoníku (v původním znění) bylo nutno získat u převodu nemovitosti v soukromém vlastnictví – ještě před registrací smlouvy – **souhlas okresního národního výboru**. Za soukromé vlastnictví byly považovány budovy, které neměly charakter rodinného domku, zemědělské usedlosti, zemědělská i lesní půda a zahrady přilehlé k rodinným domkům nebo rekreačním chatám, pokud jejich výměra přesahovala 0,30 ha nebo byly intenzivně zemědělsky obhospodařovány. Tato udělování souhlasu bylo pak **zákonem ČNR č. 146/1971 Sb.** delegováno na místní a městské národní výbory, čímž kvalita tohoto řízení značně utrpěla (vzhledem k nekvalitnímu personálnímu obsazení těchto orgánů).

Avšak ani při převodech nemovitostí v osobním vlastnictví (rodinné domky, chaty, garáže) nebyla ingerence tehdejších národních výborů

zcela vyloučena. Účastníci smlouvy byli povinni předkládat státnímu notářství s návrhem na registraci smlouvy dotazník s čestným prohlášením, který obsahoval i vyjádření MNV (Měst. NV) v místě převáděné nemovitosti (a zpočátku i v místě bydliště převodce a nabyvatele) o tom, že proti zamýšlenému převodu nejsou **námítky**. Toto vyjádření hodnotilo státní notářství jako každý jiný důkazní prostředek, avšak ve většině případů v souladu s ním rozhodovalo.

Teprve po listopadu 1989 bylo ustanovení § 490 odst. 2 obč. zákoníku *zrušeno*, a to zákonem č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů (s účinností od 1. 5. 1990). Novela občanského soudního i notářského řádu (zákon č. 519/1991 Sb.) zrušila pak k 1. 1. 1992 i ustanovení odstavce 3 § 63 not. řádu, dle něhož bylo státní notářství povinno v registračním řízení uvážit stanovisko obce, kde se převáděná nemovitost nacházela. Rozhodoval tedy (po 1. 1. 1992) o registraci smluv výhradně justiční orgán (státní notářství) bez jakékoliv ingerence správních orgánů. Novelizované znění § 63 odst. 1 notářského řádu ukládalo státnímu notářství přezkoumání smlouvy z hlediska oprávnění účastníků nakládat s předmětem smlouvy, dále prošetřit, zda je smlouva uzavřena v předepsané formě, zda smluvní projevy účastníků jsou dostatečně určité a srozumitelné a zda jejich smluvní volnost není omezena. Tato právní úprava však platila jen do konce roku 1992.

IV.

K zásadní změně na tomto úseku právních vztahů došlo 1. ledna 1993, kdy nabyl účinnosti zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem. Tímto zákonem (novelizovaným od 1. 7. 1996 zákonem č. 90/1996 Sb.) přešla pravomoc dřívějších státních notářství – tedy justičních orgánů

¹⁾ Při té příležitosti bych chtěl poznamenat, že v Polsku, kde socializace neprobíhala tak intenzivně jako u nás, nedošlo ke zrušení pozemkových knih a vedou je dodnes rajonové soudy.

ČLÁNKY

(zrušených zákonem č. 264/1992 Sb.), pokud jde o námi uvažovanou problematiku, na *katastrální úřady* – tedy *správní* orgány (zřízené zákonem č. 359/1992 Sb.). Zápisy vlastnického práva k nemovitostem (i dalších věcných práv) se provádějí od 1. 1. 1993 v *katastru* nemovitostí, který byl zřízen zákonem č. 344/1992 Sb. a novelizován od 1. 7. 1996 zákonem č. 89/1996 Sb. a od 1. 9. 2000 zákonem č. 120/2000 Sb.

Po této zákonné úpravě jsou tedy justiční orgány ve většině případů na tomto úseku smluvní agendy *vyloučeny*, pokud ovšem nejde o případy, kdy návrh na povolení vkladu byl katastrálním úřadem zamítnut. Pak teprve je povolán k rozhodování krajský soud místně příslušný podle sídla rozhodujícího katastrálního úřadu, a to na základě žaloby podané ve dvouměsíční lhůtě (dle úpravy zavedené od 1. 1. 2003 zákonem č. 150/2002 Sb. – soudní řád správní). Samozřejmě zůstala zachována ingerence soudů při schvalování smluvních převodů nemovitostí, kde jsou účastníky nezletilci, příp. osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům. Můžeme tudíž konstatovat, že katastrálním úřadům – tedy správním orgánům – byla touto zákonnou úpravou svěřena značná pravomoc, která zasahuje i do oblasti občanskoprávní, čehož dokladem je i ustanovení § 5 odst. 1 zák. č. 90/1996 Sb., jímž byl původní zákon č. 265/1992 Sb. novelizován.

Toto řešení (neobvyklé v evropských právních řádech) bylo vyvoláno hlavně podceňováním přesné evidence vlastnických vztahů k nemovitostem za platnosti tzv. *středního* občanského zákoníku, kdy byla odstraněna konstitutivnost zápisů v pozemkových knihách a jejich povinné provádění. Tehdejší režim měl totiž zájem především na evidenci *uživacích* vztahů²⁾ k nemovitostem a evidenci vztahů vlastnických podceňoval i omezoval (hlavně pokud šlo o tzv. soukromé vlastnictví).

Přezkumná činnost katastrálních úřadů – pokud jde o převody nemovitostí – je nyní (jak shora uve-

deno) zakotvena v ustanovení § 5 odst. 1 zák. č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem v platném znění.

Podle bodu a) tohoto zák. ustanovení zkoumá katastrální úřad, zda navrhovanému vkladu není na překážku stav zápisů v katastru. V praxi se může jednat o převod budovy, která byla nově postavena a není dosud v katastru zapsána včetně příslušné stavební plochy, bez níž nelze stavbu přesně identifikovat. V těchto případech katastrální úřady vyzývají navrhovatele, aby v přiměřené lhůtě tento nedostatek odstranil a současně jej upozornují na to, že v případě neodstranění nedostatků bude řízení zastaveno. Občas se katastrální úřad setkává se smlouvou, v níž převáděný podíl nemovitosti neodpovídá podílu, který je zapsán v katastru nemovitostí. Zde pravděpodobně bude nutno návrh na příslušný vklad zamítnout, pokud navrhovatel (po upozornění katastrálním úřadem) nevezme návrh zpět, případně nedoloží listiny, které rozsah převáděného podílu dodatečně prokáží.

Podle bodu b) cit. zák. ustanovení zkoumá katastrální úřad, zda navrhovaný vklad je odůvodněn obsahem předložených listin. V praxi se může jednat o případy, kdy účastníci navrhují vklad nějakého věcného práva (např. práva předkupního nebo práva bydlení), ačkoliv ve smlouvě byla tato práva zřízena pouze jako práva osobní platící jen mezi stranami. V těchto případech by nezbylo katastrálnímu úřadu, než požadovaný vklad nepovolit.

Podle bodu c) tohoto zák. ustanovení zkoumá katastrální úřad, zda právní úkon týkající se převodu vlastnického práva nebo zřízení nebo zániku jiného práva je určitý a srozumitelný. Při realizaci tohoto úkolu zjišťuje katastrální úřad především, zda označení nemovitosti v předložené smlouvě je určité. Zde je nutno aplikovat ustanovení příbuzného katastrálního zákona č. 344/1992 Sb. v platném znění, který v § 5 odst. 1 upravuje

²⁾ Viz Usnesení vlády z 25. 1. 1958 o zavedení Jednotné evidence půdy (JEP). V evidenčních listech JEP byly zachovány nikoli vztahy vlastnické, ale skutečné vztahy uživacích.

ČLÁNKY

označování nemovitostí v listinách, které jsou podkladem pro zápis do katastru nemovitostí.

Tak je nutno pozemky označovat parcelním číslem s uvedením názvu katastrálního území, ve kterém leží a v případě, že jsou v katastrálním území pozemky vedeny ve dvou číselných řadách, též údajem, zda jde o pozemkovou nebo stavební parcelu. Pokud se převádějí pozemky ve zjednodušené evidenci, což je aktuální až do doby ukončení pozemkových úprav, je nutno tuto okolnost výslovně ve smlouvě uvést s označením, o jakou dřívější evidenci jde (např. dle pozemkového katastru PK). Jsou-li předmětem převodu budovy, je nutno je specifikovat označením pozemku, na němž jsou postaveny, číslem popisným nebo evidenčním, příp. pokud se číslo popisné ani evidenční budově nepřiděluje, způsobem jejího využití (např. zemědělská stavba). V této souvislosti je vhodné si položit otázku, zda označení pozemku, na němž je stavba postavena, lze dodatečně doplnit. Téměř všechny katastrální úřady i krajské soudy tuto možnost nepřipouštějí, přestože Ústavní soud svým nálezem z 21. 9. 1998, sp. zn. IV ÚS 298/98 takovou možnost akceptoval. Šlo však o ojedinělý případ, a proto bych doporučoval i v tomto směru striktní dodržování shora cit. ust. § 5 odst. 1 katastrálního zákona.³⁾

V poslední době se stala aktuální i otázka, zda ve smlouvě o převodu nemovitosti je nutno kromě věci hlavní řádně identifikovat i věci, které jsou jejím příslušenstvím. K této problematice můžeme citovat judikáty Nejvyššího soudu ČR R7/87 a rozsudek Nejvyššího soudu z 25. 6. 1996, sp. zn. 3 Cdon 1053/96. Oba judikáty trvají na tom, že řádná identifikace věcí, jež jsou příslušenstvím nemovitosti, je nutná (v zájmu určitosti právního úkonu dle ust. § 37 obč. zák.). Tím více však překvapí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 28 Cdo 133/2001, dle něhož „při převodu vlastnictví sdílí příslušenství věci právní osud věci hlavní bez zřetele k tomu, jestli účast-

níci smlouvy v ní toto příslušenství identifikovali“. Dle mého názoru bude však pro praxi rozhodně lepší držet se těch starších judikátů s rigoróznějším pohledem na tuto otázku.

Naskytá se rovněž otázka, jak má katastrální úřad postupovat v případě, kdy část převáděných nemovitostí ve smlouvě je označena určitě a část neurčitě. Jde o problém povolení částečného vkladu věcných práv. K této otázce zaujal negativní stanovisko Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 26. 4. 1999, sp. zn. 30 Ca 53/98. Uvádí v něm, že „věcná smlouva musí být posuzována vždy jako celek, přičemž nedostatky týkající se kterékoliv části jejího předmětu mají za následek nepříznivý dopad na smlouvu, jelikož žádný z předmětů (nemovitostí) nelze chápat odděleně, vytrhovat je z celku a odsouvat tak rozhodnutí ohledně některé nemovitosti na pozdější dobu“. S tímto názorem lze v podstatě souhlasit. Přesto se v praxi částečné povolení vkladu občas připouští, zejména u darovacích smluv. Můžeme např. poukázat na rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem z 18. 3. 1998, sp. zn. 16 Ca 360/97, kde se uvádí: „Pokud se darovací smlouva týkala několika nemovitostí a u některých z nich jsou dány překážky vkladu, nic nebrání tomu, aby byl povolen vklad vlastnického práva k ostatním, pokud s tím účastníci souhlasí a netrvají na vkladu vlastnického práva ke všem nemovitostem a pokud jde o nemovitosti samostatné (tedy smlouva by byla ohledně nich oddělitelná).“

Podle bodu d) cit. ustanovení zkoumá katastrální úřad, zda právní úkon je učiněn v předepsané formě. Zde se většinou jedná o převody nemovitostí, jež realizují účastníci, kteří nemohou číst a psát, příp. účastníci hlouší nebo němí, kdy je předepsána forma úředního zápisu (v praxi notářského zápisu).

Podle bodu e) tohoto ustanovení zkoumá katastrální úřad, zda účastníci řízení jsou oprávněni

³⁾ K tomu srovnej: a) Pěcha, F.: Nad pravomocí katastrálních úřadů, Právní rádce č. 7/2001, str. 37, b) Leštinská, L.: Označení nemovitostí, Právní rádce číslo 11/01, str. 37.

ČLÁNKY

nakládat s předmětem právního úkonu, a to podle údajů zapsaných v katastru nemovitostí a u vlastníků, kteří nabyli právo k nemovitosti před 1. 1. 1993 na základě doložených nabývacích titulů. Oprávněnost nakládat s předmětem právního úkonu může být zkoumána i u účastníka, který má tímto právním úkonem teprve právo nabyt. I on může být omezen v oprávnění nakládat s předmětem právního úkonu (např. se může jednat o devizového cizozemce, kdy je nutno respektovat devizový zákon).

Podle bodu f) šetří katastrální úřad, zda účastník řízení není omezen právními předpisy, rozhodnutím soudu nebo rozhodnutím státního orgánu ve smluvní volnosti týkající se věci, která je předmětem právního úkonu. V praxi se může jednat o soudní usnesení, jímž byl nařízen výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí, které obsahuje zákaz převodu nebo zatížení předmětné nemovitosti, příp. o usnesení o prohlášení konkurzu na majetek úpadce, který tím ztratil oprávněnost nakládat s majetkem konkurzní podstaty apod. Při převodu reálné části pozemku, rozděleného geometrickým plánem, zkoumá katastrální úřad, zda pozemek byl rozdělen v souladu s územním rozhodnutím o dělení nebo zcelování pozemků podle ust. § 32 odst. 1 písm. e) stavebního zákona v platném znění.

Podle bodu g) cit. ustanovení zkoumá katastrální úřad, zda k právnímu úkonu účastníka řízení byl udělen souhlas podle zvláštního předpisu. V praxi se většinou jedná o souhlas soudu s právním úkonem zákonného zástupce nebo opatrovníka podle § 28 obč. zák., příp. o souhlas vlády ČR s převodem majetku státu nebo se zřízením zástavního práva k němu. Může také jít o nutný souhlas pozemkového úřadu správním úkonem vlastníka pozemků, který se týká jednotlivých pozemků nebo jejich částí zahrnutých do pozemkových úprav (viz zák. č. 139/2002 Sb.).

Je nutno zdůraznit, že kritéria této přezkumné činnosti katastrálních úřadů jsou v cit. § 5 odst. 1, zák. č. 265/1992 Sb. v platném znění uvedena **taxativně**, takže tento správní orgán nemůže posuzovat jiné (hlavně občanskoprávní) náležitosti

smlouvy. Toto stanovisko zastávají vesměs i krajské soudy, pokud rozhodují o opravných prostředcích proti zamítavým rozhodnutím katastrálních úřadů (např. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 10. 1998, sp. zn. 15 Ca 255/98 nebo rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. 10 Ca 81/98). Zajímavý je rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 11. 1997, sp. zn. 35 Ca 54/97, dle něhož katastrálnímu úřadu nepřísluší nejen právo posuzovat platnost právního úkonu, který je podkladem pro vklad do katastru nemovitostí, ale ani právo posuzovat platnost předcházejícího právního úkonu, tzv. nabývacího titulu. Výslovně se zde uvádí: „Jestliže tedy katastrálnímu úřadu nepřísluší právo posuzovat platnost právního úkonu, který je podkladem pro vklad do katastru nemovitostí, o němž katastrální úřad v dané věci rozhoduje, je z logiky věci zřejmé, že mu nepřísluší ani právo posuzovat platnost právního úkonu předcházejícího, podle něhož bylo vlastnické právo dříve do katastru nemovitostí zapsáno, a to ani formou řešení předběžné otázky podle § 40 spr. řádu“.

Závěrem můžeme konstatovat, že při realizaci smluvních převodů nemovitostí se prolínají již od vzniku našeho státu prvky občanskoprávní i administrativněprávní. Na tomto úseku tedy nelze vytyčit jasnou hranici mezi právem soukromým a veřejným. V prvé instanci mají při dnešní právní úpravě prim správní orgány a teprve v druhé, příp. třetí orgány soudní. Volat po obnovení bývalých knihovních soudů by bylo v dnešní situaci těžko realizovatelné a tak pozemkové knihy (jako operáty vedoucí dříve evidenci vlastnických vztahů) se musí smířit s rolí archiválií, které však i v dnešní době mohou nezdědka posloužit účastníkům různých soudních či správních řízení jako cenný důkazní prostředek.

Katastrálnímu úřadům pak nezbyvá než popřát, aby se jim postupně dařilo uvést evidenci vlastnických vztahů k nemovitostem do precizního stavu, který by poskytoval spolehlivý základ pro realizaci převodů nemovitostí.

Autor je učitelem na Právnické fakultě v Olomouci.

ČLÁNKY

LZE V ROZŠÍŘENÉM VYŠETŘOVÁNÍ DLE § 168 AŽ § 170 TrŘ SEPISOVAT ÚŘEDNÍ ZÁZNAMY O VYSVĚTLENÍ NEBO JEN PROTOKOLY O VÝSLECHU SVĚDKŮ?

doc. JUDr. PAVEL VANTUCH, CSc.

I. ÚVODEM

Po novelizaci trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. je v praxi řada otázek, na něž existují různé odpovědi. Mnohdy to souvisí s odlišením standardního vyšetřování dle § 164 až § 167 TrŘ a rozšířeného vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ. Konkrétně se v praxi objevují dva zásadně odlišné názory na to, zda v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ lze postupovat dle § 164 odst. 1 věta druhá TrŘ, tedy neprovádět výslechy svědků, nýbrž sepisovat jen úřední záznamy o podaných vysvětleních (bez vyznění obhájce) s tím, že taková osoba může být jako svědek protokolárně vyslechnuta soudem. Zastánci prvního názoru uvádějí, že koná-li policejní orgán rozšířené vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ, tedy jde-li o vyšetřování trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud (§ 17 TrŘ, § 168 odst. 1 TrŘ), nemůže žádat osoby o podání vysvětlení a o jejich vysvětlení pořizovat úřední záznamy dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, protože v rozšířeném vyšetřování musí provádět pouze výslechy svědků, a to bez omezení uvedených v § 164 odst. 1 TrŘ. Podle druhého názoru, koná-li policejní orgán rozšířené vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ, může provádět nejen výslechy svědků, a to bez omezení uvedených v § 164 odst. 1 TrŘ, nýbrž také postupovat při vyšetřování dle § 164 odst. 1 věta druhá TrŘ, tedy je oprávněn žádat osoby o podání vysvětlení a o nich pořizovat úřední záznamy dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, a to místo protokolárního výsle-

chu svědka. V následujícím článku se budu věnovat zodpovězení otázky, který z uvedených názorů je odůvodněný.

II. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ OD 1. 1. 1970 DO 31. 12. 2001

Od 1. 1. 1970 existovaly na území tehdejší ČSSR tři formy přípravného řízení, a to vyšetřování, vyhledávání a objasňování přečinů. Od 1. 7. 1990, po zrušení zákona o přečinech, pak na území tehdejší ČSFR přetrvávaly dvě formy přípravného řízení, a to vyšetřování a vyhledávání. Jejich existence však nadále zapříčiňovala vznik řady polemik, odvíjejících se od zásadní odlišnosti práva na obhajobu při vyšetřování a při vyhledávání. Právo obviněného na obhajobu bylo ve vyhledávání nadále užší než při vyšetřování.¹⁾

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 292/1993 Sb. zrušila institut vyhledávání, před novelizací upravený v § 168 – § 170 a ponechala pouze jednu formu přípravného řízení, a to vyšetřování. Tento model přípravného řízení existoval na území České republiky od 1. 1. 1994 až do 31. 12. 2001. Po tuto dobu existovala v trestním řádu rozporuplná situace. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb. uvedla, že ke zrušení vyhledávání došlo vzhledem k nefunkčnosti této druhé formy přípravného řízení a k odlišnostem práva na obhajobu od vyšetřování. Zároveň však bylo umožněno pořizovat úřední záznamy o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 3, 4 TrŘ, které ve svých dů-

¹⁾ Vantuch, P.: Jsou nezbytné dvě formy přípravného řízení?, *Justičná revue* č. 12/1991, str. 20, Vantuch, P.: Přípravné řízení a právo obviněného na obhajobu, *Právo a zákonnost*, č. 10/1991, str. 587.

 ČLÁNKY

sledcích představovaly de facto druhou, neoficiální formu přípravného řízení, v němž mohlo dojít k omezení práva obviněného na obhajobu obdobně, jako k tomu do 31. 12. 1993 docházelo ve vyhledávání.²⁾ Soudy však trvaly na procesní formě pořizování důkazů v přípravném řízení, obzvláště pokud šlo o výslechy svědků, a proto pořizování úředních záznamů bylo v praxi výrazně omezeno.

III. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ OD 1. 1. 2002

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. došlo v § 12 odst. 10 TrŘ k novému *vymezení přípravného řízení*, jímž se rozumí úsek řízení podle trestního řádu od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.

Přípravné řízení lze členit do dvou časově navazujících úseků. Prvním úsekem přípravného řízení je *postup před zahájením trestního stíhání*, který zahrnuje objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin v rámci postupu před zahájením trestního stíhání (§ 158 až § 159b TrŘ). Druhým úsekem je pak *vyšetřování* (§ 160 až

§ 170 TrŘ). Přípravné řízení v obou těchto úsecích vykonávají policejní orgány.

Novým vymezením pojmu přípravného řízení se podle důvodové zprávy k novele sleduje odstranění přísného rozlišování mezi tzv. prověřováním oznámení a řízením po sdělení obvinění. Důvodem je snaha podřídit i prověřování oznámení dozoru státního zástupce (§ 157 odst. 2 TrŘ) a také umožnit, aby úkony provedené v rámci prověřování oznámení (§ 158 až § 158e TrŘ) byly v širší míře použitelné i v dalším řízení.

Soud, který konečným způsobem hodnotí důkazy, a to na základě zásad bezprostřednosti, ústnosti a veřejnosti řízení, smí při svém rozhodování přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které sám doplnil (§ 220 odst. 2). Takto se těžiště dokazování postupně přesunuje do hlavního líčení.

IV. FORMY PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. vytvořila tři odlišné úpravy přípravného řízení:

1) *Vyšetřování*, které se koná o trestných činech, o nichž je příslušný rozhodovat okresní soud, tedy převážně o méně závažných trestných činech (§ 160 – § 167 TrŘ) – *standardní přípravné řízení*.

2) *Vyšetřování*, které se koná o trestných činech, o nichž je příslušný rozhodovat krajský soud (§ 168 až § 170 TrŘ) – *rozšířené přípravné řízení*.³⁾ Koná se převážně o nejzávažnějších trestných činech, za něž zákon stanoví trest

²⁾ Srov. blíže: Vantuch, P.: Úřední záznam dle § 158 odst. 4 trestního řádu ve světle Ústavy ČR, Listiny základních práv a svobod a vyhlášených mezinárodních smluv, Trestní právo 9/96, str. 2 an.

³⁾ Autoři Beckova komentáře k trestnímu řádu připojili k § 168 TrŘ v závorce vlastní nadpis „Vyšetřování nejzávažnějších trestných činů“, který není obsažen v zákoně a nevystihuje přesně obsah tohoto ustanovení. Krajský soud totiž po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. rozhoduje nejen o trestných činech, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest, nýbrž také o řadě dalších trestných činů, citovaných v § 17 odst. 1 písm. a), b), c) a odst. 2 TrŘ, jejichž okruh byl výrazně rozšířen novelou, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí méně než pět let. Vzhledem k tomu je ve vztahu k těmto trestným činům užití pojmu „Vyšetřování

ČLÁNKY

odněti svobody, jehož horní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest (§ 17 odst. 1 TrŘ), a také o desítkách dalších trestných činech taxativně vypočtených v § 17 odst. 1 písm. a), b), c) TrŘ, u nichž je dolní hranice trestu odněti nižší, koná-li řízení v prvním stupni krajský soud. Rozšířené vyšetřování se koná také o dílčích útocích pokračujícího trestného činu, jestliže postupem podle § 37a trestního zákona přichází v tomto řízení v úvahu rozhodnutí o vině některých z trestných činů uvedených v odstavci 1 (§ 17 odst. 2 TrŘ).

3) *Ve zkráceném přípravném řízení*, které je upraveno v § 179a – § 179f TrŘ, se vůbec nekoná vyšetřování a trestní stíhání se zahajuje až podáním návrhu na potrestání.

Vzhledem k tomu má od 1. 1. 2002 právo na obhajobu v přípravném řízení nejen obviněný, koná-li se vyšetřování méně závažných trestných činů (§ 160 – § 167), nýbrž také zadržená podezřelá osoba dle § 76 odst. 6 a podezřelý ve zkráceném přípravném řízení (§ 179b odst. 2).

V. PRŮBĚH PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ

Podle právní úpravy obsažené v trestním řádu po novelizaci provedené zákonem č. 265/2001 Sb. *je možno standardní přípravné řízení a rozšířené přípravné řízení rozdělit do dvou časových úseků*, upravených společně v části druhé trestního řádu nazvané přípravné řízení. Jsou jimi **postup před zahájením trestního stíhání**, který zahrnuje objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchan trestný čin (§ 158 až § 159b) a **vyšetřování**, do něhož patří úsek od zahájení trestního

stíhání do podání obžaloby, nebo jiného vyřízení věci, a to postoupením věci jinému orgánu, zastavením trestního stíhání nebo podmíněně zastavení trestního stíhání a schválení narovnání před podáním obžaloby (§ 160 až § 179).⁴⁾

VI. STANDARDNÍ VYŠETŘOVÁNÍ (§ 164 AŽ § 167 TrŘ)

Standardní vyšetřování je po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. upraveno v ustanoveních § 164 až § 167 TrŘ.

V ustanovení § 164 TrŘ je upraven **postup při standardním vyšetřování**. Policejní orgán postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu (§ 89 odst. 1 TrŘ). Přitom postupuje způsobem uvedeným v § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, tedy opatřuje potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a o obsahu vysvětlení podaných kteroukoliv fyzickou a právnickou osobou sepisuje úřední záznam, který slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek a soudu k úvaze, zda takový důkaz v hlavním líčení provede. Policejní orgán provádí i další úkony pole hlavy čtvrté s výjimkou těch, které je oprávněn provést pouze státní zástupce nebo soudce. Výsledky svědků provádí, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon nebo jde-li o výslech osoby mladší patnácti let, osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skuteč-

nejzávažnějších trestných činů“ přinejmenším diskusní a nekoresponduje s označením oddílu třetího hlavy desáté trestního řádu jako „Zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů“. Srov. Šámal, P. – Král, V. – Baxa, J. – Půry, J.: Trestní řád. Komentář, 1. díl, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2002, str. 1086.

⁴⁾ Toto členění přípravného řízení se nevztahuje na zkrácené přípravné řízení, které je samostatně upraveno v hlavě desáté, oddílu sedmém trestního řádu (§ 179a – § 179f), ve kterém se nekoná vyšetřování a trestní stíhání se zahajuje až podáním návrhu na potrestání.

ČLÁNKY

nosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechne jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Bez těchto podmínek je však možno, jestliže je toho třeba, vyslechnout znalce (§ 164 odst. 1 TrŘ).

Úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, nemusí policejní orgán opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona (§ 164 odst. 2 TrŘ).

Zásadní je, že ve **standardním vyšetřování** již nejsou běžné výsledky svědků, nýbrž podávání vysvětlení osobami. Z pohledu obhajoby je zásadní, že pro standardní vyšetřování trestných činů dle § 164 – § 167 TrŘ, o nichž je příslušný rozhodovat okresní soud (§ 16 TrŘ), zakotvila novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. podstatné zúžení možnosti konat procesní úkony při vyšetřování.

VII. LZE SEPISOVAT V ROZŠÍŘENÉM VYŠETŘOVÁNÍ ÚŘEDNÍ ZÁZNAMY?

V praxi se objevují dva zásadně odlišné názory na to, zda v rozšířeném vyšetřování lze postupovat dle § 164 odst. 1 věta druhá TrŘ, tedy neprovádět výsledky svědků, nýbrž sepisovat jen úřední záznamy o podaných vysvětleních (bez vyznění obhájce) s tím, že taková osoba může být jako svědek protokolárně vyslechnuta soudem.

První názor: Koná-li policejní orgán rozšířené vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ, tedy jde-li o vyšetřování trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud (§ 17 TrŘ, § 168 odst. 1 TrŘ), nemůže žádat osoby o podání vysvětlení a o jejich vysvětlení pořizovat úřední záznamy dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, protože v rozšířeném vyšetřování musí provádět pouze výsledky svědků, a o bez omezení uvedených v § 164 odst. 1 TrŘ.

Druhý názor: Koná-li policejní orgán rozšířené vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ, může provádět nejen výsledky svědků, a to bez omezení uvedených v § 164 odst. 1 TrŘ, nýbrž také postupovat při vyšetřování dle § 164 odst. 1 věta druhá TrŘ, tedy je oprávněn žádat osoby o podání vysvětlení a o nich pořizovat úřední záznamy dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, a to místo protokolárního výsledku svědka.

Při hledání odpovědi na otázku, lze-li i v rozšířeném vyšetřování pořizovat úřední záznamy o podaném vysvětlení, je nutno vyjít z ustanovení z hlavy desáté oddílu třetího trestního řádu nazvaného „Zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů“. Zde je v ustanovení § 168 až § 170 TrŘ po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb. zakotveno rozšířené vyšetřování, jež se koná o trestných činech, o nichž je příslušný konat řízení v prvním stupni krajský soud (§ 168 odst. 1 TrŘ). Ten koná řízení v prvním stupni o trestných činech uvedených v ustanovení § 17 TrŘ, u nichž zachovává rozsah vyšetřování, jaký byl v letech 1994 až 2001 u všech trestných činů, bez výraznějších změn.

Rozšířené vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ se koná převážně o nejzávažnějších trestných činech, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest. Koná se také o taxativně vypočtených trestných činech s nižší dolní hranicí (§ 17 odst. 1 písm. a, b, c TrŘ) a o dilčních útocích pokračujícího trestného činu, jestliže postupem podle § 37a trestního zákona přichází v tomto řízení v úvahu rozhodnutí o vině některým z trestných činů uvedených v odstavci 1 (§ 17 odst. 2 TrŘ).

Jestliže nová právní úprava obsažená v oddílu třetím hlavy desáté neobsahuje ustanovení zvláštní, postupuje se při vyšetřování podle oddílu prvního a druhého této hlavy (§ 168 odst. 2 TrŘ). Znamená to, že při rozšířeném vyšetřování se v případě absence zvláštních ustanovení plně využívají ustanovení o zahájení trestního stíhání a o vyšetřování obsažená v ustanoveních § 160 až § 167 TrŘ. Jinými slovy vyjádřeno: pokud není

ČLÁNKY

zvláštní úprava obsažena v některém ze tří zvláštních ustanovení upravujících v § 168 až § 170 TrŘ, postupuje se i v rozšířeném vyšetřování stejně jako ve standardním vyšetřování. Zásadní odlišnosti při rozšířeném vyšetřování o trestných činech, o nichž je příslušný konat řízení v prvním stupni krajský soud, jsou pak obsaženy pouze ve dvou ustanoveních § 169 a § 170 TrŘ. Koná-li se rozšířené vyšetřování, potom neplatí omezující podmínky pro výslech svědků obsažené v ustanoveních § 164 odst. 1 věta třetí a čtvrtá TrŘ, a proto v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 policejní orgán (nebo státní zástupce, pokud koná vyšetřování) může bez omezení vyslýchat svědky. Z ustanovení § 168 odst. 2 TrŘ lze dovodit, že pokud v ustanoveních § 168 až § 170 TrŘ není výslovně uvedeno, že se v rozšířeném vyšetřování musí konat výslechy svědků, lze zde žádat osoby také o podání vysvětlení a o nich pořizovat úřední záznamy dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ.

Při hledání odpovědi na otázku, lze-li i v rozšířeném vyšetřování pořizovat úřední záznamy o podaném vysvětlení, je potřebné vyjít i z ustanovení § 169 odst. 1 TrŘ, dle něhož „policejní orgán provádí důkazy v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce; podmínkami, za nichž lze provádět výslech svědků podle § 164 odst. 1 TrŘ přitom není vázán“. **Z toho lze dovodit, že i v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ jsou výslechy svědků limitovány rozsahem nezbytným pro podání obžaloby, tedy že policejní orgán může, avšak nemusí všechny osoby protokolárně vyslýchat jako svědky, a proto může vyžadovat také vysvětlení od osob způsobem uvedeným v § 158 odst. 3, 4 TrŘ. V takovém případě, kdy policejní orgán pořídí pouze úřední záznam o vysvětlení podaném osobou, je věcí strany obhajoby a obžaloby,**

zda považují za potřebné navrhnout soudu, aby takovou osobu, jež podala vysvětlení, v hlavním líčení protokolárně vyslechl jako svědka.

V Beckově učebnici trestního práva procesního se k tomu uvádí, že výslech svědků lze ve vyšetřování provádět pouze za splnění některé z podmínek uvedených v § 164 odst. 1 TrŘ. Žádná z těchto omezujících podmínek neplatí pro rozšířené vyšetřování některých trestných činů. Tam lze výslechy provádět bez omezení, ovšem jen v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby (§ 169 odst. 1 TrŘ).⁵ Také zde se uvádí, **že i v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ je výslech svědků limitován „rozsahem nezbytným pro podání obžaloby“, tudíž lze i z této citace dovodit, že není nutné provádět protokolární výslech všech osob, které vnímaly svými smysly určité skutečnosti důležité pro trestní řízení jako svědků, nýbrž že lze postupovat také dle § 158 odst. 3, 4 TrŘ, tedy že lze pořizovat úřední záznamy o vysvětlení osob, nejsou-li protokolární výslechy svědků nezbytné pro podání obžaloby.**

Beckův komentář k trestnímu řádu uvádí, že i po úpravě přípravného řízení, k níž došlo novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. „o nejzávažnějších trestných činech, u nichž je dána příslušnost krajského soudu (§ 17 TrŘ), zůstává rozsah dokazování v přípravném řízení v podstatě bez výraznějších změn (srov. § 168 až § 170 TrŘ). V přípravném řízení o ostatních trestných činech je rozhodující, zda důkaz je třeba provést již v tomto stadiu trestního řízení, nebo zda jej postačí pouze vyhledat a provést až v řízení před soudem (srov. § 164 až § 167 TrŘ).“⁶ Podstatné přitom je, že „právní úprava je koncipována tak, aby v případě změny právní kvalifikace

⁵ Musil, J. – Kratochvíl, V. – Šámal, P. a kolektiv: Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2003, str. 600–601.

⁶ Srov. komentář cit. v pozn. č. 3, s. 913.

ČLÁNKY

skutku, pro který se vede trestní stíhání, existovala formální prostupnost mezi oběma formami vyšetřování.“⁷⁾ I z tohoto důvodu by mělo být možné, aby policejní orgány konající rozšířené vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ neprováděly důkazy výsledkem všech osob jako svědků, nýbrž některé osoby žádaly pouze o podání vysvětlení, o němž pořídí úřední záznam. Pro určení rozsahu prováděných důkazů je rozhodující právní kvalifikace skutku, pro který je obviněný v době provádění důkazu stíhán. Je-li obviněný v průběhu vyšetřování upozorněn, že skutek, pro který je vedeno trestní stíhání, bude nadále právně posuzován jako jiný trestný čin, než je uveden v § 168 odst. 1, pokračuje se ve vyšetřování podle oddílu druhého této hlavy. Důkazy, předtím provedené podle odstavce 1, zůstávají součástí důkazů opatřených v průběhu vyšetřování; při posuzování, zda byly provedeny v souladu se zákonem, se nepřihlíží k podmínkám, za nichž lze podle § 164 odst. 1 vyslyšet svědky (§ 169 odst. 2 TrŘ).

VIII. ÚŘEDNÍ ZÁZNAMY VE VYŠETŘOVÁNÍ OD ROKU 1994

V této souvislosti se někdy zapomíná, že i před novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo možno při vyšetřování využívat úřední záznamy. Tato možnost byla dána zákonem č. 292/1993 Sb. **v letech 1994 až 2001**, kdy byla v ustanovení § 164 odst. 1 věta třetí TrŘ zakotvena možnost užít ustanovení § 158 odst. 3, 4 TrŘ při provádění vyšetřovacích úkonů, tedy někdejší **vyšetřovatel nemusel za podmínek uvedených v § 158 odst. 3, 4 TrŘ ve vyšetřování protokolárně vyslyšet svěd-**

ky, nýbrž mohl pořizovat pouze úřední záznamy o vysvětlení podaném občany.⁸⁾ Úřední záznam sloužil státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede.

Již u úředních záznamů dle § 158 odst. 4 TrŘ, ve znění zákona č. 292/1993 Sb., se jednalo o snahu o přesunutí těžiště trestního řízení ze stadia přípravného řízení do stadia řízení před soudem. Zatímco vyšetřovatelé se snažili používáním úředních záznamů o vysvětlení občanů své vyřízení snížit, soudy se obávaly problémů s prováděním důkazů v procesní formě jak v přípravném řízení, tak opakovaně v řízení před soudem. Podstatné je, že používání úředních záznamů o vysvětlení podaném občany bylo v přípravném řízení umožněno již zákonem č. 292/1993 Sb., tedy po dobu osmi let před novelizací provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., protože to umožňovalo ustanovení § 164 odst. 1 věta třetí TrŘ.

V letech 1994 až 2001 existovaly na území České republiky v přípravném řízení tři odlišné přístupy:

1. Všechny osoby, jež podaly vysvětlení, o němž byl sepsán úřední záznam, byly vyslechnuty v přípravném řízení do protokolu jako svědkové.

2. Některé osoby, jež podaly vysvětlení, o němž byl sepsán záznam, byly vyslechnuty jako svědkové do protokolu a jiné nikoliv.

3. V přípravném řízení byly sepisovány pouze úřední záznamy, přičemž osoby, jež podaly vysvětlení, nebyly v tomto předsoudním stadiu vyslyšány jako svědkové.

Vzhledem k názorům uplatňovaným většinou soudů byl v praxi nejčastější první přístup.⁹⁾

⁷⁾ Tamtéž, s. 1089.

⁸⁾ Ustanovení § 158 odst. 4 mělo od 1. 1. 1994 do 31. 12. 2001, tedy po novele provedené zákonem č. 292/1993 Sb., do účinnosti novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb. toto znění: „O obsahu vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, se sepíše úřední záznam. Tento záznam nelze v řízení před soudem použít jako důkaz. Je-li ten, kdo podal vysvětlení později vyslyšán jako svědek nebo jako obviněný, nemůže mu být záznam předestřen.“

⁹⁾ Srov. práci cit. v pozn. č. 2, s. 10.

ČLÁNKY

IX. ZÁVĚR
A NÁVRHY DE LEGE LATA
A DE LEGE FERENDA

Výslovnou odpověď na otázku uvedenou v úvodu článku, je-li možné v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ pořizovat úřední záznamy o vysvětlení podaném osobami dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, nebo je nutno provádět pouze protokolární výsledky svědků, nedává trestní řád novelizovaný zákonem č. 265/2001 Sb., ani Beckův komentář, ani judikatura. Přesto lze z výše citovaných ustanovení trestního řádu i z jeho komentáře dospět k tomuto názoru. V rozšířeném vyšetřování je pravidlem pořizování protokolárních výsledků svědků, přesto však policejní orgán (i státní zástupce, koná-li vyšetřování) může pořizovat také úřední záznamy o podaných vysvětleních, a to již vzhledem k neformální prostupnosti mezi oběma formami vyšetřování.

Úřední záznamy o vysvětleních podaných osobami by měly být v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ reálně využívány na místě činu, zejména v případech, kde je více osob, jež vypovídají shodně o těchže okolnostech případu. Tak tomu bude např. u dopravní nehody, kterou sledovalo na frekventované křižovatce několik desítek osob. Z nich může svědeckou výpověď do protokolu podat např. pět osob, které nehodu sledovaly z nejkratší vzdálenosti. O výpovědi dalších 20 osob, jež sledovaly nehodu z větší vzdálenosti, viděly jen její část, nebo jen důsledky, přičemž vypovídají shodně s výše zmíněnými protokolárně vyslechnutými svědky, lze pořídit dle § 158 odst. 3, 4 TrŘ úřední záznam.

Stejně by se mělo postupovat v případě vyšetřování trestné činnosti, k níž dojde při hromadných sportovních, kulturních, vojenských a dalších akcích, jimž jsou přítomny mnohdy i tisíce osob, pokud tyto osoby na místě činu skutek popisují shodným způsobem. V takových případech by měly být na místě činu protokolárně vyslechnuty jako svědkové pouze ty osoby, jež jsou schopny detailně a přesně popsat spáchanou trestnou činnost i jejího pachatele a vypovídají shodně jako stovky, či

dokonce tisíce dalších osob, jež sledovaly trestnou činnost z větší vzdálenosti, nebo viděly jen zraněného poškozeného apod.

Pokud by však v rozšířeném vyšetřování osoby, jež vnímaly trestnou činnost svými smysly, popisovaly okolnosti případu odlišně, odporovaly by si a protiřečily, potom by je měl policejní orgán konající vyšetřování protokolárně vyslechnout, a to bez ohledu na jejich počet.

Naopak v případě, že trestnou činnost sledovala či jinak vnímala svými smysly jediná osoba, či několik málo osob, je vhodné provádět v přípravném řízení zásadně jen výsledky svědků.

V uvedených případech neplatí omezení ohledně vyloučení osob zmiňovaných v § 164 odst. 1 ve větě třetí a čtvrté TrŘ jako svědků, a proto **lze bez omezení vyslýchat svědky**, a to i v jiných případech, než jsou uvedené v ustanovení § 169 odst. 1 TrŘ.

Pořizování úředních záznamů o vysvětlení podaném osobami dle § 158 odst. 3 a 4 TrŘ je ve výše uvedených případech v souladu se zákonem a předseda senátu nemá v případě podání obžaloby důvod k jejímu předběžnému projednání dle § 186 písm. e) TrŘ, protože přípravné řízení bylo provedeno podle zákona, neboť v něm nebyly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména nebyla porušena ustanovení zajišťující právo obhajoby, která může na základě úředních záznamů o podaných vysvětleních navrhnout provedení protokolárních výsledků těchto osob jako svědků před soudem.

Není ani důvod k předběžnému projednání dle § 168 písm. f) TrŘ, protože ve věci jsou provedenými důkazy, včetně protokolárních výsledků svědků v potřebném rozsahu objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné ve věci rozhodnout.

V případě, že během standardního vyšetřování dle § 164 až § 167 TrŘ vyjde najevo, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, je třeba překvalifikovat na trestný čin, o němž koná hlavní líčení krajský soud, dojde k překvalifikaci skutku podle § 160 odst. 6 TrŘ, přičemž místo pořizovaných úředních záznamů o výpovědích osob dle

ČLÁNKY

§ 158 odst. 3, 4 TrŘ není třeba provádět ve vyšetřování, které pokračuje dle § 168 až § 170 TrŘ protokolární výsledky svědků. Pouze v případech, že by ve standardním vyšetřování byly provedeny nějaké důkazy, o jejichž konání by měl být vyzooměn v rozšířeném vyšetřování obhájce, potom by se mohlo jednat o zkrácení práva na obhajobu a k takovým úkonům by nebylo možné přihlížet a zřejmě by šlo o procesní vady, u nichž by patrně byl důvod k předběžnému projednání obžaloby dle § 186 písm. e) TrŘ i k vrácení věci k došetření po předběžném projednání obžaloby dle § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ, avšak jen za předpokladu, že by tyto vady nebylo možné napravit před soudem.

De lege lata navrhuji vydání judikátu, který by umožnil, aby policejní orgán (nebo státní zástupce, koná-li vyšetřování) pořizoval v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ kromě protokolárních výsledků svědků i úřední záznamy o vy-

světleních podaných osobami. Takový postup by byl využíván především na místě činu, a to zejména v případech, kdy více osob vypovídá shodně o těchto okolnostech případu, např. u dopravních nehod a rozličných masových akcích.

De lege ferenda navrhuji doplnění ustanovení § 169 odst. 1 TrŘ o větu druhou, zde psanou tučně: „*Policejní orgán provádí důkazy v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce; podmínkami, za nichž lze provádět výslechy svědků podle § 164 odst. 1 TrŘ, přitom není vázán. Pokud více osob shodně vypovídá o těchto okolnostech případu, může pořizovat zejména na místě činu kromě protokolárních výsledků osob také úřední záznamy o výpovědích dle § 158 odst. 3, 4 TrŘ.*“

Autor je advokátem v Brně.

HAAGSKÁ ÚMLUVA O OCHRANĚ DĚTÍ A JEJÍ VÝZNAM PRO ÚPRAVU MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO

prof. JUDr. ZDENĚK KUČERA, DrSc.

1. Dnem 1. ledna 2002 vstoupila v platnost a stala se závaznou pro Českou republiku Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, přijatá v Haagu dne 19. 10. 1996, vyhlášená sdělením č. 141/2001 Sb. m. s. (dále zkráceně Úmluva, popřípadě Haagská úmluva o ochraně dětí). Byla sjednána v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého, jejímž členským státem je i Česká republika.

Význam Úmluvy pro české právo je dán především tím, že ve svých člancích 15 až 22 obsahuje kolizní normy pro určení použitelného práva, přičemž podle čl. 20 se těchto kolizních norem

použije, i když právo, na které odkazují, je právem nesmluvního státu. Úmluva tak zavádí jednotnou obecně použitelnou kolizní úpravu pro otázky jí upravené. Tato úprava obsažená v některých úmluvách Haagské konference mezinárodního práva soukromého, např. v Haagské úmluvě o právu použitelném pro dopravní nehody, závazně pro Českou republiku (č. 130/1976 Sb.), se také označuje jako „lois uniformes“ a je významná tím, že nahrazuje kolizní úpravu pro daný předmět vztahů ve smluvních státech.

Podle čl. 10 Ústavy a § 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále zkráceně

ČLÁNKY

ZMPS), se ustanovení Úmluvy použije, jestliže stanoví něco jiného než zákon.

2. Úmluva zahrnuje do opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, na které se podle svého čl. 3 vztahuje, zejména

- přisuzování, výkon, zrušení nebo omezení rodičovské zodpovědnosti a její delegování,
- právo péče o dítě včetně práv týkajících se péče o osobu dítěte a zejména práva na určení místa bydliště, jakož i osobního styku s dítětem včetně práva vzít si dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je jeho obvyklé bydliště,
- poručenství, opatrovnictví a obdobné instituce,
- jmenování a funkce osoby nebo orgánů majících na starosti osobu nebo majetek dítěte, zastupujících dítě nebo pomáhajících mu,
- umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo do ústavní péče nebo zajištění péče jinými institucemi,
- dohled státního orgánu na péči o dítě osobou, která má dítě v péči,
- správu na ochranu majetku dítěte nebo dispozice s ním.

Naproti tomu se podle svého čl. 4 Haagská úmluva o ochraně dětí nevztahuje na

- určení nebo popření rodičovství,
- rozhodnutí o osvojení, případná opatření k osvojení nebo zrušení osvojení nebo jeho prohlášení za neplatné,
- příjmení a jméno dítěte,
- dosažení způsobilosti k právním úkonům,
- výživné,
- správu majetku nebo dědictví,
- sociální zabezpečení,
- veřejná opatření všeobecné povahy v záležitostech týkajících se vzdělávání nebo zdravotnictví,
- opatření přijímaná v důsledku trestných činů páchaných dětmi,
- rozhodnutí o právu na azyl a imigraci.

3. Ze shora vymezeného předmětu úpravy Haagské úmluvy o ochraně dětí tak pro platnou

kolizní úpravu v ZMPS vyplývá, že zůstává nadále nedotčena kolizní úprava způsobilosti k právním úkonům, dědických právních poměrů, určení otcovství, osvojení. Dále není dotčena kolizní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi ve věcech výživy, stanovená v § 24 odst. 1 ZMPS. Dotčeno je však toto ustanovení, pokud jde o vztahy mezi rodiči a dětmi ve věcech výchovy. Proto nadále je třeba pro aplikační účely číst první větu v § 24 odst. 1 ZMPS tak, že vztahy mezi rodiči a dětmi ve věcech výživy se řídí právem státu, jehož příslušníkem je dítě. Pokud však jde o vztahy mezi rodiči a dětmi ve věcech výchovy, použije se namísto dosavadní kolizní úpravy kolizních norem Haagské úmluvy o ochraně dětí.

Podle kolizních norem Úmluvy se opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, mezi něž patří i otázky rodičovské zodpovědnosti a také poručenství a opatrovnictví, řídí právem smluvního státu orgánu, který vykonává pravomoc podle Úmluvy, tzn. podle *lex fori*. Určitá nejasnost vyplývá z této formulace, jestliže uvádí, že orgány smluvních států použijí své vlastní právo. Protože, jak uvedeno, kolizní normy Úmluvy jsou použitelné obecně, nejen ve vztazích mezi smluvními státy, bude zřejmě odpovídat smyslu Úmluvy, že obecně platí, že se uvedená opatření řídí právem státu, jehož orgán koná o nich řízení (*lex fori*).

Toto pravidlo vyplývá z čl. 15 Úmluvy, podle něhož dále, vyžaduje-li to ochrana osoby nebo majetku dítěte, lze výjimečně použít nebo přihlídnout k právu jiného státu, k němuž má daná situace podstatný vztah. Změnil-li se obvyklé bydliště dítěte do jiného smluvního státu, řídí se od doby takové změny právem tohoto jiného státu podmínky použití opatření přijatých ve státě, ve kterém mělo dítě dříve obvyklé bydliště.

Právem státu obvyklého bydliště dítěte se řídí přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti ze zákona, bez zásahu soudního nebo správního orgánu. Podle práva státu obvyklého bydliště dítěte v době, kdy nabude účinnosti dohoda nebo jednostranný právní úkon o přiznání nebo zániku rodičovské zodpovědnosti, bez zásahu soudního

ČLÁNKY

nebo správního orgánu, se řídí přiznání nebo zánik rodičovské zodpovědnosti podle takové dohody nebo jednostranného právního úkonu (čl. 16).

Slovům „bez zásahu soudního nebo správního orgánu“ je zřejmě třeba rozumět tak, že v případech, kdy rodičovská zodpovědnost vzniká nebo zaniká rozhodnutím soudu nebo správního orgánu, je třeba použít kolizní úpravy uvedené shora pro opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte podle čl. 15, tj. použije se se shora uvedenou výjimkou práva státu, jehož orgán koná řízení (lex fori). V případech vzniku rodičovské zodpovědnosti rozhodnutím o osvojení nebo jejího zániku rozhodnutím o zrušení osvojení použije se nepochybně kolizní úpravy pro osvojení.

Jestliže se změní obvyklé bydliště dítěte do jiného státu, trvá po této změně rodičovská zodpovědnost, která existuje podle práva státu dosavadního obvyklého bydliště dítěte, avšak přiznání rodičovské zodpovědnosti ze zákona osobě, která ji dosud neměla, se řídí právem státu nového obvyklého bydliště dítěte (čl. 16).

Právem státu obvyklého bydliště dítěte se řídí výkon rodičovské zodpovědnosti. Po změně obvyklého bydliště dítěte se použije práva státu nového obvyklého bydliště (čl. 17). Rodičovská zodpovědnost uvedená v čl. 16, tj. vzniklá ze zákona nebo dohodou nebo jednostranným právním úkonem, bez zásahu soudního nebo správního orgánu, může být odňata nebo podmínky jejího výkonu mohou být upraveny opatřeními přijatými podle Úmluvy (čl. 18). Protože by šlo o zásah soudního nebo správního orgánu, použije se pro tato opatření zřejmě podle čl. 15 s výjimkou v něm uvedenou práva státu, jehož orgán opatření přijímá, tj. lex fori.

Platnost právního úkonu mezi třetí osobou a jinou osobou, která je oprávněna jednat jako zákonný zástupce dítěte podle práva státu, ve kterém byl úkon učiněn, nemůže být popřena a třetí strana nemůže nést zodpovědnost pouze z důvodu, že jiná osoba nebyla zákonným zástupcem dítěte podle práva, na které odkazují kolizní ustanovení Úmluvy, ledaže by třetí strana věděla

nebo musila vědět, že rodičovská zodpovědnost se řídí podle takového práva. Toto ustanovení se použije jen, jestliže byl úkon učiněn mezi osobami přítomnými na území stejného státu (čl. 19).

Úmluva vylučuje zpětný a další odkaz. Pouze však, jestliže jde o rodičovskou zodpovědnost uvedenou v čl. 16, tj. vzniklou ze zákona nebo dohodou nebo jednostranným právním úkonem, bez zásahu soudního nebo správního orgánu, popřípadě takto zaniklou, a další odkaz vychází z práva nesmluvního státu určeného podle kolizního ustanovení čl. 16 a vede k právu jiného nesmluvního státu, který by použil svého vlastního práva, pak se použije práva tohoto jiného nesmluvního státu. Jestliže by tento jiný nesmluvní stát svého vlastního práva nepoužil, další odkaz se nepřijme a použije se práva nesmluvního státu určeného podle čl. 16 Úmluvy (čl. 21).

Použití práva určeného podle kolizních ustanovení Úmluvy může být odmítnuto pouze tehdy, jestliže by použití bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte (čl. 22).

V ustanoveních článků 47 až 49 se řeší případy odkazu na právo státu, v němž platí různé právní úpravy v jeho různých územních jednotkách nebo pro různé kategorie osob ohledně záležitostí upravených Úmluvou. Tím může být dotčeno použití ustanovení § 34 ZMPS.

Je třeba dodat, že Úmluva se vztahuje na děti do dosažení 18 let věku (čl. 2).

4. Z uvedené úpravy Haagské úmluvy o ochraně dětí vyplývají důsledky především pro používání kolizních norem v ustanovení § 24 odst. 1 ZMPS a v ustanovení § 28 ZMPS.

Ustanovení § 24 odst. 1 ZMPS je možné nadále používat jen pro vztahy mezi rodiči a dětmi ve věcech výživy. Pro vztahy mezi rodiči a dětmi ve věcech výchovy a v jiných věcech týkajících se péče nad nezletilým a jeho majetkem bude třeba používat uvedené kolizní úpravy v Úmluvě.

Namísto kolizní normy v § 28 ZMPS o podmínkách vzniku a zániku opatrovnictví (a z povahy věci

ČLÁNKY

nyňi také poručenství) nad nezletilými a o opatrovnícké (poručenské) péči bude třeba používat kolizního pravidla vyplývajícího z čl. 15 Úmluvy. Podle něho pro poručenství a opatrovnictví nad nezletilými se použije právního řádu státu, jehož soud nebo úřad o něm rozhoduje. Pokud to však ochrana osoby nebo majetku nezletilého vyžaduje, lze výjimečně použít nebo přihlídnout k právnímu řádu jiného státu, k němuž má daná situace podstatný vztah. Změní-li se obvyklý pobyt nezletilého a nezletilý bude žít v jiném státu, řídí se od doby takové změny právním řádem tohoto jiného státu podmínky pro poručenství a opatrovnictví zřízené ve státu, ve kterém nezletilý dříve měl obvyklý pobyt. K zpětnému ani dalšímu odkazu se v případech tohoto ustanovení nepřihlíží.

Ve vztahu k nesmluvním státům zůstává zřejmě použitelnou druhá věta § 28 ZMPS, podle níž opatrovnícká péče se týká zásadně nezletilého a jeho majetku, nechť je jeho majetek kdekoli. Pokud jde o vztah ke smluvním státům, uplatní se článek 23 odst. 1 Úmluvy, podle něhož opatření přijatá orgány jednoho smluvního státu budou uznána ve všech ostatních smluvních státech, přičemž za podmínek v článcích 26 až 28 budou v jiném smluvním státě také vykonána.

Úmluvě zřejmě neodporuje ustanovení § 29 ZMPS, podle něhož povinnost přijmout a zastávat opatrovnictví nad nezletilými se řídí právním řádem státu, jehož je opatrovník příslušníkem, a jejímu smyslu odpovídá i nadále používání ustanovení § 30 ZMPS, podle něhož právní poměry mezi opatrovníkem a nezletilým se řídí právním řádem státu, v němž je opatrovnícký soud nebo úřad.

Ustanovení o opatrovnictví nad jinými osobami než nezletilými (§ 31 ZMPS) není pochopitelně Úmluvou dotčeno.

5. Ustanoveními Haagské úmluvy o ochraně dětí je dotčena i pravomoc českých soudů ve věcech nezletilých. Jak uvedeno, Úmluva se nevztahuje na výživné.

Některá ustanovení Haagské úmluvy o ochraně dětí o pravomoci jsou použitelná obecně, ne-

boť základní ustanovení o pravomoci ve věcech opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, kam patří i otázky rodičovské zodpovědnosti a poručenství a opatrovnictví, vychází z obvyklého bydliště dítěte ve smluvním státu jako důvodu pro založení pravomoci jeho orgánů (čl. 5 odst. 1). Podle této formulace nezáleží na státní příslušnosti dítěte; může jít i o příslušníka nesmluvního státu. České soudy tak mají pravomoc k řízení o těchto věcech, jestliže dítě má obvyklé bydliště v České republice. Pokud jde o děti uprchlíků a ze států, kde došlo k nepokojům, v důsledku čeho byly přemístěny do České republiky, nebo jde o děti, jejichž obvyklé bydliště nelze zjistit, mají české soudy pravomoc, jestliže se děti na území České republiky zdržují (čl. 6). České soudy mají pravomoc i tehdy, jestliže se změní do České republiky obvyklé bydliště dítěte s výjimkou případů protiprávního přemístění nebo zadržení (čl. 5 odst. 2, čl. 7).

V případech protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte zůstávají zachovány pravomoci českých orgánů, jestliže dítě mělo v České republice obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, až do té doby, než dítě získá obvyklé bydliště v jiném státě, a osoba, instituce nebo jiný orgán mající právo péče souhlasily s přemístěním nebo zadržením, nebo dítě bydlo v tomto jiném státě nejméně po dobu jednoho roku, poté co osoba, instituce nebo jiný orgán, které mají právo péče, znaly nebo musily znát místo pobytu dítěte a nevnesly požadavek na navrácení během tohoto období a dítě se šlo se svým novým prostředím (čl. 7 odst. 1).

Obecné použití mají také ustanovení, podle kterých v naléhavých případech orgány smluvního státu (tj. i české orgány), v němž se dítě zdržuje nebo je v něm majetek dítěte, mají pravomoc učinit nezbytná opatření na ochranu dítěte. Tato opatření pozbudou účinnosti, a to jde-li o dítě s obvyklým bydlištěm ve smluvním státě, jakmile přijmou opatření, která vyžaduje situace, orgány smluvního státu, které jinak mají pravomoc podle Úmluvy, a jde-li o dítě s obvyklým bydlištěm v nesmluvním státě, jakmile potřebná opat-

ČLÁNKY

ření učiněná orgány jiného státu budou v dotyčném smluvním státě uznána (čl. 11). Totéž platí, s výjimkou případů protiprávního přemístění nebo zadržení, i pro opatření prozatímního charakteru, která jsou omezena na území dotyčného smluvního státu a nejsou neslučitelná s opatřeními již přijatými orgány, které jinak mají podle Úmluvy pravomoc (čl. 12).

Jiná ustanovení o pravomoci Haagské úmluvy o ochraně dětí upravují jen vztahy mezi smluvními státy.

Podle čl. 7 odst. 3 pokud si orgány smluvního státu v případě protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte zachovaly pravomoc, orgány smluvního státu, do kterého bylo dítě přemístěno anebo ve kterém bylo zadrženo, mohou přijímat pouze taková shora zmíněná opatření v naléhavých případech podle čl. 11, která jsou nutná pro ochranu osoby nebo majetku dítěte.

Podle čl. 8 mohou být české soudy výjimečně požádány orgány jiného smluvního státu o převzetí pravomoci, jestliže je dítě českým občanem, nebo na území České republiky je majetek dítěte, nebo se u českého soudu vede řízení o rozvodu nebo neplatnosti manželství rodičů dítěte, nebo dítě má k České republice závažný vztah. Dožádaný orgán může převzít pravomoc místo orgánu, který jinak podle Úmluvy má pravomoc, jestliže to pokládá za vhodné vzhledem k nejlepšímu zájmu dítěte. Podle čl. 9 jestliže se české soudy domnívají, že mají v konkrétním případě lepší předpoklady pro posuzování nejlepšího zájmu dítěte, mohou požadovat na jinak příslušném orgánu smluvního státu obvyklého bydliště dítěte, aby mohly vykonávat pravomoc a činit nezbytná opatření na ochranu dítěte, nebo vyzvat strany k podání takové žádosti u orgánu smluvního státu obvyklého bydliště dítěte. Podmínkou je, že by mohly být požádány o převzetí pravomoci podle shora uvedeného čl. 8 za podmínek tam uvedených. Obdobně takovou možnost mají i orgány jiného smluvního státu.

Vede-li se u českých soudů řízení o rozvodu nebo neplatnosti manželství rodičů dítěte, které

má obvyklé bydliště v jiném smluvním státě, mohou činit opatření na ochranu osoby nebo majetku dítěte, jestliže v době zahájení řízení má jeden z rodičů obvyklé bydliště v České republice a jestliže jeden z rodičů má rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti, a jestliže pravomoc českých soudů k učinění takových opatření byla uznána rodiči, jakož i jinou osobou, která má rodičovskou zodpovědnost vůči dítěti, a jestliže tato pravomoc odpovídá nejlepšímu zájmu dítěte. Tato pravomoc zanikne, jestliže řízení o rozvodu nebo neplatnosti manželství bylo ukončeno (čl. 10).

Mezi smluvními státy dále platí, že orgán smluvního státu, který má pravomoc podle Úmluvy k opatřením na ochranu osoby nebo majetku dítěte, se musí zdržet jejího výkonu, jestliže v době zahájení řízení byla požadována odpovídající opatření od orgánů jiného smluvního státu, který měl pravomoc podle Úmluvy v době žádosti, a řízení o nich ještě probíhá, pokud tyto orgány se své pravomoci nevzdaly (čl. 13).

Opatření, která učinil orgán, který měl k nim pravomoc podle ustanovení Úmluvy, zůstanou v platnosti, i když v důsledku změny okolností odpadl důvod, pro který byla založena pravomoc, dokud orgány mající pravomoc podle Úmluvy je nezměnily, nenahradily nebo nezrušily (čl. 14).

6. Ustanoveními Haagské úmluvy o ochraně dětí je dotčeno používání ustanovení § 39 ZMPS o pravomoci ve věcech výchovy a výživy nezletilých a v jiných věcech jich se týkajících.

Ve věcech výživy nezletilých je i nadále nedotčeno používání první věty § 39 odst. 1 ZMPS, tj. ve věcech výživy nezletilých, jsou-li českými občany, je dána pravomoc českých soudů i tehdy, žijí-li v cizině. To zůstává i ohledně věcí výchovy a jiných věcí, jestliže nezletilý český občan má obvyklé bydliště v cizině mimo území smluvních států Haagské úmluvy o ochraně dětí. Má-li obvyklé bydliště ve smluvním státu Úmluvy, uplatní se její ustanovení o pravomoci.

Stejně ve věcech výživy zůstává nedotčeno použití § 39 odst. 2 ZMPS o možnosti převzetí péče nad nezletilým českým občanem, který žije

ČLÁNKY

v cizině a není v rodičovské péči, českým konzulárním orgánem. Půjde-li o věci výchovy a jiné věci týkající se nezletilého českého občana, zůstává používání tohoto ustanovení nedotčeno, jestliže nezletilý český občan žije v cizině mimo území smluvních států Haagské úmluvy o ochraně dětí. Žije-li v cizině ve smluvním státu Úmluvy, použije se ustanovení Úmluvy o pravomoci, jak jsou shora uvedena.

Ve věcech cizinců, kteří mají obvyklé bydliště na území České republiky, použije se namísto ustanovení § 39 odst. 3 ZMPS ustanovení o pravomoci českých soudů vyplývajících z čl. 5 Úmluvy, tzn. jejich pravomoc k opatřením k ochraně osoby a majetku nezletilého je dána, protože nezletilý má obvyklé bydliště v České republice. To platí i pro případ řízení o rozvodu manželství nezletilého cizince žijícího na území České republiky, upravuje-li český soud práva a povinnosti rodičů k takovému dítěti pro dobu po rozvodu, a nepoužije se zde omezení podle § 39 odst. 4 ZMPS. Jde-li však o úpravu vyživovací povinnosti, zůstává použití § 39 odst. 4 ZMPS nedotčeno.

Ve věcech nezletilých cizinců, kteří mají obvyklé bydliště v cizině, může přicházet v úvahu pravomoc českých soudů v mezích shora uvedených ustanovení o pravomoci v Haagské úmluvě o ochraně dětí (např. ohledně dětí uprchlíků a ze států, kde došlo k nepokojům, dětí, jejichž obvyklé bydliště nelze zjistit, nezbytných opatření v naléhavých případech a opatření prozatímního charakteru, převzetí pravomoci na dožádání orgánů jiného smluvního státu).

7. Haagská úmluva o ochraně dětí má ustanovení o uznání a výkonu opatření přijatých orgány jednoho smluvního státu v ostatních smluvních státech. Tato ustanovení se použijí jen ve vztazích smluvních států.

Tato opatření budou ve všech ostatních smluvních státech uznána. Důvody pro odmítnutí uznání jsou: opatření bylo přijato orgánem, který podle ustanovení Úmluvy neměl pravomoc; opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, v soudním nebo správním řízení, aniž by dítě do-

stalo příležitost být slyšeno, čímž byly porušeny základní zásady řízení dožádaného státu; žádost osoby, která namítá, že opatření narušuje její rodičovskou zodpovědnost, pokud takové opatření bylo přijato, s výjimkou naléhavého případu, aniž by se této osobě dostalo příležitosti ke slyšení; uznání je zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného státu, s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte; opatření je neslučitelné s pozdějším opatřením přijatým v nesmluvním státě obvyklého bydliště dítěte, pokud toto naposledy uvedené opatření splňuje požadavky pro uznání v dožádaném státě; jestliže nebyl dodržen postup podle článku 33. U tohoto posledního důvodu došlo k nedopatření v českém překladu Úmluvy. V textu Úmluvy je tento důvod umístěn pod samotným písmenem f), zatímco český překlad jej uvádí spolu s předcházejícím důvodem pod písmenem e). Čl. 33 upravuje postup, jestliže orgán, který má podle Úmluvy pravomoc, uvažuje o umístění dítěte v pěstounské rodině nebo v ústavní péči, anebo uvažuje o zajištění péče prostřednictvím jiné obdobné instituce, jestliže se takové umístění nebo zajištění péče má uskutečnit v jiném smluvním státě. Musí to nejdříve projednat s ústředním orgánem nebo s jiným příslušným orgánem takového jiného smluvního státu. Rozhodnutí o umístění nebo zajištění péče může být učiněno v dožadujícím státě pouze tehdy, jestliže ústřední nebo jiný příslušný orgán dožádaného státu souhlasil s umístěním nebo zajištěním péče, přičemž je třeba vzít v úvahu nejlepší zájmy dítěte.

Zainteresovaná osoba může požadovat o uznání nebo neuznání opatření přijatého v jiném smluvním státě.

Orgán dožádaného státu je vázán skutkovými zjištěními, na jejichž základě orgán státu, v němž bylo opatření přijato, založil svou pravomoc.

Přijaté opatření nelze věcně přezkoumávat kromě přezkoumání důvodů, pro které by mohlo být uznání a také výkon zamítnuty.

Jestliže opatření přijatá v jednom smluvním státě a tam vykonatelná vyžadují výkon v jiném smluvním státě, budou tam na návrh zainteresované strany prohlášena za vykonatelná nebo bu-

ČLÁNKY

dou registrována pro účely výkonu podle procesních předpisů jiného smluvního státu. Má být k tomu použito jednoduchého a rychlého postupu v řízení. Tato opatření budou v tomto jiném smluvním státě vykonána tak, jako kdyby byla přijata orgány tohoto státu. Výkon se řídí právem tohoto státu v rozsahu stanoveném tímto právem, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte.

8. Haagská úmluva o ochraně dětí má ustanovení o vzájemné spolupráci ústředních orgánů smluvních států a zajištění spolupráce mezi příslušnými orgány smluvních států za účelem dosažení cílů Úmluvy. V České republice byl určen ústředním orgánem Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Pouze prostřednictvím tohoto úřadu je třeba postupovat při dožadáních o informace potřebné pro ochranu dítěte, jestliže je zvažováno opatření na ochranu dítěte.

Žádosti o převzetí nebo předání pravomoci, jež souvisejí se soudním řízením v České republice nebo ve druhém smluvním státě, je třeba zasílat Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Ostatní žádosti a žádosti o vyslovení souhlasu s umístěním dítěte do pěstounské nebo ústavní péče podle shora uvedeného čl. 33 je třeba zasílat Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

Ústřední a jiné státní orgány smluvních států nesou vlastní náklady vzniklé při postupu podle ustanovení o spolupráci s výjimkou možnosti uložit přiměřené poplatky za obstarání služeb. Veškeré doklady zaslané nebo vydané podle Úmluvy budou osvobozeny od legalizace nebo jiných obdobných formalit.

Autor je profesorem na Právnické fakultě UK v Praze.

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ V PŘÍMÉM PŘENOSU

JUDr. TOMÁŠ SOKOL

Nápad zpřístupnit prostřednictvím internetu a www stránky text sdělení obvinění, obsahu protokolů a dalších dokumentů pořízených v aktuálně probíhajícím trestním řízení se na první pohled jeví jako něco velmi nepatřičného. Přesto jsem tento postup klientovi doporučil v kauze, kde míra úniku informací a zejména dezinformací z policejních zdrojů a následná mediální kampaň dosáhla úrovně, která se i v našich poměrech jevíla nenormální. Nešlo už jen o difamující spekulace o tom, z čeho je klient viněn a co je v řízení objasňováno. Šlo o holou existenci.

Výsledek nelze popsat jednou větou. Především byl tento počin oceněn odborníky v oblasti public relations, neboť jakékoliv spekulace okamžitě ustaly a byl klid. Na druhé straně, míra negativní reakce a její odůvodnění ze strany orgánů činných v trestním řízení byla zarážející. Trestní řízení je dle stížnosti neveřejné a zveřejněním protokolů bylo ohroženo, neboť je zde obava, že svědci i obvinění budou své výpovědi upravovat podle zveřejněných protokolů. Zvolený postup, pokud by se stal běžnou normou, vzbudí oprávněné obavy „pocitivých občanů“ (sic), kteří se snaží přispět k objasnění věci a bude ohrožena jejich bezpečnost.

Současně se ale zjistilo, že si vlastně nikdo není zcela jist, co se v této oblasti smí a co už nikoliv a existují pochybnosti o tom, zda jsou jasně zřejmé hranice kam až smí zajít obhajoba obviněného, nezávisle zda se hájí obviněný sám, nebo prostřednictvím obhájce. Co ještě lze považovat za realizaci zákonného práva na obhajobu, či obecněji dovolené jednání, a co je již mařením objasňování ve smyslu § 67 lit. b. tr. ř. V daném případě tedy, zda lze považovat za maření objasňování, pokud obviněný v přípravném řízení zveřejňuje ty důkazy, které získá procesně korektním postupem, obvykle proto, že má nárok na jejich kopie, případně do jaké míry se v takovéto aktivitě může či naopak nesmí angažovat ad-

vokát, zda i v případě jiných řízení, občansko-právních nebo správních, lze připustit, aby občan publikoval záznamy o jednotlivých důkazech, v procesu provedených. A samozřejmě nikoliv jen prostřednictvím internetu, ale jakýmkoliv způsobem.

Vzhledem k tomu, že trestní řízení je zřejmě nekonfliktnějším procesem, v němž na jedné straně vystupuje stát a na druhé občan, budu se zabývat především souladem takového postupu s pravidly tohoto řízení, byť níže uvedené závěry budou zohledňovat i možnost zveřejnění výsledků jiného řízení.

Ve shora uvedené věci byla podána Policií ČR stížnost kontrolní radě ČAK. Ta nezjistila ve zkoumané věci žádné porušení zákona nebo profesních pravidel, připustila dokonce možnost namítaného postupu v určitých případech, obecně však jej označila za neetický, pokud by se ho dopustil advokát, neboť takový postup „... by nebyl v souladu se smyslem a náplní práce obhájce“. Z hlediska advokacie a advokátů jde jistě o významné stanovisko, nezabývá se a ani nemůže tím, zda je v tomto směru omezen občan, který není advokát a jedná ve své vlastní věci.

Možná to bude někoho šokovat, jsem však přesvědčen, že s výjimkami dále zmíněnými nelze obviněnému bránit ve zveřejňování důkazů v trestním řízení, přesněji není zde norma, která by to zakazovala.

Úvodem si dovolím užít citát JUDr. Pavla Šámalu z jeho publikace „Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému“ (CODEX BOHEMIA 1999, str. 64). Byť v poněkud jiném kontextu, uvádí na adresu nedávné legislativní a soudní praxe v trestním řízení kontinentálních zemí, že byla „... psychologicky neschopná rozloučit se s hluboko zakořeněnými zvyky písemného a tajného inkvizičního vyšetřování“. Původní kontext je jiný, text však skvěle vystihuje základní příčinu zmíněné negativní reakce orgánů činných

DISKUSE

v trestním řízení. V zemi, kde přes všechny reformy inkviziční forma přípravného řízení zatím stále převládá, byla nelibost nad zveřejněním důkazů pořízených v trestním řízení z větší části vyvolána tímto „inkvizičním“ reziduem.

Namísto zvykového přesvědčení, že spis a výsledky přípravného řízení jsou z hlediska širší veřejnosti tajné, je třeba vyjít ze zákonného kritéria, kterým je především kritérium ústavní, případně mezinárodně smluvní, neboť tyto normy jsou nadřazeny trestnímu řádu. Podle článku 2 odst. 3 Ústavy může občan činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Totéž uvádí článek 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále Listina). Podle článku 17 odst. 1 Listiny je svoboda projevu a právo na informace zaručena a (odst. 2) každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu, přičemž podle odstavce 4 může být tato svoboda omezena toliko zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv, svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. V podstatě totéž, byť poněkud jinými slovy, je uvedeno v článku 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (Úmluva). V tomto kontextu se zdá být nesporné, že případné omezení práva občana šířit informaci o průběhu své trestní věci musí splňovat dva předpoklady. Materiální a formální. Věcně musí jít o omezení v zájmu hodnot, v uvedených člancích vyjmenovaných, formálně musí jít o omezení stanovené zákonem.

Logicky dalším kritériem je konkrétní právní úprava jednotlivými procesními předpisy, tedy jinak řečeno to, zda např. trestní řád, buď *expressis verbis* takovéto zveřejnění zakazuje, anebo zda lze výkladem jeho ustanovení dospět k obdobnému závěru. Je ale třeba připomenout, že tam, kde by se taková úprava dostala materiálně do rozporu s tím, co je uvedeno v čl. 17 Listiny, případně čl. 10 Úmluvy (tedy formálně by existo-

vala, ale bez splnění materiální podmínky) mají přednost právní předpisy vyšší právní síly.

I když stanovisko kontrolní rady ČAK značně omezilo prostor pro jednání advokáta, který během přípravného řízení zveřejňuje důkazy v tomto řízení opatřené, zcela takový postup nevyklučuje. Je tedy nutno se zabývat i právní pozicí advokáta, neboť obecně nelze vyloučit a bude dále zmíněno, že i tam, kdy nejde o ryze protiprávní jednání, může jít o jednání, které je s ohledem na povinnost advokáta nepřijatelné.

Za prvé, k čemu lze při zkoumání relevantních právních předpisů dospět, je zjištění, že u nás neexistuje procesní předpis, který by výslovně zakazoval zveřejnění např. usnesení o sdělení obvinění nebo protokolů o úkonech v takovémto řízení učiněných, anebo jakýchkoliv rozhodnutí v řízeních vydaných. Tedy neexistuje norma, která by přímo omezovala shora zmíněná základní občanská práva dělat to, co zákonem není zakázáno, resp. svobodně přijímat a šířit informace. Pouze zákon č. 148/1998 Sb. o ochraně utajovaných skutečností, přesněji jeho aplikace na konkrétní řízení, může takové omezení znamenat. Vzhledem k prostoru pro tento článek nelze konkrétní dopad rozebírat, budu však vycházet z toho, že tam, kde je zákonem relevantním způsobem rozhodnuto o tom, že řízení bude vedeno v některém ze stupňů utajení podle § 25 cit. zákona č. 148/1998 Sb., je jakékoliv zveřejňování protokolů, jiných listin či jen pouhé sdělování informací o skutečnostech v řízení probíraných jednoznačně velmi problematické a s velkou pravděpodobností zcela protiprávní.

Neexistence pozitivní úpravy, která by např. zakazovala zveřejňovat protokoly z přípravného řízení trestního, správního řízení nebo řízení daňového, nemusí jednoznačně znamenat, že takovýto postup bude v souladu s těmito právními předpisy vždy anebo nebude znamenat porušení jiného právního předpisu. Zde však již je nutno více diferencovat. Podle mého názoru nelze dovést ze žádného ustanovení občanského soudního řádu, správního řádu nebo zákona o správě daní a poplatků, že při absenci pozitivní úpravy

DISKUSE

by bylo možné i jen výkladem některé normy dospět k závěru o zakázanosti zveřejnění důkazů v řízení provedených. Nezávisle na tom, zda již toto řízení bylo skončeno či nikoliv. Tím není řečeno a bude to dále zmíněno, že by takovýto postup nemohl vést k porušení jiných právních norem, například práva na ochranu osobnosti.

Poněkud jiná je ale situace v případě trestního řízení, kde lze určitými opatřeními, zejména rozhodnutím o vazbě, reagovat na jednání, kterým by bylo působeno na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, případně jinak mařeno objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání [vazební důvod dle § 67 lit. b) tr. ř.]. Nutno zdůraznit, že tato norma má chránit trestní řízení před mařením, a to i preventivně, když některé ze způsobů takového jednání jsou příkladmo uvedeny. Přitom nejde o obranu v rovině hmotně právní, tj. postižení za spáchání takového skutku jako protiprávního jednání, ale o obranu procesní, umožňující toho, kdo tak činí nebo se k činu prokazatelně chystá, vzít do vazby.

I při absenci jasné hypotézy lze z ustanovení § 67 tr. ř. celkem bez problémů dovodit vůli zákonodárce, aby objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání nebylo mařeno, což ale vyjadřuje pouze nepřímou, tedy postihem jednání, které by za takového maření bylo možné označit. Samozřejmě pouze postihem obviněného či obžalovaného, pokud se takového jednání dopouští. Postih jiných osob podle trestního řádu nepřichází v úvahu, podle práva hmotného by bylo takové jednání možno posuzovat jako trestný čin nadřozování dle § 166 tr. zák., podle něhož může být postižen ten, kdo pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Obdobně by bylo možné určitá specifická jednání podřadit pod trestný čin návodu ke křivé výpovědi či nepravdivému znaleckému posudku, tj. jednání, které je postižitelné podle § 175 tr. zák. Obvinění, resp. odsouzení, by ovšem v žádném případě nepřicházelo v úvahu jako pouhá reakce na zveřejňování důkazů, získaných v trestním řízení, ale pouze za si-

tuace, kdy by toto zveřejnění mělo všechny znaky uvedených úmyslných trestných činů. Jak bude dále doloženo, jde o úvahu povíce teoretickou a v praxi spíše nepřicházející v úvahu.

Exaktní odpověď na otázku, co lze považovat za maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, je obtížná. A při jejím hledání dospíváme k znepokojivému zjištění, že v trestním řádu není ani rámcově vymezeno, kam až smí obhajoba jít, aniž by šlo o zmíněné „maření objasňování“. Pojem „mařit objasňování“ nemá žádný jednoznačný, obecně uznávaný obsah, a závěr o existenci takového jednání je vždy věcí posouzení konkrétní situace. V citované normě je jedno takové jednání příkladmo uvedeno, ale je zjevné, že způsobů maření může být celá řada. Je ale také zřejmé, že nemůže jít o jednání, které kupříkladu pouze ztěžuje práci orgánům činných v trestním řízení a dokonce ani o každé jednání, které ztěžuje objasňování. Ztížit objasňování může zcela legální postup, kterým je odepření výpovědi, zatajení existence důkazů anebo místa, na kterém se nacházejí apod. Interpretace tohoto ustanovení trestního řádu je velmi problematická, navíc se v praxi mění. Kupříkladu v případě advokáta byl ještě nedávno pouhý kontakt obhájce s dosud nevyslechnutým svědkem jistou poukázkou na sdělení obvinění pro návod ke křivé výpovědi, dnes jde i z hlediska orgánů advokacie o dovolenou aktivitu. U obviněného bych pohovor, směřující ke zjištění, co je svědek schopen vypovědět a zda není nebezpečné ho navrhnout, neriskoval ani nyní, ač se zdá být logické, že v rámci rovnosti zbrani by měl mít i obviněný právo učinit totéž, co bez jakýchkoliv pochybností činí operativní pracovníci policie, tj. prověřit si, co svědek ví.

Velmi pracovně by bylo možné odpověď na tuto otázku formulovat tak, že úloha a cíle orgánů činných v trestním řízení jsou vymezeny především ustanovením § 2 odst. 5 tr. řádu. Způsob, jak cíle dosáhnout, upravují další ustanovení trestního řádu. Rámcově pak i Listina a Úmluva. Obviněný není povinen nijak spolupracovat či orgánům činným v trestním řízení pomáhat, nemě-

DISKUSE

by však činit aktivní opatření, kterými bude existující důkazy pozměňovat nebo ničit. Na rozdíl od něj orgány činné v trestním řízení nesmí takové důkazy nejen ničit či zkreslovat, ale ani zatajit, nezávisle na tom, zda svědčí ve prospěch nebo neprospěch obviněného.

Otázka tedy zní, zda lze zveřejnění doposud provedených důkazů považovat za aktivní jednání – maření. Celá řada koluzních aktivit, které teoreticky přicházejí v úvahu, v tomto zkoumaném případě odpadá (např. ničení důkazů) a v zásadě lze uvažovat pouze o jediném, jehož by zveřejňování výsledků trestního řízení mohlo být dosaženo, totiž ovlivnění svědků, anebo spoluobviněných. Pro tuto chvíli nepovažuji za podstatné, zda jde o svědky již vyslechnuté anebo nevyslechnuté. Významné je, zda zveřejněním důkazů, které již byly provedeny v trestním řízení, např. protokolů o výslechu jiných svědků, obviněných, vyjádření obviněného, např. v rámci stížnosti proti sdělení obvinění či žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu, lze ovlivnit svědky či spoluobviněné tak, že budou vypovídat **nepravdu**. Tuto „jemnost“ zdůrazňuji, neboť obecně cokoli, co se děje ve vnějším světě, může nějak ovlivnit jednání jiných osob. Tedy zveřejnění výpovědi určitého svědka může působit na jiného svědka do té míry, že se přihlásí, aby pravdivě svědčil ať již ve prospěch, anebo neprospěch obviněného, což jistě není ovlivnění, které maří trestní řízení a není možné je subsumovat pod skutkovou podstatu uvedenou v § 67 lit. b) tr. ř.

Nelze souhlasit s tvrzením, že přípravná fáze trestního řízení je neveřejná a už to samo o sobě vylučuje publikaci jakýchkoliv důkazů v této fázi získaných. Je zapotřebí si především položit otázku, co tato zmíněná „neveřejnost“ znamená. Rozhodně takové řízení nelze považovat ex lege za tajné, z čehož by všem, kteří jsou jeho účastníky, vyplývala zákonná povinnost nezveřejňovat to, co se v průběhu trestního řízení dozvěděli. Neveřejnost přípravné fáze trestního řízení není nijak jednoznačně deklarována a obecně je dovozována z toho, že soudní řízení jako takové je až na výjimky a omezení daná ustanovením § 199

odst. 1 tr. ř. ze zákona zásadně veřejné, což se o přípravném řízení výslovně neuvádí. Tedy jiné osoby si nemohou nárokovat přístup do míst, kde jsou úkony přípravného řízení prováděny. Z tohoto ovšem nevyplývají žádné závazky pro obviněného. Pouze pro policejní orgány, resp. orgány činné v trestním řízení platí zákonná omezení zveřejňovat výsledky přípravného řízení. Policejní orgán je povinen zachovat mlčenlivost vzhledem k ustanovení § 44 zákona č. 283/1991 Sb. o policii, státnímu zástupci ukládá obdobnou povinnost ustanovení § 25 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. A orgány činné v trestním řízení obecně jsou jednak podle § 2 odst. 4 tr. ř. povinny vést trestní řízení s plným šetřením práv a svobod zaručených listinou a jednak podle § 8a tr. ř. při informování veřejnosti o své činnosti dbát toho, aby neohrožovaly objasnění skutečností důležitých pro posouzení věci, nezveřejňovaly o osobách, které mají účast v trestním řízení, údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností a aby neporušily zásadu, podle které, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze hledět na toho, proti němuž se vede trestní řízení, jakoby byl vinen.

Souhlasit nelze ani s myšlenkou, že zveřejnění dosavadních výsledků vyšetřování bude a priori negativně působit na svědky. V této souvislosti bylo především spekulováno o možnosti, že takový postup vzbudí obavu svědka, takže se zalekne svědčit u vědomí možného zveřejnění jeho výpovědi. Jak dále uvedu, tento argument neplatí bezvýhradně, ale v obecné rovině je třeba připomenout, že povinností svědka je vypovídat pravdu a nic nezamlčet, nezávisle na tom, co se s touto jeho výpovědí bude dít a mimo jiné i s vědomím, že pokud to bude shledáno potřebným, bude povinen svědčit i v rámci soudního řízení, které je ze zákona veřejné. Ani výslovná připomínka možného zveřejnění výpovědi, adresovaná svědkovi ze strany obviněného, nemůže být vnímána jako nezákonné ovlivňování. Stejnou informací by totiž svědkovi měl poskytnout policejní orgán, pokud se jej svědek před započítím úkonu zeptá.

DISKUSE

I z tohoto závěru existují výjimky, byť trvám na tom, že obava ze zveřejnění výpovědi nesmí ovlivnit obsah svědecké výpovědi. Přitom sama obava může být jednak rázu existenčního (obava o život či zdraví) anebo obava společenská, tedy z toho, jak bude společnost reagovat na určité citlivé informace, ve výpovědi obsažené. Taková možnost nepochybně existuje a bude dále uvažována. Za zásadní však považuji, že podle mého soudu zhruba 90 % a možná dost více svědeckých výpovědí jsou v podstatě banální informace, které mají (pokud vůbec) význam pouze pro dokazování v konkrétní věci.

Obava o život či zdraví může být důvodná v naprostém minimu případů a rozhodně nebude spojena se zveřejněním výpovědi, ale s jejím obsahem a jeho důsledky pro obviněného. To je ale důvodem ke zcela jiným opatřením na ochranu svědka. Je-li svědek utajen a neznám obviněnému, nelze předpokládat možnost jeho ohrožení ze strany toho, kdo se s výpovědí seznámí, např. na webové stránce. Surově řečeno, ti, kteří by snad hrozbu představovali, se obsah výpovědi dozví ze zcela jiného pramene.

Obava ze sociálních důsledků (čest, vážnost, dobrá pověst) může asi vést v některých případech k rozhodnutí využít práva nevypovídat, má-li ho svědek, anebo spíše může u potenciálního svědka – oznamovatele podnítit rozhodnutí neoznámít trestný čin z obavy před jeho následným zveřejněním. O tom níže.

Význam přípravného řízení významně klesá a v řadě případů již záznamy tam pořízené nelze v soudním řízení užít jako důkaz (pouze předestřít) a celkový trend směřuje k veřejnému řízení před soudem, jako k zásadnímu zdroji důkazů pro posouzení viny (viz Přechtení a předestření protokolů o dřívějších výpovědích po tzv. velké novele trestního řádu, JUDr. František Púry, BA 1/2003). Pouze díky jisté setrvačnosti zřejmě ještě řadu let budou zejména složitější trestní řízení vedena po „staru“, takže analyzovaný problém může být ještě po určitou dobu aktuální.

Lze předpokládat námitku, že výpověď jednoho svědka může ovlivnit výpověď svědka dal-

šího tam, kde jde o děj, u něhož je velmi náročné jeho vnímání, zapamatování a následná reprodukce. Klasickým příkladem jsou dopravní nehody, kde se svědci často zcela diametrálně liší v popisu přednehodového či nehodového děje. Svědek méně kategorický, submisivní a zejména pokud si ani tím, co viděl, není zcela jist, může změnit svůj názor pod vlivem výpovědi autoritativně vystupujícího svědka. U vnitřně nejistých svědků tedy může dojít k situaci, kdy proto, že jiný svědek popisuje události odlišně, budou již předem své původní přesvědčení o běhu události korigovat tak, aby se s touto jinou výpovědí nedostali do rozporu. I zde však podle mého názoru nejde o problém zásadní. Jde-li v jejich výpovědi o skutečnost podstatnou, dříve nebo později, minimálně v hlavním líčení, bude svědkovi předestřena odlišná výpověď jiného svědka, aby se k ní vyjádřil. Pokud svoji verzi nedokáže dostatečně obhájit, s dost velkou pravděpodobností bude muset soud brát jeho výpověď s rezervou anebo jí přímo neuvěří. Tedy ani zde nevnímám zveřejnění výpovědi jako jednání, ohrožující vyšetřování.

V této souvislosti je třeba se vypořádat s ustanovením § 209 tr. ř., podle jehož první věty předseda senátu dbá o to, aby svědek ještě nevyšlechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků. Z této úpravy by bylo možné dovodit záměr zákonodárce vyloučit informovanost svědků dosud nevyšlechnutých o dosavadním výsledku dokazování před soudem, aby tak nedošlo k jejich ovlivnění. To je nepochybně vážný argument, s nímž by bylo neseriózní se vypořádat pouhým konstatováním, že tato norma neukládá žádné povinnosti obžalovanému, tím méně obviněnému, byť jde o nesporný fakt. Významnější je, že pro tuto úpravu nelze v odborné literatuře ani v judikatuře nalézt rozumné a dostatečné odůvodnění. V komentáři k trestnímu zákonu a řádu (Jelínek, Sovák, Linde Praha, 18. vydání, 2002, str. 568) se tato úprava vysvětluje potřebou, aby výpověď svědka nebyla ovlivněna jeho přítomností u části hlavního líčení, které proběhlo před započatím výslechu. Obdobně

DISKUSE

vysvětlení obsahuje komentář k trestnímu řádu, Šámal, Král, Baxa, Púry, C. H. Beck, 3. vydání, 2001. V obou případech se tedy uvažuje o možnosti ovlivnění výpovědi svědka předchozím hlavním líčením, nikoliv předchozím trestním řízením anebo čímkoliv jiným. Přitom není zcela jasné, proč by přítomnost při hlavním líčení měla být jakýmsi zásadním impulsem, který by svědka vedl ke změně či zkruslení jeho výpovědi. Znovu připomínám, že svědek má vypovídat pravdu a pokud se rozhodne jinak, pak podle mého názoru bude motivem takového rozhodnutí všechno jiné jen ne to, co doposud o průběhu trestního řízení zjistil. Chce-li totiž svědek vypovídat křivě, má dvě možnosti a současně i důvody. Vypovídat účelově ve prospěch obviněného (obžalovaného) anebo naopak v jeho neprospěch. V prvním případě, za předpokladu, že se svědek k nezákonnému postupu rozhodne, bude tak s jistotou činit po dohodě s obžalovaným a pak existuje celá řada jiných a lepších možností, jak výpovědi zkoordinovat, než jsou veřejné zdroje. Chce-li svědek naopak vypovídat v neprospěch obviněného (obžalovaného), pak mu vědomost o obsahu výpovědi obviněného jistě může být užitečná. Je však především věcí obviněného, zda na sebe vezme takové riziko tím, že zpřístupní veškeré dostupné důkazy.

Vycházím z nepříliš vnímaného faktu, že soudní řízení trestní je řízením kontradičním a jeho cílem není hledat nějakou obecnou či absolutní pravdu o tom, co se stalo (viz § 1 odst. 1 tr. ř.). Smyslem řízení je náležitě zjištění toho, zda došlo k trestnému činu, přičemž v řízení soudním už jde ponejvíce o to, zda bude obhajoba obžalovaného dostatečně vyvrácena anebo naopak přímé i nepřímé důkazy o vině budou tvořit uzavřený kruh. Tedy jak výše uvádím, podstatná není nějaká abstraktní možnost ovlivnění svědka, ale zejména to, zda může být jednáním obžalovaného ovlivněn v jeho prospěch. A bylo již konstatováno, že pokud se svědek a obžalovaný k takovému postupu rozhodnou, pak k tomu v žádném případě nepotřebují webové stránky. Z tohoto úhlu pohledu lze uzavřít, že ať již jsou důvody úpravy dle § 209 tr. ř.

jakékoliv, nelze z něj dovozovat jakékoliv analogie pro přípravné řízení.

Je třeba se dále zmínit o hledisku, obecně uváděnému jako kriminalisticko-taktické. Z tohoto úhlu pohledu může být namítnuto, že výpověď jednoho svědka může být z řady důvodů ovlivněna výpovědí svědka jiného. To je však také pouze spekulace, praxí nijak nepodložená. Svědek má vypovídat o tom, co viděl, slyšel, nebo jinak zjistil. Nemyslím si, že bude-li se řídit touto povinností, je třeba se nějak obávat zkruslení jeho výpovědi, a to i poté, kdy si případně přečte výpověď svědka jiného. O alternativě, kdy se rozhodne vypovídat nepravdu, již bylo zmíněno a mimo tento záměr je problém pravdivé výpovědi spojen spíše s nedostatečným vnímáním, uložením nebo schopností reprodukovat to, co by mělo být předmětem svědeckví. Na tom zveřejnění výpovědi jiného svědka nemůže nic změnit. Celkově lze tedy dospět k závěru, že v podstatě neexistují případy, kdy by pouhým zveřejněním protokolu o výsledku svědka mohli být ovlivňováni svědci jiní anebo jinak mařeno trestní řízení. Stále je třeba mít na paměti, že i tam, kde jde o významné skutečnosti, je dosavadní „utajení“ obsahu výpovědi pouze dočasné, přičemž z žádného ustanovení trestního řádu nevyplývá, že by se tak dělo z důvodů ochrany dalších, dosud neprovedených důkazů.

Mezním případem je zveřejnění výpovědi, která by byla v případě hlavního líčení přednesena s vyloučením veřejnosti z důvodů veřejné mravnosti nebo důležitého zájmu svědků. Zde však již zřetelně nejde prioritně o ochranu řízení jako takového, ale spíše o ochranu jeho účastníků – svědků. Pokud by již k zveřejnění takové výpovědi došlo, mám za to, že jde spíše o delikt civilní, ovšem jak bylo řečeno, jde o krajní situaci a nelze vyloučit, že takové jednání bude ze strany orgánů činných v trestním řízení kvalifikováno jako pokus ovlivnit svědka a vazební důvod. Zejména však zveřejnění takovéto intimní výpovědi může být zásahem do práva na ochranu osobnosti, cti, lidské důstojnosti, jakož i soukromí (§ 11 obč. zák.). Lze si jistě představit zcela jednoznačné případy, kdy

DISKUSE

zveřejnění výpovědi svědka má mnoho znaků takového porušení. Např. výpověď znásilněné ženy lze jistě vnímat jako velmi soukromou záležitost a její šíření bude poškozená minimálně vnímat jako závažný zásah do svého soukromí. Jak již bylo naznačeno, vědomí, že výpověď znásilněných žen jsou běžně zveřejňovány, by zřejmě značně ovlivnila ochotu oznamovat takovéto trestné činy. Právě zde, v oblasti lidsky citlivých informací, je třeba hledat případy, kdy by skoro a priori bylo možné považovat zveřejnění výpovědi za pokus o ovlivňování svědků a nelze takové zveřejnění doporučit. Podle mého názoru musí mít zásadně přednost ochrana osobního soukromí a cti svědků (ale také spoluobčanů), neboť zájem obviněného na zveřejnění důkazů ve většině případů nebude tak intenzivní. Nemusí to však platit vždy. Dovedu si představit situaci učitele na malém městě, který byl obviněn za zneužívání začek, ale je zjevné, že jejich výpovědi jsou zcela absurdní, na prvý pohled nepravdivé a vykonstruované. V takové situaci, možná i s vědomím všech hrozících následků, by zřejmě bylo akceptovatelné zveřejnění těchto výpovědí jako obrana proti jinak nezvratnému odsudku veřejného mínění. Samozřejmě si uvědomuji, jak subjektivní může být hodnocení určitých výpovědí a jaký dopad by mělo zveřejnění výpovědí školáček na šetření mezi dalšími případnými oběťmi. Zažil jsem velmi rafinované pachatele trestných činů, ale i velmi hysterická vyšetřování ničeho, jejichž součástí byla štvance na údajného pachatele, takže mohu pouze dodat, že v těchto mezních případech může zveřejnění důkazů být lidsky pochopitelné, ale také orgány činné v trestním řízení mohou mít dramaticky odlišný názor. To je třeba mít v hraničních případech na paměti, ale troufám si tvrdit, že něco takového prakticky nepřipadá v úvahu u trestního řízení ve věci ekonomické kriminality.

Ochrana soukromí má ještě jeden rozměr, který souvisí s osobními údaji. Z tohoto úhlu pohledu může vzniknout diskuse o tom, zda lze protokoly zveřejňovat v úplné podobě, tj. s osobními údaji svědka, tedy jménem, datem narození

a bydlištěm. Osobně si myslím, že to není vůči svědkům příliš taktní, ale na druhé straně ani to nelze považovat za porušení zákona č. 101/2000 Sb. ve znění pozdější novely, zejména proto, že na obviněného se tento zákon zcela zjevně nevztahuje. Nemůže ani jít o vážnější delikt, trestný čin dle § 178 tr. zák., který postihuje neoprávněné nakládání osobních údajů. Toto ustanovení má postihnout i nedbalostní jednání, spočívající v neoprávněném sdělení, zpřístupnění či jiném zpracování nebo přisvojení si osobních údajů o jiném, shromážděných při výkonu veřejné správy, anebo získané v souvislosti s výkonem povolání, zaměstnání anebo funkce. Je sice zřejmé, že případné osobní údaje byly **původně** shromážděny v souvislosti s výkonem veřejné správy, rozhodně je však takto neshromáždil obviněný, který je shromažďuje nikoliv při výkonu veřejné správy, ale jako účastník trestního řízení a tedy bez omezení daných touto normou.

Zbývají pouze dvě poznámky týkající se advokátů. Především odpověď na otázku, zda sám advokát, pokud by uvedené údaje zveřejňoval, může porušit nějaké své speciální povinnosti, z nichž zřejmě přichází v úvahu především ustanovení § 17 zákona o advokacii, ukládající advokátovi, aby svým jednáním při výkonu advokacie nesnižoval důstojnost advokátního stavu. Bylo již připomenuto stanovisko kontrolní rady ČAK. Ta připustila výjimku pro případ, kdy již je čeleno zjevným a zřejmě i nikoliv zanedbatelným unikům informací takzvané „z policejních kruhů“. Nad rámec tohoto stanoviska lze dodat, že i v takovém případě by neměl advokát připustit, a to ani radou či doporučením, tím méně propůjčením své webové stránky, zveřejnění informací, které budou zjevně mařit trestní řízení způsobem, který nelze považovat za dovolený anebo budou porušovat právo na ochranu osobnosti dotčené osoby. Tento závěr vede jednoznačně k doporučení nepoužívat raději vůbec [www.strankyadvokata](http://www.strankyadvokata.cz).

Druhá poznámka je závažnějšího charakteru. Všeobecně uznávaný je fakt, že šedá je teorie a zelený je strom života. To, co z výše uvedeného vyplývá, se může jevit nesporně advokátovi, ale

DISKUSE

zcela jinak to může vnímat policista nebo státní zástupce. Zveřejňování výsledků probíhajícího přípravného řízení zůstane pravděpodobně ne zcela obvyklým postupem. V každém případě by advokát měl upozornit svého klienta na možnou míru rizika spočívající v tom, že tato striktně vzato nezávadná činnost může být policejním orgánem či státním zástupcem anebo dokonce i soudem po určitou dobu vnímána jako pokusy ovlivňovat trestní řízení, a to se všemi důsledky z tohoto závěru plynoucími, včetně rozhodnutí o vazbě. Míra, s jakou v konkrétní trestní věci bude pravděpodobnost tohoto postupu hrozit, bude dána okolnostmi případu. Není věcí advokáta, aby tento vývoj s naprostou jistotou předpověděl, je však jeho povinnost na možnost i negativních důsledků upozornit klienta. Pokud ten bude z důvodů ryze osobních považovat toto riziko za menší zlo, než fakt, že nemůže veřejnost informovat o tom, co se ve skutečnosti v přípravném řízení děje, pak není žádný další důvod proč bránit tomu, aby takovéto výsledky zveřejnil.

Celý problém má ještě jeden podle mne velmi důležitý aspekt. Prakticky ve všech demokratických zemích se čas od času vede diskuse o míře manipulace, jaké se občanovi dostává ze strany státních institucí, které platí ze svých daní. Z povahy své činnosti je frekventována zejména otázka řádného výkonu pravomocí policie a naopak jejich možných zneužívání. V této souvislosti se pak vyskytují úvahy o nutnosti rozličných kontrolních orgánů či tvorby kontrolních mechanismů, které by nezákonnostem bránily. Nejsem žádným příznivcem tvorby takovýchto mecha-

nismů, naproti tomu mám za to, že kterýkoliv občan, jenž má pocit, že se mu ze strany státního orgánu děje křivda, by měl mít právo říci to nahlas a se všemi argumenty, které pro své tvrzení má. Je jinou věcí, nakolik budou jeho stesky shledány důvodnými, a jsem přesvědčen, že většina myslících lidí si dokáže svůj názor udělat, má-li o to zájem, pouhým prostudováním textu relevantních listin. V 99 % případů nakonec shledá, že celá záležitost je příliš nepřehledná a nesrozumitelná pro to, aby bylo možné dospět k nějakému definitivnímu závěru, takže bude nezbytné vyčkat konečného rozhodnutí. Zbylým jedním procentem mohou být zjevné šikany a porušení zákona. Pokud se proti nim občan nebude bránit touto cestou, tj. prostě poukazovat na to, co se vůči němu děje, pak jde o formu protestu, která je zcela na místě a nelze ji komukoliv odírat.

S tím souvisí poznámka zcela poslední. Bylo připomenuto, za jakých podmínek lze občanovi ukládat povinnosti i to, že výslovně ve vztahu k zveřejňování výsledků přípravného řízení žádná norma neexistuje. Lze jistě spekulovat o tom, co lze považovat za maření objasňování a co nikoliv. Osobně se ale domnívám, že bude-li mít stát za potřebné svobodu zveřejňování v takovéto citlivé věci omezit, musí to učinit naprosto jasnou normou a nespolehat na výklady ex post. Jsem totiž přesvědčen, že k rovnosti stran v trestním řízení, resp. ke spravedlivému procesu patří i právo bezpečně vědět, co vše si v rámci řízení může obviněný dovolit.

Autor je advokátem v Praze.

OBČANSKOPRÁVNÍ ASPEKTY DOMÁČÍHO NÁSILÍ DE LEGE FERENDA

JUDr. ZDEŇKA KRÁLÍČKOVÁ, Ph.D.

I. ÚVOD

Problematicke domácího násilí není v právnícké literatuře publikované v České republice věnována taková pozornost, jakou jí ve svých odborných studiích věnují sociologové, psychologové, lékaři.¹⁾ Tato situace neodráží stav ve vyspělých zemích, kde se o dané věci mezi právníky nejen otevřeně hovoří a píše, ale přijímají se i zákony a další opatření proti domácímu násilí, což má nepochybně i silně preventivní význam.²⁾ Negativní jevy ve společnosti jako jsou agresivita, domácí násilí, týrání, zanedbávání a zneužívání dětí a nárůst kriminality dětí rodinu poznamenávají a mění, vytváří napětí, stresové situace a krizové stavy. V literatuře bylo uvedeno, že fenomén domácího násilí v české společnosti souvisí se sklony české rodiny k autoritářství spíše než k toleranci. Lze plně souhlasit s tím, že demokratické myšlení, vřidnost a tolerance česká rodina zatím plně nevnímá.³⁾ Stát se musí

s brutalitou a agresí uvnitř rodiny a dalšími aspekty moderní společnosti adekvátními prostředky vyrovnávat tak, aby poskytl ochranu těm, kteří ji potřebují, a současně nenarušil, eventuelně dokonce zcela nepřetrhal mnohdy křehké vztahy v rodinném kolektivu.⁴⁾ Nicméně někdy nezbývá než učinit radikální krok. Oběti násilí v rodině se totiž může stát kdokoli. Nejčastěji se však oběťmi domácího násilí stávají ženy a děti a rodina tak přestává plnit roli útočiště a stává se nebezpečným místem.⁵⁾ Odborníci se většinou shodují na tvrzení, že agresivní chování jako způsob řešení osobních problémů a rodinných či partnerských konfliktů je mnohdy z velké části naučené v dětství a mládí a je dáno přejímáním vzorů z původní rodiny. Je tedy nasnadě, že život v rodině zasažené domácím násilím nejen ničí život právě postižených osob, ale že ovlivní i chování jejich potomků, tedy životní styl a způsob řešení konfliktů a problémů dalších generací. Jedno francouzské pořekadlo sice říká „la vie

- 1) Výjimkou jsou díla *Huňková, M.*: Domácí násilí z pohledu českého práva. Právo a rodina, 2000, č. 10, str. 1–6, č. 11, str. 17–20, dále *Bednářová, Z.*: Pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem. Sociální politika, 2000, č. 5, str. 10–11, *Fenyk, J.*: Některé úvahy o postizitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměru de lege ferenda. Právní rozhledy, 2002, č. 12, str. 631, *Gilligan, J.*: Jak porozumět a předcházet násilí. Náhradní rodinná péče, 2002, č. 2, str. 46 a násl. *Magurová, Z.*: Právní aspekty domácího násilí, in *Ludská práva a právní status na prelome tisícročí*. Bratislava, Veda, SAV, 1999, str. 301 a násl., a dále publikace *Bílého kruhu bezpečí*, např. *Pomoc obětem domácího násilí*. Praha, Bílý kruh bezpečí, 1999, a *K problematice obětí trestných činů*. Praha, Bílý kruh bezpečí, 1995.
- 2) Pokud jde o vývoj v některých evropských zemích, srov. nové zákony proti domácímu násilí v Itálii, Rakousku a Německu a ohlasy v literatuře. Např. *Figone, A.*: La legge sulla violenza in famiglia. Il commento. Fam. e dir., č. 4, str. 355, a *Mottl, I.*: Alte und neue rechtliche Instrumente gegen Gewalt in der Familie. ÖJZ, 1997, č. 14/15, str. 542.
- 3) Viz *Radvanová, S.*: Stav české rodiny a rodinného práva v současné době. In *Sborník materiálů z konference ISFL. Právní praxe*, 1999, č. 2–3, str. 99.
- 4) K problematice tzv. rodinné terapie narušených intergeneračních vztahů srov. *Kovařík, J.*: Oidipus a pěstounská péče. Náhradní rodinná péče, 1999, č. 1, str. 4–6, a dále *Dunovský, J.*: Pěstounská péče: současnost a perspektivy. Sociální politika, 1993, č. 9, str. 9.
- 5) Srov. dílo *Giddens, A.*: Sociologie. Argo, 1999, str. 177, kapitola „Násilí v rodině“.

DISKUSE

priveé droit éntre murée“ (soukromý život má být obezděn), nicméně je jisté, že domácí násilí se děje v uzavřeném kruhu a není reálné, že se vyřeší samo, bez pomoci odborníků, státních orgánů, nestátních organizací, nás všech. Fenomén domácího násilí je tak věcí navýsost veřejnou, byť se odehrává za zavřenými dveřmi. Jako takový si zaslouží pozornost a komplexní řešení.

II. VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ

Domácí násilí je velmi těžké definovat. Jedná se totiž o nejnebezpečnější z forem agrese, která je nejvíce podceňována, je nejméně viditelná, kontrolovatelná a postižitelná.⁶⁾ Britská definice domácího násilí charakterizuje tento fenomén velmi široce jako „násilí fyzické, sexuální, mentální, emocionální, psychické nebo ekonomické zneužívání“. V materiálech Bílého kruhu bezpečí se lze setkat s názorem, že pod pojmem domácí násilí se mohou skrývat nesčetné projevy nerovnováhy moci v určité malé sociální skupině, rodině, společné domácnosti, mající příčiny v nezralosti partnera, touze prosadit moc, v neshodách, vlivu alkoholu, sexuálních požadavcích, citových vazbách nebo povahových rysech, obtížné ekonomické situaci, v problémech bydlení, tíživých životních podmínkách, chronickém nedostatku času, permanentním stresu, promiskuitě apod.⁷⁾

K domácímu násilí dochází podle odborníků obvykle z důvodu přílišné intenzity emocí mezi blízkými členy rodiny, u nichž se mísí často láska a nenávisť. Hádky, které propuknou v domácnosti, mohou vést k daleko většímu antagonismu než v kterémkoli jiném sociálním kontextu. Dalším problémem je, že domácí násilí bývá často do jisté míry tolerováno nebo dokonce schvalováno. Jeho sociálně přijatelná forma je sice poměrně omezená, nicméně tato forma může snadno přerůst v násilí daleko závažnější.⁸⁾

Domácí násilí bývá obvykle záležitostí dlouhodobou. Začíná pozvolna a nenápadně, avšak v průběhu doby má tendenci eskalovat: stává se častějším a krutějším.

Jde-li pak o klasifikaci forem útoků, je třeba uvést sexuální násilí či obtěžování, fyzické násilí až po mrzačení či dokonce usmrcení, emocionální a psychické týrání, za které lze pak považovat používání emocionálních ran a úderů v podobě ponižování, vyhrožování, vzbuzování strachu, psychohry, nesmyslných příkazů či ostentativního přehlížení pocitů jiné osoby, její zatlačování do závislé a bezvýhodné pozice apod. Dále je třeba zmínit i celkově hrubé chování včetně nadávek, omezování osobní svobody, zamezování kontaktů s rodinou a přáteli, kontrolování a zadržování peněz, neposkytování peněz na domácnost a děti apod. Pravidlem bývá kombinace více forem domácího násilí.

Pokud jde o okruh osob „postižených“ domácími násilím, je třeba říci, že mezi ně mohou patřit různé fyzické osoby, tedy současní nebo bývalí partneři, ať už různého nebo stejného pohlaví, rodiče a děti, kdy může jít o týrání dětí rodiči, o napadání rodičů dospívajícími dětmi, o útoky na osoby přestárlé, duševně nebo fyzicky postižené apod. K násilí může docházet také mezi sourozenci, ať už vlastními nebo tzv. nevlastními, zejména pak v tzv. rekonstruované rodině. Obecně lze říci, že k domácímu násilí dochází mezi osobami, které mají nebo měly mezi sebou někdy v minulosti intimní vztah, a to ve všech sociálních vrstvách, bez ohledu na vzdělání, životní styl, náboženské vyznání, věk, etnický původ apod.

Za možné následky domácího násilí jsou praxí označovány extrémní stres a trauma, strach, nejistota, ztráta sebevědomí, sebedestrukce, deprese a úzkost, nejistota a nevyrovnanost, závislost, pocity beznaděje a bezmocnosti a studu, poškození fyzického zdraví nebo i smrt.

⁶⁾ Viz *Bednářová, Z.*: Op. cit. v pozn. 1, str. 10.

⁷⁾ Srov. webové stránky <http://www.bkb/cz/go/nasilii> ze dne 4. 3. 2003.

⁸⁾ Tak *Giddens, A.*: Op. cit., str. 177.

DISKUSE

III. ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Před domácím násilím je třeba chránit ohrožené členy rodinné domácnosti bez ohledu na případné trestní stíhání „agresora“ tak, jak činí právní úpravy řady evropských zemí. Především je třeba danou problematiku zahrnout do nového občanského zákoníku, do části věnované rodinnému právu, např. do partie upravující manželské neboli rodinné bydlení, resp. rodinná domácnost, neboť k násilí dochází nejčastěji právě za zavřenými dveřmi domácnosti, kterou mohou tvořit jak manželé, tak osoby žijící společně bez uzavření manželství, ať již jsou stejného nebo různého pohlaví, a jejich děti, případně další osoby. Dále by měl být fenomén domácího násilí zohledněn v souvislosti s rozvodem manželství, vyživovací povinností mezi manžely a zejména pak mezi rozvedenými manžely.

Je jisté, že každé ustanovení může být v praxi zneužito. Nicméně neexistence ustanovení proti domácímu násilí je neudržitelným stavem. Lidský život, tělesné i duševní zdraví, spokojené dětství, všestranný zdravý vývoj dítěte jsou nepochybně hodnoty, které musí právní řád komplexně chránit, a to i proti takovým hodnotám, jako je právo spoluvlastníka nebo dokonce i výlučného vlastníka na užívání domu nebo bytu, na jeho zcizení, zatížení apod., pokud se v něm „odehrává“ rodinný život a je-li ohrožen domácím násilím.

Hmotněprávní úprava musí být doplněna také změnami v občanském soudním řádu. Jde především o možnost komplexního a rychlého řešení problémů způsobených domácím násilím, o adekvátní zásahy do rodinných vztahů v jejich patologické fázi, zejména v období před rozvodem manželství, v průběhu řízení o rozvod a po rozvodu. Obdobně by měla být řešena krizová situace osob žijících *more uxorio*, tedy bez uzavření manželství, a problémy soužití osob téhož pohlaví.

IV. NÁVRH
KONKRÉTNÍHO ŘEŠENÍ

Návrh paragrafového znění druhé části nového občanského zákoníku nazvané „Rodinné právo“ obsahuje nejen materii v současné době začleněnou do zákona o rodině, ale i problematiku manželského majetkového práva a manželského neboli rodinného bydlení, jeho ochranu.⁹⁾ Především je nutné zmínit následující ustanovení, které zřejmě vyvolá živou diskusi:

§ R59

(1) „*Má-li jen jeden z manželů právo nakládat domem nebo bytem, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny, a tohoto domu nebo bytu je k bydlení manželů nebo rodiny nezbytně třeba, musí se zdržet všeho a předejít všemu, co by mohlo bydlení znemožnit nebo ohrozit. Stejně platí, jestliže takové právo mají oba manželé. Zejména nesmí bez písemně daného souhlasu druhého manžela dům nebo tu jeho část, která slouží k bydlení manželů nebo rodiny, nebo byt zcizit nebo k nim zřídit jiné právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny.*“

(2) „*Obdobně platí, jsou-li manželé společnými nájemci domu nebo bytu, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny. Nájem domu nebo bytu, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny, jeden z manželů zejména nesmí ukončit nebo omezit právem, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny, bez písemně daného souhlasu druhého manžela.*“

Je možné mít za to, že za navrhovaná ustanovení chránící rodinný dům nebo byt by mohla být vložena ustanovení proti domácímu násilí. Především by mělo být upraveno právo soudu omezit ná-

⁹⁾ Srov. dílo Eliáš, K., Zuklínová, M.: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Linde Praha, a. s., 2001, str. 159 a násl., dále pak viz stránky <http://www.obcanskepravo.juristic.cz> ze dne 18. 2. 2002.

DISKUSE

silníka v užívání domu nebo bytu ve společném jmění manželů, podílovém spoluvlastnictví nebo i výlučném vlastnictví, společném nebo i výlučném nájmu, nebo jej z tohoto užívání zcela vyloučit, a to na dobu nezbytně nutnou tak, aby si týraní členové rodiny mohli adekvátně situaci upravit své poměry, zejména zajistit nové stabilní bydlení, nejdéle však např. po dobu šesti (tří) měsíců. Je na zvážení, zda upravit právo soudu uložit násilníkovi povinnost „neužívat“ dům nebo byt nebo se přímo „vzdálit“ z jeho bezprostředního okolí, nekontaktovat ostatní členy domácnosti, nepřibližovat se ke škole svých dětí, místu zaměstnání svého partnera apod. Nicméně je jisté, že soudní rozhodnutí v těchto věcech by mělo být doprovázeno úpravou vyživovací povinnosti a povinnosti hradit náklady domácnosti, především nájemného a služeb.

Pokud jde o nový občanský zákoník, ustanovení proti domácímu násilí zařazená do části „Rodinné právo“ by mohla znít takto:

§ R60a

(1) „Jestliže se z důvodu fyzického násilí, sexuálního násilí nebo psychického násilí anebo hrozby tohoto násilí ve vztahu k manželovi nebo osobě blízké, která bydlí ve společném domě nebo bytě nebo která je nebo byla v intimním poměru, stalo další spolužití nesnesitelným, může soud na návrh jednoho z manželů omezit užívací právo druhého manžela k domu nebo bytu patřícímu do společného jmění manželů, případně jej z užívání úplně vyloučit.“

(2) „Ze stejných důvodů může soud omezit nebo zcela vyloučit užívací právo druhého manžela nebo rozvedeného manžela k domu nebo bytu ve společném nájmu bytu manžely.“

(3) „Užívací právo manžela, kterému svědčí výhradní vlastnické nebo jiné věcné právo k domu nebo bytu nebo výlučný nájem bytu služebního, zvláštního určení nebo bytu v domě zvláštního určení (bytu, o kterém to stanoví zvláštní zákon) může soud omezit nebo zcela vyloučit obdobně.“

(4) „Obdobně může být rozhodnuto o omezení nebo vyloučení užívacího práva domu

nebo bytu druhá nebo zapsaného partnera.“

(5) „O omezení nebo vyloučení užívacího práva domu nebo bytu může být rozhodnuto nejdéle na dobu šesti (tří) měsíců. Ze závažných důvodů může být omezení nebo vyloučení užívacího práva prodlouženo.“

§ R75

(3) „Jestliže se rozvedený manžel za trvání manželství anebo po rozvodu manželství vůči druhému manželovi nebo osobě blízké, která s ním žila ve společné domácnosti, dopouštěl nebo dopouští fyzického násilí nebo psychického násilí, rozhodne soud, že nemá právo na bytovou náhradu.“

§ R69

(4) „Ustanovení odstavce 1 a 2 se obdobně užití i tehdy, jestliže návrh na rozvod podal rozvedený manžel, na kterém bylo po dobu trvání manželství páčáno fyzické, sexuální nebo psychické násilí nebo hrozba tohoto násilí, nebo bylo-li toto násilí páčáno na jeho děti.“

Z podstaty věci vyplývá, že soudní rozhodnutí ve věcech domácího násilí musí být vyneseno bez zbytečného odkladu, avšak tak, aby činilo základ pro případné „konečné rozhodnutí“ ve věci řešení manželského, partnerského nebo rodinného konfliktu, tedy např. ve věci řízení o rozvod manželství a o následné vyživovací povinnosti mezi manžely. Jde tedy o to, aby bylo v občanském soudním řádu zakotveno *expressis verbis* speciální předběžné opatření ve věci domácího násilí, aby tato předběžná opatření byla předběžně vykonatelná a aby na řízení nalézací navázalo promptně řízení exekuční.

Jde-li o občanský soudní řád, ustanovení proti domácímu násilí zařazená mezi předběžná ustanovení by mohla znít takto:

§ 76b

„Ve věci fyzického násilí, sexuálního násilí nebo psychického násilí nebo hrozby tohoto násilí může předseda senátu předběžným

DISKUSE

opatřením nařídit, aby osoba důvodně podezřelá z tohoto násilí nevstupovala dočasně do domu nebo bytu, ve kterém bydlí jeho manžel nebo partner nebo příbuzný nebo osoba blízká anebo osoba, která je v jeho péči nebo v péči jeho partnera. Ustanovení § 76a odst. 2, 3, 4 se použijí obdobně.“

V. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVY

Problematika domácího násilí je právně upravena v Rakousku a v Německu a nově také v Itálii (zákon L 4. 4. 2001, n. 154) a ve Slovenské republice (zákon č. 526/2002 Z. z., kterým sa mení občiansky zákonník, zákon č. 424/2002 Z. z., kterým sa mení občiansky súdny poriadok).

Italská právní úprava začleněná do občanského zákoníku (Art. 342 bis. Art. 342 ter CC) umožňuje soudci zabývat se problémem domácího násilí komplexně. Soudce tedy může rozhodnout zejména o tom, aby se násilník (ať už manžel nebo druh nebo jiná blízká osoba) vzdálil z rodinné domácnosti (*l'allontanamento*), aby se nepřibližoval místu výkonu práce osoby týrané, místu jejího původního bydliště, místu vzdělávání dětí apod., a aby platil pravidelně výživné s tím, že příslušná suma bude strhávána plátcem mzdy. Soudce má možnost kontaktovat ostatní státní orgány a centrum rodinné mediaci. Délka opatření může být stanovena maximálně na šest měsíců a dále může být prodloužena ze závažných důvodů na nezbytnou dobu.

Slovenská hmotněprávní úprava proti domácímu násilí je začleněná do občanského zákoníku, a to jednak mezi ustanovení upravující bezpodílové spoluvlastnictví manželů (nový § 146 odst. 2 OZ) a společný nájem bytu manžely (nový § 705a a § 712a odst. 8 OZ). Právní úprava tak v podstatě chrání pouze manžela před manželem – násilníkem, resp. rozvedeného manžela, nikoli např. družku před druhem, event. osoby téhož pohlaví. Zákon sice hovoří o osobách blízkých, nicméně vždy musí žít společně s manžely buď v domě nebo v bytě ve společném vlastnictví nebo ve společném nájmu. Je-li manžel – násil-

ník výlučným vlastníkem rodinného domu nebo bytu, předmětná ustanovení nelze užít. Pokud jde o vymezení pojmu domácí násilí, zákon jej vymezuje jako fyzické nebo psychické násilí anebo hrozba takového násilí ve vztahu k manželovi, resp. rozvedenému manželovi, anebo k osobě blízké, která bydlí ve (manželům) společném domě nebo bytě, jestliže se stalo další spoluzítí nesnesitelným.

Slovenská procesněprávní úprava proti domácímu násilí je obsažena v občanském soudním řádu, v ustanoveních upravujících předběžná opatření [§ 76 odst. 1 písm. g) o.s.p.]. Je zde výslovně zakotveno, že předběžným opatřením může soud uložit účastníkovi zejména, aby nevstupoval dočasně do domu nebo bytu, ve kterém bydlí osoba blízká nebo osoba, která je v jeho péči (*v jeho starostlivosti*) anebo ve výchově (*vo výchove*), ve vztahu ke které je důvodně podezřelý z násilí. Mezi novinky slovenského procesu dále patří úprava lhůt k vydání předběžného opatření. Zásadně platí, že soud má povinnost o předběžném opatření rozhodnout bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od podání návrhu. Jestliže soud rozhoduje ve věci nezletilých dětí nebo osob ohrožených násilím, rozhodne bez zbytečného odkladu nejpozději do sedmi dnů od podání návrhu, resp. od odstranění vad podání (§ 75 odst. 2 o.s.p.). Jestliže odvolací soud zruší rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na vydání předběžného opatření, soud rozhodne opětovně o předběžném opatření ve lhůtách uvedených výše (srov. § 75 odst. 3 o.s.p.).

VI. ZÁVĚR

Závěrem je nutné konstatovat, že fenomén domácího násilí vyžaduje rázný a především komplexní přístup zákonodárce, nikoli tedy pouze vytvoření prostoru pro kriminalizaci pachatelů, ale zejména přijetí norem pro řešení osobní, majetkové a především bytové situace členů rodiny nebo společné domácnosti násilníka. Jde totiž jak o řešení konkrétní dané svízelné situace osob po-

DISKUSE

stižených domácím násilím, tak hlavně o budoucnost těchto osob, mezi které často patří děti, tedy o zajištění blaha nezletilých dětí, ať už přímých obětí domácího násilí nebo obětí nepřímých, tj. dětí přihlížejících týrání svých matek apod.

Domácí násilí vyžaduje i jiné nazírání ze strany státních orgánů. Není jen britskou realitou, že úřady často podezřívají ženy, které si přicházejí stěžovat na domácí násilí, z účelového přehánění, jehož cílem je co nejrychleji získat byt.¹⁰⁾ Lze souhlasit s názorem, že oběť domácího násilí potřebuje být vzdálena z dosahu agresora i

ned, resp. co nejdříve, a že útěk oběti do azylového domu je záležitostí provizorní.¹¹⁾ Je třeba dodat, že společnost jako celek by neměla přivírat oči před domácím násilím a jinými rodinnými konflikty. Lidské problémy není možné bagatelizovat, domácí násilí nelze tolerovat a oběť nesmí být jakkoli diskriminovaná. Nepříznivými následky, a to i v civilní sféře, musí být stížen pachatel, nikoli jeho oběť.

Autorka je odbornou asistentkou na Právnické fakultě MU v Brně a advokátkou v Brně.

N Á Z O R

KOMUNIKAČNÍ KOMPETENTNOST JAKO PŘEDPOKLAD ÚSPĚŠNÉHO PŮSOBENÍ V ADVOKACII

JUDr. PETR POUR, CSc.

Naprostá většina z nás – bez ohledu na pracovní zařazení – opakovaně zažila následující situaci: Prosazovali jsme klientův či svůj nárok, jehož oprávněností jsme si byli jisti a protistrana nás přesto nerespektovala, ignorovala. Jindy jsme naopak odmítali něčí zcela nepochybně neoprávněný požadavek a protistrana nás ani nebyla ochotna vyslechnout, tím méně pak nám vyhovět. Čím jistější jsme si byli tím, že právo je jasně na naší straně, tím více nás chování protistrany vyvádělo z míry. Zdá se, že takovéto situace jsou věčné. Jen životem nedostatečně poučení jedinci mívají pocit, že existence jasně definovaného právního stavu či zjevná protiprávnost samy o sobě stačí k prosazení práva a ke kultivaci lidského chování.

Co je tím fenoménem, který významně zvyšuje úspěšnost, profesionalitu, ale také autoritu a oblíbenost osob profesně působících v jakékoli oblasti, včetně advokacie? Kromě dobré orientace v odborné problematice příslušné oblasti působení, osobní a místní znalosti, systematické a hluboké znalosti práva a souvisejících disciplín, je to nepochybně tzv. **komunikační kompetentnost**.

¹⁰⁾ K tomu *Giddens, A.*: Op. cit., str. 178.

¹¹⁾ Srov. *Huňková, M.*: Op. cit., č. 11, str. 18.

N Á Z O R

V uvedených souvislostech za komunikační kompetentnost považujeme způsobilost efektivního komunikování, zejména v profesně klíčových komunikačních situacích.

Je skutečně způsobilost efektivního komunikování – komunikační způsobilost pro práci advokáta tak důležitá? Jde spíše o řečnickou otázku. Pokud bych pozměnil známý bonmot o významu komunikace pro management a přesunul ho do oblasti advokacie, mohl by znít takto: **„Komunikace je duší advokacie.“** Doceňuje však současný systém přípravy a dalšího vzdělávání advokátů tuto skutečnost? Z článku Václava Mandáka¹⁾ i z osobního setkání s ním soudím, že ano. Podobně jako jiné sektory doceňující význam komunikování je však česká advokacie patrně teprve na počátku cesty správným směrem. Jistý náskok v tomto ohledu má před advokacii státní zastupitelství, disponující videokazetou, obsahující doporučení k vedení výslechu obviněného a svědka v řízení před trestním soudem.²⁾ Není mi znám způsob využití uvedené pomůcky ve vzdělávacím systému státního zastupitelství, ani to, zda jde o pomůcku jedinou. Ze své osobní zkušenosti však mohu konstatovat, že existují úseky, které v otázce rozvoje komunikační kompetentnosti svých pracovníků zareagovaly zřejmě dříve a jsou tedy patrně i dál. Jedním z takových úseků je daňová správa a její vzdělávací systém. Od září 2001 tu je realizován výcvikový program rozvíjející komunikační kompetentnost pracovníků správce daně pro protokolovaná ústní jednání, výslechy svědků a osob přezvědnych při správě daní. Využívá výcvikové videonahrávky profesních komunikačních situací, simulující nejčastější a nejproblematičtější typy ústních jednání a výslechů. Program je propojen s využitím studijně pracovních listů obsahujících poznatky a doporučení pro přípravu, realizaci a využívání výsledků protokolovaných ústních jednání a výslechů. Současně je kontaktem s účastníky programu (v květnu 2003 šlo již o více než 50 účastnických skupin z celé ČR) připravována již třetí revize studijních pomůcek a připravuje se natáčení nové, významně upravené podoby výcvikových videonahrávek.

Mezi komunikačními partnery zaměstnanců územních finančních orgánů bývají i advokáti, vesměs v roli daňových poradců. Lze předpokládat, že obě komunikační protistrany většinou preferují komunikaci typu kooperace a spolupráce před komunikací soupeřivou a konfrontační. Tento základní trend lze plně vztáhnout i na bezprostřední ústní komunikace při správě daní. Cestou, jak bránit zbytečně konfliktním a traumatizujícím komunikacím při správě daní (ale i jinde), je systematické budování komunikační kompetentnosti u profesionálních sil a aspoň komunikační osvěta u neprofesionálů.

Zájmem daňové správy je kultivace obou stran komunikační rovnice. Není tedy „ničím proti ničemu“ podělit se s potenciálními komunikačními partnery o část své zkušenosti s utvářením komunikační kompetentnosti. V prvé řadě jde o příspěvek k diskusi o koncepci – východiscích programu, jehož posláním je utvářet a rozvíjet komunikační kompetentnost v profesích s významným zastoupením práva.

KONCEPCE – VÝCHODISKA UTVÁŘENÍ KOMUNIKAČNÍ KOMPETENTNOSTI BUDOUCÍCH ADVOKÁTŮ

S ohledem na podobnosti i odlišnosti obou úseků lze při další cestě za adekvátní komunikační kompetentností budoucích advokátů doporučit respektování následujících východisek:

1. V práci advokáta nelze nekomunikovat. Komunikace se tu uskutečňuje v písemné, ústní, elektronické, vizuální i jiné podobě.

¹⁾ Mandák, V.: USA: Nácvik výslechové praxe. Bulletin advokacie, 2003, č. 2, s. 76–77.

²⁾ „Základy vedení výslechu v řízení před trestním soudem“. Ministerstvo spravedlnosti USA a Nejvyšší státní zastupitelství ČR 2001 (dabing 2002).

N Á Z O R

Znalost (stejně jako neznalost) výhod a nevýhod těchto forem komunikace má pro komunikování advokátů větší strategicko-taktický význam než se obecně soudí. Neméně význam má také respektování existujících požadavků neprávnických vědních disciplín na efektivní komunikování. Právní přípravy tyto skutečnosti obvykle nezahrnují.

2. Atributem komunikování advokáta je právní relevance. Produkty písemné komunikace jsou častými listinnými důkazy. V případě ústních komunikací má rozhodující právní význam jejich protokolární dokumentování – protokoly.

3. Komunikaci právně významnou lze úspěšně realizovat jen za podmínky adekvátní právní orientovanosti. Ta je východiskem pro celkový přístup ke komunikování. Psychologické, popř. psychologicko-komunikační přípravy tyto skutečnosti obvykle nezahrnují, popř. obcházejí.

4. Pouhá právní připravenost advokáta, byť vynikající, pro optimální profesní komunikování nedostačuje. Na jejím pozadí a s jejím zohledněním je třeba tvořivě využít doporučení dalších disciplín, významných pro komunikování, popř. významných jen pro zcela konkrétní komunikační situace. Jde zejména o nezbytnost respektování požadavků profesní etiky, vědy o komunikaci, aplikované psychologie, kriminalistické taktiky, ale stále častěji také kulturní antropologie, viktimologie, psychiatrie apod. Právě v prolnutí a synergii práva a zmíněných disciplín je cesta k vytvoření, popř. zdokonalování metodiky a taktiky profesního komunikování.

5. Taktiku a metodiku komunikování s vysokou praktickou využitelností v advokacii lze úspěšně vytvořit a zdokonalovat tehdy, když ji lze vztáhnout ke zdařile identifikovaným komunikačním situacím, spojeným s profesí advokáta, s jeho pracovním zařazením, místem.

6. V advokátní profesi lze identifikovat jednak standardní, jednak mimořádné, obtížné komunikační situace. Hranice mezi nimi nelze stanovit přesně. Příprava pro práci advokáta by měla zahrnovat přípravu pro obojí druh situací.

7. Zvládnutí standardních komunikačních situací začínajícím advokátem lze dosáhnout relativně snadněji, a to zejména tehdy, nejde-li o komunikaci s vysokým zastoupením neprávnických, zejm. psychologických a psychologicko-komunikačních problémů. V případě obtížných komunikačních situací lze úspěch očekávat až při zvládnutí speciálních komunikačních postupů a po osvojení komunikačních dovedností. To trvá podstatně déle.

8. Příprava advokátů pro současné profesní komunikování je především záležitostí cílevědomého komunikačního dovednostního výcviku, doplněného řízeným komunikačním sebezdokonalováním.

9. Takto koncipovaný výcvikově-vzdělávací program musí zohlednit požadavky komplexnosti a víceoborového přístupu ke komunikačním situacím. I v případě komunikování advokáta jde často o současné respektování nejen právních a profesně-etických hledisek, ale také hledisek jiných – výše zmiňovaných. To současně nárokuje u nových advokátů potřebu vytváření tomu odpovídající komplexní, víceoborové komunikační kompetentnosti.

10. Pokud je rozvíjení komunikační kompetentnosti součástí programu průběžného vzdělávání advokátů, je velmi vhodné příslušné přípravy koncipovat jako diagnosticko-vzdělávací akce. Praktické, nezprostředkované „prvoliniové“ zkušenosti účastníků vzdělávání s reálným průběhem profesních komunikačních situací jsou nesmírně cenným zdrojem informací pro odborné garanty a lektory příprav tohoto typu. Díky těmto informacím lze zpřesňovat koncepci, cíle, upravovat metodiku, použité didaktické metody a postupy, přepracovávat učební pomůcky (včetně výcvikových videonahrávek) i nástroje ověření účinnosti i kvality výcvikově-vzdělávacích akcí.

Autor působí jako samostatný konzultant v oboru obtížné komunikace.

1) INFORMACE O 7. SCHŮZI PŘEDSTAVENSTVA ČAK KONANÉ DNE 13. 5. 2003

Vedle obvyklých agend, jimiž se představenstvo zabývá pravidelně (kontrola zápisu z minulé schůze, zpráva o činnosti členů představenstva a projednání agend pozastavování činnosti) se představenstvo prioritně zabývalo stavem příprav **zákona o insolvenčních správcích**. JUDr. Balík informoval členy představenstva o tom, že práce na novém znění toho zákona nepokračují a s největší pravděpodobností se návrh tohoto zákona letos na pořad jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR nedostane. ČAK se ujala dalšího zpracovávání a svůj návrh předloží MS ČR. V této souvislosti JUDr. Balík informoval členy představenstva o odpovědi na článek dr. Deutsche, uveřejněný v Konkursních novinách. Odpověď předsedy představenstva ČAK bude v Konkursních novinách uveřejněna.

JUDr. Balík seznámil dále přítomné členy představenstva se stavem příprav novely **zákona o boji proti organizovanému zločinu**, zejména o jednání s finančně analytickým výborem MF ČR. Při těchto jednáních ČAK prosazuje stanovisko o úplném nebo alespoň částečném vyřazení advokáta z okruhu „osob povinných“. V rámci projednávání tohoto zákona byli osloveni i někteří poslanci. Po obsáhlé diskusi představenstvo rozhodlo požádat Ústav státu a práva o zpracování stanoviska i s přihlednutím k právní úpravě evropské.

Další významnou novelou byla **novela zákona o advokacii**, jejíž zásady v paragrafovaném znění byly po připomínkách z diskuse schváleny.

Představenstvo dále schválilo usnesení o **organizaci studijní a legislativní činnosti ČAK** a jmenovalo předsedy sekcí, a dále schválilo **usnesení o zápočtu praxe advokátních koncipientů**.

Představenstvo vzalo na vědomí zprávu o červnovém pražském **zasedání FBE** a zprávu o stavu jednání **ČAK a CCBE** v otázce výše příspěvku.

Protože i letos se uskuteční tradiční **společné zasedání představenstev ČAK a SAK**, projednalo představenstvo navrhovaný termín a organizaci tohoto společného zasedání.

Následně byla schválena **anketa internetové rady**, jejímž cílem je shromáždění informací od advokátů pro budoucí změnu webové stránky ČAK.

Představenstvo se zabývalo **stavem nemovitosti v majetku ČAK** a způsobem jejich využívání, nutností jejich oprav a údržby a dále rozhodovalo o příspěvcích pro Transparency International ČR na aktualizaci databáze vzorů zápisů do obchodního i jiných rejstříků.

JUDr. Martin Vychopeň

2) ŽÁDOST O VYPLNĚNÍ ANKETNÍHO LÍSTKU O INTERNETOVÝCH STRÁNKÁCH ČAK

Milé kolegyně, milí kolegové,

zajisté ve svém okolí i na stránkách Bulletinu advokacie zjišťujete, že technika kolem nás se vyvíjí milovými kroky. Před 15 lety byly novinkou faxy, před deseti počítače, před čtyřmi lety internet.

Česká advokátní komora chce jít s dobou a reagovat na ni i na podmínky okolí. Proto vám předkládáme anketu týkající se používání počítačů, internetu a e-mailů.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

Vyplněním anketního listku, který je vložen do tohoto čísla, pomůžete při tvorbě internetových stránek České advokátní komory a při rozhodování o způsobu distribuce informací od nás k vám a naopak.

Za přípravu anketní akce touto formou děkuji JUDr. Daniele Kovářové a PhDr. Přemyslu Svobodovi.

Za Českou advokátní komoru pověřený člen představenstva

JUDr. Martin Vychopeň

3) POJĎTE S NÁMI DĚLAT NĚCO PRO VÁS ANEB VÝZVA KE SPOLUPRÁCI

Vážené kolegyně, milí kolegové,

v článku, otištěném v tomto čísle, vás JUDr. Vladimír Papež seznámil s novou organizací legislativní a studijní činnosti ČAK. Víte tedy, že vedle volených orgánů – představenstva, kontrolní rady a kárné komise vznikly pracovní a poradní orgány ČAK nazvané sekce a zabývají se

- **trestním právem**
- **ústavním a správním právem**
- **občanským, rodinným a pracovním právem**
- **obchodním a úpadkovým právem**
- **právem duševního vlastnictví**
- **advokátním právem a advokátním tarifem**
- **komunitárním právem**
- **dějiny advokacie**
- **mezinárodní oblastí**
- **legislativně-organizační oblastí.**

Výčet není konečný a možná bude v budoucnu rozšířen. Nyní však všechny tyto sekce uvítají zájemce z řad advokátů, kteří jsou ochotni věnovat část svého volného času, schopností a energie práci pro ČAK a v konečném důsledku sami pro sebe.

Žádáme všechny zájemce, aby svůj zájem projevili písemně, nejlépe elektronickou poštou na adresu sekretariátu ČAK (sekr@cak.cz) a v dopise uvedli své jméno, sídlo kanceláře, telefon, mobil, fax a e-mail a označili oblast, ke které mají nejbližší a které by se chtěli věnovat. Uvítáme, když současně uvedete své zkušenosti z označené oblasti, příp. též publikační a jinou odbornou činnost. V úvodu dopisu uveďte výrazné heslo: „**spolupráce**“.

JUDr. Daniela Kovářová

4) NIKOLI SLEPĚ ANEB NAD JEDNOU PLNOU MOCÍ

„Je mi známo, že podle smlouvy příkazní náleží advokátovi odměna za poskytnutou právní pomoc a náhrada hotových výloh, případně náhrada za ztrátu času. Zavazuji se tuto odměnu a náhradu zaplatit, kdykoli mi bude účtována, společně a nerozdílně s těmi, kteří společně se mnou udělili zmocnění bez ohledu na to, zda a v jaké výši byla přisouzena vůči odpůrci.“

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

Tento odstavec obsahuje (kromě dalších nezávadných) formulář plné moci, který byl do nedávné minulosti k dostání v prodejně právnícké literatury v Praze, Národní 16, za částku 1 Kč. Povšimněte si prosím slov: **kdykoli mi bude účtována**. Slovo „kdykoli“ je v textu uvedeno zřejmě nesprávně, když by bylo namíste použít spojku „jakmile“. Smyslem této věty totiž není stanovení termínu splatnosti odměny, ale ujednání o povinnosti klienta zaplatit fakturu, jakmile mu bude vystavena.

Na chybu ve formuláři byl upozorněn výbor ČAK pro advokátní tarif (nyní sekce pro advokátní právo a advokátní tarif) advokátem, zakoupivším formulář plné moci, u něhož v důsledku postupu podle textu obsaženého v ní došlo k promlčení jeho nároku na odměnu.

Upozorňujeme proto advokáty, že mnohé vzory mohou obsahovat chyby, za které ČAK samozřejmě nenese žádnou odpovědnost. Vyzýváme dále advokáty, aby slepě nepřebírali formuláře a vzory právních úkonů, ať již je zakoupí v kterékoli prodejně či naleznou na internetu nebo jiném médiu. Pokud pak jde o obsah plné moci, postačí obecná a velmi stručná formulace (např. k zastupování v řízení). Další ujednání, zvláště týkající se odměny, pak by měla obsahovat příkazní či jiná smlouva uzavřená mezi advokátem a klientem. Nelze přehlédnout, že plná moc je předkládána soudy a státním orgánům a že ujednání o odměně advokáta stejně jako jiná ujednání mezi advokátem a klientem jsou kryta povinností mlčenlivosti.

JUDr. Daniela Kovářová

5) INFORMACE O VÝSLEDKU ADVOKÁTNÍCH ZKOUŠEK A UZNÁVACÍCH ZKOUŠEK KONANÝCH V PRVNÍM POLOLETÍ 2003

A) ADVOKÁTNÍ ZKOUŠKY

V prvním pololetí 2003 se konaly advokátní zkoušky ve dvou termínech, a to

1. ve dnech 3. – 5. 3. 2003 – písemná část zkoušek
17. – 19. 3. 2003 – ústní část zkoušek,
2. ve dnech 5. – 7. 5. 2003 – písemná část zkoušek
19. – 21. 5. 2003 – ústní část zkoušek.

Ad 1:

K termínu podání přihlášek na tento zkušební termín, tj. k 10. 1. 2003, se přihlásilo 113 žadatelů o složení advokátní zkoušky, z toho 18 žadatelů o vykonání zkoušky opravné.

O uznání jiné právní praxe za praxi advokátního koncipienta současně se žádostí o vykonání advokátní zkoušky požádalo 15 uchazečů. Ve 14 případech předseda ČAK žadatelům jinou právní praxi uznal za praxi advokátního koncipienta v rozsahu, aby byla splněna podmínka stanovená v § 5 odst. 1 písm. c) zákona o advokacii, potřebná pro umožnění vykonání advokátní zkoušky. V jednom případě nebylo žádosti vyhověno.

Opravnou zkoušku skládali 4 žadatelé z jednoho zkušebního oboru, 6 žadatelů ze dvou zkušebních oborů a 8 žadatelů skládalo zkoušku v celém rozsahu.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

Pro výkon advokátních zkoušek bylo ustanoveno 8 zkušebních pětičlenných senátů. Písemné části zkoušky se podrobilo 92 uchazečů, ústní části zkoušky se podrobilo 97 uchazečů (5 uchazečů opakovalo zkoušku z oborů, u kterých není zkouška písemná).

U advokátní zkoušky uspělo 78 kandidátů, z toho 17 s prospěchovým stupněm výtečně.

Výtečně prospěli tito kandidáti:

JUDr. Denisa CAGAŠOVÁ, AK Brno
Mgr. Jaroslav BOUČEK, AK Praha
Mgr. Stanislav BÍLEK, AK České Budějovice
Mgr. Veronika BÍLKOVÁ, AK Brno
Mgr. Martina DOKOUPILOVÁ, AK Praha
Mgr. Lukáš HRABEC, AK Ostrava
Mgr. Ing. Jan KLIK, AK Plzeň
JUDr. Jana KLÁPŠTOVÁ, AK Praha
Mgr. Václav KNOTEK, AK Praha

JUDr. Ing. Jan KOTIL, AK České Budějovice
Mgr. Tomáš KOCOUREK, AK Praha
Mgr. Tomáš PORUPKA, AK Praha
Mgr. Marie ŠEBELOVÁ, AK Praha
Mgr. Pavel STRUMINSKÝ, AK Haviřov
Mgr. Kamila STEINBACHOVÁ, AK Praha
Mgr. Klára ŠTROHOVÁ, AK Praha
Mgr. Dušan ZACH, AK Praha

Zkoušku nesložilo 19 kandidátů, z toho 10 kandidátů z jednoho zkušebního oboru, 3 kandidáti ze dvou zkušebních oborů, 1 kandidát ze tří zkušebních oborů, 2 kandidáti ze čtyř zkušebních oborů, 3 kandidáti ze všech pěti zkušebních oborů (dva kandidáti v průběhu zkoušky od zkoušky odstoupili). Neúspěšné složení zkoušky podle zkušebních oborů: 13x trestní právo, 11x obchodní právo, 9x občanské, rodinné a pracovní právo, 5x ústavní a správní právo, 4x předpisy o poskytování právních služeb.

Ad 2:

K termínu podání přihlášek na tento zkušební termín, tj. k 28. 2. 2003, se přihlásilo 110 žadatelů o složení advokátní zkoušky, z toho 28 žadatelů o vykonání zkoušky opravné.

O uznání jiné právní praxe za praxi advokátního koncipienta současně se žádostí o vykonání advokátní zkoušky požádalo 12 uchazečů. Ve všech případech předseda ČAK žadatelům jinou právní praxi uznal za praxi advokátního koncipienta v rozsahu, aby byla splněna podmínka stanovená v § 5 odst. 1 písm. c) zákona o advokacii, potřebná pro umožnění vykonání advokátní zkoušky.

Opravnou zkoušku skládalo 5 žadatelů z jednoho zkušebního oboru, 12 žadatelů ze dvou zkušebních oborů a 11 žadatelů skládalo zkoušku v celém rozsahu.

Pro výkon advokátních zkoušek bylo ustanoveno 7 zkušebních pětičlenných senátů.

Písemné části zkoušky se podrobilo 86 uchazečů, ústní zkoušce se podrobilo 92 uchazečů (6 uchazečů skládalo zkoušku z oborů, u nichž není zkouška písemná).

U advokátní zkoušky uspělo 80 kandidátů, z toho 19 s prospěchem výtečně.

Výtečně prospěli tito kandidáti:

Mgr. Helena BOUDNÁ, AK Praha
Mgr. Ivo ĎOPAN, AK Ústí nad Orlicí
Mgr. Antonín HAVELKA, AK Praha
Mgr. Linda HENZÉLYOVÁ, AK Kroměříž
Mgr. Ondřej HOJGR, AK Olomouc
JUDr. Brigita KREJČÍ, AK Pardubice
Mgr. Lucie KEMPNÁ, AK Ostrava

Mgr. Lukáš KROB, AK Praha
Mgr. Jitka MICHÁLKOVÁ, AK Praha
Mgr. Jan NAJMAN, AK Praha
Mgr. Danko OŘÍŠKOVÁ, AK Praha
Mgr. Marta PALÍNKOVÁ, AK Brno
Mgr. Miroslava PAVLŮ, AK Mladá Boleslav
JUDr. Ing. Daniel SRNEC, AK Praha

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

PhDr. Mgr. Darina ŠVÁBOVÁ, AK Pardubice
Mgr. Markéta TILLEROVÁ, AK Praha
Mgr. Radek VONDRÁČEK, AK Kroměříž

Mgr. Roman VEREŠPEJ, AK Brno
Mgr. Magda VOZDECKÁ, AK Praha

Zkoušku nesložilo 12 kandidátů, z toho 7 kandidátů z jednoho zkušebního oboru, 4 kandidáti ze dvou zkušebních oborů, 1 kandidát ze tří zkušebních oborů. Neúspěšné složení zkoušky podle zkušebních oborů: 5x trestní právo, 4x obchodní právo, 4x občanské, rodinné a pracovní právo, 4x ústavní a správní právo, 1x předpisy o poskytování právních služeb.

B) UZNÁVACÍ ZKOUŠKY

Uznávací zkoušky se konaly dne 28. 3. 2003. Přihlášku k vykonání zkoušky podalo 15 žadatelů, ke zkoušce se dostavilo 12 žadatelů.

Pro výkon uznávacích zkoušek byl ustanoven jeden zkušební senát, sestavený z členů zkušební komise ovládající jazyky, v nichž podle volby žadatelů o výkon zkoušky bude zkouška skládána.

Otázky, které byly předmětem zkoušky, byly vylosovány ze souboru otázek za přítomnosti notářky. Pro úspěšné složení zkoušky bylo požadováno 15 správných odpovědí z dvaceti položených otázek. Správné zodpovězení otázek se hodnotí jedním bodem, tedy pro zdárné absolvování uznávací zkoušky bylo potřebné získat 15 bodů.

Zkoušku skládali 3 uchazeči v jazyce českém, 3 uchazeči v jazyce anglickém, 6 uchazečů v jazyce německém.

Bodové hodnocení kandidátů: 3 kandidáti získali 19 bodů, 3 kandidáti získali 18 bodů, 1 kandidát získal 17 bodů, 2 kandidáti získali 16 bodů, 2 kandidáti získali 15 bodů, 1 kandidát získal 11 bodů.

Z uvedeného bodového hodnocení výsledků zkoušky je patrné, že uznávací zkoušku složilo úspěšně jedenáct kandidátů, jeden u zkoušky neuspěl.

*JUDr. Lygie Snášelová, vedoucí
hospodářského a organizačního odboru ČAK*

6) KURZ NĚMČINY PRO ADVOKÁTY

bude již tradičně zahájen a pokračovat od září ve třetím patře ČAK, Národní třída 16, Praha 1, každé úterý v 16.30 hod.

Úvodní hodina bude **2. 9. 2003**
kurzovné: **2 000,- Kč**

Závazné přihlášky zasílejte na ČAK, odbor pro mezinárodní styky, Mgr. Simona Sonnewendová, LL.M., e-mail: mez@cak.cz, tel.: 224 934 462, která Vám poskytne podrobné informace.

Z K Á R N Ě P R A X E

Jde o závažné porušení povinností advokáta, jestliže koncept podání, připravený klientem, pouze podepíše a podá u soudu, aniž by odstranil vady podání.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl dne 21. 3. 2003 v kárné věci 12/03, že kárně obviněný JUDr. J. K. je vinen, že v trestní věci svého klienta R. B., kterému byl ustanoven obhájcem v trestním řízení, vedeném u Okresního soudu ve Vsetíně pod čj. T 205/2001, neodstranil vady v konceptu dovolání, které si klient vypracoval sám, toto pouze okopíroval, podepsal a podal u soudu, čímž způsobil, že NS ČR usnesením ze dne 5. 9. 2002, sp. zn. 6 Tdo 576/2002 dovolání odmítl.

Tedy při výkonu advokacie nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta, nejednal čestně a svědomitě, přičemž svým postupem snižoval důstojnost advokátního stavu, když věc s ním neprojednal a vady dovolání neodstranil.

Tím porušil ust. § 17 zák. č. 85/96 Sb. o advokacii v platném znění ve spojení s článkem 4 odst. 1 Pravidel profesionální etiky advokátů ČR.

Za to mu kárný senát ukládá podle § 32 odst. 3 písm. b) zák. č. 85/96 Sb. o advokacii kárné opatření - veřejně napomenutí.

Z odůvodnění:

Předseda kontrolní rady ČAK jako kárný žalobce podal na kárně obviněného advokáta JUDr. J. K. dne 24. 1. 2003 kárnou žalobu pro skutek, výše ve výroku uvedený.

Kárně obviněný vycházel z právního názoru, že obhajoba končí dnem právní moci rozhodnutí soudu, že podání dovolání je pouze právem obhájce, nikoli jeho povinností.

Podle ustanovení § 41 odst. 5 tr. ř., nebylo-li zmocnění obhájce při jeho zvolení nebo ustanovení vymezeno jinak, zaniká při skončení trestního stíhání. I když zmocnění takto zaniklo, je obhájce oprávněn podat za obžalovaného ještě dovolání a zúčastnit se řízení o dovolání u Nejvyššího soudu, dále podat žádost o milost a o odklad výkonu trestu.

Podle § 16 odst. 1 zákona o advokacii je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, pokud jsou v souladu se zákonem a stavovskými předpisy.

Je nepochybné, že každý má právo využít všech opravných prostředků, které jsou mu procesními předpisy pro posouzení jeho věci dány. Jde o nezadatelné právo každého občana. Proto každý klient může oprávněně dát advokátovi pokyn k podání opravného prostředku, který je pro-

cesním předpisem upraven a pokud advokát může ještě za klienta jednat. Právní názor kárně obviněného, že nebylo jeho povinností dovolání podat, není proto správný a jeho obhajoba postavená na tomto právním názoru není důvodná. Jestliže klient projevil přání podat dovolání, bylo povinností obhájce (§ 16 odst. 1 zákona o advokacii) v rámci zmocnění, vyplývajícího z § 41 odst. 5 tr. ř., dovolání podat.

Pokud klient zaslal kárně obviněnému koncept dovolání, nemohl kárně obviněný postupovat prostě tak, že jej okopíroval a zaslal soudu. Podle § 16 odst. 2 zákona o advokacii je advokát povinen jednat svědomitě. Podle § 17 zákona o advokacii je advokát povinen postupovat při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu.

Dovolání je novým institutem trestního řízení a je upraveno ustanoveními § 265a až § 265s tr. ř. Trestní řád stanoví, které rozhodnutí lze napadnout dovoláním, stanoví důvody dovolání, oprávněné osoby, lhůty, obsah a další náležitosti dovolání. Jde o poměrně složitou právní úpravu, a proto také § 265d odst. 2 stanoví, že dovolání obviněného může být podáno pouze prostřednictvím obhájce. Tím ovšem trestní řád rozhodně

Z KÁRNÉ PRAXE

nemá na mysli, že by obhájce prostě mohl okopirovat neodborné podání svého klienta.

Jestliže je právem klienta dát advokátovi pokyn k podání dovolání, pak je nepochybné, že advokát musí dovolání zpracovat tak, aby dovolání alespoň po formální stránce mělo všechny znaky dovolání, aby bylo uplatněno včas a u příslušného orgánu a aby směřovalo proti pravomocnému rozhodnutí soudu. I při přípravě a sepisu dovolání je advokát povinen jednat svědomitě a tak, aby listinou, kterou vytvoří, nesnížil důstojnost advokátního stavu. Kárný senát vzal za prokázané, že dovolání, které kárně obviněný podepsal, nevytvořil (ani nezkontroloval) s náležitou svědomitostí a pečlivostí, vykazuje tak hrubé vady, že je způsobilé v očích soudcovské veřejnosti snížit důstojnost advokátního stavu. Dovolání nesměřovalo proti rozsudku pravomocnému, ale proti rozsudku soudu I. stupně. Zejména tato skutečnost znemožnila, aby dovolání vůbec mohlo být projednáno. Advokát jistě nemůže ručit za důvody opravného prostředku, v tomto případě dovolání. Důvody vyplývají z obhajoby klienta, která může být, objektivně posuzováno, více či méně nevěrohodná. Advokát má však pro klienta dosáhnout alespoň možnosti spravedlivého projednání opravného prostředku. To může dosáhnout jen tím, že zajistí, aby tento opravný prostředek měl po formální stránce veškeré zákonné náležitosti.

Z uvedených důvodů dospěl kárný senát k závěru, že kárně obviněný je vinen skutkem, který je předmětem kárné žaloby.

Při úvaze o druhu kárného opatření vycházel kárný senát především z toho, že „trestněprávní dovolání“ je zcela novým institutem českého trestního řízení. Je jisté možno konstatovat, že ne každý z advokátů si zcela přesně v krátkém časovém úseku vyjasní veškeré souvislosti, které z nového právního institutu vyplývají. Tato úvaha reaguje na obhajobu obžalovaného spočívající v tom, že byl přesvědčen, že obhajoba končí právní mocí rozhodnutí soudu a že není jeho povinností podat dovolání, i když si to klient přeje.

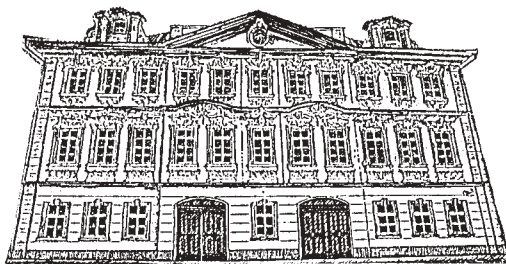
Kárně obviněný nebyl dosud postížen kárným opatřením.

Proto kárný senát nabyt přesvědčení, že by při volbě druhu kárného opatření mělo převážít poučení z případu kolegy pro ostatní advokáty.

Proto kárný senát zvolil kárné opatření podle § 32 odst. 3 písm. b) zákona o advokacii - veřejné napomenutí.

Protože kárně obviněný byl uznán vinným, je také povinen zaplatit náklady kárného řízení ve smyslu ust. § 33 odst. 2 ve spojení s usnesením č. 2, publikovaném ve Věstníku č. 3/1999.

*Připravil JUDr. Jan Syka,
vedoucí odboru předsedy kárné komise ČAK*

RECENZE, ANOTACE

Korecká, Věra, JUDr.: PŘEHLED JUDIKATURY VE VĚCECH NÁJMU BYTU. Vydalo ASPI Publishing s. r. o., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3, tel. 222 863 400, fax: 222 863 401, e-mail: knihy@aspi.cz, www.aspi.cz, 272 stran, cena 315,- Kč, brož.

Kromě textu zákona a komentářů, které jej vykládají, se na knižní trh dostává zatím nejúplnější přehled významné judikatury týkající se celé problematiky bytového nájmu. Přehled, vycházející v řadě Přehledů judikatury, vydávaného nakladatelstvím ASPI Publishing s. r. o., zpracovala předsedkyně senátu Nejvyššího soudu doc. JUDr. Věra Korecká, CSc., která se na tuto problematiku specializuje už několik let. Předchozí výběr judikatury ve věcech bytového nájmu, který však nyní autorka podstatně rozšířila a aktualizovala, vyšel před šesti lety jako příloha časopisu Soudní judikatura a je stále vyhledávanou pomůckou pro soudce i advokáty.

Publikace je rozdělena do deseti částí, které shrnují základní okruhy celé problematiky: nájem bytu, práva a povinnosti z nájmu bytu, přechod práva nájmu, zánik práva nájmu, výpověď pronajímatele z nájmu bytu, vyklizení bytu a bytová náhrada, společný nájem bytu, společný nájem bytu manžely, výkon rozhodnutí vyklizením bytu a řízení ve věcech bytových.

Rozhodnutí, která aplikují příslušná ustanovení právních

předpisů, jsou doplněna podstatnou částí odůvodnění, která zdůvodňují užitý výklad právního předpisu. Přehledné uspořádání judikatury usnadňuje orientaci, stejně jako podrobné rejstříky, kterými je publikace doplněna. Publikace, která na rozdíl od nezávazných komentářů poskytuje obraz o tom, jak naše soudy rozhodují spory ve věcech nájmu bytu, je nezbytnou pomůckou jak pro právníky, tak i pro nejširší veřejnost.

(J. M.)

Matoušová, Miroslava – Hejlík, Vladimír: OSOBNÍ ÚDAJE A JEJICH OCHRANA. Vydalo ASPI Publishing s. r. o., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3, tel. 222 863 400, fax: 222 863 401, e-mail: knihy@aspi.cz, www.aspi.cz, 416 stran, cena 455,- Kč, brož.

Kniha je určena všem, kteří s osobními údaji jiných lidí nakládají, dále občanům, kteří se zajímají, jak své osobní údaje chránit. 350 právních předpisů České republiky a dokumentů mezinárodního rozměru je tu zasazeno do kontextu praktických problémů a situací.

Z obsahu: odpovědi na otázky, jaká pravidla platí pro zapsání nebo změnu jména a příjmení v matrice, jak je to s legálností používání rodného čísla, jak nás při telefonování chrání telekomunikační tajemství, co to

jsou citlivé údaje a proč je chránit zvláště pečlivě, informace, za jakých okolností musíme prokázat svoji totožnost policistovi, strážníkovi městské policie, revizorovi v dopravním prostředku a dalším zákony stanoveným osobám.

V publikaci najdete odpověď na otázky, jaký rozsah údajů je potřebný pro dokumenty, např. smlouvy nebo životopis, jaká pravidla platí pro práci se soubory dokumentů – např. se zdravotnickou dokumentací nebo osobními spisy zaměstnance. V části věnované obrazovým a audiovizuálním dokumentům je informace, jak nakládat s portrétní fotografií i to, kdy videozáznam monitorující veřejné prostranství nebo pracoviště podléhá režimu zákona o ochraně osobních údajů.

Autoři připravili přehled 481 druhů zpracování osobních údajů – evidencí, rejstříků a seznamů, jejichž vedení je někomu uloženo zákonem. Informují o tom, které z těch, jež vedou orgány státní a veřejné správy, jsou veřejně přístupné a u kterých je přístup omezen, jaké evidence musí vést každá organizace a jaké organizace působí v určitém oboru.

Knihu doplňují texty zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat a Směrnice 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracová-

RECENZE, ANOTACE

ním osobních údajů a s volným pohybem těchto údajů.

(J. M.)

Šišková, Naděžda, JUDr., Ph.D.: DIMENZE OCHRANY LIDSKÝCH PRÁV V EU. Vydalo ASPI Publishing s. r. o., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3, tel. 222 863 400, fax: 222 863 401, e-mail: knihy@aspi.cz, www.aspi.cz, 228 stran, cena 397,- Kč, brož.

Jde o první práci v české právní literatuře, která se komplexně zabývá procesními a právně hierarchickými aspekty

ochrany lidských práv, nikoliv pouze na úrovni EU, ale především z hlediska vztahů ochrany lidských práv na úrovni členských států EU a Evropského soudního dvora v Lucemburku. Přitom jde jak o pohledy teoretické, tak i praktické.

V centru analytického zkoumání, které se v naší literatuře objevuje poprvé, jsou také vztahy rozhodnutí ústavních soudů členských států EU a Evropského soudního dvora. Tuto prioritu v české právní literatuře lze zdůraznit, pokud jde o rozbor vztahů judikatury Soudu pro lidská práva ve Štrasburku a Evropského soudního dvora v Lucemburku.

Cenná je analýza tvorby doktrín lidských práv jak Štrasburským, tak i Lucemburským tribunálem. Totéž platí i o analýze možného přistoupení Evropských společenství k Evropské úmluvě lidských práv a především o detailním rozboru dnes tolik diskutované problematiky Charty základních práv EU.

Dílo lze považovat za zásadní teoretický přínos v právní oblasti ve vztahu ke sjednocující se Evropě. Zároveň slouží jako významná studijní pomůcka pro všechny, kteří se zabývají evropským integračním procesem.

(re)

NĚMECKO: PREZENTACE ADVOKÁTŮ NA INTERNETU PODLE NEJNOVĚJŠÍ JUDIKATURY NĚMECKÉHO SPOLKOVÉHO SOUDU (BGH) A PRAVOMOCI NĚMECKÝCH ADVOKÁTNÍCH KOMOR

Reklama zveřejňovaná advokáty a pro advokáty zaznamenává v Německu v posledních letech stále větší rozšiřování působnosti. Výraznou roli zde sehrál především rozsudek Německého spolkového soudu, který posuzoval zákaz reklamy advokátů článkem 12 německé ústavy (svoboda povolání), a tím alespoň od roku 1992 reklamu advokátů v zásadě povoloval. Nejaktuálnější problémy v praxi vyplývají z toho, že advokáti stále intenzivněji využívají internet jak k marketingovým účelům, tak i k právnímu poradenství. V posledních letech se tyto otázky objevovaly v mnoha soudních řízeních (většinou nižších instancí). Proto bude níže stručně nastíněna právní situace advokátů zveřejňující reklamu na internetu.

POVINNOST VĚCNOSTI

Zvláštnosti vyplývají z předpisů profesní etiky spolkového advokátního řádu (BRAO) a profesního řádu advokátů (BORA). Prvně jmenované jsou zákon, druhé jsou vydávány advokátními komorami. Zde se především neustále uvádí povinnost věcnosti § 43b BRAO a § 6 BORA. Pro výklad je třeba brát v úvahu, že podle názoru německého spolkového soudu již zákaz reklamy jako takový neexistuje. Až když jsou překročeny hranice veřejného zájmu, je třeba považovat reklamu za nepřijatelnou.

ZÁKAZ MATENÍ SPOTŘEBITELE

§ 43b BRAO je rovněž třeba vidět v kombinaci s § 1 a 3 UWG (zákon na ochranu proti nekalé soutěži, velice podobný § 41 a násl. českého ObchZ) a zakazuje určité druhy reklamy v případě matení spotřebitele, zlehčování a porušení

jiných pravidel hospodářské soutěže. V zásadě se projevuje tendence posuzovat záležitosti týkající se reklamy advokátů nejprve podle úpravy práva hospodářské soutěže, teprve poté dochází k přísnějšímu posouzení podle pravidel profesní etiky.

VYUŽÍVÁNÍ INTERNETU ADVOKÁTŮ

Nastíněný vývoj využívání internetu pro advokáty dne 25. 11. 2002 ukončila dvě rozhodnutí advokátního senátu Německého spolkového soudu (nejvyššího německého občanského soudu).

Hlavní rozhodnutí tohoto dne [usnesení AnwZ (B) 41/02] bude vzhledem ke své důležitosti zveřejněno v oficiální sbírce rozhodnutí spolkového soudu. Základem byl rozsudek advokátního soudu (komory pro advokátní právo zřízené při zemských vrchních soudech) v Berlíně, v němž bylo jistému právnímu zástupci zakázáno provozování domény „www.presserecht.de“ („tiskové právo“).

ŘÍZENÍ VE VĚCI „WWW.PRESSERECHT.DE“

Podle názoru advokátní komory, který převzal prvoinstanční soud, porušuje užívání této domény ustanovení § 43b BRAO ve spojení s § 6 BORA. Argumenty lze shrnout následovně:

Používání rodových jmen je sice podle pojetí německého spolkového soudu z hlediska práva hospodářské soutěže v zásadě přípustné, takovéto používání však podle specifických zásad profesní etiky není možné. Kdo takové označení používá, uvádí uživatele v omyl. Ti by na adrese

ZE ZAHRANIČÍ

„presserecht.de“ očekávali pouze informace týkající se tiskového práva, nikoli homepage advokáta, i když v této oblasti působí. Adresa na to, že se jedná o homepage určitého advokáta, nepoukazovala. Podle tohoto názoru se zde dále jednalo o porušení povinnosti věcnosti dané v § 43b BRAO, neboť na sebe žadatel upozorňoval nepřipustným způsobem. To je reklamní a vnucující se metoda inzerce. Tím by způsobil odvádění klientů a dosáhl by výsadního postavení vůči svým kolegům.

I když se na první pohled argumentace advokátního soudu přísně řídí zákony profesní etiky, je při bližším posouzení znát pokus obejít zásady rozsudku v případě označení domény „Mitwohzentrale“ uplatněním zvláštností povolání advokátů. V tomto důležitém rozhodnutí (rozsudek ze dne 17. května 2001 – I ZR 216/99 (Vrchní zemský soud Hamburk, Zemský soud Hamburk)) spolkový soud poprvé rozhodoval o rodovém označení použitým jako název domény.

Na rozdíl od instančních soudů neposuzoval Spolkový soud tehdy použití takovýchto rodových označení v normálním případě za překážku porušující hospodářskou soutěž podle 1 UWG. Zejména nebyla dána situace srovnatelná s nekvalitním odlákáváním zákazníků konkurenta. Užití rodového jména pro název domény nebylo prý odvádění zákazníků, nýbrž přípustné nasměrování, které hospodářskou soutěž neporušuje.

Dále prý došlo tímto použitím k porušení povinnosti věcnosti, protože kdo takovou stránku používal, nepřipustným způsobem se zviditelňoval a tím odváděl zákazníky.

NEJNOVĚJŠÍ JUDIKATURA NĚMECKÉHO SPOLKOVÉHO SODU

Proti tomu se nyní postavil Spolkový soud svým rozsudkem ze dne 25. 11. 2002 [AnwZ (B) 41/02] a rozhodnutí advokátního soudu zrušil.

Spolkový soud zjistil, že právo hospodářské soutěže (§ 1, § 3 UWG) a pravidla profesní etiky právních zástupců sledují stejná kritéria, i když se

jejich hranice přesně nekryjí. Podle názoru Spolkového soudu se používáním pojmenování oblasti práva jako domény nejedná o matení spotřebitele, protože průměrně informovaný a rozumný spotřebitel neočekává, že zde nalezne pouze informace, které nabízející umístí na internet bez obchodních nebo profesionálních zájmů. Uživatel, jak bylo vyloženo v ustálené judikatuře Německého spolkového soudu, ví zcela přesně, že při přímém zadání věcného oboru nemá očekávat informace státní nebo univerzitní instituce.

Dále advokátní soud nesprávně posoudil, že internetová rešerše může být naprosto konkrétní případ a uživatel pak právě hledá pomoc odborníka, například právního zástupce s určitou specializací nebo zvláštní odborností. Poskytnutím informace o kanceláři nabízející dané služby tak k matení nedochází.

Spolkový soud dále odmítá argumentaci, že nabízené služby pomocí internetové stránky označené určitým právním oborem vytváří nepřipustné tvrzení výsadního postavení. Každý uživatel ví, že zadáním odborného pojmu nezíská veškerou existující nabídku služeb v Německu v této odborné oblasti.

K reklamnímu zviditelňování se nabízejícího právního zástupce nedochází ani proto, že jediná výhoda v soutěži, kterou touto stránkou získá, vzniká díky principu priority při přidělování názvů domén. Tento princip sám o sobě není porušením hospodářské soutěže a je při přidělování názvů domén již několik let bez námitek používán.

Advokát, který používá označení právního oboru jako název své domény, neporušuje ani zásadu věcnosti, protože informuje pouze o své advokátní činnosti a sděluje veřejnosti, že působí jako právní zástupce v této oblasti.

NÁSLEDKY ROZSUDKU

Důsledky pro prezentaci na internetu

Tímto rozsudkem Spolkový soud nyní konečně vnesl částečně jasno do oblastí prezentace na internetu pro advokáty. To otevírá advokátům další

ZE ZAHRANIČÍ

možnosti pro provozování marketingu v mezích profesních pravidel a získávání klientů i pomocí internetu. Spolkovému soudu je zde třeba dát plně za pravdu, protože konstatuje, že orientační sazby, které vytvořil v rozhodnutí v případě „mitwohnzentrale.de“ platí i pro advokáty a tím i pro jiné druhy povolání se speciálními profesními pravidly. Dále toto rozhodnutí způsobilo, že právě takováto profesní pravidla nemohou být použita k obcházení zásad hospodářské soutěže.

Důsledky pro postavení advokátní komory

Dalším neméně zajímavým následkem tohoto rozsudku, o kterém se zde stručně zmíním, je omezení pravomoci advokátních komor. Spolkový soud totiž již prohlásil zákaz používání, vyslovený advokátní komorou, jako takový za nepřipustný.

Advokátní komory jsou sice příslušné pro kontrolu dodržování profesních pravidel, mají pro to však k dispozici prostředky § 57 (pokuta) a § 74 BRAO (právo výtky). Příkazy a zákazy prosaditelné správními orgány k dispozici nemají. To je dáno tím, že právní zástupce se vůči advokátní komoře nenachází v žádném obecném vztahu závislosti nebo podřízenosti a podle § 1 BRAO je nezávislým orgánem soudnictví.

Advokátní komoře přísluší pouze prostředky výtky, návrhu na kárné řízení a možnost stanovit pokutu za účelem prosazení určitých povinností vůči představenstvu Komory. Určení povinnosti

zanechání určitého konání v souvislosti s obecným porušováním povinností však komory k dispozici nemají.

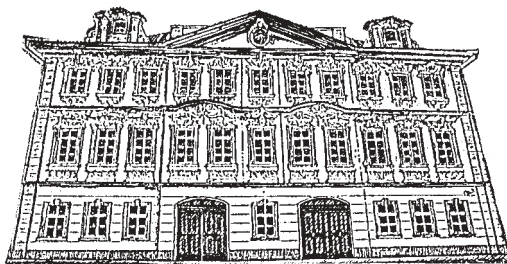
Nezbývá než vyčkat, jak advokátní komory tuto judikaturu přijmou, jak budou v budoucnu proti případným porušením profesních pravidel právních zástupců postupovat a zda budou stávat postoj Spolkového soudu. Komorám byla tímto rozhodnutím podle zde představené interpretace odebrána jedna z nejostřejších zbraní v boji proti těmto porušením.

UŽÍVÁNÍ INTERNETU ČESKÝMI ADVOKÁTY

I v České republice se na internetu prezentují advokáti, kteří pro svou doménu používají rodová jména nebo pouze označení profese „advokát“. Podle dosavadních informací autorů se však ze strany ostatních advokátů nebo advokátní komory neobjevila proti této praxi žádná řízení ani stížnosti. Zde je však již sporné, zda prezentace na internetu může být pro advokáty v České republice vůbec omezena.

V tomto okamžiku nezbývá než čekat, jak se bude situace v České republice vyvíjet, zejména za předpokladu, že ještě existují volné internetové domény se zakončením „.cz“, které jsou jako jméno pro homepage advokátní kanceláře nanejvýš příhodné.

*Arthur Braun, M.A.,
advokát, Praha, Mnichov*

KONVENT K BUDOUCNOSTI EVROPY: PRÁVNÍ STÁT A PŘÍSTUP K JUSTICI

LORD D. BRENNAN¹⁾

ÚVODEM

Když jsem ve Vídni v šedesátých letech studoval, bylo EU ještě v dětských střívkách. A na počátku tohoto nového století má být Evropská unie rozšířena na více než 300 milionů lidí a 25 zemí.

Tento nový a pro Evropu nezbytný nový rámec bude s pomocí technických prostředků uskutečněn prostřednictvím institucí, politiků a diplomacie. Podle slov Václava Havla „...takové úsilí musí být nevyhnutelně zmařeno, pokud nebudete stavět základy na uznávaných hodnotách.“ A má pravdu. Nová Evropa nebude jako demokracie silná díky svým institucím, ale bezpochyby spíše díky hodnotám, které tato Evropa zastává. Úspěch Konventu je také proto závislý na tom, zda občané chápou Unii jako hodnotné společenství, kde je jim nabídnuto na všech jejích úrovních se plně podílet. Pokud evropští občané mají mít tento pocit, že existuje stát, potom musí věřit hodnotám a cílům evropské integrace a v pracovních postupech evropských institucí, důvěřovat lidem, kteří na tom pracují a především důvěřovat systému právní ochrany, která je jim v rámci Evropské unie nabízena. Tady bych chtěl citovat Abrahama Lincolna, který říká, že musí být „vláda lidu, skrz lid a pro lid“. „Vláda lidu a skrz lid“ je jasný pojem, jde zde však o víc – o „vládu pro lid“, a to je velmi důležité. A zde musí být vláda „pro“ všechny lidi v „rozšířené“ Evropě, kteří dlouhodobě spolupracují (nejen jako „partneři pro určité období života“).

O těchto hodnotách a jejich právní ochraně bych chtěl mluvit, protože právě na nich se ukáže

státní právnost nové Evropy. Nejprve budu mluvit o právní ochraně a potom o poctivém a účinném systému pro justici a vnitro, který zahrnuje celou Evropu.

PRÁVNÍ OCHRANA

Struktura, tak jak je současná Evropa řízena, byla před časem trochu plakativně, přesto velmi výrazně následovně popsána: je kombinací, skládající se z Komise (kde není nikdo odpovědný), Rady (s nedemokratickou většinou) a slabého Parlamentu (ani Komise, ani Rada nejsou voleny přímo a Parlament jen za nízké účasti voličů) a ze Soudního dvora (jehož kompetence jsou omezeny).

V preambuli k Evropské konvenci pro lidská práva ale stojí, že lidská práva „mají být zachována nejlépe skutečně demokratickým politickým režimem“.

V návrhu Konventu pro prvních 16 článků nové Ústavní smlouvy je výslovně v článku 2 uvedeno, že „Unie se zakládá na následujících hodnotách: respektovat... právní stát a respektovat lidská práva...“. Podle článku 3 „se Unie musí zasazovat o zajištění celosvětové platnosti svých hodnot“. Podle článku 5 má Charta základních práv „být integrovanou součástí Ústavy“ a Unie má přistoupit ke Konvenci o lidských právech; tato základní práva se vztahují na všechny případy „k obecným základním právům práva Společenství“.

Tyto ušlechtilé snahy musí být ale převedeny do praxe. Stejně tak jako v každém jednotlivém našem státě musí být vybudován evropský justiční

¹⁾ Referát, přednesený na 31. evropské prezidentské konferenci - Advokátních rozhovorech, dne 28. 2. 2003 ve Vídni. Mírně kráceno, úprava a pracovní překlad Mgr. Simona Sonnewendová, LL.M.

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

system tak, aby soudy s dostačujícími kompetencemi vytvářely judikaturu. Dále musí být přijata kompletně práva přiznaná v Evropské konvenci pro lidská práva. Pokud by nedošlo k přistoupení ke Konventu, byla by tato práva přijata prostřednictvím Evropského soudního dvora. Ano, můžeme argumentovat, že v současnosti za určitých okolností nemůže nastat porušení článku 6 Konvence, protože článek 230 odst. 4 Smlouvy také omezení ukládá. Evropský soudní dvůr musí být také přiměřeně připravený aplikovat Konvenci.

Má-li být Charta integrovanou součástí Ústavní smlouvy a být právně závazná, potom v ní musí být definována odůvodněná práva. Tak jak byla přijata Charta v Nice, je proklamativní, že se jedná o politický dokument. Poté co Konvent v diskusi toto téma rozšířil, můžeme s určitostí tvrdit, že někteří politici jsou toho mínění, že Charta neobsahuje jen práva, nýbrž i základní práva a svobody.

Jak má ale občan Unie vědět, zda má nějaké právo či užívá nějaké svobody, nebo zda se jedná o nějaké základní právo?

V první části opakuje Charta Evropskou konvenci. V díle druhém jsou vyložena ekonomická a sociální práva, která v mnohých evropských zemích vůbec neexistují. Například zákaz diskriminace, právo na stávkou, právo na sociální jistotu a penzi a právo na ochranu životního prostředí. Občané Unie musí vědět, zda mohou tato práva žalovat či ne. Především musí ale vědět, jaké právní prostředky pro tato práva mají. V Chartě však žádná nenajdou. Také při diskusích v Konventu se doposud neobjevil žádný odkaz na to, jak prosadit práva obsažená v Chartě ve vztahu k evropskému právu nebo institucím a především u Evropského soudního dvora.

V každé skutečné demokracii existuje nějaký systém, který se zakládá na soudní kontrole pro vztahy mezi občanem a státem, kterou můžeme označit jako normativní kontrolu nebo jinou formou kontroly správního aparátu. Na toto téma Charta mlčí.

Pokud tedy jsou proklamovány takové hodnoty, které nejsou nijak právně chráněny, vede to velmi rychle ke ztrátě důvěry v právní ochranný systém.

Závěr je prostý a jasný. V rámci ústavní smlouvy musí být zanesena změna článku 230 odst. 4 Smlouvy. Dále musí být práva z konvence přijata a musí být žalovatelná. A konečně práva Charty musí být zpracována do Ústavní smlouvy. Občané Unie musí mít nárok na právní ochranu a přístup k justici před Evropským soudním dvorem.

JUSTICE A VNITRO

Článek 21 odst. 3 ve vysvětlení k lidským právům říká, „že vůle lidu je základem pro autoritu veřejné správy“.

V oblasti justice a vnitra očekávají lidé, že bude velmi rychle vyhověno jejich vůli. Očekává se, že Konvent pravděpodobně navrhne, aby takovéto zákonodárné kompetence byly projednávány jako otázky v rámci prvního pilíře a aby systém pilířů byl odstraněn. Potom by bylo možné přijímat zákony bez účasti národních parlamentů. Zákony ve věcech justice a vnitra by mohly být velmi dobře přijímány v každém členském státě, poté co Komise zpracuje návrh a bude nalezen kompromis většiny v Radě ministrů.

To ale nestačí. V oblasti justice a vnitra, která je v Konventu velkolepě označena jako prostor svobody, jistoty a práva, platí následující minimální požadavky:

- právní normy ve všech fázích – od podání přes porady až po jeho přijetí – se musí řídit podle uznaných lidských a základních práv;
- právní ustanovení musí odpovídat Úmluvě o lidských právech nebo Chartě základních práv, tento soulad musí potvrdit Komise a Rada ministrů;
- zřízení instituce (srovnatelné s „ochráncem občanů“ nebo ombudsmanem) na evropské úrovni, jehož specifickou úlohou má být zajištění tohoto souladu; a
- každoroční konání auditu na úrovni EU, v jehož rámci budou analyzovány konkrétní kroky přijímání práva Společenství;
- musí být někdo s vlastní zodpovědností pro „svobodu, jistotu a právo“, kdo bude koordinovat práci Europolu, Eurojustu a OLAF;

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

- návrhy zákonů jsou zpracovávány za podpory odborníků;
- všechna jednání mají být samostatná, cílená a vycházející z hlavních témat: terorismus, praní špinavých peněz, obchod s lidmi.

OBECNÝ ZÁVĚR

Hodnoty, o kterých jsem mluvil, jsou zajisté akceptovatelné – ať už jste pro nebo proti „Evropě“. Jedná se o hodnoty, které by každý seriózní a myslící demokrati viděl rád uzákoněné.

Naše úloha jakožto advokátů v Evropě je zajistit, aby Konvent tyto hodnoty účinným způsobem zohlednil. Zde rozdělené podklady ukazují, že sekretariát CCBE a tím potažmo i mnozí evropští advokáti věnovali již mnoho času tomuto tématu. Ale nyní nastal čas, aby advokátní komory v Evropě, včetně komor z přistupujících deseti zemí, byly aktivní. Každá komora by měla lobbovat u zástupců své země v Konventu a v prezidiu. Význam tohoto lobby pro demokracii se vztahuje na nás všechny. Nemůžeme si dovolit, aby k deficitu demokratickému přistoupil ještě deficit justiční.

Nový systém evropské vlády musí umožnit občanovi spoluúčast a zároveň jej chránit. Na závěr použiji slova Thomase Jeffersona: „Každá vláda je tak silná, jak silný je pocit každého jednotlivce, že se na vládě podílí.“

REZOLUCE

31. EVROPSKÉ PREZIDENTSKÉ KONFERENCE VE VÍDNI

Nová ústava pro Evropu – „pro lidi v Evropě“

Prezidentská konference:

- konstatuje, že nová ústava Evropské unie musí získat důvěru občanů Evropské unie: důvěru v hodnoty a cíle evropské integrace, důvěru v pracovní postupy evropských institucí, důvěru v lidi, kteří na tom pracují a především důvěru

v systém právní ochrany, která je jim v rámci Evropské unie nabízena;

- uznává, že je velmi důležité garantovat základní práva a přístup k právu v nové ústavě;
- je si vědoma, že my – advokáti v Evropě – musíme usilovat, aby občané EU využívali v plném rozsahu právní ochrany před evropskými soudy;
- souhlasí s přijetím „akčního programu“ týkajícího se Evropské ústavy advokátními komorami jednotlivých zemí ve spolupráci s CCBE, kterým bude požadováno zahrnutí těchto ustanovení do ústavní smlouvy, a to tak, aby zajišťovaly ochranu v rámci zákonné úpravy prostřednictvím následujících bodů:

I.

1. Zůstane zachován základní princip právního státu a bude garantován přístup fyzickým a právními osobám k právu u evropských soudů.

2. U evropských soudů bude zajištěna plná právní ochrana, které bude dosaženo:

- zásadní reformou článku 230 (4) Smlouvy, tak aby občané a organizace měli lepší přístup k právu před evropskými soudy;
- povinností Evropského soudního dvora aplikovat Evropskou úmluvu o lidských právech ve svých rozhodnutích;
- povinností upravit Chartu základních práv s právní platností a dostačujícími právními prostředky pro každé jednotlivé právo, které je žalovatelné a s tím aby se stal článek 47 Charty, který obsahuje nárok na právní obhajobu, právně závazný.

3. Všem našim občanům a právními osobám v případě, že bude porušen některý článek ústavy nebo základních práv zajistit právní ochranu v plném rozsahu.

II.

Vytvořit nutná ustanovení pro zachování svobody, jistoty a práva, tak aby tvořila transparentní, odpovědný a spravedlivý systém evrop-

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

ského zákonodárství, který bude splňovat minimálně následující podmínky:

4. právní normy se musí ve všech fázích – od podání přes porady až po jeho přijetí – řídit podle uznaných lidských a základních práv;

5. právní ustanovení musí odpovídat Evropské úmluvě o lidských právech a Chartě základních práv, tento soulad musí potvrdit Komise a Rada ministrů;

6. zřízení instituce (srovnatelné s „ochráncem občanů“ nebo ombudsmanem) na evropské úrovni, jehož specifickou úlohou má být zajištění tohoto souladu; a

7. jednou ročně se bude na úrovni EU konat audit skrz občany Unie, v jehož rámci budou analyzovány konkrétní kroky přijímání práva Společenství.

K dosažení těchto cílů budou advokátní komory:

1. vyvíjet v každé zemi úsilí vedoucí k prosazování svých zájmů u svých současných zástupců v Evropském konventu, svých součas-

ných vlád, parlamentů a u jiných zainteresovaných institucí;

2. v kontaktu s CCBE v souvislosti se vši potřebnou dokumentací;

3. dostávat pravidelné informace od CCBE o aktuálním stavu týkajícího se pokroku v Konventu;

4. zprostředkovávat informace médiím na národní a evropské úrovni;

5. debatovat s CCBE o dosaženém pokroku s ohledem na pravděpodobný časový harmonogram, který předvídá zpráva Konventu pro léto 2003, stejně tak jako debaty na úrovni národních parlamentů pro léto a podzim 2003 a vládní konference ke Konventu na 2003/2004;

6. dbát, aby veškeré nezbytné jejich kroky nebo kroky CCBE byly v souladu s cíly této rezoluce.

Videň, 28. ledna 2003

Pracovní překlad Mgr. Simona Sonnewendová, LL.M.

VÝROČNÍ SHROMÁŽDĚNÍ EYBA V DUBLINU 8. – 10. 5. 2003

Ve dnech 8. – 10. 5. 2003 se v Dublinu konalo již 11. výroční shromáždění organizace evropských mladých advokátních komor EYBA. Za účasti bezmála 200 delegátů bylo setkání zaměřeno zejména na rozvoj činnosti EYBA v souvislosti s blízkým rozšířením o nové země Evropské unie. V této souvislosti EYBA rozvíjí své vztahy s vrcholnou organizací seniorských advokátních komor CCBE, kdy by mělo dojít k zapojení jejich zástupců do práce výborů CCBE. V souvislosti se zahájením činnosti mezinárodního trestního soudu v Haagu by v Treviru měl být zahájen kurz pro zastupování před tímto soudem, který bude otevřen všem právníkům ze starých i přistupujících zemí Evropské unie. Prostřednictvím svých

národních komor jsou eventuální zájemci vyzýváni k účasti. Vzhledem k tomu, že se jedná o nově vznikající orgán, kde dosud „trh“ není zcela rozdělen, jedná se jistě o příležitost i pro české advokáty. EYBA má navíc zájem rozvíjet vztahy s právníky i nekandidátských zemí, když v této souvislosti s pomocí programu Phare připravuje seminář, který by se měl uskutečnit přímo v Prištině v Kosovu a měl by přenést základní evropské hodnoty i do doposud neklidných zemí. Zástupci Kosova, Černé Hory, Albánie, Makedonie byli na shromáždění v Dublinu osobně přítomni a zájemci o účast na semináři, který by se měl konat na podzim 2003 v Prištině, jsou vítáni.

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Po společenské stránce působil Dublin po boomu irské ekonomiky v posledních letech bohatěji a „angličtější“ než Londýn. Zajímavé pro zahraniční hosty bylo poznání, že i někteří Irové jako slavnostní společenský oděv nosí kilt, takže nejen whisky je neprávem pokládána za pouze skotský vynález. Na důkaz toho byl hlavní společenský večer uspořádán přímo v rekonstruované historické palírně whisky Jameson v centru Dub-

linu, kde se každý návštěvník teoreticky i prakticky mohl přesvědčit o shora uvedeném, zejména konečně poznal, jak se vaří opravdová neinstantní irská káva.

Příští valné shromáždění EYBA by se mělo konat v květnu 2004 v litevském Vilniusu.

*JUDr. Milan Kyjovský, advokát v Brně,
člen představenstva České advokátní komory*

PŘEHLED ZMĚN VE STRUKTUŘE SEKRETARIÁTU CCBE, ROZDĚLENÍ ÚKOLŮ VE SKLADBĚ NOVÝCH ČI NOVĚ POJMENOVANÝCH ODBORNÝCH VÝBORŮ CCBE A ZPŮSOBU JEJICH PRÁCE

Jako každá z intenzivně pracujících mezinárodních organizací vládních či nevládních stojí Evropská rada advokátních komor (Council of the Bars and Law Societies, tj. CCBE) čas od času před úkolem, jak lépe ovládnout a zvládnout rostoucí množství právních úkolů, které jsou velmi závažné, řeší se často nejen mezi CCBE a institucemi EU, ale i mezi CCBE a Radou Evropy, OECD, Financial Action Task Force (FATF), GATS a významnými evropskými či globálními organizacemi advokátními, jako je International Bar Association, Union International des Avocats atd. CCBE totiž už dávno překročila rámec činnosti kdysi převažující a stále ještě uváděné v jejím statutu, totiž že je **reprezentantem advokací členských států Evropské unie**. Tento termín zdaleka nevystihuje iniciativní aktivitu CCBE při spoluvytváření řady významných směrnic spadajících do „acqui communautaire“ a projektů, které jsou na půdě řady evropských institucí diskutovány, často velmi konfliktně. A kromě toho téměř vždy jde o čas. To ostatně jde při legislativní činnosti, zejména v jejích závěrečných fázích, téměř vždy.

Proto CCBE, na zasedání Stálého výboru ve Vídni 27. února 2003, projednalo a rozhodlo o následujících změnách:

1. Je třeba vyzvat více aktivních členů k účasti na práci odborných výborů a zároveň revidovat členství těch, kteří se 6 a více měsíců neúčastnili práce výborů, kde byli členy. Ti obdrží dopis s vyjádřením díky za dosavadní členství.

Protože CCBE na aktivní práci výborů v převážné míře závisí, rozhodlo se takto revidovat, zda a jak aktivně přihlášení členové ve výborech pracují, každoročně.

2. Kromě toho je „Presidency“ (jak se nazývá kolektiv prezidenta, viceprezidentů a generálního tajemníka CCBE) odhodláno zajistit, aby byla práce výborů obecně stále pod dohledem tak, že když např. bude úkol, pro který byl ten který výbor původně zřízen splněn, bude zrušen. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto **zrušit výbor MDP (Multidisciplinary partnership, tj. výbor pro multidisciplinární partnerství), stejně jako Task Force Anti-Crime, protože se v dohledné době nezdá, že by se pro ně očekávaly nějaké další úkoly. Pochopitelně, obě tyto oblasti budou i nadále CCBE monitorovány pro případ, že by se časem cokoliv změnilo.**

Naopak se zřizuje IT Law Committee namísto zrušeného Technology Committee. Ten se

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

bude zabývat substantivní legislativou IT, která je tvořena Evropskou komisí a dotýká se deontologie (etiky) a práva advokáta v různých směrech.

A konečně **byl přejmenován výbor pro „Legal Professional Privilege“ nově na „In-House Counsel Committee“ (ale jinak zůstává nezměněn)**, aby byl reflektován fakt, že zaměření činnosti výboru nejsou obecné otázky privilegií advokátní profese – tím se spíše zabývá Výbor pro etiku (Deontology Committee), ale otázky profesního tajemství a právních poradců, tedy neadvokátů.

3. U těch výborů, kde je a očekává se největší pracovní zátěž – tj. u Výboru pro deontologii, Výboru pro přístup ke spravedlnosti (Access to Justice) a u Výboru pro trestní právo (Criminal Law Committee) je potřeba, aby kromě předsedy byl ještě jmenován spolupředseda.

Pro výbory zabývající se přístupem ke spravedlnosti, vzděláváním a internetovým právem dokonce CCBE požádalo členské a pozorovatelské advokátní komory o jmenování nových zástupců – kvalifikovaných pro dané oblasti. ČAK je např. zastoupeno ve výborech pro vzdělávání a pro IT Law členem představenstva JUDr. Martinem Vychnopněm, který je kromě toho členem Výboru pro ADR, tj. pro mimosoudní řešení sporů.

Zcela nově CCBE připouští, aby kromě stálých zástupců bylo možné, aby se ad hoc úkolů ujal i některý odborník, který jeho členem jinak není.

4. **Výbor pro vzdělávání**, jak uvedl ve Vídni jeho předseda Julian Lonbay, doufá, **že v něm budou pracovat lidé, kteří se skutečně otázkami vzdělávání zabývají**, nebo alespoň k nim mohou najít vazby. **Nebo odborníci z akademických kruhů, aby byla zaručena co nejširší zkušenost při řešení otázek základního i celoživotního vzdělávání advokátů.**

5. **Access to Justice Committee (Výbor pro přístup ke spravedlnosti)**, bude řešit v této době aktuální věci, jako např. **odpovědi CCBE na Zelené knihy** (výraz užívaný pro návrhy právních dokumentů, zejména budoucích evropských směrnic, v rámci EU)

- o **Evropském procesním řádu platebním a krocích ke zjednodušení a urychlení projednávání malých sporů (small litigation)**,

- o **konverzi Římské úmluvy z r. 1980 o právu použitelném na smluvní závazky na komunitární instrument a jeho modernizaci.**

6. **IT Law Committee (Výbor pro internetové právo)** bude novým výborem ustaveným ke zkoumání návrhu evropského předpisu o privátních údajích, elektronický dohled (sledování), kybernetický zločin a další naléhavé otázky.

CCBE po těchto změnách pracuje v 18 odborných výborech, navíc ustavilo skupinu expertů evropského smluvního práva. Česká advokátní komora má svoje zástupce v 8 z nich.

Odbor mezinárodních styků ČAK dostává z CCBE veškeré dokumenty, ať jako informativní, nebo pro zpracování stanovisek a odpovědí. Často jsou to rozsáhlé dotazníky k tématům, které jinak nejsou stálou problematikou některého z výborů – např. proto, že jde o řešení dílčího stanoviska CCBE i dílčího problému, který si nevyžádá zřízení výboru. K takovým účelům je často třeba nalézt spolupráci mezi advokátními odborníky, což není vždy snadné, ať už pro speciální zaměření takového dotazníku či otázek, nebo proto, že jde o práci neplacenou a navíc spěšnou.

Často nečekané, ale přitom velmi aktuální problémy musí ČAK řešit i mimo pravidelnou odbornou práci výborů. Tak např. ve Výboru pro rozšíření (Enlargement) sice není z kandidátských států jiný zástupce, než zástupce Slovinské advokacie, nicméně jeho úkoly a návrhy řešení si vyžádaly nutnost jakési ad hoc ustavené iniciativy advokací kandidátských států (Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko a Slovinsko), která se snaží docílit schůdného řešení při stanovení výše budoucích členských poplatků těchto advokací v CCBE. K tomuto tématu je ale třeba se vrátit, až bude celá věc dokončena.

*JUDr. Jana Wurstová,
vedoucí odboru pro mezinárodní styky ČAK*

TISK O ADVOKACII

OLOMOUCKÝ DEN – 14. 4. 2003**České soudy se chovají jako stát ve státě**

Soudy rozhodují protichůdně a pomalu. Jejich fungování si zaslouhuje větší pozornost politiků. Shodují se v tom sněmovna i ministr spravedlnosti.

Ve vzácné jednotě konstatovali zástupci vlády i opozice, že české soudnictví není v pořádku a je nutné s tím něco dělat.

„Soud, který není schopen dospět k rozhodnutí včas, ztrácí smysl,“ Pavel Rychetský, ministr spravedlnosti.

Za mnohé napadené rozsudky nesou podle člena ODS vinu i hůře placení státní zástupci, kterých je málo a mají mnoho kauz, na něž se pak nemohou dobře připravit – na rozdíl od výborně placených špičkových advokátů. ■

PŘÁVO PRAHA – 22. 4. 2003**Rychetský trvá na tom, aby advokáti hlásili praní peněz**

Vicepremiér a ministr spravedlnosti Pavel Rychetský čelí kritice advokátů a opozice kvůli návrhu, aby advokáti museli hlásit podezření z praní špinavých peněz.

Advokáti by byli povinni oznamovat podezření z praní peněz až „v řádu milionů nebo desítek milionů korun,“ řekl. ■

KLADENSKÝ DENÍK – 22. 4. 2003**Budou obhájci udávat své klienty?**

Do ostrého střetu s vládou se dostali čeští advokáti. Ministři jim totiž chtějí nařídít, aby hlásili jakékoli podezření z praní špinavých peněz svých klientů. Advokáti takovou povinnost rozhodně odmítají.

Novelu zákona proti praní špinavých peněz připravil ministr financí Bohuslav Sobotka. Vláda úpravu schválila a záhy ji dostanou na stůl poslanci. Proti jsou například občanští demokraté. „Advokát je pro obžalovaného totéž jako kněz pro věřícího – někdo, komu může říkat cokoli při vědomí, že to nefekne nikam dál. Když budeme

advokáta zákonem nutit informovat o jeho klientovi, úplně tuto profesi degradujeme,“ řekl předseda sněmovního bezpečnostního výboru Jan Vidím (ODS).

Proti záměru kabinetu vystoupili i představitelé České advokátní komory. Mimo jiné tvrdí, že změna zákona by omezila ústavní právo občanů na kvalifikovanou právní pomoc. ■

MF DNES PRAHA – 28. 4. 2003**České soudy pracují tempem hlemýžďe**

Ministr připravuje Bílou knihu soudnictví a chce soudcovská místa nabídnout i zkušeným advokátům.

Rychetský však kromě hlemýžďí rychlosti kritizuje i další nedostatky: soudci jsou arogantní, posedlí předpisy, rozhodují neodborně a neumějí si zorganizovat práci. S ministrem v některých bodech souhlasí i prezident soudcovské unie Jaromír Jirsa. „Organizace práce je na soudech podobná jako před sto lety,“ míní.

Jenže chyba není jen u soudců. O tom, že pošta je při doručování předvolánek nespolehlivá, se mluví asi osm let a nikdo to nedokázal řešit. Soudce Ústavního soudu Antonín Procházka považuje za chybu, že soudci jsou doživotně neodvolatelní.

„Největší chyba se stala, když byla dána soudcům definitiva, možná trochu unáhleně. Z toho důvodu je každý soudce na okrese neomezený a nepostižitelný pán,“ říká Procházka.

Ministr by proto rád umožnil, aby se do řad soudců dostávali i někdejší zkušení advokáti. ■

LITERÁRNÍ NOVINY – 5. 5. 2003

uveřejnily **rozhovor s Johnem Bokem**, předsedou spolku Šalamoun, ze kterého přetiskujeme vybrané pasáže:

V polovině března jste místopředsedovi vlády Pavlu Rychetskému předali pamětní spis spolku Šalamoun, v němž jste mj. shromáždili řadu poznatků z vaší praxe; Ve zprávě také namítáte, že justice, tj. státní zástupci, soudci, ale i advokáti,

TISK O ADVOKACII

pracuje neprofesionálně, nedůsledně. Můžete toto tvrzení doložit nějakými příklady? John Bok odpověděl:

Těch příkladů bych mohl předložit nekonečné množství. Mnozí advokáti svévolně rozhodují o svých krocích, aniž by informovali své mandanty. Mnohdy to vypadá, jako by spolupracovali s policií a státními zástupci. Přijímají od svých klientů neúměrné „odměny“, a když je ožebračí, opouštějí je pro jejich nesolventnost. Často své klienty nepoučí, že mohou podat dovolání, ústavní stížnost či podnět ke stížnosti pro porušení zákona. Nepátrají po důkazech, kterými by prokázali nevinu svých klientů. Mnohdy se nezúčastňují výpovědi svědků a stalo se mnohokrát, že nebyli opakovaně u výslechů svých mandantů. Mnozí obhájci ex-offo, tj. ti, kteří byli určeni k obhajobě obžalovaných, co si z nedostatku peněz nemohou dovolit advokáta dle svého výběru (mnohdy by na tom nebyli o mnoho lépe), svého mandanta ve věznici nenavštěvují a stalo se častokrát, že se s ním setkali až před prvním hlavním líčením. Obžalované, které zastupují, hájí namnoze pouze formálně a mnohokrát si řeknou o peníze, na které nemají nárok, neboť jsou placeni ze státní pokladny. Stává se, že se za zády svých klientů dohodnou s druhou stranou, nebo jim nabízejí za značně velké finanční obnosy, že jim zařídí zastavení jejich trestního stíhání. Nevyužívají například zákonem stanovenou možnost dostat svého klienta z vazby podle § 73 odst. 1 písmena a) tr. zákona, tj. obstaráním záruky, kterou by poskytlo občanské sdružení či důvěryhodná osoba (poslanec, senátor, starosta, kněz či jinak veřejně známá osoba), nebo podle téhož § odst. 1 písmena c), tj. dohledem probačního úředníka. Někteří z nich nevědí, že jsou ústavní nálezy, jež se vztahují k věci, ve které zastupují svého klienta, a jež, kdyby se na ně odvolali, by mohly změnit postavení těch, které zastupují. Je skutečností, že obvinění a následně obžalování jsou jakýmsi rukojmím, která nakonec tak jako tak trati – bez ohledu na to, zda jsou, či nejsou vinní. ■

MLADÁ FRONTA DNES – 9. 5. 2003
Radnice nabízí lidem právní poradnu

Odborné právní rady budou obyvatelům Prahy 10 poskytovat právníci městského úřadu na stránkách čtrnáctideníku městské části. Radnice chce novou službou pomoci především lidem, kteří si nemohou dovolit zaplatit fundovanou právní radu u soukromých advokátních kancelářích. ■

MLADÁ FRONTA DNES – 12. 5. 2003

Z článku „**Nezávislost**“ budoucího Ústavního soudu publicisty Jiřího Fridricha vyjímáme:

Nezbytnou podmínkou fungování každého soudu je nestrannost, nezávislost a nepodjatost jeho soudců. O to více to platí u Ústavního soudu, který je poslední pojistkou pro občana v případě selhání jiných soudů, nebo dokonce právního systému jako takového.

Poslední nominace kandidátů do tohoto orgánu kontroly ústavnosti tomu může sotva nasvědčovat. Jediným kritériem se zdá právě předchozí členství v partaji, silné vazby na stranické sekretariáty, vlivná politická lobby a koneckonců i dlouholetá sdílená vzájemná poslanecká a vládní známost s prezidentem republiky.

Poněkud stranou zůstávají otázky odborné způsobilosti a právních znalostí žadatelů po letech strávených v poslaneckých a senátních lavicích. Tyto znalosti v příslušných oblastech, zejména ústavněprávní problematiky, mezinárodního a teď především i evropského práva jsou pro rozhodování konkrétních případů nejdůležitější a nejpodstatnější. Proto by mělo jít především o špičkové odborníky z řad právní vědy a justiční praxe, jak je tomu běžně při formování ústavních soudů všech civilizovaných států.

Je na prezidentovi, zdali se Ústavní soud stane dobře placeným odkládištěm pro unavené politiky po dlouholetém běhu na stranické trati. Takový soud však bude mít pramálo společného s hodnotami demokratického právního státu a bude nám občanům na nic. ■

TISK O ADVOKACII

PRÁVO – 6. 5. 2003**K problematice mlčenlivosti advokáta a praní špinavých peněz** přetiskujeme:

Britští advokáti mají už od 80. let povinnost spolupracovat s úřady při boji proti praní špinavých peněz. Tato povinnost se od loni přijatého zákona dále rozšířila. Při nesplnění povinností hrozí až pět let vězení.

Nový zákon o výdělcích z trestné činnosti ukládá advokátům a dalším profesím povinnost upozornit pověřený vyšetřovací státní orgán na každou akci jejich klienta, která by mohla směřovat k legalizaci peněz nabytých nelegálně. Klienta ovšem na to, že o něm podávají hlášení, upozornit nesmějí.

V britské advokacii vyvolal zpřísněný zákon poprask. Rodinní právníci se bojí, že budou muset hlásit rozvodové případy, kdy otec sice bude platit výživné, ale z nenahlášeného švýcarského konta. Právníci v City se bojí, že přijdou o mezinárodní klienty, kteří se budou bát využívat britské právníky s jejich povinností informovat i o takové činnosti, která je sice v zemi klienta povolena, ale v Británii trestná. Jako příklad uvedl list The Times býčí zápasy, ve Španělsku povolené, v Británii zakázané.

J. Holland z kanceláře Lovells řekl, že nynější zákon zachází daleko – mnohem dále než v USA a EU. Mluvčí zájmové organizace advokátů v Anglii The Law Society ovšem upozornil, že sama povinnost není nová a že spolupráce s úřady proti zločinu je spíše v zájmu advokátů.

Nové povinnosti navazují na starou tradici, která povinnost mlčenlivosti omezuje už dlouho. Podle anglického práva se mlčenlivost vztahuje jen na komunikaci mezi advokátem a jeho klientem, která se koná v souvislosti s konkrétním soudním řízením – tedy ne na každé sdělení klienta advokátovi.

Jde o výsadu klienta, nikoli advokáta. Jen klient nebo soud či zákon mohou advokáta této povinnosti zprostit. Jinak povinnost mlčenlivosti trvá navždy. Tato výsada ovšem nekryje nezákonnou činnost.

Tyto principy vycházejí z toho, že smyslem soudního řízení je nalézt pravdu a dospět ke

spravedlivému rozhodnutí. Smyslem výjimky v podobě mlčenlivosti advokáta je jediné to, aby klient mohl dostat kvalitní právní rady pro potřeby konkrétního soudního řízení. Smyslem principu mlčenlivosti advokáta nemůže být usnadnit páchání trestné činnosti nebo ztížit její vyšetřování.

Od roku 1986 mají britští advokáti navíc zvláštní informační povinnosti v souvislosti s velmi vážnou trestnou činností, jako je terorismus nebo praní špinavých peněz. Nový zákon tyto povinnosti rozšiřuje na jakékoli výdělky z jakékoli trestné činnosti, bez ohledu na to, jak může být bezvýznamná. ■

ROVNOST, brněnský a jihomoravský deník – 17. 5. 2003**Soukromý detektiv nežije jako akční hrdina**

Soukromými očky se stávají nejčastěji bývalí policisté. Detektivem se v České republice může stát jen žadatel s negativním lustračním osvědčením a čistým trestním rejstříkem.

Při udělování koncese rozhoduje i vzdělání a kvalifikace. Většina poskytovatelů detektivních služeb prošla kariérou u policie.

Jeden z brněnských detektivů připomíná, že polovinu svých případů by nedotáhl do konce, nebyť jeho přátel advokátů. ■

MLADÁ FRONTA DNES – 5. 6. 2003**Stát přispěje chudým na právníka při rozvodu**

Lidé, kteří nemají peníze na právníka při rozvodu nebo ve sporu se sousedem, to budou mít zřejmě jednodušší. V budoucnu by jim ho mohl zaplatit stát.

Vyplývá to ze záměru zákona o bezplatné pomoci, který schválila vláda.

Pokud zákon začne platit, advokáti by se už tolik nebránili pracovat s chudými klienty, což je pro ně v současné době velmi nevýnosná záležitost.

Advokátům se do dobročinnosti moc nechce. Proč? Těm právníkům, na které se obrátí soud,

TISK O ADVOKACII

stát uhradí ty nejnětější náklady podle sedm let starého sazebníku. A právníky, které osloví advokátní komora v běžných občanských záležitostech, stát neplatí vůbec. Výsledek je ten, že se advokáti občas zastupování chudého klienta příliš nevěnují.

„Pro tyto lidi to znamená, že se právní pomoci leckdy nedovolají. Nebo je advokát tak otrávený, že se případu nedostatečně věnuje,“ říká místopředseda advokátní komory Vladimír Papež. „Vždyť právníci jsou také podnikatelé, kteří za práci chtějí dostat zapláceno. Proč mají suplovat povinnost státu zajistit bezplatnou pomoc?“

Podle nového zákona by už stát práci právníků hradil ve všech případech, a nejen to. Sjednotí se podmínky, za kterých má člověk na bezplatnou právní pomoc nárok. ■

LIDOVÉ NOVINY – 31. 5. 2003**Mají být soudci mladí a krásní, nebo je-
nom starší a zkušení?**

Jak v mateřské školce si připadá ministr spravedlnosti Pavel Rychetský, když asistuje při jmenování nových soudců.

Svůj první případ dostala po třech letech čekatelství novopěčená pětadvacetiletá soudkyně. Je to rozvod manželů něco před šedesátkou. Po třiceti letech soužití se znesvářený pár shoduje už snad jen na jediném: na hrůze z toho, že je bude soudit holčina mnohem mladší než jejich vlastní děti.

Takovému rozložení sil a životních zkušeností v soudní síni by mělo postupně zabránit zvyšování spodní věkové hranice pro soudce. Novela zákona o soudech a soudcích počítá se zvýšením hranice ze současných 25 na 30 let.

„Je to cesta správným směrem, ale jak je v Česku zvykem, je to jen polovičaté řešení, jen gesto,“ míní člen výkonné rady mezinárodní asociace soudců a předseda Obvodního soudu pro Prahu 10 Jan Vyklický. Zvýšení hranice je podle něj naprosto správné, ale nikoli o pouhých pět, ale o patnáct let.

„Nepřál bych vám, abyste se účastnili se mnou jmenování nových soudců na Pražském hradě. Je

to mateřská školka. Namouduši,“ uvedl vicepremiér po čtvrtčním jednání horní komory parlamentu. Ta zákon o soudech a soudcích vrátila zpět sněmovně, hlasovalo pro to 60 ze 64 přítomných senátorů. Navzdory doporučení ústavně-právního výboru však senátoři nezrušili zvýšení spodní věkové hranice pro soudce z 25 na 30 let. Podle nich by ke zkvalitnění soudcovského sboru přispělo, kdyby adepti na soudce museli absolvovat povinnou praxi v právnickém povolání.

Za špatnou nepovažuje myšlenku zvýšení hranice ani prezident České advokátní komory Stanislav Balík. „Nepodceňuji mladé lidi, ale soudce musí mít i životní zkušenosti, a ne být jen prodlouženou rukou počítače,“ zdůraznil. ■

LIDOVÉ NOVINY – 5. 6. 2003**Kriminalita advokátů razantně roste**

V české advokacii se rozmáhá nepříznivý trend – zvyšuje se počet trestně stíhaných advokátů. Od roku 1999 do současné doby jejich počet vzrostl téměř dvacetkrát.

V roce 1999 se mohlo za obvinění z trestného činu stydět pouhých deset advokátů. Do letošního roku policejní usnesení o zahájení trestního stíhání převzalo 188 advokátů.

Číslo 188 je statistický údaj odpovídající množství zahájených stíhání. Nezhledňuje však ukončení kauz, jimž bylo jméno právníka očištěno. „U třiatřiceti z nich byla věc pravomocně skončena buď zastavením stíhání, nebo zproštěním obžaloby,“ upřesnil tajemník ČAK Jiří Klouza. Z toho plyne, že v současné chvíli se v Česku pohybuje 155 advokátů, kteří čelí obvinění z nějakého trestného činu.

Jiří Klouza tak výrazný růst stíhaných dává do souvislosti s působením advokátů v podnikání. „Je to tím, že se angažují v obchodních společnostech a podílejí se na obchodních transakcích. To je převážná většina případů,“ zdůraznil.

Nejfrekventovanějšími trestnými činy jsou tedy majetkové činy jako podvod, zpronevěra, poškozování věřitele nebo porušování povinnosti při správě cizího majetku. Výjimečně jde například

TISK O ADVOKACII

o návod ke křivé výpovědi nebo maření výkonu úředního rozhodnutí. ■

PROFIT – 12. 5. 2003**O advokátní mlčenlivosti odjinud**

Britští advokáti mají povinnost hlásit

Povinnost mlčenlivosti advokátů v Británii se nikdy netýkala nezákonné činnosti. Advokáti mají už od 80. let povinnost spolupracovat s úřady při boji proti praní špinavých peněz. Tato povinnost se od loni přijatého zákona dále rozšířila. Při nesplnění hrozí až pět let vězení. Nový zákon o výdělcích z trestné činnosti ukládá advokátům a dalším profesím povinnost upozornit pověřený vyšetřovací státní orgán na každou akci jejich klienta, která by mohla směřovat k legalizaci peněz nabytých nelegálně. Klienta ovšem na to, že o něm podávají hlášení, upozornit nesmějí.

PRÁVO – 31. 5. 2003

uveřejnilo tuto příjemnou zprávu:

Bodner mladší za ČR v Innsbrucku

Advokát Lukas Bodner (36), syn rakouského chirurga Ernsta Bodnera, který v dubnu 1998 zachránil operací život Václava Havla, byl slavnostně jmenován honorárním konzulem ČR pro spolkové země Tyrolsko a Vorarlbersko.

Český velvyslanec v Rakousku Jiří Gruša při ceremoniálu ocenil zásluhy Ernsta Bodnera, který později operoval i slovenského prezidenta Rudolfa Schustera a řekl, že jemu by patřila nejméně funkce čestného vicekonzula.

Honorární konzul hájí zájmy zastupované země v dané oblasti, zajišťuje pomoc jejím občanům při neštěstích a jiných problémech, jež je mohou potkat.

*Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková,
Česká advokátní komora*

R Ů Z N Ě

Z ADVOKÁTNÍHO SPORTU

Již po třinácté byla slavnostně otevřena advokátní tenisová sezona, a to dne 9. 5. 2003 na soukromém kurtu JUDr. Kateřiny Skálové v Okříškách za účasti českých a slovenských advokátů.

Tradiční tenisový celostátní turnaj advokacie v Mostu se bude konat ve dnech 29. a 30. 8. 2003.

Ve Slovenské republice se budou konat tradiční tenisové turnaje v červnu v lázních Piešťany a v září pak populární tenisový turnaj čtyřher v Tatranské Lomnici, který však bohužel bude kolidovat se sportovními hrami advokacie v Nymburce o třetím zářijovém víkendu.

Proto zdvořile žádám všechny organizátory sportovních akcí, aby sdělili, budou-li to považovat za vhodné, termíny sportovních akcí zejména v příštím roce, nejpozději do konce listopadu t.r. Týká se to zejména turnaje advokacie v golfu a squashu. Rýsují se sportovní akce advokacie i v zahraničí, proto je třeba sportovní akce koordinovat.

*JUDr. Petr Poledník,
advokát v Brně
člen představenstva ČAK*

R Ů Z N Ě

SEMINÁŘE JOHN MARSHALL LAW SCHOOL
A ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

John Marshall Law School, Chicago a Česká advokátní komora pořádají tradiční dvou-
denní seminář:

11. ANNUAL CONTINUING LEGAL EDUCATION CONFERENCE
24. – 25. 10. 2003

Seminář se bude konat v prostorách České advokátní komory. Budou zde přednesena zajímavá
témata týkající se amerického práva:

- Establishment of little commercial undertakings in the U.S.
- Indemnities
- Probates and successions in the USA
- What are the U.S. laws in the field of prostitution, pornography business etc.
- Money laundering in relation to lawyers profession

Registrační poplatek

– pro účastníky:	oba dny:	2 500,- Kč
	jeden den:	1 300,- Kč
– pro koncipienty:	oba dny:	1 000,- Kč
	jeden den:	600,- Kč
– pro studenty:		200,- Kč

Pro bližší informace o semináři se můžete obrátit na Ing. Radovana Kačina, e-mail: kacin@juris-
tic.cz, tel.: 603 443 580 nebo Mgr. Simonu Sonnewendovou, LL.M., e-mail: mez@cak.cz, tel.: 224
934 462. Tamtéž zasílejte v případě zájmu své přihlášky do 30. září 2003.

Dále bude uspořádán týdenní seminář

„AMERICKÝ PRÁVNÍ A PODNIKATELSKÝ SYSTÉM“

pro mladé advokáty a koncipienty **ve dnech 2. – 7. 11. 2003 v Luhačovicích.**

Celý seminář probíhá v angličtině a je zakončen certifikátem. Ohledně dalších informací kontak-
tujte Mgr. Simonu Sonnewendovou, LL.M., odbor pro mezinárodní styky ČAK na tel.: 224 934 462,
e-mail: mez@cak.cz.

Přihlášky posílejte prosím na tuto adresu do 31. října 2003.

Program semináře naleznete též na webových stránkách ČAK.

Registrační poplatek:

– pro advokáty:	2 500,- Kč
– pro koncipienty:	1 500,- Kč

(DALŠÍ) PRÁVNÍKOVA SETKÁNÍ S PŘEKLEPY

Latinské úsloví nás přesvědčuje *Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* (Byť se nedostává síl, přece jen si zaslouží pochvalu dobrá vůle). Profesor civilního procesu na předválečné i poválečné právnické fakultě v Brně Hynek Bulín mi kdysi říkal, že tento výrok občas uplatňovali klasicky vzdělaní advokáti, když hájili autory nedbalostních činů. A dodal historku o právníku „rychlokvašeném“, který se hlásil ke vzdělančům a používal rád latinské citáty, byť ten mrtvý jazyk nestudoval. A tak prý v jednom podání mu z toho úvodem vzpomenutého úsloví vzešel výrok smysluplný a svým způsobem i smysluplný: *Ut desint viri, tamen est laudanda voluptas* (I když chybějí muži, přece si zaslouží pochvalu vášně). A pokud tato historka není pravdivá, nepochybně si zaslouží uznání za to, že je dobře vymyšlena.

Nepříliš vlídné vnitřní mínění o svých chráněncích projevil autor, který se zasazoval za práva *spotřebitele* a přejmenoval ho na *spotřebila*.

To je snad žalovatelné, když hodláme o někom napsat, že je *inteligentní* a vyjde nám z toho *inteleigentní*.

V podnikové písemnosti místo *výrobky, které dodáváme*, stálo *výroky*. Ten podnik vskutku vynikal zejména svou slovní produkcí, kterou obhajoval nedostatky produkce materiální.

V kontraktu na rozsáhlou dodávku byl výraz *smluvní ujednání* nahrazen spojením *mluvní ujednání*. A opravdu. Když partneři projednávali svůj vztah, mnoho si toho řekli, ale málo vyjádřili v písemné podobě; pak se ovšem dlouho doha-

dovali o tom, co si pověděli a nepověděli a jak to vlastně mysleli.

Právní vědec ve svém článku tvrdil, že argumenty jeho myšlenkového odpůrce *budí podivný dojem*. A protože na klávesnici jeho psacího stroje se písmenko „u“ nacházelo vedle souhlásky „z“, vyšlo mu z toho, že argumenty *bzdí*. Také jeden z těch překlepů, které počítačový opravník propustí do volného oběhu a jež nemusí odhalit ani příčinlivý korektor, neboť je považuje za mínění polemikovo.

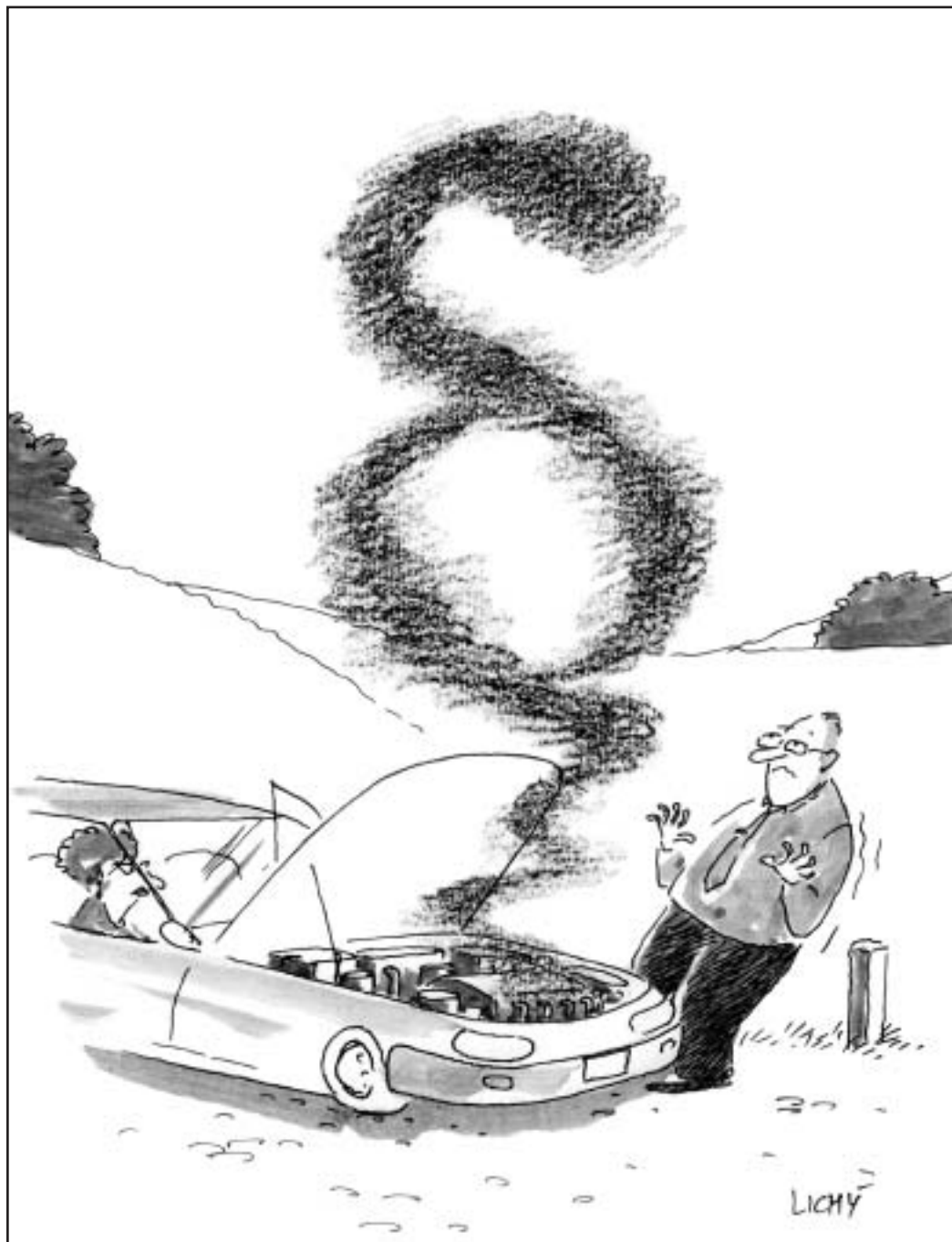
V zápisu z rozvodového sporu se místo slova *manžel* objevil pojem *manžle*. Tento novotvar vzniklý překlepem je zřejmě středního rodu (*mé manžle*) a dobře vystihuje postavení, které onen pán zaujímal v rozváděném a rozváděném svazku.

V dopise advokát upomínal jiného advokáta o úhradu za jakési konzultační služby a dopis zakončil slovy: „Vyjadřuji, *vážený pane koledo*, přesvědčení, že dluh uhradíte ve lhůtě do 15 dnů, kterou si znamenám, neboť jinak bych musel – ač nerad – předestřít záležitost advokátní komoře.“ Podvědomím mu zřejmě bloudila myšlenka, že *vážený pan kolega* by si mohl u stávkového orgánu něco „*vykoledovat*“.

Ohledně jedné ožehavé záležitosti sděloval advokát svému klientovi, že její *probolematika* se jeví náročnou. Navozoval tak myšlenku filozofa, že život je určen k tomu, abychom se jím protrápili, potažmo proboleli.

prof. Petr Hajn
(prvá část v č. 6–7/03)

NAKONEC

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý

SHRNUTÍ

Bohumil Repík:

Otázky dokazování v trestním řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva v letech 2001–2002

Autor podává přehled nejnovější judikatury Soudu zabývající se dokazováním v trestním řízení. Nový Soud navazuje na dosavadní *acquis jurisprudentiel* a dále jej rozvíjí v nových podmínkách. Řešil i některé nové otázky nebo situace (přípustnost nezákonných důkazů, výpovědi svědků ve zvláštním postavení, jako jsou spoluobvinění, nezletilí, svědci slyšení v zahraničí v rámci mezinárodní právní pomoci aj., dále právo mlčet a neobviňovat sebe samého v daňovém řízení a souvisejícím trestním řízení atd.). Autor konstatuje, že v novější judikatuře Soudu se výrazněji profilují některé základní principy ovládající jeho rozhodování, jako jsou princip subsidiární úlohy Soudu, princip spravedlivé rovnováhy mezi právy obhajoby a obecnými zájmy nebo právy jiných osob aj.

Radmila Kulková:

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových aneb finanční prokuratura po česku

Článek pojednává o postavení, úkolech a organizaci relativně nového správního úřadu, který do jisté míry navazuje na tradici bývalé Finanční prokuratury. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových je součástí soustavy státních orgánů České republiky od 1. 7. 2002, zřízen byl zákonem č. 201/2002 Sb. **Činnost Úřadu se soustřeďuje do oblasti hospodaření s majetkem státu**, kde má Úřad vykonávat činnosti charakteru **odborné právní služby**, jednak **i vlastní hospodaření s majetkem státu** (a to s majetkem, který potřebuje ke své činnosti, ale vedle toho i s majetkem státu, který není z různých důvodů spravován žádnou organizační složkou státu, která by tento majetek využívala k plnění svých úkolů, tzv. prozatímní správa). **Odborná právní služba**, jakožto stěžejní náplň činnosti Úřadu, představuje jednak tzv. jednání Úřadu – Úřad **vystupuje za stát** v řízeních před soudy, rozhodci, správními nebo jinými orgány. Vedle toho **zpracovává právní stanoviska** pro jiné organizační složky státu ke složitým, příp. významným případům a otázkám souvisejícím s majetkem státu. Úřad je organizační složkou státu, nemá (až na jedinou výjimku) přiznání vlastní právní subjektivitu. Úřad sídlí v Praze, v čele stojí ředitel. Z pohledu vnitřní organizační struktury se Úřad člení na tzv. územní pracoviště, která působí v sídlech krajských soudů. Vlastní činnost Úřadu na jednotlivých pracovištích vykonávají pracovníci v zaměstnanec-kém poměru. Zaměstnancem Úřadu se může stát bezúhonný občan ČR; pro výkon odborné činnosti (činnosti v rámci výlučného či dohodnutého jednání, přímé účasti, vedlejšího účastenství, zpracovávání právních stanovisek atp.) je tu navíc požadavek vysokoškolského vzdělání v oboru právo a tříletá praxe.

František Pěcha:

Občanskoprávní a administrativně právní prvky při realizaci smluvních převodů nemovitosti

Autor se zabývá prolínáním občanskoprávních a administrativněprávních prvků při realizaci převodů nemovitostí a dochází k závěru, že na tomto úseku nelze vytyčit přesnou hranici mezi právem soukromým a veřejným. Rozbor této problematiky rozděluje do několika období podle rozdílnosti

SHRNUTÍ

příslušné právní úpravy (do konce roku 1950, od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964, od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1992 a od 1. 1. 1993 dodnes). Konstatuje, že dnes rozhodují o realizaci převodů nemovitostí v I. instanci katastrální úřady (tedy správní orgány), což je v evropských právních řádech jev nepříliš častý, poněvadž tam rozhodují na tomto úseku soudy (tedy justiční orgány). Z této nové úpravy (od 1. 1. 1993) vyplývá pro katastrální úřady jako hlavní úkol neustálé zpřesňování zápisů do katastru nemovitostí, a tak dosažení spolehlivé evidence vlastnických vztahů k nemovitostem v našem státě.

Pavel Vantuch:

Lze v rozšířeném vyšetřování dle § 168 – § 170 tr. ř. sepisovat úřední záznamy o vysvětlení nebo jen protokoly o výslechu svědků?

Po novelizaci trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. jsou v praxi odlišné názory na to, zda v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ lze kromě protokolárních výslechů svědků sepisovat i úřední záznamy o podaných vysvětleních (bez vyrozumění obhájce), tedy postupovat dle § 164 odst. 1 věta druhá TrŘ. Autor v článku zdůvodňuje, kdy to možné je. De lege lata navrhuje vydání judikátu, který by umožnil, aby policejní orgán (nebo státní zástupce, koná-li vyšetřování) pořizoval v rozšířeném vyšetřování dle § 168 až § 170 TrŘ kromě protokolárních výslechů svědků i úřední záznamy o vysvětleních podaných osobami na místě činu, v případech, kdy více osob vypovídá shodně o těchže okolnostech případu, např. u dopravních nehod a rozličných masových akcí. De lege ferenda navrhuje doplnění § 169 odst. 1 TrŘ o větu druhou: pokud více osob shodně vypovídá o těchže okolnostech případu, může pořizovat zejména na místě činu kromě protokolárních výslechů osob také úřední záznamy o výpovědích dle § 158 odst. 3, 4 TrŘ.“

Zdeněk Kučera:

Haagská úmluva o ochraně dětí a její význam pro úpravu mezinárodního práva soukromého

Článek se zabývá významem Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, přijaté v Haagu 19. 10. 1996, pro české mezinárodní právo soukromé. Protože kolizních norem Úmluvy se použije, i když právo, na které odkazují, je právem nesmluvního státu, je tím úprava kolizními normami českého práva otázek a vztahů v mezích předmětu Úmluvy nahrazena úpravou kolizními normami Úmluvy. Takto dotčené kolizní normy českého práva upravují vztahy mezi rodiči a dětmi ve věcech výchovy a poručenství a opatrovnictví. Článek se zabývá i dalšími otázkami, které jsou v Úmluvě upraveny, zejména otázkami úpravy pravomoci.

Tomáš Sokol:

Přípravné řízení v přímém přenosu

Autor se zabývá právem obviněného informovat průběžně veřejnost o stavu svého trestního stíhání. Vychází z případu, kdy o trestním stíhání veřejně známé osoby od samého začátku přinášely

SHRNUTÍ

sdělovací prostředky nepřesné informace, obvykle s tím, že jde o zprávy z dobře informovaných policejních zdrojů. Obviněný zveřejnil na webové stránce všechny dokumenty, tj. usnesení o zahájení trestního stíhání, protokoly o všech výsleších a další. Vzhledem k velmi negativní reakci policie se pak autor zabývá tím, zda tento postup může být považován za maření průběhu vyšetřování. S ohledem na relevantní právní předpisy dospívá k závěru, že s výjimkou velmi specifických případů o maření trestního stíhání nejde, neboť jde především o realizaci práva na svobodu projevu a svobodu šíření informací.

Zdeňka Králíčková:

Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda

Fenomén domácího násilí si pro svoji závažnost vyžaduje zvýšenou pozornost a zejména komplexní přístup, nikoli tedy pouze vytvoření prostoru pro kriminalizaci pachatelů, ale především přijetí norem pro řešení osobní, majetkové a hlavně bytové situace členů rodiny nebo společné domácnosti násilníka. Jde totiž jak o řešení konkrétní dané svízelné situace osob postižených domácím násilím, tak hlavně o budoucnost těchto osob, mezi které často patří děti, tedy o zajištění blaha nezletilých dětí, ať už přímých obětí domácího násilí nebo obětí nepřímých, tj. dětí přihlížejících týrání svých matek apod. Oběť domácího násilí potřebuje být vzdálena z dosahu agresora ihned, resp. co nejdříve. Útěk oběti do azylového domu je záležitostí provizorní. Společnost jako celek by neměla přivírat oči před domácím násilím a jinými rodinnými konflikty. Lidské problémy není možné bagatelizovat, domácí násilí nelze tolerovat a oběť nesmí být jakkoli diskriminována. Nepříznivými následky, a to i v civilní sféře, musí být stížen pachatel, nikoli jeho oběť.

Petr Pour:

Komunikační kompetentnost jako předpoklad úspěšného působení v advokacii

Komunikování v různých formách je nedílnou součástí výkonu advokacie. Způsob zvládnání profesních komunikačních situací je spolehlivým ukazatelem odborné vyspělosti, profesionality a životní znalosti. Mistrovsky zvládané profesní komunikování je i osvědčenou cestou získávání autority, důvěryhodnosti a oblíbenosti u klientů. Předpokladem úspěšného působení v advokacii je proto nepochybně tzv. komunikační kompetentnost – způsobilost efektivního komunikování. Článek je příspěvkem k diskusi o koncepci cílevědomého utváření a rozvíjení komunikační kompetentnosti budoucích advokátů.

ZUSAMMENFASSUNG

Bohumil Repík:**Fragen der Beweisführung im Strafverfahren in der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte in den Jahren 2001–2002**

Der Autor gibt eine Übersicht der neuesten Rechtsprechung des Gerichtshofs, die sich mit der Beweisführung im Strafverfahren befasst. Der neue Gerichtshof knüpft an die bisherigen *acquis jurisprudentiel* an und entwickelt diese in den neuen Bedingungen weiter. Er behandelte auch einige neue Fragen oder Situationen (Zulässigkeit von gesetzwidrigen Beweisen, Aussagen von Zeugen in einer besonderen Stellung, wie Mitangeklagte, Minderjährige, Zeugen, die im Ausland im Rahmen einer internationalen Rechtshilfe vernommen wurden usw., sowie das Schweigerecht und das Recht, sich selbst nicht zu beschuldigen im Steuerverfahren und in dem zusammenhängenden Strafverfahren usw.). Der Autor stellt fest, dass sich in der neueren Rechtsprechung des Gerichtshofes einige seine Entscheidung beeinflussende Grundsätze deutlicher profilieren, es geht um den Grundsatz der subsidiären Aufgabe des Gerichtshofes, Grundsatz eines gerechten Gleichgewichts zwischen den Rechten der Verteidigung und den Gemeininteressen oder Rechten anderer Personen usw.

Radmila Kulková:**Amt für die Staatsvertretung in Vermögenssachen oder Finanzprokuratur „nach tschechischer Art“ (Gesetz Nr. 201/2002 Slg.)**

Der Artikel behandelt die Stellung, Aufgaben und Organisation eines relativ neuen Verwaltungsamtes, das gewissermaßen an die Tradition der ehemaligen Finanzprokura anknüpft. Das Amt für die Staatsvertretung in Vermögenssachen ist Bestandteil des Systems der Staatsorgane der Tschechischen Republik seit dem 1. 7. 2002 und wurde durch das Gesetz Nr. 201/2002 Slg. geschaffen. **Die Tätigkeit des Amtes konzentriert sich auf das Gebiet des Wirtschaftens mit dem Staatsvermögen.** Hierbei soll das Amt **fachgerechte Rechtsleistungen** erbringen und **das Staatsvermögen bewirtschaften**, wobei es sich um das Vermögen handelt, welches das Amt für seine Tätigkeit braucht, sowie um Vermögen, welches aus unterschiedlichen Gründen von keiner Organisationseinheit des Staates verwaltet wird, die dieses Vermögen zur Erfüllung ihrer Aufgaben verwenden würde (sog. vorläufige Verwaltung). Bei **den fachgerechten Rechtsleistungen** als essentielle Aufgabe des Amtes handelt es sich einerseits um sog. Handlungen des Amtes – das Amt **tritt anstelle des Staates** in Verfahren vor Gerichten, Schiedsgerichten oder anderen Organen **auf**. Zweiten **bearbeitet es Stellungnahmen** für andere Organisationseinheiten des Staates zu komplizierten, bzw. wichtigen Fällen und Fragen, die mit dem Staatsvermögen zusammenhängen. Das Amt ist eine Organisationseinheit des Staates, besitzt (bis auf eine einzige Ausnahme) keine eigene Rechtssubjektivität. Der Sitz des Amtes ist in Prag und wird von einem Direktor geleitet. In der internen Organisationsstruktur gliedert sich das Amt in sog. Gebietsdienststellen, die in den Sitzen der Kreisgerichte tätig sind. Die eigene Tätigkeit des Amtes in den einzelnen Dienststellen wird von Mitarbeitern im Angestelltenverhältnis ausgeführt. Mitarbeiter des Amtes kann ein unbescholtener Bürger der Tschechischen Republik werden; für die Ausübung fachlicher Tätigkeit (Tätigkeit im Rahmen einer Eigenhandlung oder vereinbarten Handlung, direkten Beteiligung, Nebenbeteiligung, Bearbeitung von Rechtsstellungen usw.) wird dazu noch eine Hochschulausbildung mit Schwerpunkt Recht und eine dreijährige Praxis gefordert.

ZUSAMMENFASSUNG

František Pěcha:

Zivilrechtliche und administrativrechtliche Elemente der Umsetzung von vertraglichen Immobilienübertragungen

Der Autor befasst sich mit der Überlappung der zivilrechtlichen und administrativrechtlichen Elemente der Umsetzung von Immobilienübertragungen und gelangt zu einer Schlussfolgerung, dass auf diesem Gebiet keine genaue Grenze zwischen dem privaten und öffentlichen Recht gezogen werden kann. Die Analyse dieser Problematik wird in mehrere Zeiträume entsprechend der Änderung der einschlägigen Rechtsnorm aufgeteilt (bis Ende 1950, ab 1. 1. 1951 bis 31. 3. 1964, ab 1. 4. 1964 bis 31. 12. 1992 und seit 1. 1. 1993 bis heute). Der Autor stellt fest, dass über die Umsetzung der Immobilienübertragung in der I. Instanz die Katasterämter (d.h. Verwaltungsorgane) entscheiden, was in den europäischen Rechtsordnungen nicht besonders häufig vorkommt, da hierbei meist von Gerichten entschieden wird (d.h. von Organen der Justiz). Aus der neuen Regelung (seit 1.1.1993) ergibt sich für die Katasterämter deren wichtigste Aufgabe, Einträge in das Liegenschaftskataster kontinuierlich zu präzisieren und dadurch eine zuverlässige Evidenz der Eigentumsbeziehungen zu Liegenschaften in unserem Staat zu erreichen.

Pavel Vantuch:

Können in einer erweiterten Untersuchung gemäß § 168 bis § 170 StPO amtliche Erklärungsvermerke oder nur Protokolle über Zeugenvernehmung verfasst werden?

Nach der Novellierung der Strafprozessordnung mit dem Gesetz Nr. 265/2001 Slg. bestehen in der Praxis unterschiedliche Ansichten dazu, ob in einer erweiterten Untersuchung gemäß § 168 bis § 170 der StPO neben den protokollarischen Zeugenvernehmungen auch amtliche Vermerke über abgegebene Erklärungen (ohne Benachrichtigung des Anwalts) verfasst werden können, ob man also gemäß § 164 Abs. 1 Satz zwei StPO vorgehen kann. Der Autor des Beitrages erklärt, wann dies möglich sei. De lege lata schlägt er die Erlassung einer Gerichtsentscheidung vor, die ermöglichen würde, dass ein Polizeiorgan (oder ein Staatsanwalt, falls er die Untersuchung durchführt) in einer erweiterten Untersuchung gemäß § 168 bis § 170 StPO neben den protokollarischen Zeugenvernehmungen auch amtliche Vermerke über die von Personen am Tatort abgegebenen Erklärungen in den Fällen verfassen kann, in denen mehrere Personen übereinstimmende Aussagen über gleiche Tatumstände abgeben, z.B. bei Verkehrsunfällen und unterschiedlichen Massenaktionen. De lege ferenda schlägt er eine Ergänzung des § 169 Abs. 1 StPO um diesen Satz zwei vor: „Falls mehrere Personen übereinstimmend über gleiche Tatumstände aussagen, kann er vor allem am Tatort neben den protokollarischen Personenvernehmungen auch amtliche Vermerke über abgegebene Erklärungen gemäß § 158 Abs. 3 StPO verfassen.“

Zdeněk Kučera:

Das Haager Abkommen über den Schutz von Kindern und seine Bedeutung für die Regelung des internationalen Privatrechts

Der Artikel befasst sich mit dem Einfluss des Übereinkommens betreffend die Gerichtsbarkeit, anwendbares Recht, Anerkennung, Vollstreckung und Zusammenarbeit in Sachen der elterlichen

ZUSAMMENFASSUNG

Verantwortung und der Massnahmen zum Schutze der Kinder, Haag, 19. 10. 1996, auf das tschechische internationale Privatrecht. Da die Kollisionsbestimmungen des Übereinkommens auch dann anzuwenden sind, wenn das Recht, auf das sie verweisen, das Recht eines Nicht-Vertragsstaates ist, wird dadurch die Regelung der den Gegenstand des Übereinkommens bildenden Fragen und Beziehungen in den Kollisionsbestimmungen des tschechischen Rechts durch die Regelung der Kollisionsbestimmungen des Übereinkommens ersetzt. Die so betroffenen Kollisionsbestimmungen des tschechischen Rechts regeln die Beziehungen zwischen den Eltern und Kindern in Sachen der Erziehung und die Vormundschaft und Pflegschaft. Der Artikel befasst sich auch mit weiteren in dem Übereinkommen geregelten Fragen, insbesondere mit den Fragen der Gerichtsbarkeit.

Tomáš Sokol:

Vorbereitungsverfahren in Life-Übertragung

Der Autor befasst sich mit dem Recht des Angeklagten, die Öffentlichkeit kontinuierlich über den Stand seiner Strafverfolgung zu informieren. Er geht aus einem Fall aus, in dem über die Strafverfolgung einer öffentlich bekannten Person von Anfang an in Medien ungenaue Informationen gebracht wurden, meistens mit der Begründung, es handle sich um Informationen aus gut informierten Polizeiquellen. Der Angeklagte veröffentlichte auf seinen Webseiten sämtliche Dokumente, d.h. Beschluss über die Einleitung einer Strafverfolgung, alle Vernehmungsprotokolle und anderes. Aufgrund einer sehr negativen Reaktion der Polizei befasst sich der Autor damit, ob diese Vorgehensweise als eine Kollusion betrachtet werden kann. Auf der Basis der relevanten Rechtsnormen kommt er zu einer Schlussfolgerung, dass es sich mit Ausnahme sehr spezifischer Fälle um keine Kollusion handle, da es vor allem um eine Verwirklichung des Rechtes auf Redefreiheit und auf freie Informationsverbreitung ginge.

Zdeňka Králíčková:

Zivilrechtliche Aspekte der „häuslichen Gewalt“ de lege ferenda

Das Phänomen der „häuslichen Gewalt“ verdient aufgrund seiner Wichtigkeit eine besondere Aufmerksamkeit und vor allem einen komplexen Ansatz, das heißt nicht nur die Schaffung von Möglichkeiten für die Bestrafung der Täter, sondern in erster Linie die Verabschiedung von Normen für die Lösung der persönlichen, Vermögens- und insbesondere Wohnungssituation der Familienmitglieder oder des gemeinsamen Haushalts des Täters. Es handelt sich nämlich um die Lösung einer konkreten schweren Situation der durch „häusliche Gewalt“ betroffenen Personen, sowie um die Zukunft dieser Personen, zu denen oft Kinder gehören, also um die Absicherung von minderjährigen Kindern, die direkte oder indirekte - d.h. Zuschauer der Misshandlung ihrer Mütter usw. - Opfer sind. Das Opfer der „häuslichen Gewalt“ muss sofort bzw. so früh wie möglich vom Täter getrennt werden. Die Flucht des Opfers in ein Asylhaus ist nur eine provisorische Lösung. Die Gesellschaft sollte vor den Gewalttaten und anderen Familienkonflikten die Augen nicht zumachen. Menschenprobleme dürfen nicht bagatellisiert werden, „häusliche Gewalt“ darf nicht toleriert werden und das Opfer darf in keiner Weise diskriminiert werden. Mit negativen Konsequenzen, auch im zivilen Bereich, muss der Täter und nicht das Opfer bestraft werden.

ZUSAMMENFASSUNG

Petr Pour:

Kommunikationskompetenz als Voraussetzung einer erfolgreichen Ausübung der Anwaltschaft

Die Kommunikation in unterschiedlichen Formen ist ein untrennbarer Bestandteil der Ausübung der Anwaltschaft. Die Beherrschung der beruflichen Kommunikationssituationen ist ein zuverlässiger Zeiger der fachlichen Reife, Professionalität und Lebenserfahrung. Meisterhaft beherrschte berufliche Kommunikation ist auch ein bewährter Weg zur Gewinnung von Autorität, Vertrauenswürdigkeit und Beliebtheit bei Klienten. Eine Voraussetzung für eine erfolgreiche Tätigkeit in der Anwaltschaft ist also zweifellos die sogenannte Kommunikationskompetenz – Fähigkeit einer effektiven Kommunikation. Der Artikel ist ein Beitrag zur Diskussion über die Konzeption einer zielstrebigem Bildung und Entwicklung der Kommunikationskompetenz bei zukünftigen Anwälten.

SUMMARY

Bohumil Repík:

Evidence proceedings in the criminal prosecution in the jurisprudence of the European Court of Human Rights in the years 2001–2002

The author submits a list of the latest judgements of the Court dealing with evidence proceedings in criminal prosecution. The new Court is a follow-up of the existing *acquis jurisprudentiel* and develops it under new conditions. The author has also resolved some new questions and situations (permissibility of illegal evidence, examination of witnesses in special positions, such as co-accused persons, underage children, witnesses examined abroad in the framework of international legal assistance etc., the right to stay silent and not to incriminate oneself in tax proceedings and related criminal prosecutions etc.). The author states that the later jurisprudence of the Court significantly profiles some basic principles controlling its decision making, such as the principle of the subsidiary role of the Court, the principle of fair balance between defence rights and general rights or rights of other persons etc.

Radmila Kulková:

The Office for Representation of the State in Property Matters or financial prosecutors in the Czech environment (Act No 201/2002 Coll.)

The article deals with the position, tasks and organization of a relatively new administrative office, which is to a certain extent a follow-up of the former Financial Prosecutors. The Office for Rep-

SUMMARY

resentation of the State in Property Matters became a part of the state agencies system of the Czech Republic from 1 July 2002 and the office has been constituted by Act No 201/2002 Coll. **The Office activity focuses on the area of the state's property management**, where the Office should carry out **expert legal services and management of the state property itself as well** [it also applies to property the Office needs for its operation and to state property that is not in any way administered by any state agency which would use this property for meeting its tasks (so-called „provisional administration“)]. **Expert legal services**, being the principal activity of the Office, represent so-called „Office – Office“ negotiations and **represents the state** in proceedings before courts, arbitrators, administrative or other agencies. In addition to this, it **creates legal statements** for other organizational agencies of the state for more complex or significant cases and questions pertaining to state property. The Office is the organizational part of the state and does not (except for one exception) have a legal nature. The Office is located in Prague and is managed by a director. As for the internal organizational structure, the Office is divided into so-called territorial offices operating at regional courts. The Office activities are carried out by employees in the regional offices. Any unimpeachable citizen of the Czech Republic may become an employee of the Office; for expert activities (activities in the framework of exclusive or agreed negotiations, direct or indirect participation, processing of legal statements etc.), university education - legal, and three years of experience are required.

František Pěcha:

Civil and administrative elements in realization of contractual transfers of real estates

The author deals with pervading civil and administrative legal elements in realization of contractual transfers of real estates and concludes that this field of law cannot exactly differentiate between private and public laws. The analysis of this issue is divided into several time periods through the dissimilarity of respective legal modifications (to the end of 1950, from 1 January 1951 to 31 March 1964, from 1 April 1964 to 31 December 1992 and from 1 January 1993 to now). The author states that the first instance agencies are Land Registers (i.e. administrative agencies) deciding on the transfer of real estates, which is rare in European legal codes (courts, i.e. judicial agencies decide there). The new modification (from 1 January 1993) primary obliges Land Registers to constantly improve and refine records in the Land Registers database to achieve reliable registration of ownership relations to real estates in our country.

Pavel Vantuch:

Is it possible to make official records of an explanation or just protocols on witnesses' examinations during an expanded investigation according to Sections 168 – 170 of Criminal Procedure Code (CPC)?

After novelization of the Criminal Procedure Code by Act No 265/2001 Coll., there are two different opinions in legal practice whether during an expanded investigation according to Sections 168 – 170 of the CPC, official records of explanations (without notification of a lawyer) can be made in addition to protocol examination of witnesses, i.e. whether or not it is possible to proceed according to Section 164, subsection 1, the second sentence of CPC. The author of the article

S U M M A R Y

gives reasons where it is possible. He de lege lata proposes issue of a judgment which would allow the police (or a prosecuting attorney if the examination is carried out by him/her) to make, in addition to the protocol examination of the witnesses, official records of explanations given by persons at the scene of the crime in an expanded examination according to Sections 168 – 170 of the CPC in cases where more persons are giving the same evidence on the same circumstances of the case, e.g. in case of traffic accidents and various mass actions. He de lege ferenda proposes completion of Section 169, subsection of CPC by the following second sentence: „Should more persons give identical evidence in the same case, official records on examinations according to Section 158, subsections 3 and 4 of CPC can also, in addition to the protocol examination of persons, be carried out particularly at the scene of the crime.“

Zdeněk Kučera:

The Hague Convention on Protection of Children and its importance for international private rights

The article deals with the impact of the Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children, adopted at The Hague, 19 October 1996, on the Czech private international law. As the conflict rules of the Convention apply even if the law designated by them is the law of a non-Contracting State the regulation by the conflict rules of the Czech law in respect of questions and relations within the limits of the scope of the Convention is replaced by the regulation of the conflict rules of the Convention. The so affected conflict rules of the Czech law regulate the relations between parents and children in respect of the questions of upbringing (education) and the guardianship and curatorship. The article deals with other questions regulated in the Convention, too, especially with the questions of the jurisdiction.

Tomáš Sokol:

Possible proceedings live

The author deals with the right of the defendant to keep the public informed on the situation of his/her criminal prosecution. He comes from the case where the mass media have been bringing inaccurate information from the very beginning on a criminal prosecution of a celebrity; usually quoted are news from well-informed police resources. The defendant published all documents on his/her website, i.e. all decisions on commencement of the criminal prosecution, protocols on examinations and others. Considering the very negative police reaction, the author deals with the question of whether such a procedure can be considered to hinder the clarification of facts material for the prosecution. He concludes, with respect to relevant legal directives, that except for very specific cases, this does not hinder the prosecution because this is especially application of the right to freedom of speech and freedom of distribution of information.

SUMMARY

Zdeňka Králíčková:

Civil-legal aspects of domestic violence de lege ferenda

Due to its importance, the phenomenon of domestic violence requires heightened attention and particularly a complex approach and not only creation of a space for criminalization of offenders, but particularly passing of laws to solve the personal, property and mainly housing situation of family members of common household of tyrants. The question is the solution of both the current troublesome situation of persons suffering from domestic violence and the future of such persons, which are mainly children, i.e. provision of welfare for underage children regardless of whether they are direct or indirect (i.e. children witnessing the abuse of their mothers) victims of domestic violence. A victim of domestic violence needs to be removed from the reach of the aggressor immediately, i.e. as soon as possible. Escape of the victim to an asylum house is a temporary solution only. Society as a whole should not overlook domestic violence and other family conflicts. Human problems cannot be belittled, domestic violence cannot be tolerated and victims may not be discriminated in any way. The offender should be hit by negative consequences also in the civil sphere, and not the victim.

Petr Pour:

Communication abilities as a qualification for successful activity in advocacy

Communication in different forms is an integral part of activities in advocacy. The manner of handling professional communication situations is a reliable indicator of expert maturity, professionalism and life knowledge. Well-handled professional communication is also a well-proven way of gaining reputation, reliability and popularity with clients. Therefore, so-called communication competency - the ability of effective communication - is a qualification for successful activities in advocacy. The article is a contribution to the discussion on the concept of purposive shaping and developing of the communication competency of future lawyers.

 INHALTSVERZEICHNIS

LEITARTIKEL

Stanislav Balík: Zwischensumme 4

AKTUALITÄT

Vladimír Papež: Studien- und Gesetzgebungstätigkeit in neuem Mantel 7

ÖFFENTLICHE ANHÖRUNG IM SENAT

Tschechische Anwaltschaft vor dem Eintritt ČR in EU – öffentliche Anhörung des Ausschusses für europäische Integration und des verfassungsrechtlichen Ausschusses des Senats des Parlaments ČR. 9

ARTIKEL

Bohumil Repík: Fragen der Beweisführung im Strafverfahren in der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte in den Jahren 2001–2002 38

Radmila Kulková: Amt für die Staatsvertretung in Vermögenssachen oder Finanzprokuratur „nach tschechischer Art“ (Gesetz Nr. 201/2002 Slg.) 50

František Pěcha: Zivilrechtliche und administrativrechtliche Elemente der Umsetzung von vertraglichen Immobilienübertragungen 56

Pavel Vantuch: Können in einer erweiterten Untersuchung gemäß § 168 bis § 170 StPO amtliche Erklärungsvermerke oder nur Protokolle über Zeugenvernehmung verfasst werden? 62

Zdeněk Kučera: Das Haager Abkommen über den Schutz von Kindern und seine Bedeutung für die Regelung des internationalen Privatrechts 69

DISKUSSION

Tomáš Sokol: Vorbereitungsverfahren in Life-Übertragung 76

Zdeňka Králíčková: Zivilrechtliche Aspekte der „häuslichen Gewalt“ de lege ferenda 84

MEINUNG

Petr Pour: Kommunikationskompetenz als Voraussetzung einer erfolgreichen Ausübung der Anwaltschaft 89

AUS DER TSCHECHISCHEN ANWALTSKAMMER

1) Information über die Versammlung des Vorstands der Tschechischen Anwaltskammer vom 10. Mai 2003 92

2) Antrag auf die Ausfüllung des Umfrageformulars bezüglich der Internetseiten der Tschechischen Anwaltskammer 92

3) Tun Sie mit uns etwas für Sie bzw. die Aufforderung zur Zusammenarbeit 93

4) Keineswegs blind bzw. über einer Vollmacht 93

5) Information über das Ergebnis der Anwaltsprüfungen und Anerkennungsprüfungen im ersten Halbjahr 2003 94

 INHALTSVERZEICHNIS

6) Kurs der deutschen Sprache für Rechtsanwälte	96
---	----

AUS DER DISZIPLINARPRAXIS (Jan Syka)

Es handelt sich um eine schwerwiegende Pflichtverletzung des Anwalts, wenn er das vom Klient vorbereitete Konzept der Einreichung nur unterschreibt und beim Gericht einreicht, ohne die Mängel der Einreichung zu beseitigen.	97
--	----

REZENSION, ANOTATION

Věra Korecká: Übersicht der Judikatur bezüglich der Wohnungsvermietung (J. M.)	99
Miroslava Matoušová – Vladimír Hejlík: Personenangaben und ihr Schutz (J. M.)	99
Naděžda Šišková: Schutzdimension der Menschenrechte in EU (-red-)	100

AUS DEM AUSLAND

Deutschland: Präsentation der Anwälte im Internet nach der neuesten Rechtssprechung des Deutschen Bundesgerichts und Befugnisse der deutschen Anwaltskammern (Arthur Braun)	101
--	-----

INTERNATIONALE BEZIEHUNGEN

Konvent über die Zukunft von Europa: Rechtsstaat und die Einstellung zur Justiz (Iord D. Brennan)	104
Resolution der 31. Europäischen Präsidentenkonferenz	106
Jahresversammlung EYBA in Dublin am 8. – 10. 5. 2003 (Milan Kyjovský)	107
Übersicht der Strukturänderungen im Sekretariat CCBE, Aufgabenteilung in der Struktur der neuen oder neuernannten Fachausschüssen von CCBE und ihre Arbeitsweise (Jana Wurstová)	108

DIE PRESSE ÜBER DIE ANWALTSCHAFT (Jaroslava Vanderková)	110
--	-----

SONSTIGES

Aus dem Sport der Anwälte	114
Seminare von John Marshall Law School und der Tschechischen Anwaltskammer	115

ZUM SCHLUSS

Begegnungen des Anwalts mit Tipfehlern (Petr Hajn)	116
Zeichnung L. Lichý	117

ZUSAMMENFASSUNG	121
------------------------	-----

ANZEIGEN	132
-----------------	-----

 TABLE OF CONTENTS

EDITORIAL

Stanislav Balík: Temporary account 4

NEWS

Vladimír Papež: Newly coated study and legislative activities 7

PUBLIC HEARING IN THE SENATE

Czech Advocacy before accession of the Czech Republic to the EU – public hearing of the European Integration Committee and Constitution-Legal Committee of the Senate of the Parliament of the Czech Republic. 9

ARTICLES

Bohumil Repík: Evidence proceedings in the criminal prosecution in the jurisprudence of the European Court of Human Rights in the years 2001–2002 38

Radmila Kulková: The Office for Representation of the State in Property Matters or financial prosecutors in the Czech environment (Act No 201/2002 Coll.) 50

František Pěcha: Civil and administrative elements in realization of contractual transfers of real estates 56

Pavel Vantuch: Is it possible to make official records of an explanation or just protocols on witnesses' examinations during an expanded investigation according to Sections 168 – 170 of Criminal Procedure Code (CPC)? 62

Zdeněk Kučera: The Hague Convention on Protection of Children and its importance for international private rights 69

DISCUSSION

Tomáš Sokol: Possible proceedings live 76

Zdeňka Králíčková: Civil-legal aspects of domestic violence de lege ferenda 84

OPINION

Petr Pour: Communication abilities as a qualification for successful activity in advocacy 89

FROM THE CZECH BAR ASSOCIATION

1) Information on the ČAK board session on 10 May 2003 92

2) Request for filling in a survey slip about ČAK's internet website 92

3) Come with us to do something for yourself or an appeal for collaboration 93

4) Not blind, or discussing one's power of attorney 93

5) Information on the results of attorney tests and acceptance tests carried out in the first half of 2003 94

6) Course of german language for attorneys at law 96

TABLE OF CONTENTS

FROM DISCIPLINARY PRACTICE (Jan Syka)

It is a serious breach of the attorney's obligation when the concept of filing prepared by the client is signed and submitted by the attorney without correcting defects in the filing 97

REVIEWS AND ANNOTATIONS

Věra Korecká: A summary of jurisprudence pertaining to lease of flats **(by J. M.)** 99

Miroslava Matoušová – Vladimír Hejlík: Personal data and their protection **(by J. M.)** 99

Naděžda Šišková: Dimensions of human rights protection in the European Union **(by -re-)** 100

FROM ABROAD

Germany: Presentation of attorneys on Internet according to the latest jurisprudence of the German Federal Court and powers of some German bar associations **(by Arthur Braun)** 101

INTERNATIONAL RELATIONSHIPS

Convention on the future of Europe: legal state and access to justice **(by Lord D. Brennan)** 104

Resolution of the 31. European conference of presidents of bar associations in Vienna 106

Annual meeting of EYBA in Dublin 8 – 10 May 2003 **(by Milan Kyjovský)** 107

Summary of changes in the CCBE secretariat structure, assignment of tasks in the composition of new or newly denominated expert CCBE committees and the course of their work **(by Jana Wurstová)** 108

THE PRESS ON ADVOCACY (Jaroslava Vanderková) 110

PELL-MELL

On attorneys' sports 114

Workshops run by the John Marshall School and Czech Bar Association 115

IN CONCLUSION

Encounter of an attorney with typing errors **(Petr Hajn)** 116

Picture by **L. Lichý** 117

SUMMARY 124

ADVERTISEMENT 132

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA, NÁRODNÍ TŘÍDA 16, 110 00 PRAHA 1

BULLETIN ADVOKACIE, vydává Česká advokátní komora v Praze (IČO 66 000 777) v nakladatelství Milan Horák - REGO, P. O. BOX 66, 161 01 Praha 6, telefon 233 311 385. Vychází 12x ročně. Přetisk povolen jen se souhlasem redakce. Adresa redakce: Česká advokátní komora, Národní třída 16, 110 00 Praha 1, telefon 221 729 011, fax 224 932 989, e-mail: ponahla@cak.cz. **Předseda redakční rady: JUDr. PhDr. Stanislav Balík. Šéfredaktor: JUDr. Václav Mandák, CSc., zástupkyně šéfredaktora: JUDr. Lygie Snášelová. Tajemnice redakce: Jana Ponáhlá. Redakční rada: JUDr. Jiří Cisař, JUDr. Milan Holub, CSc., prof. JUDr. Marie Kalenská, DrSc., JUDr. Ladislav Krym, prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc., JUDr. Jan Luhan, JUDr. Michal Mazanec, doc. JUDr. Vladimír Mikule, CSc., JUDr. Jiří Mucha, doc. JUDr. Jiří Pipek, CSc., JUDr. Tomáš Pohl, JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., JUDr. Helena Šteflová a JUDr. Zdeněk Štencl, doc. JUDr. František Zoulik, CSc.** Objednávky předplatného zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1. Cena čísla 55 Kč, zvýhodněné roční předplatné 550 Kč, plus poštovné. Advokátům a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma. Celé znění každého čísla vychází též na internetu (www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci vyjadřuje autor souhlas se zveřejněním též na internetu. Toto číslo vyšlo 15. 8. 2003. Sazba: Dr. Josef Ženka, Praha 8. Tisk: Tiskárna BCS, s.r.o., Chrást 59, 289 14 Poříčany. Obálka a grafická úprava Kateřina Slavíková. MK ČR 6469. ISSN 1210-6348.

Milan
Horák NAKLADATELSTVÍ Rego

BULLETIN ADVOKACIE
*byl v anketě Karlovarských
právnických dnů oceněn pětkrát
(v letech 1994, 1998, 1999, 2001, 2002)
jako nejlepší právnícký časopis
v České republice*